A 541984

Digitized by Google

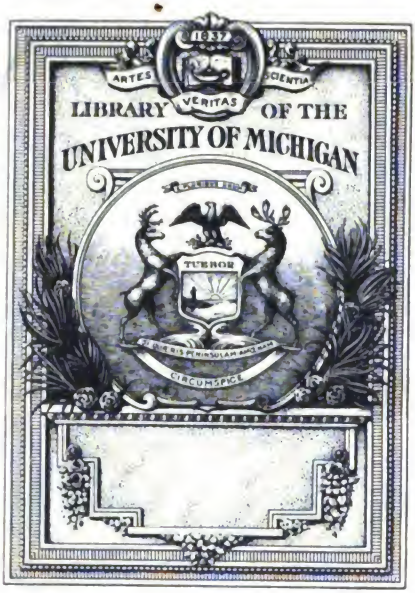

Digitized by Google

DJ
411
.A5
W13

Digitized by Google

Digitized by Google

VERVOLG

OP

J. WAGENAARS

AMSTERDAM,

OF

TWEEENTWINTIGSTE STUK.

Digitized by Google

AMSTERDAM,

IN ZYNE

GESCHIEDENISSEN,

VOORREGTEN, KOOPHANDEL,

GEBOUWEN,

KERKENSTAAT, SCHOOLEN,
SCHUTTERYE, GILDEN

EN

REGEERINGE,

BESCHREEVEN.

Om te dienen ten vervolge op het Werk van

JAN WAGENAAR,

HISTORIESCHRYVER DER STAD.

TWEEENTWINTIGSTE STUK.

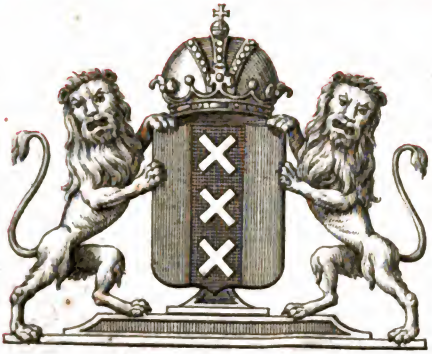

Te AMSTERDAM en HARLINGEN,
By P. E. BRIËT en V. VAN DER PLAATS.
M D C C C I.

Als *Bezitters der* uitgegeevene Agt Stukken.

Digitized by Google

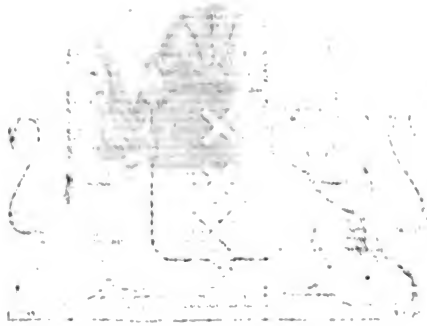

Digitized by Google

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN VAN AMSTERDAM.

TWEEËNDERTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1788, *tot in het jaar* 1798.

De menigte en het gewigt der gebeurtenisſen, ſedert het vertrek der Pruisſiſche Troepen, met het berigt waar van wy ons voorgaande *Boek* eindigden, in deeze Stad voorgevallen, hebben ons bewoogen, den draad des Verhaals te hervatten, en onze Leezers, langs denzelven, te leiden tot op het gedenkwaardig tydſtip van de vaſtſtellinge der Conſtitutie, in den jaare 1798; tydſtip, in 't welk ook onze Stad, wat het inwendig beſtuur aangaat, eene nieuwe gedaante heeft aangenomen: eene voldoende reden voor ons, om ons beſluit, met opzigt tot de Geſchiedenisſen der Stad, aldaar aangekondigd, te veranderen, en, door de aanvulling eener anderzins wanſtaltige gaapinge, het verband tusſchen 1788.

374521

Digitized by Google

1788. den ouden en den nieuwen Staat van Amſterdam gevoegelyk zamen te hegten.

Indaaging van *J. C. Hespe* en *D. Geniets.*

Altoos ten oogmerke gehad hebbende, onze berigten met vereischte uitvoerigheid voor te draagen, agten wy ons verpligt tot het doen van een korten hertred, om deeze en geene gebeurtenisſen, ſints den aanvang des jaars 1788 voorgevallen, aan te vullen. Bekend, uit onze voorgaande berigten, zyn de perſoonen van JAN CHRISTIAAN HESPE en DOMINICUS GENIETS, de eerſte als Schryver of Verzamelaar van den *Politieken Kruyer*, de andere als Notaris, welke zig, in de zaak der afzettinge van etlyke Raadsleden, in den jaare 1787, hadt laaten gebruiken. Voor ſtraffe, om het voormaals bedrevene, bedugt, hadden beiden, by de aankomst der Pruisſiſche Troepen, hunne bevryding daar van in de vlugt gezogt. Op den elfden January deezes jaars werdt, tegen hen beiden, door Schepenen, eene Indaaging uitgevaardigd, om, in perſoon, ten Schouten-Rolle te verſchynen, tegen den tweeëntwintigſten der zelfde Maand, over en ter zaake, zo luidde de Indaaging, „ dat hy eerſte Gedaagde zig „ niet zou ontzien hebben, om op den „ eenentwintigſten April 1787, by het „ ſcheiden van den Achtbaaren Raad, den „ Heer Mr. NICOLAAS CALKOEN, „ Raad in de Vroedſchap deezer Stad, by „ het afgaan van het Stadhuis, feitelyk aan „ te taſten en tegen te houden, denzelven „ dwin-

„ dwingende, weder naar de Raadkamer 1788.
„ te keeren"; terwyl de tweede Gedaagde van zig zou *hebben* kunnen verkrygen, „ *om op* den zevenentwintigſten April „ 1787, aan negen Leden van den Achtbaaren Raad deezer Stad, uit naam van „ verſcheiden Leden van den Krygsraad, en „ van eenige perſoonen, zig noemende „ Gequalificeerden van vyftienduizend Burgers en Ingezetenen, te exploiteeren „ zekere Inſinuatien; zynde Getuige *Jan* „ *Chriſtiaan Hespe* en *Jacobus Kok*". De Waterſchout Nobbe, na alvoorens van zyn ampt vervallen te zyn verklaard geworden, hadt, omtrent dien zelfden tyd, van Burgemeesteren aanzegging ontvangen, om, *binnen het tydverloop van tweemaal vier*entwintig uuren, de Stad en derzelver Regtsgebied te moeten verlaaten. Nobbe hadt zig doen kennen, als een werkdaadigen voorſtander van den Patriotſchen aanhang.

Veel gerugts maakten, ten deezen tyde, en jong en oud hadt den mond vol van zekere Latynſche Dichtregelen, welke men voorgaf, in een der beſchilderde Glasraamen der Nieuwe Kerke te zyn gevonden, behelzende, zo als men vertelde, eene voorſpelling van veele zonderlinge en treurige gebeurtenisſen, welke, in den jaare 1788, zouden voorvallen. Groot was de toevloed van taal- en ontaalkundigen, der eerſten, om, door eigen ervarenis, zig van den kwaadſpellenden inhoud te vergewisſen, der anderen, om, in de bloote aanſchouwing der Latynſche Verſen in een Glas der Nieuwe Kerk.

1788. letteren, hunne nieuwsgierigheid te verzadigen. Der beiden optogt was vrugteloos, als hebbende men, zo als men voorgaf, ter voorkominge van ongeval, uit den aandrang te vreezen, de Dichtregels, kort na dat zy ontdekt waren, uit het Glas weggenomen. Dezelve, volgens 't gerugt, door eenen JOHAN CASEAN MANSINA LIEU, in den jaare 1500 gemaakt, waren van deezen inhoud:

Post mille expletos a partu Virginis annos,
Et septengentos, rursus ab inde datos,
Octuagesimus octavus, mirabilis annus
Ingruet, et secum tristia fata feret.
Si non hoc anno totus morbo concidit orbis,
Si non in nihilum terra fretumque ruet:
Cuncta tamen mundi sursum ibuntque deorsum
Imperia, ac luctus undique grandis erit.

Van welke woorden de zin hier op neder komt: „ Na dat duizend jaaren, en nog „ zevenhonderd daarboven, sedert de baaring der Maagd, zullen verloopen zyn, „ zal het achtentachtigste als een Wonderjaar „ verschynen, en treurige lotgevallen medevoeren. Indien niet, in dat jaar, de geheele Waereld aan ziekten omkoome; indien niet aarde en zee tot het Niet terugkeeren: zullen, egter, alle Ryken der „ Waereld onderstboven gekeerd, en overal groote rouwe bedreeven worden".

Iemand, der zaake kundig, zyne Stadgenooten van onrustige vreeze willende verlossen,

ſen, verſpreidde, door middel der Drukperze, alom, het volgende Berigt. „ Deeze Vaerzen waren reeds vroeger bekend, „ en zyn gevonden te *Lizka* in *Hongaryën*. „ Zommige meenen dat derzelver maker een „ zekere CARAFFA zy, doch waarſchynlyker was het JOHAN MULLER, bygenaamd *Regiomontanus*, dewyl hy in het „ jaar 1436, (niet te Koningsberg, naar „ zommige Poolſche Schryvers, maar) „ te Konigshoſen in Gravenfeld in Frankenland wierd geboren. In de Wysbegeerte ſtudeerde hy te Leipzig, en reisde „ na Weenen, om door GEORGE FURBACH in de Sterrekunde onderweezen „ te worden. Hy reisde na Italien, wierd „ te Venetien, Rome en Padua bevorderd. „ Te Rome zynde, ontdekte hy aanmerkelyke misſlagen in de door GEORG DE TREBISONDE, in het Latyn vertaalde werken, en dit berokkende hem den haat van „ dezen Vertaler. Na Duitschland terug keerende, woonde hy te Neurenberg, en „ ontfing het Aartsbisdom van Regensburg. „ Paus Sixtus IV nodigde hem weder na „ Rome uit, om aan de verbetering van „ den Almanach te arbeiden. Hy voldeed „ aan deze uitnodiging, doch wierd kort na „ zyne komst in het jaar 1476 door de „ Zoonen van voorn. TREBISONDE, op „ dat zyn licht dat van hunnen Vader niet „ mogt verduisteren, omgebragt". De berigtgeever laat 'er deeze aanmerking op volgen: „ Christenen weeten, hoe hoog zy

1788.

1788. „ diergelyke voorſpellingen moeten ſchatten;
„ doch geſteld ook eens, de maaker dezer
„ Vaerzen was een Propheet, konde hy dan
„ met dezelve niet den Turkſchen Oorlog
„ bedoelen? en, waarom moeten deze Vaer-
„ zen juist nu in ons Land zyn gevonden?
„ waarom verſpreidt men diergelyke gerucht-
„ ten"? Hoe veel opziens deeze kwaadſpellende regels, in den eerſten opſlag, baarden, 't ging 'er mede als met duizenden gewaande profetien; verſtandigen lachten 'er mede; en by de groote menigte werden ze ſpoedig vergeeten.

Leden van het Defenſieweezen gedagvaard.

Geduurende de beweegingen van het voorgaande jaar, hadden eenige perſoonen, Raaden in de Vroedſchap, onder den naam van Leden van het Defenſieweezen der Stad, de zorge voor derzelver verdeediging op zig genomen. Ter goedmaakinge der kosten, daar op loopende, hadden zy de Stedelyke Kas te baat. In de maand February deezes jaars vonden Burgemeesteren en Theſaurieren geraaden, de Leden van het Defenſieweezen voor Schepenen te dagvaarden, tot het doen van rekeninge en verantwoordinge der penningen, welke zy, ten gemelden oogmerke, van de Theſaurie der Stad, gevraagd, ontvangen en vervolgens hadden uitgegeeven. LODEWYK HOVY, een der Leden van het genoemde Defenſieweezen, ten deezen tyde, zyn voorneemen hebbende aangekondigd, om zig, met 'er woon, naar Bourdeaux te begeeven, kon geen verlof bekoomen, tot het uitvoeren zyner goederen, zon-

zonder alvoorens een voldoenden borgtogt te hebben vertoond, ter somme van vyftigduizend guldens, voor 't geen hy, in de gemelde *hoedanigheid*, der Stede mogt *schuldig* zyn. 1788.

Yverige voorstanders van het Huis van Oranje betoonden zig, ten allen tyde, de Scheepstimmerlieden, hier ter Stede, by den naam van *Byltjes* bekend. Geen wonder dat zy, sints de herstelling van WILLEM DEN V, by elke voorkoomende gelegenheid, van die gemoedsgezinte blyk vertoonden. Vooral den achtsten Maart, 's Prinsen Verjaardag, lieten zy nooit ongevierd voorbygaan. Sedert de Omwenteling des voorgaanden jaars, hadden zy telkens hun *verlangen* aangekondigd, om den *Burger-Krygsraad*, *door den Stadhouder* nu op den ouden voet hersteld, op hun Eiland te mogen ontvangen en onthaalen. 's Prinsen geboorteverjaaring was nu op handen. Den dag, welke dat feest voorafging, oordeelden zy niet onbevoegd tot het verlangde bezoek. Na onderling overleg werden zy te raade, uit het midden hunner twee persoonen af te vaardigen, om Kapiteinen, nevens derzelver Lieutenants en Vaandrigs, tegen den avond van den zevenden Maart, uit te nodigen, om hen op Kattenburg met hun bezoek en tegenwoordigheid te vereeren. Kapiteinen, geene zwaarigheid maakende, om, met goedvinden van Kolonellen, die uitnodiging aan te neemen, benoemden, uit het midden van Vreugdebedryven van Scheepstimmerlieden.

1788. hun, drie leden, om met Scheepstimmerlieden, ter geschikte feestvieringe, gepaste maatregels te beraamen. Onder andere schikkingen, ten dien einde, diende een aanzienlyke Tent, op het Kattenburger Plein opgeslagen, van binnen door Lampen verlicht, en van boven met twee wapperende Oranjevlaggen versierd. Twee Kolonellen der Burgery, nevens den Hollandschen Generaal VAN DOPFF, en den Pruisischen Generaal VAN CALKREUTH, voorshands, daar toe ook uitgenodigd, vervoegden zig, onder anderen, in deeze Tent, uit welke zy de Scheepstimmerlieden, zo van de Admiraliteits- en Oost-indische Compagnies, als van Stads en byzondere Werven, te zamen wel vierentwintighonderd uitmaakende, zagen voorbytrekken, mengende, in de gewoone gezangen, welke zy, by soortgelyke optogten, aanhefen: *Lang leeve en blyve de Krygsraad voor Oranje!* Etlyke uuren vertoefde alhier het uitgenodigde gezelschap, 't welk, ten tien uuren, even staatelyk, tot over de Kattenburger Brug, werdt uitgeleid, als men het, by deszelfs aankomst, aldaar hadt ontvangen.

Verzoek van Gecommitteerden der Visschery om eene Premie.

Hoewel niet de eenige, de voornaamste deelgenooten, egter, in de Groenlandsche en in de Straat-Davidsche Visschery, zyn Ingezetenen van Amsterdam. Een geweldigen krak, uit meer dan ééne oorzaak, hadt, sints eenigen tyd, die Visschery gekreegen; en stondt het nu geschapen, dat de-

dezelve, zonder ondersteuning van hooger hand, welhaast niet langer gaande zou kunnen gehouden worden. Na onderling overleg, *werden*, hierom, Gecommitteerden tot die Visschery te raade, zig aan de Staaten van Holland te vervoegen, met verzoek om eene premie, voor ten minsten twaalf of vyftien jaaren, voor de schepen, welke naar Groenland, of naar de Straat - Davids, zouden worden uitgerust. Twee redenen voerden Gecommitteerden aan, ter schraaginge van hun verzoek. De eene was, het nut, welk die Handel den Lande aanbrengt; de andere, het in 't oogloopend verval der Visscherye, en de daar uit te voorziene nadeelen. Zy bragten in 't midden, „ dat het getal der schepen, welke, *tot de gemelde Visschery*, gebruikt „ werden, in de jaaren 1770 en 1771 een „ getal bedroeg van honderdvyftig, en in „ den jaare 1779 dat van honderd en vier, „ terwyl, in het nu loopende jaar, niet „ meer dan negenenzestig schepen, zo naar „ Groenland als naar de Straat - Davids, „ zouden uitzeilen; dat, daarentegen, de „ Engelschen, die voor ieder schip eene Premie van vyfduizend guldens van hunne Regeering genooten, deezen tak van Koophandel zo sterk hadden doorgezet, dat, „ in den voorgaanden jaare, tweehonderd en zesenveertig van hunne Schepen, ter Walvischvangst, waren uitgevaaren. Dat, uit deeze zo aanmerkelyke verlegging deezer scheepvaart, 1788.

1788. „ de allergedugtſte nadeelen, voor dit Land,
„ waren voortgeſproten, die, by aanhou-
„ dendheid, nog vermeerderden, naardien
„ daar aan, voor een zeer groot gedeelte,
„ was te wyten, het verval der Hollandſche
„ Scheeps - Timmerwerven, Smeederyen,
„ Zeilmaakeryen, Kuiperswerk, Touwſlage-
„ ryen, en anderen, zonder nu gewag te
„ maaken van het byna geheel verval der
„ Traankokeryen. By al het welk nog
„ kwam, dat de Baleinen en de Traan, uit En-
„ geland, tot verſlappinge der Marktpryzen,
„ in groote menigte, herwaarts werden
„ overgevoerd, ja ook de buitenlandſche
„ verzending van hier byna geheel op-
„ hieldt. Dat eindelyk de uitgebreidheid
„ deezer Reederyen een zeer notabel getal
„ bevaaren Matroozen, in tyd van Oorlog,
„ aan deezen Staat konde opleveren, zo
„ dra maar die Vaart, voor eene wyl, geſtopt
„ werdt, en waar van het effect wederom
„ ten voordeele der Commercie uitliep, wan-
„ neer, by de onverwagtſte Ruptuure met
„ andere Mogendheden, de andere Koop-
„ vaardyſchepen altoos de ſpoedigſte beſcher-
„ ming ter Zee verleend konde worden".
Om alle deeze redenen verzogten de Gecommitteerden, dat eene Premie voor den tyd van ten minſten twaalf of vyftien jaaren mogt worden vaſtgeſteld,
„ als zonder 't welk de Suppliánten zig,
„ hoe ongaarne, zouden moeten getroosten,
„ deeze Vaart geheel te abandoneeren,
„ terwyl de inwilliging hen zou aanmoe-
„ digen,

„ digen, om deezen Tak van Navigatie we- 1788.
„ derom in voorigen luister te helpen bren-
„ gen". Niet onverhoord bleef dit verzoek. Wordt
By Publicatie van den zeventienden April toegegaven Hun Ed. Gr. Mogende kennis van het staan.
genomen besluit, „ om aan de Groenland-
„ sche en Straat-Davidsche Visscheryen toe
„ te staan eene belooning, voor den tyd van
„ twaalf agter een volgende jaaren, uit
„ 's Lands kas te betaalen, niet te boven
„ gaande de somme van zestig guldens per
„ kop, over de geheele Visschery, uit deeze
„ Provincie ten Walvisch- of Robbe-
„ vangst, gereed en uitgevaaren".

Niet minder ernstig was het aanzoek, Verzoek
welk Bestuurders van den Levantschen Han- van Di-
del, *ten deezen tyde*, aan *Hun Hoog Mo-* recteuren
genden deeden. Uit zommige Nieuwspapie- van den
ren vernomen hebbende het loopende ge- Levantschen
rugt, dat de Baron VAN DEDEM TOT DE Handel.
GELDER, der Staaten Gezant te Constantinopole, zou te rug geroepen worden, gaven zy deswegen hunnen schroom te kennen, met voordragt van het belang, welk die Tak van Koophandel hadt by het aanblyven van dien Gezant, en van den slegten staat hunner Kasse, welke, by elke nieuwe Ambassade, een aandeel van over de veertigduizend Guldens, in de uitrusting en in de bekostiging der geschenken, draagen moest. Hierom verzogten de gemelde Bestuurders, dat Hun Hoog Mogenden aan dien Gezant eene blyk van goedkeuringe, omtrent de waarneeming van zynen zwaarwigtigen post,

ge-

Digitized by Google

1788. geliefden te geeven; met verzekering, dat zulks genoegzaam zoude zyn, om denzelven de gevaaren, die hem dreigden, te doen veragten, en tot eene voortduurende aanmoediging zou verſtrekken, om, ten dienſte van zyn Vaderland, in dien werkzaamen en oordeelkundigen yver, waar van de Koophandel reeds zo heilzaame vrugten genoot, te doen volharden. Wat 'er ook zy van de gegrond- of ongegrondheid der gemelde gerugten, zeker is het, dat de Gezant VAN DEDEM, van zyne zending, niet te rug geroepen werdt, en, terwyl wy dit ſchryven, zynen post nog met lof bekleedt.

Ongemeene Kollekte op den Biddag.

Meermaalen gewaagden wy, met innig genoegen, van de voorbeeldelooze weldaadigheid der Burgers en Ingezetenen onzer Stad. De Algemeene Dank-, Vast- en Bededag, welke op den negentienden Maart deezes jaars werdt gehouden, leverde daar van een nieuw en ſpreekend bewys op. Behalven de giften, by andere Gezindheden gedaan, en die, naar evenredigheid, vry aanzienlyke ſommen bedroegen, verzamelden, op dien dag, de Broeders Diakonen der Nederduitſche Gereformeerde Gemeente, ten behoeve van derzelver behoeftige leden, de aanzienlyke ſomme van ruim achtentwintigduizend zeshonderd vyftig guldens; zynde vyfduizend negenhonderd vyfenzestig guldens meer, dan in het naastvoorgaande jaar was ingezameld. Inderdaad, eene zeer aanzienlyke gifte, grooter dan waar van

van men, tot op dien tyd, ooit een voor- 1788.
beeld hadt ondervonden.

Ondanks de herhaalde waarschuwingen van de Regeering deezer Stad, tegen alle opschuddingen en persoonlyke mishandelingen, tusschen de verschillend denkenden, omtrent het Staatkundige, vernam men, van tyd tot tyd, blyken van ongehoorzaamheid aan de uitgevaardigde bevelen. Zoo gebeurden 'er, in den aanvang van April, in een Tappershuis, eenige ongeregeldheden, door het mishandelen van een Soldaat, en van eenige andere lieden, aldaar tegenwoordig. Zommigen, uit het Oranjegezind Gemeen, op het gerugt toegeschooten, onderstellende dat de mishandelingen aan een Soldaat, door lieden van den Patriotschen aanhang, gepleegd waren, vielen op het Tappershuis aan, en koelden hunnen wrok, door aan hetzelve eenige schade toe te brengen. Op het verspreid gerugt, dat zekere Dienstmeid, op den Dam woonende, de voorbygangers, over het draagen van Oranjeversiersels, hadt beschimpt, vloeide aldaar eene menigte Volks te zamen, en ontstonden 'er eenige beweegingen. Het Geregt, daar van verwittigd, deedt de gemelde Dienstmeid in verzekering neemen; die, voorts, verhoord zynde, tot eene opsluiting van twee jaaren in het Spinhuis verweezen, en daarna, voor etlyke jaaren, buiten de Stad en derzelver Regtsgebied, werdt gebannen. Veel hooger, egter, dan deeze, liepen

Onrustige beweegingen.

1788. liepen de beweegingen, op den twaalfden der volgende Maand, zynde Pinxterdinsdag, en op den volgenden dag. Een moeitemaaker, van eenige jongens verzeld, trok zyne baldaadigheid zo verre, dat hy elk, die hem op de ſtraat ontmoette, volgens zyne zinnelykheid, met Oranjelinten niet behoorlyk uitgedoscht, aanrandde en moeite deedt. Zwarte ludſen op de Hoeden duldde men niet, maar werden, met geweld, daar van afgerukt. Daar by bleef het niet. Door ſtooten, kloppen en ſlaan, ondervonden veelen de zwaare hand der muitzieke bende; van welke, egter, op Dingsdag, twee, en op Donderdag, drie anderen gevat werden, die, in hun verhoor, verſcheiden hunner medepligtigen noemden, welke het Geregt, insgelyks, in verzekering deedt neemen. Reeds op den eerſtvolgenden Saterdag ontvingen zes dier Straatſchenderen, voor gepleegde gewelddaadigheden, de welverdiende ſtraffe, openlyk, op het Schavot; 't welk niet, naar gewoonte, weggenomen werdt, maar nog acht dagen ſtaan bleef, ter openbaare vermaaninge, hoedanig een lot hun dreigde, die aan zulke of ſoortgelyke rustverſtooringen zig zouden ſchuldig maaken.

Brief der W. I. Comp. aan H. H. Mog.

Agteruitloopende waren, nu al ſints eenigen tyd, de zaaken der Westindiſche Maatſchappye, en dreigde dezelve, van meer dan éénen kant, een nog verder verloop. Herhaalde aanzoeken, om dat verloop te ſtremmen, hadden weinig of niets gebaat. Een berigt, nu

nu onlangs, van over Zee ontvangen, deedt 1788.
Bewindhebberen ter Kamer Amsterdam besluiten, van nieuws, zig aan HunHoog Mogenden *te vervoegen*, met verzoek om noodige voorziening. Op den eersten April deeden Bewindhebbers, aan de Algemeene Staaten, eenen Brief afgaan, waarin zy, hoofdzaakelyk, te kennen gaven, „ dat zy, „ met de laatste brieven uit Curaçao, ty„ ding bekomen hadden, hoe de oneenig„ heden, tusschen den Directeur en Raa„ den en eenige Ingezetenen van die Kolo„ nie, aldaar meer en meer toegenomen „ zynde, eindelyk waren uitgebórsten, en „ tot zodanige ongeregeldheden gelegenheid „ hadden gegeeven, dat zy, Bewindhebbe„ *ren, zig, by aanhoudenheid, buiten* „ *staat blyvende bevinden*, om zelve eenig „ herstel daar in te bezorgen, al wederom „ genoodzaakt waren, de zwaarwigtige „ deliberatien van H. H. Mogenden te „ interrumpeeren.

„ Dat zy, Bewindhebbers, wel erken„ den, dat, voor zo verre zy, uit de be„ komene berigten, konden opmaaken, „ door de toegeevendheid van Directeur en „ Raaden, de kalmte wederom, eenigermaate, in de gemoederen was hersteld, „ en de rust bewaard geworden; doch dat „ zy zouden te kort doen aan het verlicht „ oordeel van H. H. Mogenden, byaldien „ zy zig wilden bezig houden met de „ productie van een aantal argumenten, „ om te bewyzen, dat zo het voorgeval-

„ lene

1788. „ lene op Curaçao, als het gebeurde te
„ Esſequebo en Demerary, waarvan zy de
„ eer gehad hadden, by hunne Misſive, in
„ dato den 29 January laatstleeden, aan H.
„ H. Mogenden kennis te geeven, reeds dui-
„ delyke voorboden waren van de voor de
„ Republiek zo noodlottige gebeurtenisſen,
„ welken zy reeds lang hadden geapprehen-
„ deerd; hetwelk de Vergadering van Tienen
„ gemeend hadt onder 't oog van H. H.
„ Mogenden te moeten brengen; in derzel-
„ ver Brieven van den 19 October 1786 en
„ 16 Mei 1787, op beide welke oogen-
„ blikken de gemelde Vergaderingen, by
„ ontſtentenis van het ten hoogſten nood-
„ zaakelyke maintien van haar gezag, en van
„ asſisſtentie van den Lande, zig genood-
„ zaakt hadden gevonden, vrugtloos, op
„ reces, van den anderen te ſcheiden".

„ Dat Bewindhebbers zig verzekerd
„ hielden, dat H. H Mogenden hun niet
„ ten kwaade zouden duiden, dat zy, de
„ ſituatie van zaaken in de Kolonie over-
„ weegende, en in de Misſiven van de
„ Regeeringen moetende leezen, dat zy
„ declareerden buiten ſtaat te weezen, regt
„ en geregtigheid onbelemmerd te handhaa-
„ ven, de goede orde te onderhouden, en
„ de ongeregeldheden te weeren, gemelde
„ Bewindhebbers alsdan het tydſtip, wan-
„ neer de Kolonien, en de Commercie,
„ op en van dezelven, voor de Republiek,
„ voor altoos, zouden verloren zyn, als
„ met rasſe ſchreden naderende, aan H. H.

Mo-

„ Mogenden moesten voorſtellen; en dat 1788.
„ zy, derhalven, ter hunner decharge,
„ voor H. H. *Mogenden*, met allen eer-
„ biedt, *doch* teffens met allen aandrang en
„ *ernst*, op eene reeds lang noodzaaklyk
„ geweest zynde, en meer en meer dringend
„ wordende, Concluſie, op alle de Adres-
„ ſen, Voordragten en Deliberatien, we-
„ gens de zaaken der Westindiſche Maat-
„ ſchappy, vèrmeenden te moeten inſteeren;
„ terwyl zy rondborſtig moesten verklaaren,
„ volſtrekt buiten ſtaat te zyn, het gezag
„ en de belangen van de Republiek in de
„ Kolonien te maintineeren, zelfs op dit
„ oogenblik naauwlyks hunne dagelykſche
„ Huishouding kunnende gaande houden,
„ *veel min de Maandgelden hunner Ampte-*
„ *naaren en Militie betaalen*, of eenige Ver-
„ verſchingen, Vivres of Medicynen, naar
„ de Kolonien verzenden.

„ Dat H. H. Mogenden daar uit ligte-
„ lyk zouden bevroeden, dat byaldien de
„ deliberatien niet ras ten einde mogten kun-
„ nen gebragt worden, H. H. Mogenden zig
„ in de noodzaaklykheid zouden bevinden,
„ zelve proviſioneel, en hangende de ver-
„ dere deliberatien, ſchikkingen werkſtel-
„ lig te maaken, waar door de verdere ver-
„ warring geweerd, en voorkomen wierdt
„ dat de Republiek haare Koloniën, en de
„ voordeelen, welke dezelve aan den Lande
„ behoorden aan te brengen, geheel en voor
„ altoos verloor".

Uit voorgaande berigten is gebleeken, hoe Kunst

1788. de Burger-Krygsraad, in het voorgevallene ter deezer Stede, vóór de Omwenteling, geen gering aandeel hadt gehad; als mede, hoe eene der eerſte werkzaamheden, ſints 's Prinſen herſtelling, geweest was, de ingevoerde veranderingen te vernietigen, en de Burgerwapening op den ouden voet te herſtellen. Thans kreeg men den inval, van een gedenkteeken der herſtellinge op te richten, door het vervaardigen van een *Kunst-Wagt-Plaatje*, om by de Burger-Compagniën gebruikt te worden. Het verbeeldde een opgerichten Gedenkſteen, in welken de dagteekening der *Herſtellinge* gegraveerd ſtondt, omvangen van een Lint, aan hetwelk de afbeeldingen van den Stadhouder en deszelfs Gemaalinne waren vastgemaakt; vertoonende zig voorts het *Prinſelyk Wapen* tusſchen de *vyf Burger-Vaandels*. Aan de andere zyde zag men de *Amſterdamſche Maagd*, houdende, in haare eene hand, de *Speer* en den *Hoed der Vryheid*, en met haaren arm op den *Bybel* rustende, terwyl zy, in de andere hand, het Wapen der Stad hieldt. Een gedeelte van het *Stadhuis*, verſcheiden *Krygswapenen*, en eene vrugtdraagende *Oranjeboom*, dienden tot ſieraaden van dit Plaatje.

Wagt-plaatje.

Eenige Perſoonen gedagvaard.

In 't einde der maand April deeden Schepenen deezer Stad, wederom, eene dagvaarding uitgaan tegen eenige perſoonen, om op den derden Juny, in perſoon, op Schouten-Rolle te verſchynen. Dezelve waren

HENDRIK VAN BLOMBERG, JACOBUS D'AMOUR,

D'AMOUR, PIETER WITMOND en JACOB VAN STAPHORST. De Dagvaarding hieldt in, en de grond daar van was, dat de gemelde perſoonen „ op den 21 April 1787 „ mede waren preſent geweest, en geadſisteerd „ hadden op eene geheel oproerige wyze, „ by het inleveren van zeker Declaratoir, „ behelzende eene pretenſe Remotie van negen Heeren Leden van den Ed. Groot Agtbaaren Raad deezer Stad; en vervolgens „ zig niet ontzien hadden, voornoemde Heeren, by het afgaan van het Stadhuis, „ feitelyk tegen te houden; zynde van agteren gebleeken, dat voornoemde Gedaagden de eerſte aanvoerders van het removeeren van negen wettige Raaden geweest waren". Niemand der Gedaagden ten Rolle zynde verſcheenen, werde, in de maand September daar aan volgende, over hun een Vonnis geveld, 't welk hen, ten eeuwigen dage, uit den Lande van Holland en Westfriesland bande; „ onverminderd „ (luidde het Vonnis verder) zodanige andere ſtraffen, als Hun Edele Agtbaare, indien „ zy, ten eenigen tyde, in handen van de „ Justitie geraakten, zouden oordeelen te „ behooren". Dergelyk een Vonnis velden, ten zelfden tyde, Heeren Schepenen over den Notaris DOMINICUS GENIETS, wiens Dagvaarding wy voorheen vermeld hebben. 1784. En gevonnisd.

Onder de perſoonen, welke, om hunne bemoeijing met de openbaare zaaken, veel van zig hadden doen ſpreeken, was niet een Berigt wegens Mr. H. KREET.

1788. minst vermaarden, de Advokaat HENDRIK ARNOLD KREET, voormaals woonagtig te Rotterdam, en die, in de maand February deezes jaars, by den Hove van Holland, na voorgaanden Klokkeslag, met de gewoone plegtigheden, openlyk was ingedaagd, om te verschynen in persoon, op den zevenden April deezes jaars, en zig te verantwoorden wegens het deel, welk hy in de Remotie van Regeeringsleden van gemelde Stad, in de maand April des jaars 1787, hadt gehad. De Advokaat KREET hadt, na de Omwenteling des straks genoemden jaars, van Rotterdam zig met 'er woon herwaards begeeven, en was hier als Poorter ontvangen en aangenomen. Doch, reeds in den aanvang deezes jaars, voor Burgemeesteren zynde ontbooden, gaven deeze hem kennis van hun genomen besluit, om deszelfs Burgerregt in te trekken, hem tevens aanraadende, de Stad te verlaaten. Sedert leverde de Advokaat een Request in aan de Staaten van Holland, behelzende een verzoek, dat dezelven gelieften te verklaaren, en den Hove aan te schryven, dat hy by het *Placaat van Amnestie* van den vyftienden February deezes jaars niet was uitgesloóten. Niet lang daarna vervoegde zig de gemelde Advokaat, insgelyks by Request, aan Burgemeesteren deezer Stad, om in het genot van zyn Poorterrecht te mogen hersteld worden. Doch dit Request zonder appointement zynde te rug ge-

gegeeven, ſtelde KREET eene Memorie op, en leverde dezelve in handen van den Penſionaris van Haarlem, met verzoek dat van dezelve, ter afdoeninge zyner zaake, in het Beſoigne van Gecommitteerden van Hun Ed. Gr. Mogenden tot de zaaken van Juſtitie, en van Commisſarisſen van den Hove, gebruik gemaakt mogt worden. Den afloop der zaake zal het vervolg leeren. 1788.

Gelyk vóór de Omwenteling, kriel- Eenige Dag-
de het nog, ſedert, van dus genoemde bladjes
Nieuwsvertellers, en meer andere ſoort- verboden.
gelyke blaadjes; de opſtellers van welke ten oogmerk hadden, hunne byzondere ſtaatkundige begrippen onder den gemeenen Man te brengen. Van het geroep der *uitventers van dusdanige* weinig kostende papieren weergalmden de Straaten deezer Stad, of werden ook wel dezelve onder de hand verſpreid. De Patriotten, hoewel thans het onderſpit delvende, lieten evenwel niet af, van, door dit middel, hunne Staatsbegrippen leevende te houden, of voort te planten. Myne Heeren van den Geregte, zig verplicht oordeelende, om tegen het verſpreiden dier papieren te waaken, deeden hierom, aan alle de leden van het Boekverkoopers Gild, ten ernſtigſten aanzeggen „dat zy „zig hadden te wagten van het doen „drukken, uitgeeven of verkoopen van „zekere Blaadjes, genaamd *de Heden-*
„*daagſche Prater*, *de Praatmoer*, *de*

1788. „ *Praatvaar, de Nieuwsvertelder, Louw*
„ *en Krelis, Grietje en Diewertje, de*
„ *Snaʃter, Jaap en Teun, Hendrik en*
„ *Kornelis*, en andere diergelyke Blaadjes,
„ waarin eenige Kerkelyke of Politieke
„ bedenkingen voorkwamen, of Magi-
„ ſtraatsperſoonen of Partikulieren belee-
„ digt werden".

Beſluit tot herſtel der W. I. Maatſchappye.

Niet onverhoord, by 's Lands Staaten, bleef het verzoek van Bewindhebberen der Weſtindiſche Maatſchappye, begreepen in den Brief, welken wy boven (*a*) mededeelden. Op den zestienden Mey werdt, by Hun Ed. Gr. Mogenden, eene Reſolutie uitgebragt, behelzende verſcheiden ſchikkingen, welke meest dienſtig geoordeeld werden, om de diep vervallene zaaken, althans gedeeltelyk, te herſtellen (*b*).

Geldlichting, en verhooging van Lantaarngeld.

De ſlegte ſtaat, in welken Stads Financien zig thans bevonden, bragt de Wethouderſchap in de noodzaaklykheid, om, ter aanvullinge van dat gebrek, gepaste maatregelen te gebruiken. Twee middelen nam men daar toe te baat. Het eene was, het openen van eene Geldligting van twee Millioenen Guldens; het ander, om, voor den tyd van vyfentwintig jaaren, de belasting van het Lantaarn-, Emmer- en Straat-geld, benevens het zuiveren der Wateren binnen deeze

(*a*) Zie bl. 15.

(*b*) De bedoelde Reſolutie, te uitvoerig om hier te worden ingelascht, kan de Leezer vinden in de *N. Nederl. Jaarboeken*, voor 't jaar 1788, bl. 835 enz.

deeze Stad, te verhoogen, tot de helft der gewoone Verpondingen op de huizen: de helft te betaalen door de Verhuurders, en de wederhelft door de Huurders, doch in 't geheel door de Verhuurders uit te ſchieten; zullende, egter, de huizen buiten de Stad en binnen de Jurisdictie gelegen, geduurende de eerstkoomende vyf jaaren, om redenen, van deeze belasting worden verſchoond: ten einde, uit deeze verhoogde Belasting, behalven de betaaling der renten van de voornoemde ſomme van twee Millioenen Guldens, nog eene jaarlykſche aflosſing van dezelve te kunnen doen. De oorzaaken van deezen bezwaarden ſtaat der Stedelyke financien werden, door Burgemeesteren en Vroedſchappen, geſteld, zo in de, ſedert eenige jaaren, ſteeds toegenomene reparatien aan de openbaare Werken en Gebouwen, als in het noodig onderhoud van de telkens aangroeijende menigte van Armen en Weezen; doch wel voornaamelyk in de zo hoogloopende onkosten, in het afgeloopene jaar 1787, wegens de *algemeene troubles en disorders*, welke alom, en ook in deeze Stad, hadden plaats gehad. 1788.

In de maand Juny hadt de Koning van Pruiſen een bezoek afgelegd by den Prins Erfſtadhouder, op het Loo. De Kroonprins hadt zynen Vader derwaards verzeld, en, by die gelegenheid, zyn verlangen aangekondigd, om de vermaarde Stad Amſterdam te zien. Na dat zyne Komst van den Kroonprins van Pruiſen.

1788. Majesteit de wederreize hadt aangenomen, voldeedt de Prins aan zyn verlangen. Op den negentienden der gemelde maand kwam zyne Koninglyke Hoogheid, onder den naam van *Heer van Lingen*, met het Admiraliteits Binnen-Jacht, van Utrecht in deeze Stad. Hy was verzeld van den Graave VAN BRUHL, den Pruisiſchen Envoyé VAN ALVENSLEBEN, den Heere VAN RHEEDE, Staatſchen Gezant aan het Hof van Berlyn, en den Generaal VAN DOPFF. Het verſpreid gerugt, wegens 's Prinſen komst, deedt eene groote menigte nieuwsgierigen zig Amſtelwaarts begeeven. Van kleine vaartuigen krielde die rivier. Een aanhoudend geſchal van *Oranje boven!* en *Vivat de Koning van Pruiſen!* deedt de lucht weergalmen. De Prins nam zyn nachtverblyf in het Groot Admiraliteits-Jacht, liggende in 's Lands Dok. 's Anderendaags 's morgens ten acht uuren, bezag hy het Kweekſchool voor den Zeedienst, voorts de Compagnies-Werf, het Nieuwe Werkhuis en andere openbaare Gebouwen, als mede de Beurs. 's Namiddags ten vier uuren liepen, in tegenwoordigheid van den *Heere van Lingen*, van 's Lands Werf twee Schepen van Stapel, zynde een Fregat van zesendertig Stukken, en een kleiner vaartuig. Thans begaf zig de Prins naar het Stadhuis, en van daar naar den Franſchen Schouwburg op het Leidſche Plein. Het bezigtigen van de voortreffelyke verzameling van Schilderyen,

by

by den Heere HOPE, een togtje door het Diemermeer, een zeiltogtje over het Y, met deeze en andere vermaaklykheden fleet zyne Koninglyke Hoogheid zyn verblyf alhier, tot aan den drieëntwintigſten, wanneer dezelve, over Haarlem en Leiden, naar 's Hage vertrok. 1788.

Op den derden November des voorgaanden jaars hadden Staaten van Holland een beſluit genomen, waar by bevolen werdt, de vernietiging van alle Burger-Societeiten, Genootſchappen en alle andere Corporatien en byeenkomſten, welke deel gehad hadden in de Volks-Vergaderingen; als mede het verkoopen der Huizen, aan dezelven in eigendom behoorende. De Hoofd-Officier deezer Stad, deswegen aanſchryving hebbende ontvangen, deedt ſtraks het huis ſluiten, waarin eene menigte van de aanzienlykſte Burgers deezer Stad, onder den naam van *Vaderlandſche Societeit*, haare byeenkomst plagt te houden, en die, in het voorgevallene ter deezer Stede, in den jaare 1787, geen gering aandeel hadt gehad. Kort daarop werden Commisſarisſen dier Societeit door Schepenen vermaand, om het gemelde Huis te verkoopen; met aanzegging, dat, in gevalle zy daaromtrent nalaatig bleeven, zulks door den Hoofd-Officier zou geſchieden. In gevolge van dit bevel, werdt ſtraks het Gebouw in openbaare veiling aangeſlagen. Doch deeze hadt geenen voortgang. Men vernam, dat de huizen uit de hand verkogt, en als koopers van dezelve waren

Berigt wegens het Gebouw der Vaderlandſche Societeit.

1788. aangegeeven vier Perſoonen, Directeuren of Beſtuurders van een nieuw Genootſchap, onder de Zinſpreuk *Doctrina et Amicitia*, ten behoeve der belanghebbenden in het fonds deezer nieuwe Societeit. Te weeten, de leden der voormaalige Vaderlandſche Societeit, ongenegen om uit elkander te gaan, en egter het byeen blyven, onder de oude gedaante, hun verbooden zynde, hadden de gemelde Zinſpreuk aangenomen, om, onder ſchut en ſcherm van dezelve, als beoeffenaars van nutte Kunsten en Weetenſchappen, en als Voorſtanders van gulle Vriendſchap, hunne byeenkomſten voort te zetten. Tot heden heeft die byeenkomst onafgebroken ſtand gehouden, en, zo door het doen van natuurkundige proeven en het uitſpreeken van Redevoeringen, als door de aankweeking eener minzaame verkeering, aan het aangekondigd doel beantwoord. Nogthans moeten wy hier aanmerken, dat, ſints de jongſte Omwenteling van den jaare 1795, in de geleerde werkzaamheden, merkelyke ſtilſtand heeft plaats gegreepen.

Schepenen der Stad, van deezen handel kennis hebbende gekreegen, betoonden zig weigeragtig, om over de Overdragt van zodanig eene Verkoop te ſtaan, om reden, dat, door Overdragten aan diergelyke Corporatien, het regt op de Collateraale Succeſſie, als mede het regt van de Veertigſte en Tachtigſte Penningen, voor Land en Stad, zou worden te kort gedaan. Om evenwel, in dit zelden voorkoomende geval, niet

niet op eigen gezag te handelen, vonden Schepenen geraaden, door eenen Brief aan de Staaten van Holland, derzelver goedvinden te verneemen. Behalven de reeds gemelde reden van weigeringe van Overdragt, vermeldden zy in den Brief nog eene andere, die wy, met de eigen woorden, hier willen overneemen. Schepenen ſchreeven, „ dat het hun voorkwam, dat door zodanig „ transport geëludeerd zoude worden het „ but en oogmerk van Hun Ed. Gr. Mo„ genden, om naamlyk te beletten dat geene „ diergelyke Societeiten (onder welke benaa„ming het zyn mogt) wederom werden „ opgerigt. Immers (dus vervolgen Heeren „ Schepenen) meenen wy verſcheidene ge„gronde redenen te hebben, om te onder„ſtellen, dat dit zogenaamd Kunſtlievend „ Genootſchap beſtaan zal uit dezelfde Leden, „ waaruit de nu vernietigde Vaderlandſche „ Societeit beſtaan heeft: althans de pretenſe „ Directeurs van dit Fonds zyn alle ge„weest Leden van de Vaderlandſche „ Societeit, en zommige daar van, zo niet „ alle, zyn te wel als ongeletterd bekend, „ dan dat men zoude kunnen onderſtellen, „ dat zy Leden, veel min Directeuren, zou„den willen zyn van dit Genootſchap, zo „ de bevordering van Kunſten en Weeten„ſchappen het waare oogmerk van deszelfs „ Oprigteren was. Het moet daarenboven „ vry vreemd voorkomen, dat dit Genoot„ſchap juist in dit oogenblik opgerigt „ wordt, na dat de Vaderlandſche Socie„teit 1788.

1788. „ teit vernietigd is; dat deeze daar toe
„ verkiest dat zelfde huis, daar te voren
„ de Vaderlandſche Societeit gehouden
„ is, en dat (wy herhaalen het, zeg-
„ gen Schepenen) al de genoemd wor-
„ dende Commisſarisſen van dit nieuwe Ge-
„ nootſchap, Leden van de Vaderlandſche
„ Societeit en Tekenaars van de Acte van
„ Qualificatie geweest zyn". De Staaten van Holland, deezen Brief ontvangen hebbende, namen een beſluit „ dat dezelve,
„ ten aanzien der bedenkinge, omtrent
„ den Veertigſten Penning en het Colla-
„ teraal over de huizen, aan publieke
„ Societeiten toebehoorende, zou worden
„ geëxamineerd door de Heeren van de
„ Ridderſchap en verdere Hunner Ed. Gr.
„ Mogende Gecommitteerde Raaden".
't Liep aan tot in de maand September, dat, van het aanbevolen onderzoek, de uitſlag nog niet vernomen was. Thans vervoegden zig de Directeuren, door welke de Koop van het huis der Vaderlandſche Societeit was gedaan, aan Schepenen der Stad, met verzoek, om aangevoerde redenen, dat, omtrent het Transport, door Hun Ed. Agtbaarheden, een gunſtig beſluit mogt genomen worden. Omtrent de zaak zelve volgde hier op een gunſtig beſluit, doch met zekere bepaaling, welke wy, om het opmerkelyke, daarin voorkomende, met de eigen woorden, hier zullen overneemen. Heeren Schepenen, naamelyk, wilden, dat in den Overdragts-

Brief

Brief zou worden vermeld en bedongen, 1788.
„ Dat in de bedoelde Perceelen nimmer
„ een beſlooten Collegie, Societeit of Ge-
„ zelſchap, zou mogen worden gehouden,
„ dan alleen het kunſtlievend Genootſchap
„ *Doctrina et Amicitia*, 't geen altoos, in-
„ gevolge deszelfs inrigting, alleen zou
„ moeten en mogen ſtrekken tot bevordering
„ van Kunſten en Weetenſchappen, zon-
„ der dat 'er immer of ooit eenige zaaken van
„ Staat verhandeld zouden mogen worden,
„ of dat dit gezelſchap zig met zaaken raa-
„ kende het publieq beſtier zou mogen be-
„ moeijen; dat ten einde van de exacte
„ nakominge van deze Conditie verzekerd
„ te zyn, Myne Heeren van den Gerech-
„ te niet alleen voor ieder hunner ten
„ allen tyde den vryen toegang zouden heb-
„ ben tot gemelde Societeit en alle ande-
„ re Gezelſchappen, welke in deeze Huizen
„ worden gehouden, maar ook het recht
„ zouden hebben, een of meer perſoonen
„ hunnentwege daar te zenden, die insgelyks
„ overal den vryen toegang zouden hebben;"
moetende, voorts, alle de tegenwoordi-
ge eigenaars, binnen den tyd van zes weeken,
ter Secretarye deezer Stad worden opgegeeven, ten einde, by verkoop of verſterf, het regt van den Veertigſten en Tachtigſten penning, en het middel van 't Collateraal, niet illuſoir werde gemaakt.

Op Zondag, den dertienden July, was de lucht ongemeen warm; waar op, in den namiddag, een hevige ſtorm volgde, die, op Zwaare Orkaan.

1788. op de Reede van Texel, eenige ſchepen van hunne ankers deedt dryven. Over de Stad en derzelver omtrek beſpeurde men, 's namiddags, omtrent drie uuren, een Wervel- of Draaiwind, die tot een geweldigen Orkaan klom. Het ongeluk wilde, dat, op dien tyd, op het Y, het zogenaamde Admiraalſchap zeilde. Verſcheiden ſchepen werden daadelyk omverre, andere tegen en op den wal geſmeeten. Met zo veel kragt ſtuwde de wind de ſchepen voort, dat een derzelven, het gelukkig voor den wind houdende, binnen zeer weinige uuren in Gelderland, in de haven van Elburg, binnen liep. Hoewel de Orkaan ſlegts korten tyd aanhieldt, verlooren, egter, zestig perſoonen daar by het leeven. Door de menschlievende en veel waagende poogingen van den Lieutenant en ander volk van het Oorlogſchip de Admiraal *Piet Hein*, 't welk thans op het Y lag, werden, met veel moeite, agt Drenkelingen gered; van welke, egter, eene Vrouw naderhand geſtorven is. Tot loon hunner menschlievendheid, ontvingen de helpers, van Burgemeesteren der Stad, honderd zilveren Ducatons ten geſchenke.

Negotiatie van penningen, ten behoeve der O. I. Maatſchappye.

Schaarsheid van penningen was eene grieve, die thans de Oostindiſche Maatſchappy drukte, en haar buiten de mogelykheid ſtelde, om haare werkzaamheden behoorlyk voort te zetten. Bewindhebbers ter kamer Amſterdam vervoegden zig hierom by de Staaten van Holland, en gaven hunnen

hunnen nood te kennen, met verzoek om middelen van voorzieninge. Een gelukkige uitslag bekroonde dit aanzoek. Op hoog gezag werden Bewindhebbers gemagtigd, volgens Staatsbesluit van den eersten Augustus, tot het doen eener Geldligtinge van vyf Millioenen Guldens, in Kas- of Bankgeld, ter keuze der Geldschieteren, vry van Collateraal, en zulks by manier van Wisselbrieven. 't Lust ons de voorwaarden hier nevens te voegen; de voordeeligheid derzelven diende ten bewyze, hoe zeer men zig thans in de engte bevondt, en de Kasſen der vermogenden, alleen door uitlokkende toezeggingen, ten behoeve van het kwynend handelgenootschap, konden geopend worden. 1788.

1. „ De *Wisselbrieven* (*dus luidden de* voorwaarden) zullen getrokken worden door Bewindhebberen der Oost-Indiſche Comp. ter Kamer Amſterdam, voor rekening van alle de Hollandſche Kamers, als hier toe ſpecial geauthoriſeerd, ten laste van Hun Ed. Groot Mog. de Heeren Staaten van Holland en West-Friesland, en dat ten getale van 5000 Stuks, genummerd No. 1 à 5000, ieder groot *f* 1000 - : - : en dat in Casſa of Bankgeld, ter keuze der geldgeveren: betaalbaar op vyf jaaren na dato, voorbehoudende Hun Ed. Groot Mog. de vryheid, om 's jaarlyks een gedeelte (by Loting twee Maanden te voren te doen) te mogen betaalen, tegen intrekking der uitgeloote Wis-

1788. Wisselbrieven met de verschenen intrest Coupons.

2. „ Zullende deze Wisselbrieven, in naame en voor rekening van Hun Ed. Groot Mog worden aangenomen (of geaccepteerd) by een of meer Heeren, van wegens Heeren Gecommitteerde Raden, hier toe speciaal geauthoriseerd.

3. „ Die in Bankgeld, zullen betaalbaar zyn ten Comptoire der Gemeene Lands-Middelen te Amsterdam; en die in Kasgeld, by alle de Gemeene Lands-Comptoiren, zo te Amsterdam, als in 's Hage, en by alle de Ontvangers in de respective Steden, zo als by het doen der fournisementen zal gerequireerd worden.

4. „ Gelyk dezelve ook zullen worden uitgegeeven op Naam, of aan Toonder, na keuze.

5. „ By ieder der gemelde Wisselbrieven zullen worden gevoegd vyf Coupons, à *f* 40 - : - : voor de jaarlykse intrest, à 4 pct., vry van alle belastingen; betaalbaar die in Bankgeld in de Wisselbank der Stad Amsterdam; en die in Kasgeld, ten Comptoire, waarop dezelve luiden.

6. „ En ten einde aan dezelve Wisselbrieven alle mogelyke verzekeringe en soliditeit te doen erlangen, zyn de respective Ontvangers onwederroepelyk geauthoriseerd, om deze Wissels en Coupons, ten Comptoire, waarop dezelve luiden, ten precieze verschyndage te betalen; als mede,

de, om dezelve op, of na de verschyndagen, in betaling aan te neemen, zo voor het recht der Collateraale Successien, 100ste, 200ste penn. en alle andere 's Lands Rechten en Impositien, even als waren dezelve Hollands Courant geld, en dat zonder eenige kortinge of onkosten hoegenaamd; zullende de Agio der Bankwissels als dan gesteld worden volgens de Wisselcours ter Beurse der Stad Amsterdam. 1788.

7. „ Wordende alle Voogden en Administrateurs van Capitalen van minderjarigen, gelyk mede Regenten van Weeskamers, Societeiten en Corpora's geauthoriseerd, mede in deze Negotiatie te participeeren, enz".

Komst van den Stadhouder en deszelfs Gezin.

Nadat men, sints de Omwenteling, van tyd tot tyd, een bezoek van den Prinse Stadhouder, in deeze Stad, hadt te gemoet gezien, werdt aan het verlangen van veelen, daar omtrent, voldaan, in den aanvang der maand September. In den avond van den eersten dag dier Maand verscheen het aanzienlyk reisgezelschap in deeze Stad, zyn verblyf neemende in de Jagten aan 's Lands Werf. Het bestondt uit den Stadhouder, deszelfs Gemaalin, alle de Kinderen en den Erf-Prinse van Brunswyk. 's Anderendaags, by tyds, welkomgroeten van Hoofd-Officier, Burgemeesteren en Schepenen ontvangen hebbende, bezag het gezelschap de Oostindische Buitenwerf, het Nieuwe Werkhuis, en, op den Middag, de Beurs. Van daar trok het,

1788. door de geſchaarde Burgery, naar de Kerkenkamer der Nieuwe Kerk, alwaar het, door de Kerkenraaden der Nederduitſche Gereformeerde, Walſche en Engelſche Gemeenten, werdt begroet. Uit de Kerk trok de trein naar het Stadhuis, en vertoefde 'er tot 's Avonds te zes uuren, gebruikende aldaar een Collation, op Stads kosten toebereid, en van alle de Leden van Regeeringe, den Grooten Krygsraad, en andere lieden van aanzien begroet wordende. Daar de Jooden, zo der Portugeeſche als der Hoogduitſche Natie, meer dan ééns, van hunnen yver voor 't Oranjehuis, blyken aan den dag gelegd hadden, werden derzelver Synagogen niet onbezogt voorbygegaan. Het Kweekſchool voor de Zeevaart, het Gasthuis, het Oude Mannen- en Vrouwenhuis en Aalmoeſeniershuis, ontvingen, den volgenden dag, een bezoek; waarna de Burgemeester WILLEM GERRIT DEDEL *Salomonsz.* het gezelſchap op een Ontbyt onthaalde. Met een Avondmaaltyd, ten huize van den Burgemeester J. HUYDECOPER, *Heere van Maarzeveen*, werdt deeze dag beſlooten. Op den vierden September, na alvoorens, op de Hofſtede van den Heere AMESHOFF, aan den Amſtel, deszelfs verzameling van zeldzaame uitlandſche Vogelen te hebben bezigtigd, deedt het Vorstelyk gezin eenen togt naar Ouwerkerk en Amſtelveen, om die plaatzen in oogenſchyn te neemen, alwaar de Pruisſiſche Troepen, in de maand

Sep-

September des voorgaanden jaars, zig gelegerd hadden, ten tyde van het beleg van Amsterdam. 's Vrydag morgens ten zes uuren zagen de aanzienlyke Gasten een Oorlogschip, van vierenveertig Stukken, van 's Lands Werf, te water loopen, en namen, ten zeven uuren, onder het losbranden van het Geschut, de wederreize aan. 1788.

Van het vertrek van den Heere Lodewyk Hovy naar Bourdeaux, en van den borgtogt, van hem geëischt, maakten wy voorheen gewag (*c*). Sedert, in de maand October deezes jaars, werden Schepenen te raade, om tegen hem te doen uitgaan eene Indaaging in persoon, tegen *den veertienden dier Maand*, „ *over en ter* „ *zaake*, *dat hy Gedaagde* op den eersten „ October 1787, en dus na de Resolutie „ van Hun Ed. Groot Mog. de Heeren „ Staaten van Holland en West-Friesland, om geene resistentie te doen aan „ de Troepen van Zyne Pruisische Majesteit, na dien tyd nog hadt durven „ bestaan, zekeren *Pieter Witmond*, of ordere, te qualificeeren, om de Polder „ tusschen Amstelveen en deeze Stad, aan „ de Zuidzyde, te inundeeren, en het noodige Werkvolk des noods daar toe te „ presen". Omtrent dien zelfden tyd sloegen Schepenen het vonnis van eeuwig Bannisement, uit den Lande van Holland en Indaaging en gestagene vonnissen.

(*c*) Zie bl. 7.

1788. en West-Friesland, op pœne van, byaldien, t' eenigen tyde, in handen van de Justitie geraakten, als dan zwaarder, naar bevind van zaaken, te zullen geſtraft worden, tegen de perſoonen, thans voorvlugtig, van Mr. DIDERIK JOHAN VAN HOGENDORP, Mr. ERNESTUS EBELING, en Mr. CORNELIS HENRICUS VAN BEKENSTEIN RAKET; de twee eerſten, om dat zy deel hadden gehad aan de afzetting van negen Raaden en twee Burgemeesteren, en den laatſten, om dat hy als Secretaris van een Burger-Legertje hadt gefungeerd. Van het verbieden van eenige, dus genaamde, Lasterſchriften, en het bannen of opligten van eenige perſoonen, alle maatregelen, welke noodig geoordeeld werden, om de thans vastgeſtelde orde van zaaken te handhaaven, maaken wy hier geen gewag, ter vermydinge van verveelende eenzelvigheid.

Keure omtrent het bezorgen van verſch water.

Van meer belangs oordeelen wy, het vermelden eener Keure, op den vierentwintigſten October, door Myne Heeren van den Geregte afgekondigd, betreffende het voorzien deezer Stad van verſch water, eene behoefte, waar aan men, ſints onheugelyke tyden, vooral onder den gemeenen man, te deezer Stede, dikmaals groot gebrek leedt. Die keure beſtondt uit vier Artikelen. By het eerſte Artikel werden de Leveranciers en Waterhaalers verpligt, deeze Stad, het geheele jaar door, behoorlyk van verſch, zoet en zuiver water te voorzien, en de gemeente,

te, tegen redelyke pryzen, daar mede te geryven. Het tweede verboodt aan eenen ieder, buiten de Brouwers en Water-leveranciers, na den eerstvolgenden eersten December, eenig versch water, ten verkoop in te voeren, op eene boete van vyfentwintig Guldens. Het derde beval, dat de Waterhaalers meer noch minder van de Slyters zouden mogen neemen, dan twaalf en een halve ſtuiver voor de honderd Emmers, ieder gerekend op twaalf mengelen Biermaat, en de Uitventers niet meer dan twee duiten voor de Emmer, behalven het thuisbrengen; terwyl, egter, wanneer de Ysbreeker zou zyn uitgehaald, tot 's daags na dat de eerſte Weesperſchuit van deeze Stad zou vertrokken zyn, de Uitventers achttien ſtuivers voor de honderd Emmers, en de partikulieren vier duiten, als boven, voor elken Emmer zouden moeten betaalen. Het vierde artikel hieldt in, dat de groote Waterſchuiten, door den Stads Scheepsmeeter, zouden moeten gemeeten worden; dat aan ieder een Peilſtok, met Stads Wapen, en het merk van honderd Emmers, zou gegeeven worden, om daar naar de betaaling te doen; zullende de Uitventers zig moeten bedienen van behoorlyk geykte Emmers, om het water uit te meeten, en geen ander water, dan 't geen zy uit die groote Schuiten gehaald hadden, mogen verkoopen, op de boete van zes guldens, telkens, ingevalle van overtreedinge, te verbeuren. 1788.

1788. Van de Inwyding der Maatſchappye, onder de Zinſpreuk FELIX MERITIS bekend, geduurende de maand October voorgevallen, zullen wy hier geen verſlag doen. Daar van, gelyk ook van het kostbaar geſtigt, in 't welk die Maatſchappy vergadert, als mede van de natuur en de verdeeling haarer werkzaamheden, hebben wy elders, breedvoerig, gehandeld (*d*). Evenwel kunnen wy niet nalaaten, hier te plaatzen, de fraaie Dichtregels van den beroemden Latynſchen Dichter HIERONYMUS DE BOSCH, op de loflyke Stigting gemaakt, en ſedert, met gulden letteren, in de groote Entrékamer van het Gebouw, kunſtig geſchreeven.

MINERVAE, MUSIS ET MERCURIO.

Qui Felix Meritis veneratur Palladis aras,
Muſarumque domum Mercuriique focos;
Laetus in augusto ponat vestigia templo,
Ingenuisque ſuas artibus addat opes:
Dumque Camoenarum reſonant haec atria cantu,
Majugena exhilaret lingua vigorque lares:
Sic Dea, quae doctas quondam celebravit Athenas,
Hic ſtabilem Amſtelia figat in urbe pedem.

In deezen zin vertaald:

AAN MINERVA, DE ZANGGODINNEN EN MERCURIUS GEHEILIGD.

„ Al wie door Verdienſten Gelukkig,
„ de

(*d*) Zie St. XX. bl. 147.

„ de altaaren van PALLAS, de woonplaats 1788.
„ der ZANGODINNEN, het Verblyf van
„ den God des Koophandels, eerbiedigt, zette
„ verheugd zyne voeten in deezen doorluch-
„ tigen Tempel, en deele zyne ſchatten aan
„ de edele Kunſten mede. Zo moeten, terwyl
„ deeze Gewelven van de klanken der Zang-
„ godinnen weergalmen, de Welſpreeken-
„ heid, en yver voor Mercurius, het Ge-
„ bouw vervrolyken. Zo vestige de Go-
„ din, die weleer de roem van het ge-
„ leerd Athene was, in de Amſtelſtad haaren
„ vasten zetel".

Met eene ſtrenge koude was het jaar 1788 1789.
ten einde geloopen; in den aanvang van dit Strenge
jaar deedt zy, by voortgang, haare knellen- Winter.
de hand gevoelen. Groote elende ontſtondt, daar uit, by veelen onder de ſchamele gemeente. Om daar in, eenigermaate, te voorzien, werden Burgemeesters en Regeerders der Stad te raade, de noodige ſchikkingen te beraamen, tot het doen eener verzamelinge van penningen, by de meer vermogende Burgers en Ingezetenen, om vervolgens, aan de Beſtuurders der onderſcheidene Godsdienſtige Genootſchappen, zonder onderſcheid, naar evenredigheid, te worden uitgedeeld. Eene ſomme van zesendertigduizend driehonderd vyfentachtig guldens en twaalf penningen, was de vrugt dier inzamelinge. Behalven deeze algemeene, deedt de Amſterdamſche weldaadigheid nog verſcheiden byzondere giften; en is ons, van goeder hand, berigt. dat, door een gezel-

1789. ſchap van goede vrienden, die, op gezette tyden, aan hunne huizen vergaderden, eene ſomme van bykans twintigduizend guldens was by een gebragt, die, onder hun opzigt, geduurende eenige weeken, tot onderhoud of onderſteuninge van behoeftigen, beſteed werdt.

Komst van den Vorst van Nasſau-Weilburg.

Zelden, indien ooit, bezoeken aanzienlyke vreemdelingen deeze Landen, zonder onze Stad aan te doen. In den avond van den regenentwintigſten van Maart kwamen alhier, met het Binnenjacht van den Prinſe Erfſtadhouder, de regeerende Vorst en Vorstin van Nasſau-Weilburg, benevens derzelver Zuster, en namen hunnen intrek in het Wapen van Amſterdam. Na, 's anderendaags, de voornaamſte Gebouwen der Stad te hebben bezigtigd, begaven zy zig, ten twee uuren, naar het Stadhuis, alwaar zy, door de Regeering, op een kouden Maaltyd onthaald werden, en verſcheenen, 's avonds, in den Hollandſchen Schouwburg.

Nieuw Kerkhof buiten de Stad.

Het begraaven van Lyken buiten de Stad, waar van men, op eenige weinige plaatſen in ons Vaderland, het voorbeeld hadt gegeeven, vondt, in deezen jaare, byval onder eenige burgers ter deezer Stede. Tot eene geſchikte Begraafplaatſe lieten zy het oog vallen op een ſtuk Lands, tuſſchen de Diemerbrug en het Tolhek, aan de Weesper Vaart, en verworven, welhaast, verlof van den Ambagtsheer, om dien plek gronds, ten bedoelden oogmerke,

in

in gereedheid te doen brengen. Dit geschiedde naderhand; in 't vervolg zullen wy gelegenheid vinden, om van de intrigtinge nader verslag te doen. 1789.

Burgemeesteren deezer Stad, overtuigd van het nut en de noodzaaklykheid eener uitgebreide kennisse der Zeevaartkunde, voor eene handeldryvende Stad als de onze, werden thans te raade, aan persoonen, die zig aan dien leevensstand toewydden, gelegenheid te geeven, om, volgens de laatere ontdekkingen, een hoogeren trap van vorderinge te bereiken, dan het gros der Zeevaarenden voormaals hadt beklommen. Wylen de beroemde PIETER NIEUWLAND werdt, door Hun Ed. Gr. Agtbaarheden, tot *Lector in de Wis- Starre- en Zeevaart-kunde* aan het Doorluchtige School deezer Stad beroepen. Volgens het uitgegeeven *Programma*, zouden de Lessen over de Zeevaartkunde, die in 't openbaar moesten gehouden worden, zo veel mogelyk, zodanig worden ingerigt, dat zy een volledig en aaneengeschakeld onderwys uitmaakten, 't welk met de beginselen der Reken- en Meetkunde aanvangen, en alle de voornaamste stukken der Zeevaartkunde, inzonderheid ook de manier, om door de Maans-afstanden de Lengte op Zee te bepaalen, zou bevatten. Hoewel de Lessen reeds vroeger een aanvang hadden genomen, aanvaardde de nieuw aangestelde Lector staatelyk zynen post, op den drieëntwintigsten November, met het

P. NIEUWLAND tot Lector in de Zeevaartkunde, enz. aangesteld.

1789. uitſpreeken van eene overſchoone Nederduitſche Redevoering, *over het Nut, 't welk de uitbreiding van de Zeevaart aan de menſchelyke Maatſchappy in 't algemeen heeft toegebragt, en in 't vervolg nog doet verwagten.*

1790. Berigt van de Maatſchappy tot redding der Drenkelingen.

Bekend, door 't geheel beſchaafd Europa, is de Maatſchappy tot reddinge der Drenkelingen, en het nut, ſints haare eerſte ſtichting, door haare heilzaame inrichtingen voortgebragt. Dat aan onze Stad de eere dier Stigtinge toekomt, hebben wy elders vermeld (*e*). Beſtierders dier Maatſchappye, thans met leedweezen hebbende vernomen, dat, in weerwil der aangeweezene hulpmiddelen, nog te dikwyls ſchynbaare dooden, door onkundige en geweldige overhaasting, of uit vooroordeel, verwaarloosd werden, die anders, veelligt, nog tot het leeven zouden zyn terug gebragt, vonden, in dit jaar, geraaden, om, ter verdere aanmoediginge, aan het Publiek eene Lyst mede te deelen der gelukkig geſlaagde Reddingen, voor welke by de Maatſchappy, ſedert derzelver oprichting, de Gouden Medailles, of de waarde van dien, waren uitgekeerd geworden, en tevens kortelyk de Hulpmiddelen, in eene vroegere Bekendmaaking opgegeeven, van nieuws voor te draagen en aan te beveelen. Niet onvoegzaam hebben wy geoordeeld, eene Lyst van het getal der geredde Drenkelingen in ons Va-

(*e*) Zie Deel. III. Boek. XXVIII. bl. 52.

Vaderland, en van de daar voor uitgedeelde Premien, hier te plaatzen (*f*). 1790.

Ao.	1767 - 3	Ao.	1779 - 46
	1768 - 24		1780 - 45
	1769 - 44		1781 - 29
	1770 - 35		1782 - 35
	1771 - 34		1783 - 34
	1772 - 37		1784 - 36
	1773 - 25		1785 - 50
	1774 - 41		1786 - 43
	1775 - 37		1787 - 55
	1776 - 20		1788 - 35
	1777 - 29		1789 - 42
	1778 - 47		
	376		450
			376
	Te zamen		826

Zo vereerende voor onze Stad als de nu vermelde Maatschappy was, even zeer diende ook ter vermeerderinge van haaren roem, de oprichting van een Genootschap, ter bevorderinge der Heelkunde, die, gelyk de lofwaardige Mannen, aan 't hoofd deezer inrichtinge geplaarst, zig uitdrukten, hoewel sedert verscheidene eeuwen bearbeid, nog geenzins het meest wenschelyk toppunt haarer volmaaktheid hadt bereikt. De bevor-

Oprichting van een Heelkundig Genootschap.

(*f*) De Hulpmiddelen kan de Leezer vinden in de N. *Nederlandsche Jaarboeken*, voor 1790, bl. 41 enz.

1790. vordering van deeze heilzaame kunst ten oogmerke hebbende, ſtelde zig het Genootſchap voor, jaarlyks eene Prysvraag op te geeven, betrekkelyk tot eenig nog niet genoeg bekend Heelkundig onderwerp, en aan den Schryver van het best gekeurd Antwoord te ſchenken twintig of meer Hollandſche Dukaaten, of eene Gouden Medaille van gelyke waarde, op den Stempel des Genootſchaps geſlagen, naar gelange hetzelve, overeenkomſtig met zynen financieelen ſtaat, het gewigt des voorgeſtelden Vraagſtuks, en de te voorziene moeilykheid der beantwoordinge, zou vermeenen te behooren. Ten zelfden einde ſtelde zig het Genootſchap voor, jaarlyks eene Praemie te ſchenken van tien Dukaaten, aan den Schryver eener meest belangryk gekeurde Verhandelinge, over eenig, vooral praktikaal, gedeelte der Heelkunde, of aan den Verzamelaar van naauwkeurig geſtelde waarneemingen, hem zelven eigen, en betrekkelyk tot een enkel gebrek alleen, of tot verſcheidene gebreken tevens, ter beoordeelinge en gemeenmaakinge aan het Genootſchap medegedeeld.

Requeſt van Beſtuurders van den Moskoviſchen Handel.

Zeer veel opziens veroorzaakte, omtrent deezen tyd, hier te Lande, en vooral in deeze Stad, een Kaap-Reglement, van wegens den Koning van Zweeden, door deszelfs eerſten Staatsdienaar VAN DUBEN, aan den Minister van Hun Hoog Mogende te Stokholm, den Heere VAN DER BORCH, ter hand geſteld. Geld werdt, onder andere arti-

artikelen, in dat Reglement, onder de Contrabande Goederen gerekend. Vermits nu de handel van hier op Rusland, veelal, met gereede penningen wordt gedreeven, en 'er dus, van tyd tot tyd, zeer aanzienlyke sommen derwaarts worden gezonden, veroorzaakte die bepaaling van zyne Zweedsche Majesteit, onder dat gedeelte onzer Natie, en vooral onder veele Amsterdamsche Kooplieden, welke op Rusland handel dryven, geene geringe verlegenheid. 't Gevolg daar van was, dat de Bestuurders van den Moskovischen Handel, als mede een aanzienelyk getal Kooplieden van onze Stad, zig, by Requeste, tot Hun Hoog Mogenden wenden, met verzoek om derzelver tusschenkomst in deezen by zyne Zweedsche Majesteit. Niet vrugtloos was dit verzoek. Na ryp beraad namen Hun Hoog Mogenden, op den tweeëntwintigsten April, het besluit, hunnen Gezant te Stokholm te gelasten, by het Zweedsche Hof aan te dringen, zo op de buiten werking stelling en intrekking van het voormelde Kaap-Reglement, voor zo verre hetzelve het gereed geld onder de Contrabande Goederen betrok, als op de daadlyke vrygeeving der gereede penningen, welke, vóór de tyding van het verklaaren van gelden voor Contrabanden, van hier verzonden waren, ingevalle, onverhoopt, eenige derzelve reeds mogten aangehouden of opgebragt zyn. Eene gewenschte uitwerking deedt de voorspraak van Hun Hoog Mogenden by het Zweed- 1790.

1790. Zweedſche Hof, ten behoeve van den Moskoviſchen Handel. Reeds in 't einde van May ontving men, hier ter Stede, berigt, dat alle belemmeringen, raakende het gereed Geld, waren opgeheven, en de Kooplieden daaromtrent volkomen gerust mogten weezen.

Negotiatie door Lotery voor de O. I. Maatſchappy.

In weerwil der Geldheffinge, ten behoeve der Oostindiſche Maatſchappye, onlangs geſchied, bleef dezelve niet te min onder ſchaarsheid van penningen zuchten. Zo hoog was nu de nood geklommen, dat, volgens eene niet ongegronde vreeze, zonder aanmerkelyken buitengewoonen onderſtand, haare werkzaamheden eerlang geheel zouden ſtilſtaan. In deezen bangen toeſtand van zaaken namen Bewindhebbers de toevlugt tot Hun Edele Groot Mogenden, dezelven hunnen nood klaagende, en ootmoedig verzoekende, om, door hunnen veel vermogenden invloed en gezag, aan het zieltoogend Lichaam eenig leeven te willen geeven. Een ernſtig onderwerp van raadpleeginge werdt dit verzoek ter Hollandſche Staatsvergaderinge, en nam men aldaar, op den drieëntwintigſten July, het beſluit, aan Bewindhebberen verlof te ſchenken, tot het doen eener Geldligtinge, by manier van Lotery, van acht Millioenen guldens, op zeer voordeelige voorwaarden, onder andere die van Guarantie of Vrywaaringe van hoofdſomme en renten door de gemelde Staaten.

Geenen

Geenen ondienst meenen wy onzen Leezeren te zullen doen, met de mededeeling van het Berigt deezer Geldheffinge, tot nog toe eenig in haare soort. De Negotiatie, ter somme van acht Millioenen guldens Hollands Courant, by forme van Lotery, verdeeld in twee Classen, ieder Classe groot 4,000,000, zou geschieden op de volgende voorwaarden. 1790.

1. „ Deeze Negotiatie zal verdeeld worden in 40000 Loten; op ieder Lot zullen twee Pryzen getrokken worden, als een in de eerste Classe, en een in de tweede Classe, volgens onderstaande Tafel; en daar voor betaald worden, voor de eerste Classe een somma van . . . f 100 - : - :
voor de tweede Classe een somma van . . . 100 - : - :

Dus voor beide Classen. f 200 - : - :

„ By ieder der respective Loten zullen worden uitgegeeven vyf Certificatien, dienende ten gebruike, als hier na zal worden gemeld, en wel by de Loten, voor de eerste Classe, twee Certificatien, en by de Loten voor de tweede Classe, drie stuks.

2 „ De Pryzen en Premien op deeze Loten te vallen, zullen betaald worden in Obligatien, ten laste van de Hollandsche Kameren der Oost-Indische Compagnie, rentende 3 per Cent Intrest, losbaar in 44 jaaren, door succesive accresceerende Aflossinge, beginnende het eerste jaar of

Anno

1790. Anno 1792, met eene Aflosſinge van *f* 112000, welke Intresſen en Aflosſingen door Hun Ed. Groot Mogenden volkomentlyk worden geguarandeerd.

3. „ En hebben Bewindhebberen verder tot facilitering deezer Negotiatie, ingevolge de Reſolutie van Hun Edel Groot Mogenden, zich met voorkennis van Heeren Gecommitteerden tot de zaaken van de Oost-Indiſche Compagnie, geëngageerd, dat aan de Houders der Actien in de Hollandſche Kameren van de Oost-Indiſche Compagnie, welke in deeze Negotiatie, naar proportie van hunne Aandeelen, zullen participeeren, met primo January aanſtaande, en vervolgens jaarlyks, geduurende het tegenwoordig Octroy, zal betaald worden eene ſomma *f* 375 Banco van ieder Actie groot Banco *f* 3000 oud kapitaal, of zo veel meerder of minder in dezelve proportie, als het Aandeel, welk zy in de gemelde kameren van de Oost-Indiſche Compagnie zullen heredeeren, zal komen te bedraagen; welke ſomma egter zal ſtrekken in mindering of voldoening van zodanige Uitdeeling, als in bovengenoemde jaaren op de Actien mogte worden gedecreteerd; zullende ook van deeze ſomma ten behoeve der Provincie worden afgetrokken een bedragen, gelyk aan de belasting op de Actien der Oost-Indiſche Compagnie, volgens Placaat van Hun Ed. Groot Mogenden, in cas van Uitdeeling gelegd.

Ook

„ Ook zal ten faveure van de Deelnee- 1790.
mers, al verder onder Guarantie van Hun Edel Groot Mogenden, worden geaffecteerd eene *jaarlykſche ſomma* tot Aflosſing van alle de *Obligatien*, geſproten uit de geconverteerde Recepisſen van Anticipatie-penningen, by de reſpective Kameren uitgegeeven, welke tot nog toe onder geene Aflosſingen begrepen zyn; welke Aflosſingen mede by loting zullen geſchieden, zodanig, dat alle deeze Obligatien in 48 jaaren, door ſucceſsive accresceerende Aflosſingen, zullen zyn afgelost, zullende het eerſte Termyn op de reſpective Vervaldagen in 1791 worden afgelost, en de Uitloting daar van in de maand January geſchieden.

4. „ De *Certificaten*, *in maniere als vooren by de Loten uitgegeeven*, zullen alleenlyk dienen ten bewyze, dat de Houders Aandeel in deeze Negotiatie hebben genomen; immers dat door de Actien en Obligatien, waar voor zy bovenſtaande betaaling en aflosſing begeeren, de bovenſtaande ſomma is gefourneerd, ten welke einde voor de Banco *f* 3000 : 0 : 0 : oud kapitaal Actien, 30 Certificaten, en voor ieder Obligatie, groot *f* 1000 : 0 : 0, 10 Certificaten, in maniere als vooren, moeten worden ingeleverd; zullende deeze Certificaten kunnen worden geemployeerd by alle zodanige Obligatien en Actien, op welke der Hollandſche kameren dezelve ook loopen.

„ De Loten van de eerſte Claſſe zullen van nu af aan uitgegeeven worden, en de

1790. Interesſen ingaan 1 Augustus 1790, en de Trekking geſchieden in 't begin van December deezes jaars.

„ De Loten, voor de tweede Clasſe, zullen met 1 December uitgegeeven worden, de Intrest ingaan 1 December 1790, en de Trekking geſchieden in 't begin van de maand Maart 1791.

„ Zodra de Trekking der tweede Clasſe geſchied is, zullen de Loten kunnen worden gecombineerd of geſplitst, naar welgevallen, doch in geen kleinder Capitaal als van *f* 100 - : - : en geen grooter als van *f* 1000 - : - :, zullende de Obligatien daar voor den 1 Augustus 1791 uitgegeeven worden, en als dan tevens een jaar Intrest op het Capitaal der Loten van de eerſte Clasſe, en acht maanden Intrest op dat van de tweede Clasſe, betaald worden.

„ De Intresſen der Obligatien zullen betaald worden op Coupons, waar van de eerſte zal zyn voor 16 maanden, verſcheenen 1 December 1792, en de volgende alle voor 12 maanden, telken jaare 1 December verſcheenen, betaalbaar by zodanige der Hollandſche Kameren, als by de Converſie zal worden begeerd.

„ En hebben Hun Edele Groot Mogenden, mede ten opzigte van de Obligatien deezer Negotiatie, gunſtiglyk verleend remiſſie voor alle de 100 en 200ſte Penningen en verdere ordinaire en extra-ordinaire lasten, nu reeds zynde, of die namaals geheven mogten worden", enz.

EER-

EERSTE CLASSE. 1799

1	Prys van		f 50000
1	———		20000
1	———		10000
1	———		5000
4	Pryzen van f	2000	8000
12	———	1000	12000
30	———	300	9000
100	———	250	25000
250	———	200	50000
500	———	150	75000
1800	———	125	225000
5300	———	120	636000
32090	———	110	3520900
40000			f 4645000
	Eerste Lot		1000
	Laatste Lot		4000
			f 4650000

1796 TWEEDE CLASSE.

1	Prys van		*f* 100000
1	——		50000
1	——		25000
1	——		10000
2	Pryzen van *f*	5000	10000
6	—— ——	2000	12000
28	—— ——	1000	28000
60	—— ——	400	24000
100	—— ——	250	25000
200	—— ——	200	40000
500	—— ——	150	75000
1800	—— ——	125	225000
5300	—— ——	120	636000
32000	—— ——	115	3680000
40000			*f* 4940000
	Eerſte Lot		2000
	Laatſte Lot		8000
			f 4950000

Hoe

Hoe zeer men, ook in deeze Stad, de verdienſten van den beroemden Amerikaan, BENJAMIN FRANKLIN, kende, en 's Mans nagedagtenis zogt te vereeuwigen, bleek uit den fraaien Gedenkpenning, door den kunſtenaar *J. M. Lageman* alhier vervaardigd. De voorzyde vertoont het afbeeldſel van den beroemden Man, wiens naam in het randſchrift ſtaat te leezen, met het onderſchrift XVII Aprilis 1790, als de dag, op welken de Dood eenen der grootſte Wysgeeren, Natuurkenners en Menſchenvrienden, der waereld ontroofde. De Tegenzyde vertoont een Elektrizeer-Machine, eenige Boeken, een Juk, Kluisters en eene Aardglobe, wier gedeelte, dat Amerika vertoont, met den Hoed der Vryheid overdekt is. *Met alle welke zinnebeelden*, gelyk ook met den gebroken Scepter, op den Voorgrond liggende, te kennen wordt gegeeven, dat hy Amerika van het juk der Dwinglandye, en, door zyne kennis van de Elektriciteit, het Menschdom van de ſchadelyke uitwerkſels van den Blixem verlost, en een ſchat van Geleerdheid aan de Waereld heeft nagelaaten. Het Randſchrift FULMINIS TYRANNIDISQUE DOMATOR, *Bedwinger van den Blixem en van de Dwinlandy*, drukt die dubbele verloſſing uit. 1790. Gedenkpenning op B. FRANKLIN.

Geduurende de maand October ontving, van nieuws, deeze Stad een bezoek van den Prinſe Erfſtadhouder, nevens deszelfs Echtgenoote en Kinderen. Van den zesentwintigſten Komst van den Stadhouder.

1790. tigſten dier Maand vertoefde 'er het Gezelſchap tot aan den negenentwintigſten, en bezag, in dat tydverloop, de meest beziens-waardige openbaare Geſtigten; wordende, zo dikmaals het zig in 't openbaar vertoonde, van een talryken ſtoet, vooral uit de ſmalle Gemeente, verzeld en gevolgd. De Burgemeesters M. STRAALMAN, W. G. DEDEL Sz. en J. RENDORP, onthaalden, beurtelings, de aanzienlyke Gasten op een Avondmaal. Van alle Gezinten werden Leden van den Kerkenraad ten gehoor ontvangen.

De Hoogleeraar H. C. CRAS doet eene Redevoering.

Van de zorge der Burgemeesteren onzer Stad, om den inwooneren, ter aankweekinge van het verſtand, en ter beoeffeninge van nutte Kunſten en Weetenſchappen, de gelegenheid te verſchaffen, hebben wy, meer dan eens, gewaagd. Een nieuw bewys hier van leverde het tegenwoordig jaar uit. Met wel verdienden lof en toejuiching, en tot nut veeler Jongelingen, hadt de Hooggeleerde Heer Mr. H. C. CRAS, reeds eenigen tyd, aan het Doorluchtig School, den post bekleed van Hoogleeraar in het *Romeinsch en Hedendaagsch Regt.* Thans vonden Burgemeesteis geraaden, hem, daar benevens, het onderwys in het *Regt der Natuur en der Volken* op te draagen. Dien post aanvaardde de Hoogleeraar, op den vyftienden November, met het doen eener Redevoeringe, fraai en voortreffelyk, zo wel om de zuiverheid en beſchaafdheid van 't Latyn, als

als om de uitgewerktheid van het onderwerp, ten Opschrift voerende: *De dicto* CICERONIS: *Non opinione, sed Natura Jus constitutum esse*; dat wil zeggen: „ Over „ het zeggen van CICERO, Dat het Regt „ niet van willekeurige denkbeelden, maar „ van de Natuur zelve afkomstig is". 1790.

Elders gewaagden wy van den ondernomen aanleg van een nieuw Kerkhof by de Diemerbrug (*g*). In 't laatst deezes jaars was het in zo verre voltooid, dat men, deswegen, eene Bekendmaaking in 't licht zag verschynen, waarby de Doodgraaver diens Kerkhofs berigtte, dat hetzelve thans zo verre gevorderd en in gereedheid was gebragt, dat men 'er Lyken in behoorlyke orde konde ontvangen, terwyl *met de voltooijing, in het begin des* volgenden jaars, en zo ras het saisoen zulks zou gedoogen, een aanvang zou gemaakt worden. Om Deelneemers te trekken, voegde 'er de Doodgraaver nevens: „ Dat Hun Edele Groot Mogenden, de „ Heeren Staaten van Holland en West- „ Friesland, op den zevenden July van dit „ jaar, gratieuslyk aan hem hadden verleend, dispensatie van het geen Art. 15. „ van de Ordonnantie op 't middel van „ Trouwen en Begraaven, in dato 26 „ October 1695, is gestatueerd, en mitsdien te verklaaren, dat van de Lyken, „ die ter begraafenisse op het bovengemelde „ Kerk- Kerkhof by de Diemerbrug voltooid.

(*g*) Bladz. 40.

1790. „ Kerkhof by de Diemerbrug, uitgevoerd „ worden, niet meer dan eens, en wel aan „ den Heer Secretaris der Stad Amſterdam, „ zal worden betaald, en op zyn Ed. Con- „ ſent de begraaving geſchieden, met last „ aan alle Officieren en Magiſtraaten van „ andere plaatſen, om de Lyken onverhin- „ dert te laaten paſſeren."

1791. Zwaare Storm. In den aanvang van de Maand February deezes jaars hadt men, ook hier, een zwaaren ſtorm uit het Noorden. Alle behoedmiddelen, daar toe voorhanden, ſtelde men te werk, en voorkwam aldus eene gevreesde Overſtrooming. In den avond van den derden der Maand, ten half elf uuren, was het water op zyn hoogst, en tot de ongemeene hoogte van drieënnegentig duimen boven peil geklommen. Volgens waarneeming, te Zaandam gedaan, ſtondt aldaar het water één duim hooger, dan in den ongemeenen Storm van den jaare 1775.

Thee-handel. De Theehandel was, ten allen tyde, een voornaame tak van den Koophandel der Oostindiſche Maatſchappy. Vreemde Thee verving nu, ſints eenigen tyd, gedeeltelyk, die met de Nederlandſche ſchepen werdt ingevoerd. Wat hier omtrent al of niet geraaden ware, lag in geſchil. Een Rapport, by des kundigen, door Hun Hoog Mogenden, over die zaak, ingenomen, hieldt in, „ Dat Hun Hoog Mogenden, „ ten einde eene proef te neemen, of het „ verbod van invoer van vreemde Thee

„ niet

» niet nadeelig zou zyn aan den algemeenen 1791.
» Koophandel deezer Landen, en te gelyk of
» de Nederlandſche Compagnie in ſtaat zou
» zyn om *jaarlyks*, *regelrecht* uit China,
» *zodanige kwantiteit*, en van zulke kwaliteit
» in te voeren, als noodig is, om het ge-
» mis der vreemde Thee te vervullen, zou-
» den kunnen ſtatueeren, dat geduurende den
» tyd van het tegenwoordig loopend Octroy
» van de Oost-Indiſche Compagnie, dezelve
» alleen zal worden geoctroyeerd, om binnen
» deeze Landen Thee in te voeren en te
» verkoopen, en dat geene vreemde Thee,
» noch door andere Compagnien, noch door
» partikulieren, het zy uit de eerſte of uit
» de tweede hand, in deeze Landen zal mo-
» gen worden ingebragt of verkogt, op poene
» van *verbeurdverklaaringe*; behoudens nog-
» thans zodanige Thee, welke op den tyd
» van het neemen van Hun Hoog Mogende
» Reſolutie hier te Lande zal zyn, of ter
» goeder trouwe en overeenkomſtig de uit-
» ſtaande Plakaaten, naar herwaards zal zyn
» afgeladen."

Een blyk van het verloop der Nederland- Vragtvaart
ſche Oost-Indiſche Maatſchappye, was het met
beſluit, by Bewindhebberen, in derzelver by- Schepen
eenkomst, in de Maand April deezes jaars, van de
ter Vergaderinge van Zeventienen, binnen O. I.
deeze Stad, genomen, om alle byzondere Comp.
Lieden vryheid te geeven, met ſchepen der
Maatſchappye, naar de Indien en naar de Kaap
de Goede Hoop, op Vragt te mogen verzen-
den allerlei Europiſche handelwaaren, met

1771. uitzondering alleen van Ammunitiegoederen en Amphioen: op voorwaarden, die, vervolgens, nog nader zouden bepaald worden.

Scheuring onder de Luthersche. Van de rampzalige Godsdienstverschillen, en derzelver heillooze uitwerkselen, vertoonde dit jaar een nieuw en aanstootelyk voorbeeld. 't Was de Lutherſche Gemeente, die van hoogloopende twisten ten ſtrydperk diende. Al ſints etlyke jaaren waren aldaar, door eenige Leeraars, gevoelens gepredikt en verdeedigd, die, door ſommige Leden, geoordeeld werden, met de gezonde Leere der Vaderen te ſtryden. Wat 'er, gedurende dit tydverloop, tuſſchen Leeraaren en Leden, wederzyds, voorviel, valt niet in ons plan te verhaalen; dit wel, dat de oneenigheden, al gaande weg, tot die hoogte klommen, dat een aanzienlyk getal Leden, niet goedvindende, door voortduurende Kerkgemeenſchap, den ſchyn te vertoonen van in de hun aanſtootlyke leerbegrippen te berusten, tot het beſluit kwam, om zig af te ſcheiden, en eene nieuwe Gemeente op te richten. Doch vermits, ten zulken oogmerke, de toeſtemming van Burgemeesteren en Regeerderen der Stad vereischt werdt, verzogten eenige Leden, uit naam hunner medeſtanderen, by Request, gedagteekend den vyftienden Maart deezes jaars, om vryheid tot openbaare Godsdienstoefening, binnen deeze Stad, voor hun zelven, en voor allen, die in Godsdien-

dienstige begrippen met hun overeenstem- 1794
den, of vervolgens tot hun ontwerp zou-
den willen toetreeden. In het verzoek-
schrift gaven de Inleveraars, onder andere,
te verstaan, dat zy, ter inrichtinge en instand-
houdinge der aanstaande Gemeente, en ter
onderhoudinge van Predikanten en Kerken-
dienaaren, uit hunne eigen middelen, by
wege van vrywillige Inschryvinge, reeds
een Fonds gevonden hadden, en nog ver-
der dagten te vinden, door middel van vry-
willige toetreedinge tot hun Ontwerp, van
eene menigte hunner Medeleden, die in de
zelfde denkbeelden, omtrent het Godsdien-
stige, met de Onderteekenaars stonden, en
slegts naar de gunstige toestemming van Hun
Ed. Gr. Agtbaarheden reikhalsden, om
deel aan het ontworpen Plan te neemen:
„ een Plan", gingen zy voort, „ waar
„ door, aan de eene zyde, de Geweetens
„ van zulk een groot aantal hunner Ge-
„ loofsgenooten gerust gesteld, en waar
„ door tevens, aan den anderen kant, de
„ verregaande verdeeldheden en onlusten,
„ die, zedert eenige jaaren, in de Luther-
„ sche Gemeente albier geheerscht heb-
„ ben, gestild, en de onberaadene stappen,
„ waartoe een te hevige yver voor de zui-
„ vere Leere, eenige menschen, by ver-
„ dere verwydering, zou kunnen vervoe-
„ ren, maar waar van de Onderteekenaars
„ ten uitersten afkeerig zyn, voorgekomen
„ worden. Om welke redenen, en om
„ alle discussien met de tegenwoordige

„ Be-

1791. „ Beſtierders der Kerk- en Arme-Goede-
„ ren deezer Gemeente te vermyden, de
„ Ondergetekenden, en de verdere Deel-
„ neemers in hun Ontwerp, vrywillig af-
„ ſtand doen van het aandeel, 't welk hun
„ daar in zou competeeren". Alvoorens tot een volkomen Beſluit te koomen, gaven Burgemeesteren, op dit Verzoekſchrift, te verſtaan, hoe zy, vooraf, verlangden, eenige meerdere en naauwkeuriger opening, omtrent het ontworpen Plan, zo ten aanzien van het getal en de hoedanigheid der Leden, die hetzelve begunſtigden, en daar toe zouden medewerken, als omtrent de verdere gronden en middelen, waar op, en door welke zy't zelve, met eenige zekerheid, omtrent een goeden uitſlag, vermeenden ten uitvoer te zullen brengen, en op den duur in ſtand te zullen kunnen houden; niet alleen met opzigt tot de openbaare Godsdienſtoeffening, maar ook met betrekking tot het behoorlyk onderhoud der Armen, zo nu als in het toekoomende. Hier op voldoende berigten hebbende bekomen, verleenden Hun Ed. Gr. Agtbaarheden het verzogte verlof, onder voorwaarde, egter, „ dat geene andere, dan de zuivere Luther-
„ ſche Religie, volgens de Onveranderde
„ Augsburgſche Geloofsbelydenis, onder
„ hen zou geleerd worden". Welhaast ſloeg men nu handen aan het werk, ter volvoeringe van het beraamde Plan. Door aankoop eigenaars geworden van het, dus genoemde, Krankzinnigenhuis, op de Clovenier-

niersburgwal, maakten Directeuren der Nieuwe, of, gelyk zy zich, ſedert, noemden, *Herſtelde Lutherſche Gemeente*, eenen aanvang met het ſligten van het nieuwe Kerkgebouw; terwyl de afgezonderden, inmiddels, een verder bewys der goedgunſtigheid van Burgemeesteren genooten, door het toegeſtaane verlof, om, geduurende den Kerkbouw, in de Nieuwe Waale- en in de Gasthuis-Kerk, op bepaalde tyden, hunnen openbaaren Godsdienst te mogen oeffenen. 1791.

Bezending naar Batavia.

Van den agteruitloopenden ſtaat der Nederlandſche Oostindiſche Maatſchappye hebben wy, meer dan eens, gewaagd, en tevens van middelen, om haar, ware 't doenlyk, te redden, verſlag gedaan. Een nieuw middel daar toe werdt men, ten deezen tyde, te raade in het werk te ſtellen, door het zenden van eene Commisſie van eenige kundige en vertrouwde perſoonen naar Batavia. Dienſvolgens werden, door den Erfſtadhouder, als daar toe door de Algemeene Staaten gemagtigd, benoemd, en vervolgens door Bewindhebberen aangeſteld, tot Commisſarisſen-Generaal over alle de Compagnies-Bezittingen, in de Indien en aan de Kaap de Goede Hoop, de Heeren Mr. SEBASTIAAN CORNELIS NEDERBURGH, Eerſte Advokaat der Generaale Nederlandſche Oostindiſche Maatſchappy, SIMON HENDRIK FRYKENIUS, Kapitein ter Zee, ten dienſte deezer Landen, Mr. WILLEM ARNOLD ALTINGH, Gouverneur Generaal, en HENDRIK VAN STOKKUM, Directeur-Gene-

1791. Generaal van Nederlands Indiën, „ om als „ vertoonende den perſoon van welgemelde „ zyne Hoogheid, als Opper-Bewindhebber „ en Gouverneur Generaal, en de Vergadering van Zeventienen, aldaar de noodige veranderingen en verbeteringen te „ werk te ſtellen." Het einde deezes jaars werdt, voor de twee eerstgenoemden, tot den tyd beſtemd, om, met eenige Fregatten, de reize naar de Indiën aan te neemen.

Brand in 's Lands Magazyn.

Een zwaare ramp trof, in de maand July deezes jaars, 's Lands Magazyn, ſtaande aan het Kattenburger Plein. In den nacht tusſchen Dingsdag en Woensdag, den vyfden en zesden der genoemde Maand, brak, in het uitgebreid geſtigt, een hevige vlam uit, waar door het, van binnen, geheel uitbrandde. 't Was een weinig na twee uuren, toen de Brand het eerst ontdekt werdt, die met zo veel geweld voortſloeg, dat, in weerwil van alle aangewende moeite, en van den yver der Burgerye, alle toegebragte hulp vrugtloos werdt bevonden; zo dat, na niet langer dan ruim twee uuren brandens, van het geheele Gebouw, niets anders, dan alleen de Muuren, overgebleeven was. De ſterke gloed en de dikke dampen het naderen belettende, was men in de onmogelykheid, om iet anders dan dertig of veertig Rollen Zeildoek te bergen. Op den zesden der Maand, en den volgenden nacht, kwam de vlam, telkens, van nieuws, uit de puinhoopen, ten voorſchyn,

zo

Brand ontſtaan in het Admiraliteits Huis te AMSTERDAM.

Digitized by Google

Digitized by Google

zo dat 'er, geſtadig, ſpuiten aan den gang moesten gehouden worden, vooral uit hoofde der menigte Koper, Lood en Yzer, welke gloeiende op den grond lagen, en tot een trap van ſmeltinge waren verhit, en met bepekt touwwerk en zeilen overdekt zynde, niet gemaklyk konden geblusscht worden. Menſchen zyn 'er, by dit ongeval, niet omgekomen, maar wel eenigen, door het nederdruipend geſmolten Lood, en anderzins, gekwetst. De ſchade werdt op ongeveer vier Tonnen Gouds begroot. Voor 't overige moet de Brand, eer dezelve van buiten ontdekt werdt, van binnen reeds aanmerkelyk gewoed hebben, naardien het geheele Gebouw, bykans eensſlags, in ligter laaye vlamme ſtondt. By geluk was 'er weinig wind; 't welk ten gevolge hadt, dat de belendende huizen en gebouwen weinig ſchade geleeden hebben, niettegenſtaande het brandende gebouw geduchte vlammen, brandende lappen Zeildoek, papier en andere dingen, in de lucht braakte, die, overal, daar zy zig hegtten, brand veroorzaakten. 1791.

Sints de Omwenteling van den jaare 1787, tot in den jaare 1792, ontmoette men zelden iemand hier ter Stede, die niet met een Oranjelint of leuze was uitgeſtreeken. Deels uit eigen gezintheid, deels ook, en wel voornaamelyk, was die algemeenheid het gevolg eener Waarſchuwinge van den elfden October des genoemden jaars, vernieuwd en nader aangedrongen op den negenden De- 1792. Afſchaffing van het Oranjedraagen.

1792. December daar aan volgende, by welke Myne Heeren van den Geregte noodig hadden geoordeeld, zo als zy zig uitdrukten, „ ter bevorderinge van de algemeene „ Rust, allen en eenen iegelyk ernſtig te „ vermaanen, om zig uiterlyk van een „ Oranjeteeken te voorzien, en verder te „ verklaaren, dat de zodanigen, welke zouden nalaaten, aan deeze aanmaaning te „ voldoen, als *Fauteurs van onrustige, woelzieke en tweedragtzoekende gevoelens zouden worden beſchouwd en behandeld.*" Menigvuldig en zwaar waren, dikmaals, de mishandelingen, die, door dus genaamde Oranjevrienden, de zulken werden aangedaan, die niet verkoozen, zig naar die Waarſchuwing, of naar 't algemeen gebruik, te voegen. Allengs, egter, en toen de gemoedsdrift, altyd op haar heetst in het tydſtip eener Omwentelinge, begon te bekoelen, keerde ook de goede orde in de zamenleeving weder: waarom dan ook Myne Heeren van den Geregte, in de maand Maart deezes jaars, te raade werden, de bovengemelde Waarſchuwing in te trekken en buiten werking te ſtellen. Die Intrekking was naauwlyks geſchied, of, nog dien zelfden dag, zag men naauwlyks iemand een Oranjeteeken draagen.

Een Pauslyke Nuntius deelt het Vormſel uit.

Veel gerugts, en niet minder opziens by veelen, veroorzaakte, in den Zomer deezes jaars, de komst en het verblyf van zekeren aanzienlyken Geestlyke der Roomſche Kerke. Deeze was de Graaf CESAR BRANCA-

CADORO, Aardsbisschop van Nisibi, Overste der Misie, en Pauslyke Nuntius, te Brusel zyn gewoon verblyf houdende. 't Is bekend, hoe het straks genoemde Kerkgenootschap zekere plegtigheid, by den naam van *Vormsel* bekend, onder de Sakramenten telt. Bykans honderd jaaren, egter, waren 'er verloopen, sints die plegtigheid, by mangel aan daar toe bevoegde persoonen, of door andere verhinderingen, hier te Lande, niet bediend was. BRANCADORO, na vooraf daar toe gevraagd en verkreegen verlof van de Regeering deezer Stad, voldeedt thans aan den wensch van veele yverige en ernstige Roomschgezinden. Groot was de toeloop van allerlei slag van lieden naar de Roomsch-Katholyke Kerken; in welke dit Godsdienstig *Zinnebeeld werdt toegediend.* Na eenige dagen vertoevens, vertrok de Aardsbisschop naar Utrecht, en vervolgens naar verscheiden andere steden en plaatsen, onder anderen ook naar 's Gravenhage, alwaar hy, behalven van andere lieden van aanzien, ook van den Prinse Stadhouder met veele beleefdheden werdt bejegend. Zommigen, hier te Lande, stonden in het begrip, dat BRANCADORO, behalven het Godsdienstig, ook nog een ander oogmerk hadt. Zy meenden te hebben opgemerkt, dat, onder de Roomschgezinden, veelen, voorheen yverige patriotten, sedert 's Aardsbisschop verblyf, meer naar de zyde van Oranje overhelden, immers tegen den Stadhouder zig minder hooren lieten. 1792

1792. Staande Krygsmagt ter Zee.

Lang hadden veelen gewenscht, (om het heil, welk zy zig verbeeldden, van daar op den Koophandel te zullen nederdaalen,) dat eens de laatſte hand gelegd, en volkomen beſlag mogt gegeeven worden, aan een Ontwerp, volgens 't welk een beſtendig Krygsvolk, voor den Zeedienst, zou bepaald worden, en alle de Bevelhebbers ter zee vaste Jaarwedden zouden trekken. Met veel genoegen vernamen hierom veelen, in de Maand Augustus deezes jaars, dat het Ontwerp, na veel overlegs en raadpleegens, eindelyk tot ſtand was gekomen. Volgens het plan, zoude 'er een vast Corps Zee - Artilleristen opgerigt worden, beſtaande uit zes Compagniën, onder bevel van Zee - Kapiteinen en Officieren. Deeze zes Compagniën zouden in drie Diviſien verdeeld, en by elke Diviſie een Vlag - Officier geplaatst worden. Ieder Compagnie zou beſtaan uit honderdveertig koppen, daar onder gerekend vyftien Adelborſten by elke Compagnie. Doch dit plan is nooit volvoerd, om kort daarop volgende gebeurtenisſen.

Legaat van J. MUNNIKHOFF.

Onder de menigvuldige ongemakken en kwaalen, aan welke het teder maakſel van het menſchelyke lichaam onderhevig is, bekleeden de *Breuken* eene voornaame plaats. Vroege en laatere Heelkundigen hebben, ter weeringe of verzagtinge van dat ongemak, hunne kragten beproefd: niet altoos, egter, met dien gelukkigen uitſlag, of 'er

bleef

bleef, tot nieuwe uitvindingen en heelmiddelen, overvloedige ſtoffe ter naſpooringe over. Met veel lof, en dikmaals met een gelukkigen uitſlag, hadt de vermaarde Heel- en Stads Breukmeester deezer Stad, JOHANNES MUNNIKHOFF, op de kennis en geneezing der Breuken, zig toegelegd, doch, tot zyn eigen genoegen, het onderwerp niet behoorlyk uitgeput. Ook was hy van verſtand, dat, ter behoorlyke toelichtinge, de arbeid van meer dan één Mensch vereischt werde. Dit bragt hem op den inval, om eene ſchikking te beraamen, door welke Heelkundigen van alle Landen, ter behandelinge van dat dikmaals ſchroomlyk ongemak, met vereenigde poogingen, zouden kunnen zamenwerken. Die kunst- en menschlievende inval bleek, na 's Mans overlyden, in de Maand July des jaars 1787 voorgevallen, by het openen van zynen Laatſten Wille, uit welken bleek, dat hy „ ten nutte der „ Heelkunst hadt gelegateerd eene aanzienlyke „ geldſomme, ten einde uit de Intresſen daar „ van, na zyn overlyden, jaarlyks, zoude „ bekostigd worden een Gouden Medaille, „ ter waarde van driehonderd Guldens, en „ dat dezelve Medaille zou worden uitgekeerd aan den geenen, die, binnen den „ tyd van achttien Maanden, eene opgegeevene vraag, betrekkelyk tot de Breuken, zo lang die daar toe ſtoffe zouden „ opleveren, (en daarna over andere Ontleed- of Heelkundige onderwerpen,) „ het best en volkomenst zoude beantwoord, 1792

1792. „ en daar aan geheel voldaan hebben; ſtel-
„ lende voorts tot Bezorgers over dit zyn
„ Legaat, onder de hier binnen Amſter-
„ dam fungeerende Heeren Profeſſoren in de
„ Anatomie en Chirurgie, mitsgaders in de
„ Botanie, de Doctoren, zynde Inſpectoren
„ van het Collegium Medicum, de Over-
„ mannen van het Collegium Chirurgicum,
„ zo oude of buiten dienst, als in dienst
„ zynde, van de Leden van het Genoodſchap
„ van Stads Doctoren, Chirurgyns en Breuk-
„ meesters, die geenen, welke, overeenkom-
„ ſtig zyne begeerte, genegen zouden zyn
„ om de inkomende Antwoorden, in de La-
„ tynſche, Franſche, Hoog- en Neder-
„ duitſche Taalen geſchreeven, te beoordee-
„ len; den Gouden Eerpenning, geſlagen
„ op eenen Stempel, door den Testateur
„ zelven uitdruklyk beſchreeven, uit te kee-
„ ren, en de bekroonde Prysverhandelingen
„ door den druk gemeen te maaken". —
Tot eere van den menschlievenden ſtigter, hebben wy, uit het eerſte *Progamma*, in de maand September deezes jaars uitgegeeven, het bovenſtaande, de natuur en de bedoeling der loffelyke en nutte ſtigters aankondigende, in ons Historieblad, wel willen overneemen.

Merkwaardige Diefſtal.

Veel gerugts maakte, ten deezen tyde, een zeer aanmerkelyke diefſtal, niet ſlegts ter plaatſe, alwaar die gepleegd was, maar ook hier ter Stede, alwaar van denzelven openlyke aankondiging werdt gedaan. Die diefſtal betrof de kostbaare Juweelen en Kleinoodiën, aan de Franſche Kroon toebehoorende, die gezegd wer-

werden, uit de bewaarplaats der Koninglyke Kostbaarheden onlangs geroofd te zyn. Zo om de zeldzaamheid der gebeurtenisse, als om den Leezer een denkbeeld te geeven van de ongemeene pragt en weelde der voormaalige Fransche Hofhoudinge, lust het ons, een Inventaris of Lyst der geroofde stukken hier te laaten volgen, die, op hoog gezag, waereldkundig was gemaakt. 1792.

„ De *Paarlen* van de Kroon zyn 513 in getal, van welken 'er 480 niet gezet zyn, en 33, met eenige Ornamenten versierd, door de Koningin gedraagen werden.

„ De *Robynen* zyn 230, van welken 'er 145 niet gemonteerd zyn, en 85 in de Epaulette, de Ridderorde van het Gulden Vlies en het Kruis, die door den Koning gedraagen werden.

„ De *Topazen* zyn 71, van welke 'er alleen 3 gemonteerd en in het gekleurde Kruis van den Koning geplaatst zyn.

„ De *Esmarauden* zyn 150, van welke 'er alleen 17 gezet en geplaatst zyn in de ketting van een der horologien des Konings.

„ *Saphieren* zyn 134, waarby nog behooren 3 Orientaalsche *Amethisten* en 8 Syrische *Granaten*.

„ De waarde der *Diamanten* werdt begroot op 16,730,403 Livres; onder dezelve is een, weegende 146 Caraten, die de *Regent* genoemd, en op 12 Millioenen Fransche Livres geschat werdt; ver-

1792. ſcheiden anderen werden op een, twee en driehonderdduizend Livres gerekend.

„ De grootſte *Paarl* werdt geſchat op 200,000 Livres, en alle de Paarlen te zaamen op 996,700 Livres.

„ De waarde van de *Gekleurde* Steenen ſtelde men te zamen op 360, 604 Livres.

„ In 't geheel werdt de waarde der Paarlen, Diamanten en gekleurde Steenen, die tot 's Konings kleeding behoorden, gerekend op 23,922,197 Livres".

1793. Plan van een Fonds tot onderſtand van 's Lands Zee-Officieren.

't Was ingevolge van het ontwerp eener ſtaande Zeemagt, dat, ten deezen tyde, een plan werdt beraamd, tot het oprichten van een Fonds, ter onderſteuninge van zodanige Zee-Officieren, welke, tot bydraage van hun beſtaan, van elders eenigen onderſtand zouden noodig hebben. Niet ongepast oordeelen wy de mededeeling van dit Plan, na alvoorens te hebben gezegd, dat hetzelve door den Ridder Vice-Admiraal VAN KINSBERGEN, met behulp van eenige andere Officieren, uitgedagt en bearbeid was. Het Ontwerp hieldt in, dat alle de Officieren, van hunne Traktementen en Gagien, twee ten honderd, jaarlyks, in het Fonds zouden inleggen; doch dat de zulken, die over een Schip het bevel voerden, te rekenen van den dag, dat de Victualleering zou beginnen, tot op den dag der afdankinge, voor den tyd van een geheel jaar, en verder naar evenredigheid van den tyd, eene inlage zouden doen, op volgende wyze: voor een Schip,

Schip, in dienst gesteld om te dienen met 1795.

450 Man, voor een geheel jaar *f* 450 - 0 - 0
400 ——— 400 - 0 - 0
350 ——— 350 - 0 - 0
300 ——— 300 - 0 - 0
270 ——— 270 - 0 - 0
250 ——— 250 - 0 - 0
230 ——— 230 - 0 - 0
200 ——— 150 - 0 - 0
150 ——— 75 - 0 - 0
100 ——— 40 - 0 - 0

Volgens dit ontwerp, en in de onderstelling, dat, jaarlyks, min of meer, twaalf Schepen van onderscheiden Charter, in dienst waren, zou men, door de volgende berekening, ten naasten by, kunnen zien, welke inkomsten dit Fonds, jaarlyks, zou kunnen hebben.

1 Lieut. Admir. á *f* 3600 - 0 - 0 is jaars. *f* 7200 - 0 - 0
2 Vice Admir. 2400 - 0 - 0 ——— 4800 - 0 - 0
4 Schouten by Nacht 1200 - 0 - 0 ——— 4800 - 0 - 0
1 Adjudant 2500 - 0 - 0 ——— 2500 - 0 - 0
2 Adjudanten 1500 - 0 - 0 ——— 3000 - 0 - 0

1793. *De Traktementen van het Corps Scheeps-Artilleristen.*

1. Lt. Admiraal Inſpecteur		*f* 1800 - : - :
2. Vlag-Officieren, by ieder Diviſie een .	*f* 1200 - : - :	2400 - : - :
1. Kapitein per Compagnie 's jaars	*f* 1200 - : - :	
1. Commandant of Kapitein-Lieutenant.	720 - : - :	
1. Eerſte Lieut.	540 - : - :	
3. Tweede Lieutenants.	1260 - : - :	
1. Lt. van de Artillerie.	480 - : - :	
te zamen	*f* 4200 - : - :	
Dus voor de zes Compagniën. .		*f* 25200 - : - :

De toegelegde Traktementen aan

53. Zo Vlag-Officieren als Kapit.	*f* 720 - : - :	*f* 28160 : - :
56. Zo Comm. als Kapiteinen. à 450 - : - :		25200 - : - :
56. Zo Lt. van de eerſte claſſe als Kapt. Lt. à 360 - : - :		20160 - : - :

113 Lieut.

				1793
113	Lieut. - zo van de tweede als die van de eerste Clasſe. à f 300 - : - :		f 33900 - : - :	
			f 117420 - : - :	
	In 't geheel		f 169120 - : - :	
	Van welke ſomme van f 169120, gerekend tegen 2 pCt., de Intrest jaarlyks zoude bedraagen.		f 3382 - 8 - :	
1	Schip van 450 Man		f 450 - : - :	
1	—— 350 ——		350 - : - :	
1	—— 300 ——		300 - : - :	
2	—— 230 à f 230		460 - : - :	
4	—— 150 à 75		300 - : - :	
2	—— 100 à 40		80 - : - :	
			2210 : : - :	
	Van de Gagien der Officieren, die onderſteld worden op de Schepen geplaatst te zyn, als			
12	Kapt. à f 360's jaars		f 4320 - : - :	
12	Command. of Kapit. Lt. à f 720 .		8640 - : - :	
18	Lieut. van de eerste Clasſe à f 360 .		5880 - : - :	
40	Lieut. van de tweede Clasſe à f 360 .		14400 - : - :	
			f 33240 - : - :	

1793. Van welke ſomme van *f* 33240 gerekend tegen 2 per Cto de intrest jaarlyks bedraagt *f* 664 - 0 - 0

en dus het geheele inkomen 's jaars *f* 6256 - 0 - 0

Van deeze ſomme zouden, van den anderen kant, wederom moeten afgetrokken worden, de te vooren bepaalde Contributien der Traktementen aan Land, van Kapiteinen, die ſchepen commandeeren. Doch daar hier bepaaling noch berekening was gemaakt van de Traktementen der Vlag-Officieren, die tot het Commando van Esquaders zich in dienst zouden bevinden, noch van de inkomſten der vrywillige giften, welke aan dit Fonds gedaan zouden kunnen worden, zoude men, op den voet deezer berekeninge, op een jaarlyks inkomen van zesduizend Guldens ſtaat kunnen maaken.

Voorts zou dit Fonds geſteld worden onder het beſtuur van een Vlag-Officier, twee Kapiteinen, twee Commandeurs of Kapiteinen-Lieutenants, en twee eerſte Lieutenanten; voor welke, om de vier jaaren, een ander Vlag-Officier, en om de twee jaaren, een ander Kapitein, een ander Commandeur of Kapitein-Lieutenant, en een andere eerſte Lieutenant, verkoozen zouden worden: op dat 'er altyd Leden in 't bewind mogten blyven, aan wien het huisboudelyk beſtuur bekend was. De penningen zouden door den Solliciteur-Militair van het

het Corps geïncasseerd worden. Ter eere van den Vice-Admiraal van Kinsbergen moeten wy hier nog nevens voegen, dat hy, *mids van het huishoudelyk bestuur verschoond wordende*, hadt aangebooden, het Fonds met eene bydrage van vyfduizend Guldens uit zyn eigen beurs te begiftigen. 1795.

Staaten van Holland, van wegens de toeneemende bedenkelykheid der tyds omstandigheden, noodig geoordeeld hebbende, het houden van Bedestonden, werdt, door de Regeering deezer Stad, daar omtrent, de gepaste schikking beraamd, en bevolen, dat dezelve om de Veertien dagen zouden gehouden worden, te beginnen met den zeventwintigsten der Maand February, 's avonds van *zes* tot *zeven* uuren. Veertiendaagsche Bedestonden.

Van het aanzienlyk geldvermogen der Burgers en Ingezetenen deezer Stad, kunnen, onder anderen, getuigenis draagen, de onderscheidene Negociatiën, welke, van tyd tot tyd, ten dienste van uitlandsche Mogendheden, alhier ondernomen, en met een goeden uitslag volvoerd werden. Het tegenwoordig jaar leverde, daar van, verscheiden voorbeelden op. De Koning van Pruisen, tot nog toe de eénige onder de Europische Mogendheden, die nooit, van elders, penningen hadt opgenomen, zag zig nu ook genoodzaakt, door herhaald en kostbaar Oorlogvoeren, tot dit middel zyne toevlugt te moeten neemen. Ten Comptorie van de Joodsche Kooplieden Cohen en *Comp.* werdt eene Negociatie geopend, ter somme van vyf Mil- Verscheiden Negociatien.

1798. Millioenen Hollandſche Guldens, onder byzonder verband der inkomſten van zyner Majesteits Westfaalſche Staaten, tegen eene jaarlykſche Rente van vyf ten honderd, voor tien agter een volgende jaaren. De aflosſing zou geſchieden in vyf gelyke Termynen, van welke de eerste zou zyn op den eerſten Juny 1799, en de laatſte op den eerſten Juny 1803. Eene tweede Negociatie werdt in dit jaar ondernomen, voor rekening en ten laste van de Bank der Vereenigde Staaten van Amerika, ten Comptoire van de Kooplieden WILHEM *en* JAN WILLINK, en van NICOLAAS en JACOB VAN STAPHORST *en* HUBBARD, ter ſomme van drie Millioenen, zevenhonderd en vyftigduizend, Hollandsch Courant Geld, tegen eene jaarlykſche Rente van vyf ten honderd. Het Berigt deezer Negociatie hieldt in, dat, tot meerdere zekerheid der Geldſchieters, door Preſident en Directeuren van de Bank der Vereenigde Staaten van Amerika, als daar toe, door de gezamentlyke deelgenooten in de gemelde Bank, gelastigd, herwaarts zou overgemaakt worden een Millioen en vyfmaalhonderdduizend Dollars 6 perct. Fondſen, ten laste der Vereenigde Staaten van Amerika, op naam der bovengemelde Kooplieden, als Repreſentanten der Geldſchieters; en zulks om te dienen als een Hypotheek voor hoofdſomme en renten, geduurende den loop deezer Negociatie, die voor den tyd van tien jaaren moest geſchieden; na verloop van

van welke het aan den Presidént en Directeu- 1793.
ren zou vryſtaan, de Hoofdſomme, in ééns, of op Termynen, af te losſen, zodanig dat dezelve in vyftien jaaren zou te rug gegeeven worden. Eene derde Geldheffing, in dit jaar geopend, ter ſomme van drie Millioenen viermaalhonderd vyftigduizend Guldens, was gevestigd op een Millioen Akers, zynde, na genoeg, vyfmaalhonderdduizend Hollandſche Morgens Lands, gelegen in den Staat van *Nieuw-York*, in *Noord-Amerika*, onder beſtuur der Kooplieden STADNITSKI EN ZOON, te Amſterdam.

Alle deeze Geldligtingen hadden een gereeden toeloop, en waren de verlangde penningen ſpoedig by een gebragt. Dit was niet het geval eener vierde Negociatie, in dit jaar geopend, zo als het berigt daar van, van woord tot woord, luidde: *groot twaalf Millioenen Guldens, Hollands Courant Geld, tegen 5 per Ct. Interest in 't jaar, ten Compteire van de Heeren* J. BOURCOURT, *en Wed.* ED. CROESE EN COMP., *Bankiers te Amſteldam, voor rekening en ten behoeve van* LOUIS STANISLAUS XAVIER, DE FRANCE, FILS DE FRANCE, MONSIEUR, *mitsgaders* REGENT VAN FRANKRYK, *en* CHARLES PHILIPPE, DE FRANCE, FILS DE FRANCE, GRAAF VAN ARTOIS *en* LIEUTENANT GENERAAL VAN FRANKRYK, *zo in hunne reſpective Qualiteiten, als voor hunne byzondere Perſoonen, en een ieder van hun voor het geheel,*

1793. *heel, mitsgaders onder verband zo van de* INKOMSTEN VAN HET RYK, *als van Hoogstderzelver* PARTIKULIERE GOEDEREN, *en zulks voor den tyd van acht jaaren vast, en alsdan in de vier volgende Jaaren af te losſen, ieder Jaar een vierde part.* Men weet, dat de gemelde Prinſen, om den toeſtand der zaaken in Frankryk, zig genoodzaakt hadden gevonden hun Vaderland te verlaaten, met agterlaating van hunne voornaamſte bezittingen. Buitenlands zwervende, onder het houden van een talryken ſtoet, en aan het hoofd van Legerbenden, waar mede zy den hertred in hun Vaderland zogten te baanen, overviel hen, wel haast, een dringend Geldgebrek. Daar tegen, meenden de Koninklyke Prinſen, of hadden anderen hun diets gemaakt, zouden zy, in het ſchatryk Amſterdam, een redmiddel vinden. Doch, in die verwagting, werden zy te leur geſteld. Deels om de zwakheid en onwisheid van het geſtelde onderpand, deels om dat veele voornaame lieden, ook hier ter Stede, de zaak der Prinſen niet zeer waren toegedaan, hadt de uitgeſchreevene Geldligting weinig toeloop (*b*).

1794. Groot, gelyk reeds vroeger, was, vooral in deezen jaare, de toevlugt van Vreemdelingen naar deeze Stad. Dit baarde opzien: te meer,

Voorzorg omtrent de Vreemdelingen.

(*b*) Een uitvoerig Berigt deezer Negociatie kan de Leezer vinden in de *N. Nederlandſche Jaarboeken* van October 1793, blad. 1729 enz.

meer, daar veelen van dezelve, niet in openbaare herbergen, maar by byzondere burgers, hunnen intrek namen. Regeerders deezer Stad, in aanmerking hebbende genomen, hoe het, tot behoudenisse van de rust der Stad, in de tegenwoordige omstandigheden, ten uiterſten noodzaaklyk was, zo omtrent het getal dier Vreemdelingen, als omtrent de redenen van hunne komst en verblyf alhier, met meerder naauwkeurigheid, dan voorheen, onderricht te worden, vonden goed, dat elk Burger en Ingezeten deezer Stad zou gehouden zyn, aan den Kapitein zyner Wyk, of aan deszelfs plaatsbekleeder, by de omschryving, welke, ten dien einde, zou worden gedaan, naauwkeurig op te geeven den naam en de geboorteplaats van zodaanige Vreemdelingen, en van alle andere perſoonen, geene Burgers deezer Stad zynde, of welke niet geduurende twee jaaren hier ter Stede zouden hebben gewoond, welke ten zynen huize zouden zyn gehuisvest of inwoonden: op eene boete van honderd guldens tegen de geenen, die, in het doen van deeze opgave, onwillig of nalaatig zouden bevonden worden. 1794.

Tot hetzelfde oogmerk, de handhaaving van de inwendige rust der Stad, en vermits, daarenboven, de nadering der Franſche Troepen aan de Grenzen van den Staat, by zommigen, merkelyke bekommering veroorzaakte, werdt men te raade, de Krygsbezetting, die, ſedert de Omwenteling van den jaare 1787, in deeze Stad beſtendig hadt Verſterking der Krygsbezettinge.

1794. hadt plaats gehad, met vyftig Man Hollandſche Husfaaren te verſterken.

Verbod van de Kermis.

't Was al mede ingevolge der kommerlyke omſtandigheden van het Vaderland in 't algemeen, en van elk lid daar van in het byzonder, dat, by Burgemeesteren en Regeerders deezer Stad, het beſluit werdt genomen, dat de gewoone Jaarmarkt of Kermis, welke, in dit jaar, op den tweeëntwintigſten September ſtondt in te vallen, voor deeze reis, geene plaats zou hebben.

Stoute daad van een Matroos.

Het geheugen van kloeke, of van eenige andere merkwaardige bedryven, indien dezelve tot onze Stad eenige betrekking hebben, door middel van dit historieblad te bewaaren, valt mede in ons plan. Als zodanig beſchouwen wy het bedryf van zekeren Matroos, CHRISTIAAN CORNELISZ. genaamd, geboortig van Tundere, vaarende op een Schip, hier ter Stede thuis behoorende, die, in het tweeëntwintigſte jaar zyns ouderdoms, van den dapperen heldenmoed der aloude Watergeuzen een nieuw voorbeeld gaf. Het geval wordt aldus verhaald.

Op den achtentwintigſten July deezes jaars, werdt, tien mylen van Duinkerken, door een Fransch Oorlogſchip, genomen, het Koffchip de *Vriendſchap*, gevoerd by Schipper GEERT AGES KLEYN, koomende van Kadix, gelaaden met Indigo en Stukgoederen. De Schipper van de Kof zynde afgehaald, lieten de Franſchen daar op onzen CHRISTIAAN KORNELISZ., en

en den Jonge ALBERT KOONS, hun 1794.
eenen Prysmeester en drie man toevoegende, om het Schip naar Duinkerken te brengen. Vermids de wind tegen was, bleeven zy met het Schip uit den Wal leggen. Aldus op zee zukkelende, nam CHRISTIAAN, in den derden nacht, het ſtout beſluit, eenen der Franſchen, die op de Wagt was, terwyl hy den Jonge aan 't Roer liet, op de Voorplegt te roepen; alwaar hy denzelven aanpakte, en, na lang worstelen, hem overmeesterd hebbende, over boord wierp. Dewyl dit niet zonder gerugt geſchiedde, kwam de Prysmeester uit de Kajuit toeſchieten, met een Sabel en een geladen Pistool gewapend, 't welk hy op CHRISTIAAN afſchoot, zonder, egter, doel te treffen. Thans liep de Matroos op den Prysmeester in, die hem een ſtuk van eenen vinger aan de ſlinkerhand afkapte, en nog twee wonden in het hoofd toebragt; waarop hy, met de rechterhand, den Sabel greep, welke, de Franschman dien te rug trekkende, hem ook aldaar deerlyk kwetſte. Met dit alles ontzonk CHRISTIAAN de moed niet, maar, in eene ſoort van woede, den Prysmeester aanpakkende, wierp hy ook deezen over boord. Nu waren 'er nog twee Franſchen over, eenen van welken onze Held, na het Pistool, by gebrek aan Kogels, met ſpykers te hebben geladen, eene zwaare wonde in den hals toebragt, terwyl de vierde, door zo veel moedbe-

1794. toons verſchrikt, om lyfsgenade ſmeekte, die hem ook ſtraks geſchonken werdt. Thans meester zynde van het Schip, hielde CHRISTIAAN voor den wind af, en kwam, wel haast, by eenige Engelſche Oorlogſchepen, een van welke hem eene Sloep aan boord zondt, aan wier manſchap hy zyne ontmoeting verhaalde, en den gekwetſten Franschman overgaf. De aanbieding, om het ſchip naar Engeland te brengen, wees hy van de hand, maar verkoos, met zyne rykgelaadene, reeds prysverklaarde Kof, naar het Vaderland te ſtevenen, 't welk hy ook gelukkig heeft bereikt; in de Haven van Vliſſingen liep hy behouden binnen, tot groote blydſchap zyner Reederen, welke 's Mans bedryf dankelyk erkenden. Niet onvermeld mogen wy hier laaten, dat de Lieutenant-Admiraal VAN KINSBERGEN, de ſtoute daad van CHRISTIAAN CORNELISZ. vernomen hebbende, daar over zyn genoegen betuigde, door hem een fraai geſchenk ter hand te ſtellen, beſtaande in een Zilveren Tabaksdoos, met het volgende opſchrift daar in gegraveerd: *Preſent van den Lieutenant Admiraal* VAN KINSBERGEN, *aan zyn Cameraat, den braaven Hollandſchen Matroos*, CHRISTIAAN CORNELISSE, *voor het berneemen van het ſchip de Vriendſchap, op den* 1 *Auguſtus* 1794.

Aanmoediging van

Kommerlyk was thans de toeſtand des Lands, van wegens den ſnellen voortgang

der

der Franſche Wapenen, en het te rug deinzen der verbondene Legers. Den diepſten indruk verwekte dit alles op 's Lands Regeering, vooral ook op den Erfſtadhouder; die daarom, op den veertienden July deezes Jaars, een voorſtel deedt, ter Algemeene Staatsvergaderinge, als mede aan hun Ed. Groot Mogenden, betreffende de algemeene Wapening der Landzaaten, en het daarſtellen van alle andere middelen, welke, tot reddinge en behoud van het Vaderland, dienſtig zouden geoordeeld worden. Dit voorſtel vondt een ſchielyken byval, en 'er werdt, in gevolge daar van, ſpoedig, een plan beraamd, omtrent het wapenen van een zeker getal Landzaaten, en hetzelve, door de geheele Republiek, ter deelneeminge aan hetzelve, verzonden. Dit plan behelsde, onder anderen, eene uitnodiging ter deelneeminge in het bekostigen der uitrustinge en het onderhouden der aan te wervene Manſchap, door het inſchryven voor eene zekere ſomme. Ingevolge hier van beſloot de Wethouderſchap deezer Stad, zodanige lysten van Inteekeninge te doen leggen ter Theſaurie Ordinaris, „ ten einde (zo als „ de Bekendmaaking luidde) allen, die „ eenig belang ſtelden in het behoud van „ Land, Godsdienst, Vryheid en Bezittingen, gelegenheid te geeven, het hunne „ daar toe te contribueeren". Van tyd tot tyd werdt deeze uitnodiging nog ſterker aangedrongen, met aanzwyzing van zodanige huizen, alwaar elk, die aan de

1794. de Wapening der Landzaaten.

1794. Inſchryving deel begeerde te neemen, zig zou kunnen vervoegen. Ook zag men, zo wel hier ter Stede als elders, een Fonds tot ſtand brengen, dienende ter ondersteuninge van Weduwen en Weezen van zodanige Landzaaten, welke, zig ter verdediginge van het Vaderland hebbende aangeboden, in den Krygsdienst zouden ſneuvelen.

Komst van den Erf-Prins.

In het begin van de Maand October verſcheen in deeze Stad de Erfprins VAN ORANJE, algemeen Bevelhebber over de Staatſche Legermagt, verzeld van eenige Officieren van den eerſten rang. Hy nam zynen intrek in de Herberg de Doelen, op de Garnaalemarkt, hieldt, 's anderendaags, het middagmaal by den Voorzittenden Burgemeester, JAN ELIAS HUYDEKOPER, *Heer van Maarzeveen*, en woonde, dien zelfden avond, in de Oude Kerk, de Bedeſtond by. Op den negenden nam zyne Hoogheid, over Weesp, Muyden en Naarden, de wederreize naar het Leger aan.

Publicatie tegen het inleveren van Adresſen.

Van wegen de wydklinkende gevolgen, welke eene Publicatie, op den veertienden der ſtraks genoemde Maand, alhier afgekondigd, na zig ſleepte, oordeelen wy ons verpligt, van dezelve hier verſlag te doen. Zy hadt ten onderwerpe, den gevaarlyken toeſtand des Vaderlands, en de bemoeijing van veelen met de openbaare Landzaaken. In de Inleiding der Afkondiginge werdt gezegd, dat myne Heeren van den Geregte

in ervaring waren gekomen, dat zommige 1794.
kwalykgezinde perſoonen hadden kunnen goedvinden, onderſcheidene valſche gerugten te verſpreiden, en de gemoederen van onkundige en vreesagtige menſchen te ontrusten; waar uit ligtelyk zoude kunnen voortvloeien, dat men dezelven overhaalde tot het teekenen van Requesten of Adressen aan de Regeering deezer Stad, met oogmerk om dezelve aan Burgemeesteren deezer Stad aan te bieden; en welke Requesten tot geen ander einde zouden kunnen ſtrekken, dan om de wettige Regeering, in derzelver vrye raadpleegingen, in de tegenwoordige omſtandigheden van zaaken, hinderlyk te zyn, en dezelve het goed vertrouwen, by de geheele Burgery deezer Stad, te doen verliezen. ——— 't Was op deeze gronden, dat de Wethouderſchap te raade werdt, eenen ieder aan te maanen tot voorzigtigheid, om zig door geene ontrustende geſprekken te laaten wegſleepen, en overhaalen tot het doen van daaden, waar van zy de gevolgen niet genoegzaam doorzagen; waarſchuwende en gelastende voorts eenen ieder, om zig niet te bemoeien met het doen van Adressen, by welke men zig zoude willen mengen in het bewind van de publieke zaaken, als welke, by uitſluiting, de wettige Regeering is competeerende; op ſtraffe, dat tegen de overtreeders, naar vereisch van zaaken, zou gehandeld worden.

De perſoonen, tegen welke deeze Af- De Leeskon. gezel-

1794. kondiging, voornaamlyk, was ingerigt, waren Leden van byeenkomſten, onder den naam van Leesgezelſchappen bekend, wien de naam naging, dat zy naar verandering van zaaken, en het daar ſtellen eener Volksregeering, verlangden; waartoe zy, op hunne wyze, de noodige maatregelen beraamden, en nu inzonderheid vlytig werkzaam waren, daar zy zig met de ſpoedige komst der Franſchen vleiden. Reeds kort na de Omwenteling van den jaare 1787, waren deeze Leesgezelſchappen, zo hier als elders, ontſtaan; zy waren door byzondere Letters onderſcheiden, en hadden ieder hunne Commisſarisſen. Vier dagen vóór de gemelde Afkondiging, den tienden October, werden de Leden der Leesgezelſchappen by een genodigd, en hun een Request ter teekeninge aangebooden, om aan Burgemeesteren te worden ingeleverd, waar van wy, vervolgens, den inhoud zullen mededeelen. Het vondt hier eene algemeene goedkeuring, doch niet zeer veele teekenaars. Men beſloot, egter, het Request, op den veertienden October, te doen inleveren, en benoemde, ten dien einde, een twaalftal Commisſarisſen: vier uit het Gezelſchap *Doctrina et Amicitia*, de acht overige uit de Leesgezelſchappen. Deeze twaalf Gelastigden, op den veertienden October, zig by Burgemeesteren hebbende laaten aandienen, werden verzogt, eenigen tyd in Burgemeesters vertrek te vertoeven. Intusſchen werdt de bovengemelde

ſchappen leveren een Adres in.

melde Publikatie tegen de Adressen afgekondigd. Thans by Burgemeesteren zynde binnen gelaaten, gaf een der twaalf Commissarissen, Mr. CAREL WOUTER VISSCHER, by de Omwenteling van den jaare 1787, van het Pensionarisschap deezer Stad verlaaten, na het doen eener Aanspraake, een Pakje over, bevattende een aantal eensluidende gedrukte Requesten, houdende: *Aan de Edele Groot Agtbaare Heeren Burgemeesteren en Raaden in de Vroedschap der Stad Amsterdam*, en door een aantal van byna zesendertighonderd Burgers en Ingezetenen deezer Stad geteekend. Om de gevolgen, welke dit Request, vervolgens, te wege bragt, zullen wy ons de moeite der woordlyke overschryvinge getroosten. *Het luide aldus:* 1794.

„ Geeven met verschuldigden eerbied te kennen, de ondergeteekende Burgers en Ingezetenen deezer Stad.

„ Dat zy tot hier toe volkomenlyk berust hebbende in de wysheid en welmeenendheid van U Edele Groot Agtbaaren, in het neemen van alle zodanige maatregelen, als in deeze tyden meest geschikt zyn, om voor het welzyn der goede Burgery deezer Stad, voor de zekerheid en veiligheid van de respective Ingezetenen derzelve, en voor het behoud van het leeven en de bezittingen van alle derzelver Inwooners, de oplettendste en tederste zorg te erlangen.

„ Dat de Ondergeteekenden, uit dien hoofde, tot hier toe niets met 'er daad heb-

1794. ben ondernomen, het welk eenig wantrouwen op het wys en *burgerlievend* beſtier van U Edele Groot Achtbaare, als de *hoofden van haare Stad*, te kennen zoude hebben kunnen geeven; en dat zy Ondergeteekenden als nog vertrouwen, dat de getrouwe vervulling van het geen eene Stads-Regeering aan de braave Burgery derzelve verſchuldigd is, hen niet zal noodzaaken om tot andere maatregelen te moeten overgaan.

„ Dan dat de Ondergeteekenden zeker meenen geinformeerd te zyn, dat de vryheid der Deliberatien van U Edele Groot Achtbaaren aanmerkelyk is belemmerd geworden door de onverwagte verſchyning in deeze Stad van zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere *Erfprins van Oranje*, en van zyne Koninglyke Hoogheid den Heere Hertog *van York*, en dat het oogmerk der komst van deeze beide illustre perſoonen tot niets anders tendeert, dan om U Edele Groot Achtbaaren te permoveeren, tot het toeſtemmen in Reſolutien, welker uitvoering ten eenemaal verderflyk en hoogstpernicieus voor de belangen der Ingezetenen van deeze Stad, en van deeze gantſche Provincie, bevonden moet worden.

„ Dat de Ondergeteekenden, daar laatendende tot welk oogmerk de beide bovengenoemde illustre perſoonen in deeze Stad mogten zyn aangekomen, zedert hoogstderzelver komst met ſchrik en angst vernomen hebben, dat het by U Edele Groot

Groot Achtbaaren in overweeging is gebragt, of men deeze Stad by de aanmarsch der Franſche Legers in poſtuur van defenſie zoude ſtellen of niet, en dat U Edele Groot Achtbaaren zouden beſloten hebben, om deeze Stad aan eene Militaire belegering te onderwerpen. 1794.

„ Dat U Edele Groot Achtbaaren ten dien einde al verder geconſenteerd zouden hebben, om de Inundatie rondom deeze Stad te doen formeeren, en des noods de Zeeſluizen in den omtrek derzelve open te zetten, en voorts de Zeedyken te doen doorſteeken, om deeze Inundatie van het kragtdaadigst effect te doen zyn.

„ Dat U Edele Groot Achtbaaren daarenboven toegeſtemd zouden hebben, om ter verdeediging van deeze Stad een aanmerkelyk getal Engelſche Troepen in te neemen.

„ Dat de Ondergeteekende Burgers en Ingezetenen derzelve geenzins in zodanige maatregelen genoegen kunnen neemen, en uit dien hoofde bereid zyn, in zo verre U Edele Groot Achtbaaren, door de preſentie van den Heere *Erfprins van Oranje* en den Heere Hertog *van York*, tot het neemen van dergelyke maatregelen, gedwongen mogten zyn geworden, openlyk te doen blyken, dat deeze maatregelen geenzins zyn naar genoegen, en overeenkomſtig het verlangen der Ingezetenen deezer Stad.

„ Dat de Ondergeteekende Burgers en Ingezetenen deezer Stad met deezen ſtellig

1794. aan U Edele Groot Achtbaaren afvraagen, tot welk einde de twee bovengenoemde illustre perſoonen in deeze Stad verſcheenen zyn? en of U Edele Groot Achtbaaren geconſenteerd hebben, om deeze Stad in poſtuur van defenſie te ſtellen, haar aan een beleg te onderwerpen, haar van vreemd Krygsvolk te voorzien, en haar bewind dus geheel en al in een Militair Gouvernement te veranderen?

„ Dat de Ondergeteekende Burgers en Inwooners derzelve mits deze openlyk verklaaren, geen genoegen te kunnen neemen met eenige zodanige Reſolutien, welke mogten tendeeren tot eene Militaire defenſie van hunne Stad, maar dat dezelve vaſtelyk beſloten hebben, hunne eigen Stad en Bezittingen, tegen alle Militaire verdediging hoegenaamd ook, openlyk te zullen verzekeren.

„ Dat vooral de inlegering van Engelsch Guarniſoen binnen Amſterdam door hen nimmer toegelaaten zal worden, maar dat de Ondergeteekenden zig tegen die roof- en plonderzieke Benden, welke, zelf door herhaalde afkondigingen van hunnen eigenen Chef, tot geene orde gebragt hebben kunnen worden, openlyk zullen verzetten, en derzelver aannadering aanmerken, als het teeken door U Edele Groot Achtbaaren gegeeven, om eene Burger-Revolte te beginnen, voor welker gevolgen U Edele Groot Achtbaaren alleen reſponſabel zullen zyn.

„ Tot

„ Tot vermyding van welke factieuſe en ontzettende gevolgen, de Ondergeteekenden, Burgers en Ingezetenen deezer Stad, zig in deezen hoogen nood, als nog eerbiedigſyk keeren tot U Edele Groot Achtbaaren, met het allerernſtigst verzoek, omme nimmer te conſenteeren tot het neemen van eenige maatregelen, welke zouden kunnen dienen om deeze Stad aan eene Militaire defenſie bloot te ſtellen, veel min omme te conſenteeren tot het inneemen van zodanige losbandige roof- en plonderzieke benden, als welke zig alomme reeds befaamd gemaakt hebben, door een gedrag, het welk zelf door hun illuster Hoofd niet meer beteugeld ſchynt te kunnen worden. 1794.

„ Neemaar, dat U Edele Groot Achtbaaren, zig verlaatende op de goede gezindheid van de Burgery en Ingezetenen deezer Stad, zig allezins zullen voegen naar den loop en eisch der tydsomſtandigheden; zonder zig door eene roekelooze defenſie reſponſabel te ſtellen voor de ruïne en het ongeluk van de gezamenlyke bewooners derzelver".

„ Het welk doende, enz".

De voorleezer van dit Request hadt naauwlyks uitgeſprooken, of NIKOLAAS VAN STAPHORST, Lid van *Doctrina*, en een der Afgevaardigden, vatte het woord op, breedvoerig uitweidende over de gruweldaaden, door de Engelſchen gepleegd, en het gevaar, waar aan het Va-

der-

1794. derland, door het langer oorlogvoeren tegen de Franschen, zou worden blootgesteld. Nu dat hy geëindigd hadt, berigtte de Voorzittende Burgemeester, HUYDECOPER *van Maarzeveen*, den Afgevaardigden, dat hun Request niet kon worden aangenomen, om dat, zo aanstonds, tegen het inleveren van alle zodanige Adressen, eene Publicatie was afgekondigd, en verzogt daarom dezelven, het Pakje te willen te rug neemen. Doch JEAN LA PRO, Commissaris van een Leesgezelschap, betuigde hier op, in het te rug neemen groote zwaarigheid te vinden; dat zy door veele Burgers gelast waren, en voor de gevolgen niet wilden instaan. Burgemeesteren, hoewel in hunne weigering, omtrent het aanneemen van het Request, volhardende, verklaarden, egter, dat het inneemen van Engelsch Krygsvolk, en het onder water zetten der Landeryen rondom de Stad, dingen waren, tegen welke zy, uit al hun vermogen, zig zouden verzetten. Nogthans bleeven de Inleveraars, op het aanneemen van het Request, aandringen; tot dat zy, door Burgemeesteren, verzogt werden, tegen den volgenden Donderdag, den zestienden der Maand, zig, andermaal, ten Stadhuize te willen vervoegen. Eer de Afgevaardigden vertrokken, hadt een derzelven, op verzoek van Burgemeesteren, eene lyst, behelzende de naamen en hoedanigheden van de acht Afgevaardigden

der

der Leesgezelschappen, aan Hun Edele Groot Achtbaaren ter hand gesteld. 1794.

Het gerugt van het voorgevallene ten Stadhuize verspreidde zig, wel haast, door de gantsche Stad; naar gelange der onderscheidene denkwyzen werdt het ongelyk beoordeeld. Onder de geenen, welke den stap afkeurden, bevonden zig Kolonellen der Schutterye, die, om hunne verontwaardiging deswegen, en hunne gezintheid jegens de Stads-Regeering, aan den dag te leggen, op den zestienden October, zig by Burgemeesteren lieten aandienen. Hier verklaarden zy, met de uiterste verontwaardiging vernomen te hebben, de allezins wederregtelyke handelingen, welke, twee dagen te vooren, door zommige persoonen, in het inleveren van zeker onbehoorlyk en beleedigend Request, gepleegd was: waarom zy het van hunnen pligt geoordeeld hadden, Hun Edele Groot Achtbaaren, van nieuws van hunne onschendbaare trouwe, en van hunne verknogtheid aan 's Lands gevestigden Regeeringsvorm en aan hunne Wettige Overheid, plegtig te verzekeren. Kolonellen voegden 'er nevens, dat zy, indagtig aan den Eed, door hen, by het aanvaarden van hunne posten, gedaan, lyf en goed veil hadden voor de handhaaving van de rust der Stad en derzelver wettige Regenten; dat zy van de kordaatheid en wysheid van Hun Ed. Groot Achtbaaren te wel overtuigd waren, dan dat zy een oogenblik konden in twyffel trekken, of Hun Edele Groot Acht-

Verklaaring van Kolonellen aan Burgemeesteren:

1794. Achtbaaren zouden, ter beteugelinge van zodanige onbehoorlyke, en alle goede orde en rust verſtoorende handelingen, de kragtdaadigſte en kordaatſte middelen aanwenden. Burgemeesteren, over deeze verklaaring hun genoegen betuigd hebbende, voegden 'er nevens, van de aanbieding der Kolonellen, ter bewaaringe van de rust en orde der Stad, en ter handhaavinge van het openbaar gezag, en van de vryheid en zekerheid der goede Ingezetenen, terſtond het noodige gebruik te zullen maaken. Zo als dan ook, van dien dag af, en vervolgens, des voormiddags, wanneer Burgemeesteren vergaderden, de Zaal van het Stadhuis, door eene Kompagnie gewapende Burgers, werdt bezet.

De Afgevaardigden, tegen den zestienden October, gelyk wy boven verhaalden, ten Stadhuize verwagt, hier verſcheenen zynde, werden, tegen den volgenden dag, aldaar ontbooden, en hun toen door Burgemeesteren aangezegd, dat zy het Request, uit hoofde der *ongemeſureerde en onbeboorlyke* termen, in welke het was vervat, van de hand weezen: 't welk door een der Afgevaardigden werdt beantwoord, met de verklaaring, dat zy het niet mogten te rug neemen; 'er nevens voegende, dat zy voor de gevolgen niet wilden inſtaan.

Beweeging voor de Her-

De plaats, alwaar de Hoofdvergadering der *Clubs* (zo noemde men de Leesgezelſchappen) gehouden werdt, was een

Her-

Herberg, *het Burgje* genaamd, ſtaande in de Dykſtraat, aan de Nieuwe Markt. Geen wonder, daarom, dat deeze Herberg, by anders denkenden, in een kwaaden reuk ſtondt, en, by tyd en wyle, hier onaangenaamheden voorvielen. Dit gebeurde, onder anderen, op Vrydag, den zeventienden October, wanneer eenige Krygslieden, in den voormiddag, aldaar gekomen om 'er eenigen drank te gebruiken, in de kamer, alwaar het geſlooten Leesgezelſchap zyne byeenkomst hieldt, volſtrekt wilden doordringen; 't welk hun evenwel belet werdt. 's Namiddags werden ruim tweehonderd man, deels Ruiters, deels Voetvolk, naar de Nieuwe Markt gezonden, en van dezelve, op de hoeken der ſtraaten en toegangen, posten uitgezet. *Vervolgens* begaven zig eenige Geregtsdienaars naar het Burgje, ſchreeven de naamen van eenige Leden van het Leesgezelſchap op, namen de papieren in beſlag, deeden de bewooners vertrekken, en ſlooten de deur met het Stadsſlot; waarna zy vertrokken, terwyl nog eenige Soldaaten het huis van buiten bleeven bezetten. De Leden der Leesgezelſchappen, hier verſtrooid, hereenigden zig, zedert, in eenen Herberg, in de Beursſteeg. Hier hoorde men, zomtyds, eenigen der driftigſten om wapenen roepen, en dat men de Revolutie daadelyk moest beginnen; waarin zy, egter, door de meer beſcheidenen en doorzigtigen, werden te rug gehouden. 1794. Herberg *het Burgje*.

Eene

1794. Publicatie van H. Ed. Gr. Mog. tegen Adresſen.

Eene ernſtige Publicatie van Hun Edele Groot Mogenden, van den zeventienden der meergenoemde Maand October, werdt, reeds 's anderendaags, ook hier ter Stede, afgekondigd. Dezelve behelsde een verbod van alle Adresſen, zonder onderſcheid, het zy onder den naam van Requesten, Memorien, Remonſtrantien, Declaratoiren of diergelyken, waar in de Ingezetenen zig, meer of min rechtſtreeks, in het bewind van 's Lands of Stads zaaken zogten te mengen, en de deliberatien der Overheden vooruit te loopen; wordende het opſtellen, drukken, ter onderteekeninge afſchryven, onderteekenen, inleveren, of op eenige andere, hoe ook genaamde, manier van deelneemen in zodanige Adresſen, onder bedreiging van ſtraffe, verbooden. Behalven dit verbod, 't welk, naar het oordeel van veelen, op de vryheid der Burgeren en Ingezetenen eene in 't oogloopende inbreuk maakte, behelsde de Publicatie nog een ander, 't welk hooger liep, en wy, om de gewaarwording, welk hetzelve, vooral ook hier ter Stede, veroorzaakte, niet onvermeld mogen laaten. Hun Ed. Gr. Mogenden, naamelyk, gaven te verſtaan, dat het oprechten van Societeiten, Gezelſchappen, Corporatien en Byeenkomſten, zedert eenigen tyd, onder verſchillende benaamingen en voorwendzelen, meer algemeen was geworden, en, onder dezelve, zodanigen, die, ſchoon zy uiterlyk onverſchillig, en zelf tot onderling nut ſcheenen ingerigt te zyn,

zyn, nogthans, in de tegenwoordige tyds- 1794
omſtandigheden, door de aanleiding, die zy gaven tot argwaan omtrent hunne bedoelingen, ſchadelyk waren voor de hoognoodige handhaaving van de algemeene rust en van de bedaardheid in de gemoederen der Ingezetenen. Om welke redenen Hun Ed. Gr. Mogende ordonneerden: *voorreerst*, dat niemand, 't zy Tapper, Herbergier, Logementhouder of dergelyke, noch ook eenig partikulier perſoon, zou vermogen, aan zyn Woonhuis, Pakhuis, Kelder, of eenige ander plaats, te laaten vergaderen, op te richten, noch by te woonen, eenige der genoemde zamenkomſten van een aantal perſoonen, in een afzonderlyk vertrek, en waarin niemand, dan die daar van Lid is, wordt toegelaaten, zonder alvoorens, van de Regeering der plaatzen, daar toe verlof verzogt en bekomen te hebben. —— *Ten tweeden*, dat de geenen, welke met 'er daad zodanige zamenkomſten aan hunne huizen of elders verblyf deeden houden, zouden gehouden zyn, binnen driemaal vierentwintig uuren, na de afkondiging der Publikatie, zig aan de Regeering der Plaatzen, om vryheid daar toe, te vervoegen, welke niet langer, dan tot wederopzeggens toe, zou mogen verleend worden. Alles onder bedreiging van ſtraffe, 't zy door eene geldboete, verbeurte van ampt of bediening, of zelf, des noods, van lyfſtraffe.

Hachlyk ſtondt nu de kans der Leesge- De Lees-

1794. zelfschappen. Om dezelve te doen ſtandhouden, werdt, in eene gewoone weeklykſche Vergadering van Commisſarisſen, die nu, op den twintigſten October, in plaats van het Burgje, in de Herberg *het Wapen van Embden*, op den Nieuwendyk, werdt gehouden, beſlooten, om wel met het houden der Leesgezelſchappen voort te gaan, doch, ingevolge de Publikatie, met opene deuren te vergaderen: indiervoege, nogthans, dat indien 'er iemand kwam, tot het Leesgezelſchap niet behorende, de Oppaſſer, door een afgeſproken teeken, de Leden daar van zou verwittigen, ten einde zy op hunne hoede konden weezen. De Leesgezelſchappen bleeven, in deezer voege, volhouden; zelfs verbonden zig de Leden onderling, om hun getal, zo veel mogelyk ware, te vermeerderen.

ſchappen houden ſtand.

Ontſchuttering der Clubbisten.

Intuſſchen was, by de Regeering, het beſluit genomen, en ook daadelyk ten uitvoer gebragt, om aan zodanige Schutters, die tot de Leesgezelſchappen behoorden, immers het Request van den veertienden October hadden onderteekend, hun Geweer en Wapenen af te eiſchen, en dezelven daadelyk uit de Schuttery te weeren.

Publikatie tot opgave van Geweeren.

Onder de ſchikkingen, welke, door de Regeering, ter handhaavinge van de rust der Stad, en van de tegenwoordige orde van zaaken, dienſtig werden geoordeeld, behoorde ook eene Publikatie van den tweeëntwin-

entwintigſten der genoemde Maand. In 1794.
dezelve werdt bevoolen, dat ieder Ingezeten, geen handel in Geweer en Wapenen doende, indien hy eenig Geweer en Wapenen bezat, behalven de geene, die hy tot den dienst der Schutterye, noodig hadt, zou gehouden zyn, om, aan eene daar toe geſtelde Commisſie, opgave te doen, welke en hoedanige Geweeren en Wapenen, midsgaders welke hoeveelheid van kruid en kogels, hy onder zig hadt. Voorts, dat alle Geweermaakers, en alle anderen, handel doende in Geweeren en Wapenen, van welk eenen aart ook, zouden gehouden zyn tot het doen eener ſchriftlyke, en door hen eigenhandig onderteekende, opgave van de ſoorten en de hoeveelheid derzelve, onder hen berustende. Wyders, dat alle de dus opgegeevene Geweeren, Wapens, kruid en kogels, op Stads kosten, zouden overgebragt worden naar eene daar toe aangeweezene plaats; terwyl aan den Eigenaar een monſter van elke ſoort, mitsgaders een Recief van den Ontvanger, zou worden afgegeeven; zullende voorts de Eigenaar tot zyne goederen den vryen toegang hebben, tot voortzetting van zynen handel, onder de noodige bepaalingen, door welke het oogmerk der Publikatie niet zou kunnen verydeld worden. De grond of aanleiding deezer Afkondiginge was, zo als in de Inleiding werdt gezegd, „ dat zommige perſoonen zig, in de te„ genwoordige zorgelyke omſtandigheden,

1794. „ hadden verſtout, om eene aanmerkelyke „ quantiteit Geweeren en Wapenen, op eene „ clandestine wyze, binnen deeze Stad te „ verzamelen, en op ſuſpecte plaatzen te „ bewaaren".

Dagvaarding der Afgevaardigden.

Inmiddels werdt ten Stadhuize beraadſlaagd, hoedanig behoorde gehandeld te worden met de Inleveraars van het meer gemelde Request van den veertienden October; en viel, op den vyfentwintigſten, het Beſluit, dat elf der benoemde Afgevaardigden, (want de twaalfde benoemde, JAN MOL genoemd, als zynde te laat gekomen, was by de Inlevering niet tegenwoordig geweest,) tegen Dingsdag, den achtentwintigſten, om in perſoon ten Schouten-Rolle te verſchynen, *Crimineel* zouden gedagvaard worden. Op het Stadhuis, 't welk meer dan gemeen met gewapende manſchappen was bezet, verſcheenen, ten beſtemden dage, alleenlyk zes der gedagvaarden: Mr. C. W. VISSCHER, J. VAN DER HEYDEN, W. JANSSEN, A. VAN HARDENBERG, H. HEUSKEN en HENDRIK VAN CALCAR. De vyf overigen, N. VAN STAPHORST, J. GOLDBERG, J. LA PRO, O. VAN DE WAL PERNÉ en D. SCHOLTEN, bleeven afweezig, en hadden, meestal, de Stad verlaaten. Een weinig na tien uuren las een der Stads Boden de naamen der elf gedaagden op, die, voor zo veel zy verſcheenen waren, eerst in de kamer van Schepenen Extra gelaaten, en, na hun verhoor, in het Stadhuis Cri-

Crimineel gevangen gehouden werden. Het gerugt hier van vloog wel haast door de gantſche Stad en het geheele Land, en werdt, naar gelange der onderſcheidene denkwyze, verſchillende opgenomen. By de Leesgezelſchappen verwekte het deels ongerustheid, deels een verregaand misnoegen; 't welk, in eene vry talryke Vergadering van Commisſarisſen, zo hoog liep, dat, naar men verzekert, aldaar de voorſlag zou gedaan zyn, doch die geenen genoegzaamen byval ontmoette, om, tegen hunne Zes Afgevaardigden, even zo veele leden der Regeeringe, als Gyzelaars, in verzekering te neemen. 1794.

Het liep aan tot den elfden November, eer over de gevangene Afgevaardigden Vonnis werdt geſlagen. Het zelve behelsde eene verwyzing tot eene Zesjaarige Gevangenis, en, na verloop daar van, Uitbanning voor altoos. De Heer C. W. VISSCHER werdt, in den avond van den achttienden November, in eene Koets, en de vyf andere gevonnisden, 's anderendaags, 's avonds, in drie Koetzen, van Onderſchouten en Dienaars verzeld, overgebragt naar het Nieuwe Werkhuis, by de Plantaadje, om aldaar, geduurende de zes jaaren hunner gevangenisſe, bewaard te worden. De overige gedagvaarde, doch niet verſcheenen, Inleveraars van het Request, werden, twee dagen daarna, ingedaagd, om tegen den tweeden December ten Schouten-Rolle te verſchynen. Bewust van het lot, welk hun beſchooren was, indien zy der dag. Vonnis over de Afgevaardigden.

1794. dagvaardinge gehoorzaamden, hielden zy zig buiten. schoots.

Request der Leden van *Felix Meritis.*

Commisarisſen der Maatſchappye, onder de Zinſpreuk *Felix Meritis*, hoe zeer begrypende, dat dezelve niet behoorde onder het verbod der Publikatie van Hun Edele Groot Mogende, raakende de Societeiten, welke wy voorheen mededeelden, vonden, egter, geraaden, zig aan Hun Edele Groot Achtbaaren te vervoegen, met verzoek om zodanige gerustſtellende toeſtemming te mogen ontvangen, die de Maatſchappy in het volkomen regt handhaafde, „ om zo„ danige werkzaamheden en verrichtingen, „ in haar eigen opgericht Gebouw, te „ kunnen en te mogen blyven verrichten, „ als vóór het daarſtellen van gemelde Pu„ blikatie had plaats gehad". Toeſtemmende wel, doch in eenigzins ſcherpe bewoordingen vervat, was het Beſluit, welk op dit verzoek viel. Het verzogt verlof, ter voortzettinge der werkzaamheden, werdt ingewilligd, op voorwaarde dat Directeuren de Leden der Maatſchappye ernſtig zouden waarſchuwen „ om zig, in het vervolg, in „ het doen van Redevoeringen en Verhan„ delingen, of in het houden van Geſprek„ ken, niet in te laaten over Godsdienſti„ ge Verſchillen. of Politieke en andere „ zaaken, die of direct, of van ter zyde, „ waren ingericht tegen de *Conſtitutie*, en „ ſtrekken konden tot beleediging, veragting „ en verſmaading van 's Lands of Stads „ Wet-

„ Wettige Regeering, gelyk, (voegde men 1794.
„ 'er nevens,) reeds te meermaalen, in dezelve
„ Maatschappy hadt plaats gehad, en zulks,
„ niettegenstaande de wetten der Maatschap-
„ pye hier tegen zyn ingerigt". Wy moeten hier aanmerken, dat van het verlof, ter voortzettinge der werkzaamheden, die van het Departement der Muziek of Concert werde uitgeflooten, als zynde Hun Edele Groot Achtbaaren van oordeel, „ dat, in de tegen-
„ woordige critique en zorgelyke omstan-
„ digheden van ons Vaderland, alle open-
„ baare vermaaken geheel onvoegzaam waren;
„ en dat daarom ook het Concert der Maat-
„ schappy, als een meer of min openbaar
„ vermaak, even als alle andere, van Schouw-
„ burgen en dergelyke, provisioneel waren
„ opgeschort".

Getal van genomene Scheepen van onderscheidene Natien.

Gelyk de veiligheid van de Scheepvaart een der grondzuilen is van den bloei en den welvaart eener handeldryvende Stad als de onze, zal hier niet kwalyk voegen eene aanmerking, betreffende de bystere onveiligheid, aan welke de Vaart, thans, en al zints eenigen tyd, was blootgesteld. Onder een groot getal anderen, is te Londen zeer bekend het dus genoemde *Loyds Koffyhuis*, alwaar de eerste Scheepstydingen worden aangebragt, en op welker echtheid men, doorgaans, zig met taamelyke veiligheid mag verlaaten. Volgens aanteekeningen, aldaar gehouden, zouden, zedert den aanvang des oorlogs, gerekend van den eersten February des jaars 1793, tot op den zesen-

1794. twintigſten December deezes jaars 1794, genomen zyn:

Door de *Engelſchen:* 320 Franſche Schepen, waar onder 76 Kaapers, 20 Fregatten, en 5 Sloepen; 5 Hollandſche; 21 Zweedſche; 16 Deenſche; 9 Hamburgſche; 31 Amerikaanſche; 1 Spaansch; 1 Pruisſisch, en 3 Engelſche Schepen, met Franſchen eigendom gelaaden: in alles 407 Schepen.

Door de *Spaanſchen:* 21 Franſche Schepen, waar onder 3 Kapers; 3 Engelſche; 2 Zweedſche; 3 Deenſche, en 1 Amerikaansch Schip: te zamen 30 Schepen.

Door de *Hollanders*, 4 Franſche Schepen. Bedraagende alzo het getal der ſchepen, door de gezamentlyke Gealliëerden genomen, 441; onder welke, egter, niet geteld waren de ſchepen, door de Engelſchen, te Toulon genomen, en ook niet de 8 Schepen van Linie, door den Engelſchen Admiraal Lord HOWE genomen of in den grond geboord.

Daar tegen hadden de *Franſchen*, in dien zelfden tyd, genomen, 820 Engelſche Schepen, waar onder 13 Kaapers, 3 Fregatten, 2 Sloepen en 1 Kotter; 101 Hollandſche, daar onder begreepen 1 Fregat; 36 Spaanſche; 14 Portugeeſche, 11 Pruisſiſche; 10 Deenſche; 6 Hamburgſche; 25 Amerikaanſche, en 1 Raguſaansch Schip; moetende, by het verlies der Gealliëerden, nog gebragt worden 31 Schepen, door Lord HOWE hernomen of verbrand.

Door

Door de Franſchen waren derhalven 583 Schepen meer, dan door de Geallieerden, genomen, terwyl hunne Zeemagt alleenlyk beſtondt uit 147 Schepen van Linie en Fregatten; waar tegen de Zeemagt van Engeland alleen beliep 211 Schepen van Linie en Fregatten. 1794.

Thans tot het altoos gedenkwaardig jaar MDCCXCV gevorderd, gevoelen wy de zwaarwigtigheid der taak, die, tot het doen van een gepast en naauwkeurig verhaal van de lotgevallen der Stad, op ons rust. Zo veel daar van ter onzer kennisſe is gekomen, zullen wy onzen Leezeren mededeelen, met eene uitvoerigheid, aan het gewigt der zaake evenreedig. Duidelykheidshalve moeten wy de zaaken een weinig hooger ophaalen. 1795.

Reeds in de Maand January des voorgaanden jaars hadden eenige burgers deezer Stad zig vereenigd, om, tot het bevorderen en daarſtellen eener Omwentelinge, gezamentlyke middelen te beraamen. Hunne naamen waren JAN WILLEM VAN IRHOVEN VAN DAM, JOHANNES GOLDBERG, C. R. T. KRAYENHOFF, H. ALNEAE, J. A. CRAYENSCHOT, en ISAAC JAN ALEXANDER GOGEL; by welken zig naderhand voegden NIKOLAAS VAN STAPHORST, JEAN LA PRO, JURRIAAN OUDORP en EDUARD VAN DER SLUIS. Hun eerſte werk was, het openen van Onderhandelingen met de Franſche Volksvertegenwoordigers; waar in zy *Berigt wegens het Committé Revolutionair.*

1795. niet ongelukkig ſlaagden. Reeds in de Maand July hadden zy eene gemeenſchap geopend met foortgelyke Vergaderingen in andere Hollandſche Steden, die het geheim Committé te deezer Stede met het hoofdbewind over de Omwenteling belaſten. De Publikatie der Staaten van Holland en Westfriesland, tegen het inleveren van Adresſen en Requesten, deedt die Vergaderingen zig nog naauwer aan elkander verbinden. De vertraagde komst der Franſchen, en eenige andere omſtandigheden, deeden, egter, het Amſterdamſche Committé uit elkander gaan, en zommigen van deszelfs Leden het Vaderland verlaaten. Niet lang, evenwel, liep het aan, of een ander Committé werdt tot ſtand gebragt. De naamen dier Leden zullen wy hier laaten volgen, om dat aan hunne bewerking de Omwenteling in deeze Stad, voornaamlyk, moet worden toegeſchreeven. Zy waren de volgende: GREGORIUS CRUIS, JURRIAAN OUDORP, EDUARD VAN DER SLUIS, ISAAC JAN ALEXANDER GOGEL, JACOB 'T HOEN, SAMUEL IPERUSZ. WISELIUS, DANIEL VAN LAER, P. B. DUURVELD, JOANNES WILLEM VAN HASSELT, en PIERRE JEAN BAPTISTE CHARLES VAN DER AA. Deeze perſoonen ſtelden zig ten oogmerke voor, met elkander te beraadſlaagen, „ op welk eene wyze men best eene ge„ wenschte en noodige Omwenteling zou te „ wege brengen, de toenmaalige Regee„ rings-

„ ringsleden afzetten, eene Volksvertegen- 1795.
„ woordiging invoeren, zodanig dat de
„ Stad niet regeeringloos en aan geene ver-
„ warring blootgesteld zoude worden".
Voorts werdt, zo door briefwisseling als door mondelinge afspraak, met geheime Vergaderingen in andere Steden, vooral die van Dordrecht, Haarlem, Leyden, Rotterdam, Schiedam, den Haag, Gouda en Alkmaar, bepaald, dat elke Stad zig, zo veel mogelyk, in staat zou stellen om de Omwenteling te bewerken, en wel dat die Stad zou beginnen, tot welke de Franschen 't eerst zouden genaderd zyn; die terstond aan de andere Steden boden zou afvaardigen, om dezelve van den toestand der zaaken te verwittigen. Ook zondt men Afgevaardigden aan de Fransche Volksvertegenwoordigers in 's Hertogenbosch, en vervolgens aan de Nationaale Conventie te Parys, om naar het oogmerk van de komst der Fransche Troepen herwaarts te verneemen, of, naamelyk, dezelve diende, om het Land te veroveren, of om aldaar de Vryheid te herstellen? 't Was ook door de bewerking van het Geheim Committé, dat, in den omtrek der Stad, en binnen dezelve, Wapenen, Kruid en Lood, op verzekerde plaatzen, werden byeen gebragt, om, des noods, zig van dezelve te bedienen. Geld spaarde men ook niet, om de Krygsbezetting op zyne hand te brengen; waar omtrent men, by veelen, niet ongelukkig slaagde.

Tot

1795. Tot nog toe waren de werkzaamheden van het *Committé Revolutionair* eenigzins onregelmaatig, in zo verre de Leden niet op gezette tyden hunne byeenkomſten hielden. In eene Vergadering, van den tweeden January, maakten zy afſpraak, om vervolgens, op bepaalde dagen, elkander aan de huizen der Leden te ontmoeten. Op Zondag, den vierden der Maand, maakte men daar van eenen aanvang. Het lust ons, van het voorgevallene in die byeenkomſten, als tot een geregeld daarſtellen van de Omwentelinge den weg gebaand hebbende, het hoofdzaaklyk beloop onzen Leezeren onder 't oog te brengen.

Handelwyze van het *Committé Revolutionair.*

Het werk der eerſte zamenkomſte was, het benoemen van eenen Voorzitter, voor den tyd van acht dagen, en van een vasten Secretaris; hier toe werdt de Advokaat VAN DER AA benoemd. Voorts nam men in overleg, hoedanig, op de meest gepaste wyze, diende gehandeld te worden, ter voorkominge van verwarring en regeeringloosheid, wanneer de tegenwoordige Regenten, in het oogenblik der Omwentelinge, van hunne posten zouden ontzet worden. Na lang overleg, kwam men tot het beſluit, dat, in zulk een geval, eene Tusſchenregeering zou plaats grypen, welke daadelyk het Stads beſtuur zou aanvaarden, en hetzelve in handen houden, tot dat het Volk zelve zoude in ſtaat zyn, om eenen Regeeringsvorm, en Leden daar toe, te verkiezen; zullende die Tusſchenregeering alleen aan het Volk

Volk verantwoordelyk zyn. Voorts, dat, byzonderlyk, behoorde gelet te worden op de voorziening van den post van Hoofd-Officier, op de vervanging der Kameren van Burgemeesteren en Schepenen, als mede op de aanstelling van ten minste twee Sekretarissen; wyders, op het aanstellen van veertig Commisarisen of Tusschenregenten, uit alle Klasen der Burgerye, zonder aanzien van Godsdienstige gezintheid, die, in het oogenblik der Omwentelinge, terstond zouden moeten vergaderen, en, uit hun midden aanstellen, vier Leden, om te vervangen de Kamer van Burgemeesteren, negen om het werk van Schepenen te verrigten, één Hoofd-Officier, en twee Sekretarisen. Na dat men, in deeze zamenkomst, eene lyst hadt gemaakt van persoonen, welke, tot de gemelde oogmerken, in aanmerking zouden kunnen komen, nam men, in die van den vyftienden der Maand, het besluit, tot het benoemen van eenentwintig Provisioneele Representanten, die, zo ras eene Omwenteling zou plaats hebben, aan het op den Dam vergaderd Volk zouden worden voorgesteld; welke Representanten, uit hun midden, Committés zouden benoemen, volgens een te beraamen plan, 't welk derzelver werkzaamheden, zo veel mogelyk was, met die der tegenwoordige Collegien van Regeeringe of Bewind, zou doen overeenstemmen. In eene byeenkomst van den zestienden der Maand, nadat aldaar een vertrouwd persoon benoemd was, om heimelyk gezonden 1795.

1795. den te worden aan de Franſche Commisſarisſen, tot het maaken van eenige benaamingen, de Omwenteling betreffende, nam men het beſluit, dat de eenentwintig Proviſioneele Repreſentanten zouden aanſtellen vyf onderſcheidene Committés, die bekend zouden zyn onder de benaamingen van het *Committé van Algemeene Veiligheid*, *van Algemeen Welzyn*, *van Rechtsoefeninge*, *van Koophandel*, en *van Militaire Directie*; wordende, tevens, het getal der Leden bepaald, en de perſoonen benoemd, die, in de onderſcheidene Committés, zouden zitting neemen. Eene andere verrigting deezer byeenkomſte was, het opſtellen van een Adres aan de Burgery, om, heimelyk, door de geheele Stad verſpreid te worden, waar by men dezelve een hart onder den riem zogt te ſteeken, en haar tot het kloekmoedig voortzetten van het werk der Omwentelinge aan te ſpooren.

Intuſſchen hadt een der Leden, die eenen keer naar Utrecht hadt gedaan, aan de Vergadering geboodſchapt, dat hy, op Saturdag, den zeventienden der Maand January, de Franſchen te Utrecht hadt zien binnen trekken. Wel haast verſpreidde zig dit gerugt door de gantſche Stad; en ſchoon het, by veelen, geen geloof vondt, kwamen, egter, de Leden der Leesgezelſchappen op de been, en toonden zig volyverig, om, tot het beginnen en doorzetten van het lang gewenschte werk, de behulpzaame hand te bieden. Op Zondag morgen, ten negen uuren,

uuren, vergaderde nu het Committé Revolutionair in de herberg, *het Wapen van Embden*, op den Nieuwendyk; alwaar beſlooten werdt, door het uitdeelen van geld, de Krygsbezetting van de zyde der tegenwoordige Regeeringe af te trekken, en tot die der vryheidzoekende Burgerye over te haalen. Omtrent den middag begaf zig eene Commisſie der Vergaderinge naar den voorzittenden Burgemeester MATTHIAS STRAALMAN, met verzoek dat aan zodanige Burgers, welke de Commisſie daar toe bevoegd zoude oordeelen, Geweeren mogten uitgedeeld worden: onder verzekering, dat men, in dat geval, onder verpanding van hun hoofd, voor de rust der Stad wilde waarborgen; mits der Krygsbezettinge en tegenwoordige Schutterye werdt bevolen, de nieuw gewapende Burgers niet te ſtooren. Om antwoord op dit Verzoek, werdt de Commisſie tot 's namiddags ten half vier uuren uitgeſteld; wanneer dezelve, zig wederom by den Burgemeester vervoegd hebbende, tot antwoord bekwam, dat hy niet in ſtaat was hun een volledig beſcheid te geeven, alzo hy de andere Burgemeesters niet by elkander hadt kunnen brengen. De Commisſie hier op hernomen hebbende, dat byaldien, nog dien zelfden avond, geene Geweeren aan de Burgery werden afgegeeven, de ſchroomlykſte onheilen ſtonden te wagten, en het bloed, welk 'er zou vergooten worden, voor zyne rekening en verantwoording zoude komen, 1795.

was

1795. was des Burgemeesters wederwoord, dat hy dit niet voor zyne rekening wilde neemen, en nog dien avond ten half negen uuren nader berigt zoude geeven.

Eisch aan den Voorzittenden Burgemeester.

Onder dit alles verscheen de Geneesheer CORNELIS RUDOLPH THEODORUS KRAYENHOFF, die, zints eenigen tyd, de Stad hadt verlaaten, en, by zyn afweezen, tot Kommandant der Stad benoemd was, in de Vergadering, daar hy de aanbieding deedt, zich naar den Voorzittenden Burgemeester STRAALMAN te begeeven, en hem af te vraagen, of hy, nevens zyne Amptgenooten, 's anderendaags, ter begeerte der Burgerye, zynen post zoude willen nederleggen; met aanzegging, dat zy, gezamentlyk, ingevalle van weigering, daar toe zouden genoodzaakt worden. Van den Heere STRAALMAN gunstig bescheid bekomen, en daar van verslag gedaan hebbende, werdt KRAYENHOFF, met eenige Leden van het Committé, aan den Kommandant der Stad, GOLOFKIN, afgevaardigd, om denzelven aan te zeggen, dat hy, na den volgende morgen, zig geenerlei gezag aan te maatigen, noch zig, op eenigerlei wyze, als Kommandant der Stad hadt te gedraagen, om reden dat het Stadsbevel hem onthomen, en aan KRAYENHOFF was opgedraagen; en dat de laatste bevelen, welke hy zou mogen geeven, zouden moeten zyn, zyne onderhoorige manschappen, den volgenden dag ten elf uuren, in de wapenen te doen verschynen, om door den

den nieuwen Kommandant ontſlagen, of, van nieuws, te worden aangeſteld. 1795

't Was nu reeds laat, en de nacht al ingevallen. De Dam krielde van menſchen, wier getal, *telkens*, toenam. Vooral was de *toevloed* groot in het Wapen van Embden, alwaar veele vreugdeblyken, over de nu naderende Omwenteling, hoewel niet altyd met gepaste welvoegelykheid, vertoond werden. De beker ging 'er lustig rond, gelyk vervolgens bleek aan eene Rekening, welke, door den Kastelein, voor geleverde ſpyze en drank, aan het Committé Revolutionair, werdt 'ter hand geſteld, bedraagende eene ſomme van ruim zesenvyftighonderd Guldens; op welke ſomme, egter, als boven de waarde geſteld, merkelyk gekort werdt. Ook ſtondt het *Stadhuis*, *den geheelen nacht*, open, en was de toevloed van nieuwsgierigen aldaar zeer aanmerkelyk.

Zo dra de Commisſie van het huis van den geweezen Kommandant GOLOFKIN was te rug gekeerd, begaven zig de Leden van het Committé, die nu in de Herberg *de Karzeboom* vergaderden, naar de Waag op den Dam, en lazen aldaar, by toortslicht, aan de vergaderde menigte, eene Afkondiging voor, by welke zy van de afzetting van GOLOFKIN, en van de aanſtelling van KRAYENHOF, kennis gaven, en dezelve tot rust en orde vermaanden. Kort daarop ontvingen zy, door eenen bode, van een hunner Medeleden, berigt, dat de beloof-

1795. de hulp van Franſche Troepen, binnen kort, te Amſterdam zou aankomen; gelyk dan ook, 's anderendaags, ſtraks na het openen der Poorten, eenige Franſche Huſſaaren binnen reeden, en voor het Stadhuis post vatteden. Nog al in dien zelfden nacht werden briefjes vervaardigd, om aan de benoemde Proviſioneele Repreſentanten te worden rondgezonden, hun gelastende, om zig, op Maandag, ten elf uuren, in 't Gebouw van het Genootſchap *Doctrina et Amicitia* te vervoegen. De Opziener van Burgemeesters-Vertrek ontving bevel, om hetzelve in gereedheid te brengen. De Klokkenisten der Oude- en der Wester-Kerk werden gelast, de Klokken te doen luiden, en het Klokkenſpel van het Stadhuis te beſpeelen, en de Kolonellen der in den jaare 1787 afgezette Schuttery verzogt, eene Kompagnie Burgers op het Stadhuis te plaatzen.

Komst der Franſchen.

Onder dit alles begon de dag van den negentienden January aan te breeken. De komst van eenige Franſche Huſſaaren, die, welhaast, van andere, en ook van Voetvolk, gevolgd werden, verzekerden na de Omwenteling, De geheele Stad, oud en jong, was op de been. Elk pronkte met het Vryheidsteeken, de Franſche Kokarde, of met een driekleurig Lint; terwyl, evenwel, de zulken, die zig van die leuze nog niet voorzien hadden, des geenen aanſtoot leeden. *Heil en Broederſchap!* was het woord, waar mede men, over en weder,

weder, elkander begroette. Geenerlei on- 1795.
geregeldheden zag men pleegen, van welke de Omwenteling van den jaare 1787 zo veele voorbeelden hadt vertoond.

By tyds waren de Leden der Regeering, door het Committé Revolutionair, op het Stadhuis by een geroepen. Omtrent tien uuren begaf zig hetzelve naar het Stadhuis, onder de toejuiching der talryke menigte, en nam aldaar bezit van het Burgemeesteren-Vertrek; van waar het ſtraks eenen Bode zondt, om te verneemen, of de Raad vergaderd was; die, na een korte verwyl, deedt weeten, dat dezelve gereed was om het Committé op te wagten. Dit hierop in de Raadzaal verſcheenen zynde, deedt, door een der Leden, aan de zig aldaar bevindende Raaden, Schout, Burgemeesteren en Schepenen, eene Aanſpraak voorleezen, welke wy dienſtig hebben geoordeeld hier in te laſchen. Van woord tot woord luidde dezelve aldus: Afzetting der oude Regeeringe.

„ BURGERS!

„ Het Committé Revolutionair, op dit „ tydſtip de gezamentlyke Burgery deezer „ Stad vertegenwoordigende, vervoegt zig, „ in die betrekking, in deeze Raadzaal; het „ verklaart, dat eindelyk de lang gewenſchte „ dag aan den Bataafſchen Horizont is opgedaagd, waarop Neêrlands Ingezetenen „ de uitoeffening hunner aangeboorene, en „ hun niet dan al te lang onttreemde Rech-

1795. „ ten, ſtaan te herneemen. Dit is dan ook
„ het zelfde oogenblik, Burgers! waarop
„ het tegenwoordig bewind een einde moet
„ neemen, en door het Committé Revolu-
„ tionair, in naam der Burgery, moet ver-
„ vangen worden, tot dat vervolgens zoda-
„ nige nieuwe vorm van Regeering, en eene
„ andere orde van zaaken, zal ingevoerd
„ worden, als de gezamentlyke Ingezetenen
„ op eene geregelde wyze zullen vaſtſtellen.
„ Gedurende deezen tuſſchentyd zal het
„ vermelde Committé zig met de waarnee-
„ ming daar van belasten. Al hetgeen tot
„ nu toe door hetzelve is verrigt, de rust
„ der Stad, de veiligheid van Perſoonen
„ en Bezittingen, de onbegrypelyk zagte en
„ bedaarde overgang deezer Stad, uit den
„ ſtaat der Onderdrukkinge tot den ſtaat der
„ Vryheid: al dat moet Ulieden overtuigen,
„ dat het Committé werkzaam is uit die
„ beginſelen, welke den eerlyken Vaderlan-
„ der, welke niets dan het welzyn zyner
„ Medeburgeren bedoelt, kenſchetzen.

„ Het Committé verklaart dan, in haa-
„ re gemelde betrekking van Proviſioneele
„ Vertegenwoordigers der Burgery deezer
„ Stad, dat de Posten, waarin Gy, Bur-
„ gers! het publiek gezag hebt uitge-
„ oeffend, van dit oogenblik af, zyn ge-
„ eindigd, en dat gy allen, en ieder in 't
„ byzonder, van nu af zyt weêrgekeerd tot
„ den kring van ampteloozе Burgers. Het
„ Committé verklaart Ulieden mitsdien on-
„ bevoegd, om van nu af eenige daad of

„ daa-

„ daaden van Regeeringe uit te oeffenen, 1795.
„ en ſtelt Ulieden ten dien opzigte voor alle
„ tegengeſtelde handeling aanſpraaklyk.

„ Het Committé eischt eindlyk van Ulie-
„ den, om deeze Raadzaal onverwyld te
„ verlaaten, en naar uwe wooningen, als
„ Burgers, te rug te keeren; in welke be-
„ trekking Gylieden dus volkomene veilig-
„ heid voor uwe Perſoonen en Bezittingen
„ genieten zult, waarop ieder Burger aan-
„ ſpraak heeft, en waardoor aan geheel
„ Europa, op eene de Vyanden der Vryheid
„ beſchaamende wyze, zal worden ge-
„ toond, hoe veel eene Omwenteling,
„ welke ten gevalle van Dwingelanden
„ moest dienen, om de Bataafſche Vryheid
„ te vertrappen, verſchilt van die, door
„ welke die zelfde Vryheid, aan een edel-
„ moedig Volk weêrgegeeven, en alle on-
„ derdrukking voor altoos van den Bataaf-
„ ſchen grond verbannen wordt".

De geheele Vergadering beantwoordde deeze Aanſpraak met eene buiging. Alleen vatte de Voorzittende Burgemeester STRAALMAN het woord op, verklaarende, uit aller naam, dat zy bereid waren om aan de begeerte des Volks te voldoen; dat zy het innigſt genoegen gevoelden over de wyze, op welke het Committé de rust der Stad zo voortreffelyk hadt bewaard, en daarom geenzins twyfelden aan de voortduuring van dezelve, en, daar hun veiligheid voor Perſoonen en Bezittingen was beloofd, zy de vryheid namen, zig zelven en hunne huisgezin-

1795. nen in de beſcherming van het Committé aan te beveelen. De Burgemeester hadt naauwelyks uitgeſproken, of men opende de Puye van het Stadhuis, en gaf van daar, met luider ſtemme, aan de zamengevloeide menigte, kennis, dat de voormaalige Regeering aan den wil des Volks voldaan hadt. Straks hierop ſtelde men de noodige orders, dat de nu bedankte Regeering, onbelemmerd, het Stadhuis konde verlaaten: zo als ook, zonder dat aan iemand eenige onaangenaamheid of leed wedervoer, gebeurde. Onmiddelyk daarop zag men, onder 't juichen der menigte, voor 't Stadhuis, eenen Vryheidsboom planten, om, eerlang, van een anderen, die fraaier was, aan den luiſter der Stad evenredig, vervangen te worden.

Eerſte Proviſioneele Repreſentanten.

Het eerſte werk, na de aftreede der voormaalige Regenten, was, den Volke kennis te geeven van de benoemde Proviſioneele Repreſentanten, die, in naam der Burgerye, het bewind der zaaken op zig zouden neemen. De perſoonen, wien, in het hachelyk tydſtip, de zorge voor de orde, rust en welvaart der volkryke Stad, werdt toevertrouwd, waren de volgende: NICOLAAS VAN STAPHORST, JAN PIETERSSE, ADRIANUS POMPEJUS VAN LEYDEN, GUILLIELMUS TITSING, IZAAK VAN EYS, WILLEM VAN DER VUURST, JACOB TEYSSET *Junior*, JAN WILLEM VAN IRHOVEN VAN DAM, SALOMON BOS, GEORGE HENDRIK

DRIK DE WILDE, HERMANUS TEN 1795.
SATE, KAREL D' AMOUR, HENDRIK VAN CASTROP, RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, NICOLAAS BREUKELAAR, GERARD VAN DER ZOO, DAVID VAN AKEN *Hendriksz.*, JACOB LUDEN *Hendriksz.*, MATTHYS VAN MAURIK *Jansz*, JAN GOLDBERG en JAN VAN LAAR. Alle deeze, benevens de aangeſtelde Sekretariſſen R. W. TADAMA en C. BRENDER à BRANDIS, volgens voorafgaand verzoek, in 't Gebouw van het Genootſchap *Doctrina et Amicitia* vergaderd, begaven zig, gezamentlyk, naar het Stadhuis, alwaar zy, in de Raadzaal, van hunnen gewigtigen post eenen aanvang maakten. Van hunne werkzaamheden zullen wy verſlag doen, na alvoorens, wegens die van het Committé, nog 't een en ander te hebben aangeteekend.

De menigte Franſchen, welke, reeds op den eerſten dag der Omwentelinge, binnen kwamen, en vervolgens verwagt werden, maakte het vaſtſtellen van ſchikkingen, om hen onder het dak te helpen, noodzaakelyk. Veel hadden die Troepen geleeden. Dezelve, in de nypende koude van den tegenwoordigen Winter, die wel op de lyst der ſtrengſten, in deeze Eeuw, mogt worden aangeſchreeven, in Kerken en andere openbaare Gebouwen te huisvesten, vondt men niet geraaden. Hierom beſloot men, hen by de Burgery van intrek te voorzien. Ten dien einde richtte men een Committé van Inkwartie- *Vervolg der Handelingen van het Committé Revolutionair.*

1795. ringe op, welk over het geheele werk de beſtelling zou hebben. Aan het hoofd daar van werdt JOHAN AUGUST VAN PONIKAU, als Kwartiermeester Generaal, geplaatst. Eene andere werkzaamheid van het Committé Revolutionair, was, het zenden van een rondgaanden Brief aan de Steden, die, tot nog toe, met uitſluiting van de, dus genoemde, Kleine Steden, ſtem in de Vergadering der Staaten van Holland en Westfriesland gehad hadden, by welken zy verzogt werden, om op eene Vergadering, welke alhier, op den naastvolgenden Saterdag, zou gehouden worden, Afgevaardigden te zenden, om te helpen raadpleegen over de beste wyze, om, zo ſpoedig mogelyk, de gemelde Staaten te doen vervangen, door het daarſtellen van Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, wien de zorge over de algemeene zaaken des Lands zou worden toevertrouwd. De Vergadering, ten beſtemden dage, in de Doelen op de Garnaalemarkt, byeen gekomen, beſtondt uit Afgevaardigden, behalven die van Amſterdam, uit de Steden *Haarlem*, *Delft*, *Leyden*, *Rotterdam*, *Gouda*, *Schiedam*, *Alkmaar*, *Enkhuizen*, *Hoorn*, *Edam*, en *Purmerend*, en, na het ſcheiden der Vergaderinge, van *Schoonhoven* en *Monnikendam*. Voorts beſloot het Committé, aan de Proviſioneele Repreſentanten voor te ſtellen, om te doen bewerken, dat alle zodanige Leden van den Gereformeerden Kerkenraad, welke, by en ter gelegenheid der Omwentelinge van den jaare 1787, op

eene

eene onwettige wyze, uit den Kerkenraad dier Gemeente gezet, of op het, dus genoemd, Alfabet geſchraapt waren, in hunne Regten herſteld werden, en dat de geenen, die nu begeerden wederom in te vallen, by de aanſtaande Nominatie de voorkeuze zouden hebben. Een ander Voorſtel, aan de Proviſioneele Repreſentanten der Stad, betrof de menigte Franſche Emigranten, zo Mans en Vrouwen als Kinderen, welke hier gevankelyk waren binnen gebragt; omtrent welken het te vreezen ſtondt, dat indien zy hier bleeven, de Franſchen de ſtraffe des doods aan dezelven zouden uitoeffenen: een verſchynzel, welk, op de gemoederen der Burgerye, een zeer verkeerden en nadeeligen indruk zou verwekken. Weshalven men den voorſlag deedt, aan de Franſche Repreſentanten, welke, terſtond na de Omwenteling, alhier verſcheenen waren, te verzoeken, om die Ongelukkigen, 't zy naar Frankryk, 't zy naar eenige andere plaats, buiten deeze Stad en Republiek, te doen vervoeren, zo als men best zou geraaden vinden. Dit verzoek vondt ingang, en voorts by de Franſche Volksvertegenwoordigers gehoor. In 't voorbygaan moeten wy hier aanmerken, hoe, op den dag der Omwentelinge, en eenige dagen daar na, een treurig ſchouwſpel zig vertoonde aan den Ykant, in de menigte Emigranten, welke, aan die zyde, in allen haast, de Stad verlieten, den weg neemende, over land, naar Enkhuizen, alwaar, tot hun geluk, de 1795.

1795. Zuiderzee ſterk genoeg met Ys bedekt was, om hun eenen veiligen overtogt naar Friesland te verleenen, van waar zy zig, vervolgens, wyd en zyd verſpreidden.

Handelingen der Municipaliteit.

Tot hiertoe van de voornaamſte werkzaamheden van het Committé Revolutionair verſlag hebbende gedaan, gaan wy nu de hoofdverrigtingen der Proviſioneele Repreſentanten, of Municipaliteit, verhaalen, wier naamen wy voorheen (*i*) hebben opgeteekend. Na het benoemen van eenen Voorzitter, waartoe de keuze viel op den beroemden Advokaat, thans, terwyl wy dit ſchryven, Afgezant der Bataafſche Republiek te Parys, RUTGER JAN SCHIMMELPENNINK, deedt dezelve eenige Publikatien afkondigen, raakende het afzetten van den tegenwoordigen Burger-Krygsraad, het herſtellen van Burger-Officieren, in den jaare 1787 van hunne posten ontzet, het ontſlag der Burgerye uit den Eed op de Conſtitutie van het ſtraks genoemde jaar, en een verbod van het draagen van Oranjeleuzen. CAREL WOUTER VISSCHER, terſtond na zyn ontſlag uit de Gevangenisſe, waaruit hy, nevens zyne lotgenooten (*k*), op den dag der Omwentelinge, door eene groote menigte Volks, met veel ſtaatelykheids, was afgehaald, tot *Maire* der Stad aangeſteld, deedt, in gevolge der vrye Godsdienstoeffeninge, door de Franſche Repre-

(*i*) Zie bl. 118.

(*k*) Zie bl. 100.

preſentanten, aan het Bataafſche Volk verzekerd, aan de Kerken der onderſcheidene Gezintheden, ook aan de Synagogen der Jooden, een Papier aanplakken, waarop, zo in 't Fransch als in 't Nederduitsch, met groote letteren, dit volgende te leezen ſtondt. 1795.

ICI ON ADORE DIEU. CITOYEN! QUI QUE TU SOIS, NE TROUBLE PAS CE CULTE.

HIER EERT MEN GOD. BURGER! WIE GY ZYT, STOOR DEEZEN EERDIENST NIET.

(getek.) C. W. VISSCHER.

Verzameling van penningen.

Veel noods en gebreks werdt 'er, door de ſtrenge en langduurige koude, onder lieden van den laagſten ſtand, geleeden. Om daar tegen, eenigermaate, te voorzien, beſloot de Municipaliteit tot het doen eener Geldverzamelinge onder de Burgery, met oogmerk om de penningen, daar van komende, door eene Commisſie van vertrouwde en daartoe geſchikte Burgers, uit alle Gezintheden, aan de meest behoeftigen, zonder onderſcheid van Godsdienſtige belydenisſe of Staatkundige denkwyze, op de best mogelyke wyze, te doen uitdeelen. De verzamelde penningen beliepen eene ſomme van vyfendertigduizend achthonderd en dertig guldens. Volgens openbaare aankondiging hadden Regenten van het Weeshuis der

1795. der Kollegianten de aanzienlyke gift van twaalfhonderd guldens bygedraagen.

Naamen der Leden van de onderſcheidene Committés.

Van de vroegſte werkzaamheden der Municipaliteit was niet eene der minst gewigtigen, het verdeelen van de onderſcheidene posten onder byzondere Commisſiën, en het uitkiezen van daar toe bevoegde perſoonen. Reeds op den zevenentwintigſten waren zy daar mede gereed, en gaven 'er, in eene *Proclamatie*, den Volke kennis van. Gelyk wy, boven, de naamen der eerſte Proviſioneele Repreſentanten, als mede die der Leden van het Committé Revolutionair, opteekenden (*l*), agten wy het ook niet ongepast, ten genoegen der nakomelingſchap, die der Burgeren te melden, welke, in deeze hachelyke dagen, ter bevorderinge van het welzyn van Stad en Burgerye, op eene of andere wyze, werden te werk geſteld. Den naam van *Committés*, in navolging der Franſchen, gaf men aan de byzondere Vergaderingen, aan welke deeze of geene werkzaamheden waren aanbevolen. Aldus hadt men een *Committé van Algemeene Waakzaamheid* aangeſteld, en daar in de volgende perſoonen geplaatst: Carel Wouter Viſcher, *Maire der Stad*, Hendrik Daniel van Hoorn, Joan George Holshey, Eliza Lynſlager, Pieter Iſaac Menjolet, Theodore van Marſelis, Hendrik ten Broek, Joan Stephanus Guerine, Gerrit Schutte, Michiel Dirk van der Burgh, Cornelis van Lennep, Jan Alſtorphius,

(*l*) Zie bl. 106.

phius, Adriaan Paets van Troostwyk, Daniel Deutz, Pieter Isaac Duyveue en Abel Langerhuyzen. In het *Committé van Algemeen Welzyn* namen zitting, Karel d' Amour, Jan Croon, Theodoor Gulcher, Jan Christiaan Völckers, Jan Boomhuis, Hendrik Steenbergen, Jan Pieter van Wickevoort Crommelin en Nikolaas Bondt. Den post van *Prokureur der Gemeente*, of Openbaaren Aanklaager, bekleedde de Advokaat Maurits Cornelis van Hall. Van het *Committé van Justitie*, of Regtsoeffeninge, waren Leden, Johan Pieter Farret, Isaac Hooft, Wigbolt Slicher, August Hendrik de Melander, Jan Lodewyk Farjon, Nikolaas Sinderam, Jan Bondt, Jan Schimmelpennink en Bernardus Albertus van Houten. Het *Committé van Koophandel en Zeevaart* bestondt uit de persoonen van Jaques Teysset *Junior*, Jan Pietersse, Cornelis Ignatius Branger, Jan Messchert van Vollenhoven, Jan Fredrik Pontoi, Joannes Bouman, Elie Angely, Jan Lohman, Dirk Westrik, Estienne Lespinasse, Nikolaas Kiere, Jan Gerrit Veltman, Dirk van Bosse, Jacob van Oosterwyk Bruyn, Pieter van Harlingen, Abraham Hofman, Leendert Daniel Bongardt, Jan Hendrik Meyer *Casparuszoon*, Paulus van Driest, Johannes van Heurn, Antoine le Blanc, Bernard Picart Lacoste, J. Franc van den Corput, Jacob Mannourey, Jacob Schouten de Waal, Herman Hasebroek *Gerhardsz.* en Josephus Langeveld. Eindelyk waren tot Leden van 1795.

het

1795. het *Committé-van Finantien* benoemd, Jaques Teysſet, Herman Hoogewal, Stephanus de Clercq, Wilhem Willink, Jan Ananias Willink, Christiaan van Eeghen en David van Aken *Hendriksz.*

De *Proclamatie*, welke, van deeze aanſtelling, aan de Gemeente kennis gaf, berigtte haar tevens, dat dezelve voor een korten tyd, en ſlegts by voorraad, was geſchied

Eerſte Beſluiten der Prov. Repreſ. van 't Volk van Holland alhier afgekondigd.

Intuſſchen hadt eene Vergadering, die der *Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland* genoemd, de *Edele Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Weſtfriesland*, in den Haag, vervangen, en met haare werkzaamheden eenen aanvang gemaakt. Eenig narigt, omtrent derzelver handelingen en beſluiten, zag men hier, met een reikhalzend verlangen, te gemoet. Niet zo dra was de Municipaliteit deezer Stad daar omtrent verwittigd, of zy vondt gemaanden, aan 't algemeen verlangen te voldoen, door eene Afkondiging, by welke zy, van het voorgevallene, in de eerſte Zamenkomst, der Gemeente kennis gaf. De volgende gewigtige Beſluiten waren, in die eerſte Vergadering, genomen: „ De Souveraineiteit „ van het Volk van Holland, en de Ver„ klaaring van de Regten van den Mensch. „ — Vernietiging van het Stadhouder„ ſchap, benevens het Kapitein - Admiraal„ en Generaalſchap der Vereenigde Provin„ vincien, met alle de Aankleeven van dien. „ — Dat alle In- en Opgezetenen van Hol-

„ Holland van den Eed, op de Oude Con- 1795.
„ ſtitutie gedaan, ontſlagen waren. ——
„ Dat het Collegie van Gekommitteerde
„ Raaden en de Hollandſche Rekenkamer
„ vernietigd, en in derzelver plaatzen aange-
„ ſteld waren, een Committé van Algemeen
„ Welzyn, een Committé tot de Militaire
„ Zaaken, en een Committé tot de Geld-
„ middelen. —— Dat de Laſt van Af-
„ gevaardigden ter Vergaderinge van de zo
„ genoemde Staaten Generaal was inge-
„ trokken. —— Dat de vryheid van Jagt
„ en Viſſchery, die elk Burger, op zynen
„ eigenen grond, toebehoort, herſteld was. —
„ Dat ten allerſpoedigſten order zou geſteld
„ worden tot voorkoming van de nadeelige
„ gevolgen der Inundatien. —— Dat de
„ Belastingen, tot nu toe geheeven, by
„ proviſie zouden gecontinueerd worden;
„ doch dat men zig zo ſpoedig mogelyk
„ zou bezig houden, om dezelve te vermin-
„ deren, en op een meer gelyk gevenredigden
„ voet te heffen. —— Dat een Courier
„ naar Parys zou gezonden worden, om de
„ Commisſie van de zogenoemde Staaten
„ Generaal te gelasten, zig te onthouden
„ van iets op naam van deeze Provincie
„ van Holland te doen, en zig, voor zo
„ veel dezelve aangaat, te houden voor
„ gerappelleerd. —— Eindelyk, dat eene
„ Commisſie uit de Vergadering deezer
„ Proviſioneele Repreſentanten van Holland
„ terſtond in de Vergadering der Staaten
„ Generaal zou zitting neemen, om de Alge-
„ meene

1795. „ meene belangen des Volks te bevorde-
„ ren".

Strenge Krygstucht onder de Franſchen.

Een algemeen genoegen verſchafte deeze aankondiging onder de Gemeente, die, ten zelfden tyde, werdt ontſlagen van eene bekommering, welke niet weinigen hadt bevangen. De Stad was thans opgevuld met Franſche Troepen, by de Burgery gehuisvest. Angſtige vreeze hadt veelen bekropen, dat hun, van dezelven, onaangenaamheden, van meer dan éene ſoort, konden wedervaaren. En, inderdaad, niet ongegrond, veelligt, zou die vreeze geweest zyn, zonder de ſtrenge Krygstucht, door welke het Krygsvolk in bedwang werdt gehouden. Een voorbeeld dier ſtrengheid beſpeurde men aan een Franſchen Kanonnier, die, aan het ſteelen van eenige Zakdoeken zig ſchuldig gemaakt hebbende, deswegen, op eenen vollen middag, op den Dam, voor het Stadhuis, met den Kogel werdt geſtraft.

Franſche Emigranten van hier weggevoerd.

Ondanks de menigte Franſche Emigranten, of Uitgeweekenen, die, by de Omwenteling, door Noordholland, naar Friesland waren ontkomen, en van daar verder voortgereisd, werdt veelen, door den invallenden dooi, de weg daartoe afgeſneeden. Hevig was de verbittering der Franſchen op die rampzaligen, en zogten zy dezelve allerwege op te ſpooren. De zulken, die zy, in het genoemde Gewest, ontdekten, werden naar deeze Stad gevoerd, en, by voorraad, op de Krygsraad-Kamer, in verzekering geſteld, om, vervolgens, naar 's Hertogenbosch ver-

vervoerd te worden, gelyk in het laatst der maand February gebeurde. Een akelig ſchouwſpel voorwaar, zestien of zeventien Wagens, met Mannen, Vrouwen en Kinderen beladen, onder een ſterk geleide van Franſche Ruitery, ter Stede te zien uitryden! 1795.

Ten allen tyde, en al ſints de eerſte oprichting, werdt de Wiſſelbank deezer Stad, zo wel buiten- als binnen-lands, aangezien voor een vermogend ſteunſel van den Koophandel, en als een hulpmiddel, eenig in zyne ſoort, by welks Crediet de Koophandel der geheele waereld onmiddelyk belang heeft. Proviſioneele Repreſentanten der Stad, het berigt van het Committé van Koophandel en Zeevaart deswegen hebbende ingenomen, kweeten zig van hunnen pligt, in eene bekendmaaking, welke zy, in de Nederduitſche en in de Franſche Taal, deeden afkondigen. Zy gaven daarin, hoofdzaakelyk, te verſtaan, „ hoe hun, „ in 't algemeen, was gebleeken, dat, by„ aldien de opgave, door Kommisſariſſen „ van den Wiſſelbank, aan het Committé „ van Koophandel en Zeevaart, op des„ zelfs requiſitie, gedaan, mitsgaders de „ laatſte deswegen opgemaakte Balance „ naauwkeurig waren, 't geen, in de by„ zonderheden, nader zou worden onder„ zogt, er alsdan geen te kort komende „ in den Wiſſelbank zou plaats hebben, „ maar dat het active en het paſſive, of „ het baatige en het ſchadelyke, zeer „ naauw- Staat van den Wiſſelbank, ten tyde der Omwenteling.

1795. „ naauwkeurig zouden ſluiten: behoudens,
„ dat 'er, in plaats van Specie, als pand
„ voor aanzienelyke ſommen, welke, ſedert
„ het verloop eener halve eeuwe, van tyd
„ tot tyd, in den Wisſelbank waren ge-
„ legd, eene zeer aanzienelyke hoeveelheid
„ Obligatien, in den Bank, insgelyks van
„ tyd tot tyd, was aangekomen: te weeten,
„ zesenzeventig ſtuks Obligatien ten laste
„ van de Oost-Indiſche Maatſchappy, ter
„ Kamer Amſterdam, onder guarantie van
„ de Staaten van Holland en West-Friesland,
„ ieder van honderdduizend guldens Banco,
„ loopende tegen drie ten honderd intrest;
„ mitsgaders nog eene Obligatie, groot vyf-
„ tigduizend guldens Banco; waarop, vol-
„ gens opgave van Kommisſarisſen, aan
„ renten zou ten agteren zyn, eene ſom-
„ me van tweemaalhonderd negenenveertig
„ duizend guldens Banco; voor alle welke
„ Obligatien de Theſaurie deezer Stad, op
„ de gemelde Balance, gedebiteerd ſtondt
„ met zes millioenen tweemaalhonderd drie-
„ enzeventigduizend guldens Banco. Voorts,
„ nog vyftig ſtuks Obligatien, ieder van
„ vierentwintigduizend guldens, ten laste van
„ Holland en West-Friesland, behoorende
„ aan de Beleenkamer deezer Stad, waarop
„ de Bank, volgens opgave van Kommisſa-
„ risſen, volgens de gemelde Balance, ver-
„ ſchoten hadt eene ſomme van achthonderd
„ achtendertigduizend achthonderdzeven en-
„ vyftig guldens en één ſtuiver Banco, waar-
„ op, aan Interesſen, te goed zyn zou

„ eene

„ eene ſomme van dertigduizend guldens 1795.
„ Courant; terwyl de Stads Beleeningka-
„ mer, volgens opgave, aan de Bank nog
„ verſchuldigd was eene ſomme van één
„ millioen zevenmaalhonderd vyftienduizend
„ guldens Banco.

„ Dat, voor 't overige, alles overeenkom-
„ ſtig met de gemelde opgave bevonden, en
„ het Kasgeld in Bankgeld veranderd wor-
„ dende, de Theſaurie deezer Stad aan den
„ Wisſelbank nog ſchuldig zou zyn, het
„ geen dezelve, by de voorgaande ſluiting,
„ ſchuldig was gebleeven, ter ſomme van
„ achtendertigduizend driehonderd achten-
„ vyftig Guldens en twee Stuivers, en het
„ geen dezelve, by de tegenwoordige
„ ſluiting, ſchuldig zou zyn, honderdvyfen-
„ vyftigduizend driehonderd veertien Gul-
„ dens zes Stuivers acht Penningen Banco:
„ te zamen honderddrieënnegentigduizend
„ zeshonderd tweeënzeventig Guldens acht
„ Stuivers acht Penningen.

„ Dat, eindelyk, deeze Stad nog aan den
„ Wisſelbank ſchuldig was de ſomme van
„ tweehonderdzevenentwintigduizend twee-
„ honderd vierenzestig Guldens twee Stui-
„ vers acht Penningen, waar voor Obliga-
„ tien beſtaan hadden, die, volgens zeg-
„ gen van Commisſarisſen, verbrand zou-
„ den zyn, doch waar van, des niettemin,
„ de Stad, jaarlyks, de Interesſen aan den
„ Bank heeft goedgedaan.

„ Dan, daar het openbaar was, dat de
„ Stad daar voor, gelyk voor het geheel,

1795. „ moest vast ſtaan en verantwoorden, als
„ moetende, ten deezen opzigte, niet al-
„ leen worden aangemerkt als Guarandeur,
„ maar daarenboven wel degelyk worden
„ aangezien als te zyn Debiteur van den
„ Wisſelbank in 't algemeen.

„ Dat ondertuſſchen in den Wisſelbank,
„ onder meerder, in 't byzonder in natura
„ voorhanden waren alle de Specien, welke,
„ volgens eene daar van, door Commisſa-
„ risſen opgemaakte, en aan het Committé
„ van Koophandel overgeleverde Lyst, op
„ Recepisſen loopen; en dat mitsdien alle
„ dezelve Specien, door de houders van
„ zodanige Recepisſen, tegen overlevering
„ derzelver, ten allen tyde, des goedvinden-
„ de, zouden kunnen worden terug gehaald.

„ En dat laatstelyk, door de Proviſioneele
„ Repreſentanten, niet alleen de vereischte
„ en kragtdaadige orders waren geſteld, ten
„ einde voortaan geene Specien, hoe ge-
„ naamd, of op wiens last het ook zyn
„ mogt, by leening, of andere ſoortgelyke
„ gantsch onbetaamelyke manieren, uit den
„ Wisſelbank. tegen den aart van deszelfs
„ oorſpronklyke oprichtinge, geligt en af-
„ gegeeven, maar dat ook de invoegen
„ voorſchreeven aan den Wisſelbank, tot
„ onderpand, afgegeevene Obligatien, ten
„ ſpoedigſte doenlyk, geconverteerd zouden
„ worden in Contanten; mitsgaders. dat in
„ het algemeen, door de Stad, als Schul-
„ denaar van den Bank, al het geen de-
„ zelve, by ſlot van rekeninge, aan den

„ Bank

„ Bank ſchuldig zou mogen bevonden wor- 1795.
„ den, mede ten ſpoedigſten doenlyk, in
„ Specie zou worden goedgedaan; ver-
„ klaarende voorts Proviſioneele Repreſen-
„ tanten, dat 'er als dan geen Deficit, of
„ te kort komende, van welke natuur ook,
„ verder zou kunnen plaats hebben". De Bekendmaaking eindigde met de betuiging,
„ dat dezelve alleen geſchied was, om het
„ Crediet van deezer Stads Wisſelbank naar
„ behooren te handhaaven, en het handel-
„ dryvend gedeelte deezer Stad, zo wel
„ als alle Buitenlanders, volkomen gerust
„ te ſtellen; doch geenzins om daar door
„ verſtaan te worden, voor goed te keuren
„ het gebruik, welk van het gedeponeerde
„ in den Wisſelbank mogt gemaakt zyn, en
„ nog minder om de geenen, die deswe-
„ gen verantwoordelyk zouden mogen zyn,
„ daar van, by deeze, te ontheffen".

Naast den ſtaat van den Wisſelbank, was die van Stads Financien het belangryk onderwerp, welk de aandagt der Proviſioneele Repreſentanten tot zig trok. Een zestal kundige en vertrouwde mannen, uit de aanzienlykſte Kooplieden, tot het opmaaken van dien Staat benoemd, bragt, nog vóór het einde der maand February, een naauwkeurig en beredeneerd Rapport uit, met de noodige Bylagen voorzien, waar van wy, om den Leezer eenig denkbeeld te geeven van de elendige geſchapenheid der dingen, ten deezen opzigte, zullen overneemen het volgende Stuk, geteld, Berigt wegens den ſtaat van Stads Finantien.

1795.

Rapport wegens den ſtaat van Stads Finantien.

RECAPITULATIE

Van 't Rapport van 't Committé van Finantie van 21 February 1795, aan de Proviſioneele Vertegenwoordigers van 't Volk van Amſterdam, overgegeeven den 24 February 1795.

„ Uit het proviſioneel en algemeen Rapport wegens den ſtaat van Stads Financie-Wezen, den 21 dezer maand, door ons by deze Vergadering ingebragt, blykt dat de ſchulden dezer Stad beſtaan in 't volgende; als,

Aan oude Renten van de vorige Eeuw	*f*	406,071: 15: 10
Recepiſſen op Maandgelden		3,699,447: 0: 0
Beleningen op Recepiſſen		968,730: 0: 0
Negotiatie van 2 Millioenen per resto		224,000: 0: 0
Van de Negotiatie van 6 Millioenen loopende		5,875,000: 0: 0
Schuldig aan de Staaten van Holland		1,670,201: 5: 0
Subſidien van agterſtallen der Godshuizen en Kerken		724,800: 0: 0
De onbetaalde Reekeningen van de Stad		77,985: 0: 0
De Stad heeft van diverſe Kamers by wyze van Leening		1,994,790: 8: 6
	f	15,641,025: 8: 0

„ Waarby wy nog voegen de Intereſſen, die dit Jaar vervallen, waarin voorzien moet worden, en daarom onder de ſchuld is ge-

gebragt, hoe zeer anders tot de Jaarlykſche Lasten behoorende f 388,147:17:0 1795.

Te zamen f 16,029,173: 5:0 Rapport wegens den ſtaat van Stads Finantien.

En dat de Stad daar tegen te vorderen heeft van de Staaten van Holland en West-Friesland f 2459823:19:0
En van de Oost-Ind. Comp. alhier en in Zeeland voor gelev. Geſchut, betaalbaar in Ao. 1797, 1798 en 1800 95463: 2:0

f 2,555,287: 1:0

Dus blyft de geheele ſchuld der Stad f 13,473,886: 4:0

„ In tegenſtelling deezer ſchuld, bezit de Stad zeer aanzienlyke Eigendommen, zo in Gebouwen en Landeryen, als in de Colonie van Surinaame; van welke Colonie de helft der Territoriaale Eigendom aan de Stad Amſterdam toebehoort, benevens f 1,089,000:0:0 aan Obligatien, ten laste der Societeit van Suriname, en van eenige Planters in die Colonie. Doch de aanzienlyke Inkomſten, die de Stad voormaals van deeze Surinaamſche Bezittingen plagt te trekken, zyn zeer verminderd, door de gevolgen van den laatſten noodlottigen Oorlog tegen Engeland.

„ Behalven deeze vermindering van Inkomſten, is Stads Finantie-Weezen in de laatſte Jaaren zeer gedrukt geweest, zoo door de geſtadig vermeerderende Subſidien aan Godshuizen en Kerken, als door andere buitengewoone uitgaven.

„ Volgens eene aan deeze Vergadering ingeleverde opgave, heeft de Stad, geduuren-

1795. de een tydvak van 20 Jaaren, van 1774 tot 1793, betaald

Subsidien aan Godshuizen en Kerken	f	5,155,703: 0: 0
Societeit van Suriname		1,098,988: 0: 0
Uitdiepen van 't Y, van 1778 tot 1793.		1,598,228: 14: 15
De opbouw van 't nieuwe Werkhuis, benevens de Subsidien aan dit Huis		1,216,609: 19: 0
Het Defensie-Wezen dezer Stad in den Jaare 1787		1,093,669: 0: 0
De Schouwburg		280,469: 8: 0
Aan de geplunderde Persoonen in 1787		34,389: 0: 0
De Pruisische Troupen		17,378: 0: 0
Onkosten by 't inkomen van 's Lands Troupen binnen deeze Stad in 1787		69,147: 0: 0
Cazernen en Stallingen voor dezelve		237,443: 0: 0
Onderhoud der Troupen		64,000: 0: 0
Het bestraaten van den Amsteldyk per resto van verschot		115,322: 12: 0
Regenbakken, circa		85,000: 0: 0
te zamen	f	10,976,347: 13: 15

„ Deeze inportante, meest buitengewoone, uit-

uitgaaven heeft men niet kunnen goedmaaken uit de gewoone Inkomsten, schoon dezelve anders volkomen voldoende zouden zyn geweest voor de gewoone uitgaven der Stad; daar het blykt, volgens eene opgave, gevoegd by ons voorig Rapport, dat het surplus der uitgaven boven de Inkomsten der Stad, in een Tydvak van 20 Jaaren, van Ao. 1774 tot 1793, niet meerder bedragen heeft dan 1795.

ƒ 4,296,994: 7: 0

„ Deeze openlegging van den staat van Stads Finantie-Wezen, zal, zo wy vertrouwen, kunnen strekken tot genoegen der Burgery, welke steeds onkundig wegens den waaren staat van Stads Finantien, zich, over 't algemeen, niet dan ongunstige denkbeelden deswegen heeft kunnen vormen. In 't byzonder kan zulke eene publieke openlegging dienen ter geruststelling der Crediteuren dezer Stad, terwyl men zich met reden mag vleyen, dat, na de volkomene herstelling van Rust, Eensgezindheid en Voorspoed, de Bestuurders deezer Stad eerlang zullen in staat zyn, door successive aflossingen, derzelver schulden te verminderen.

„ Ondertusschen oordeelen wy het van onzen plicht, de noodzaaklykheid aan te toonen, om ten allerspoedigsten te voorzien in de prompte afbetaaling der volgende schulden, te weten:

1. Onder 't voorig bestier heeft men, van tyd tot tyd, om aan dringende Geldbehoeften te voldoen, toevlucht genomen tot beleeningen, loopende tot 3½ en 4 perCt. Interessen; doch daar dit hulpmiddel, onzes be-

1795. dunkens, niet overeenkomſtig is, noch met de waardigheid, noch met het belang der Stad, dewyl men nooit zeker kan zyn, of deeze beleeningen zullen worden gecontinueerd of opgezegd, oordeelen wy dat dezelve alle behoorden te worden afbetaald, bedragende volgens ingeleverde opgave

	f 968,730: 0: 0
2. Onbetaalde Stads Rekeningen, volgens dito	77,985: 3: 0
3. Subſidien aan de Kerken en Godshuizen, ter betaaling hunner achterſtallen, volgens opgave	724,800: 0: 0
4. Subſidien, welke de Kerken en Godshuizen, volgens opgave der Regenten, in dit loopende Jaar rekenen te zullen noodig hebben	447,450: 0: 0

„ NB. Door 't prompt fourneeren dezer Subſidie, zullen de Regenten dier Geſtichten in ſtaat zyn, hunne Leverantien aan de minstaanneemenden voor contant geld te kunnen aanbeſteeden, in plaats van een Crediet te vergen aan Leveranciers, die, in de onzekerheid wanneer hunne Rekeningen betaald zouden worden, waarſchynelyk niet zullen nagelaaten hebben, hunne pryzen naar evenredigheid hooger te ſtellen.

5. De

		1795.
5. De geduurende dit lopende Jaar te betaalen zynde Interesſen, bedragende, volgens opgave	*f* 388,147:17: 0	
6. De Aflosſing in dit Jaar te doen van een gedeelte der Negotiatie van twee Millioenen, volgens opgave	12,000: 0: 0	
7. Een ſomma om te voorzien in de aflosſing van een gedeelte der Recepisſen op Maandgeld ten laste deezer Stad, welke door de Houders kunnen opgezegd worden, en waar voor wy, by calculatie, ſtellen	500,000: 0: 0	
Bedraagende dus 't geen eene ſpoedige voorziening vordert	*f* 3,119,113: 0: 0	

„ Waarby moet komen, 't geen nodig zal zyn, ter voorziening in de buitengewoone Uitgaven, door de tegenwoordige tydsomſtandigheden veroorzaakt, waar van wy de begrooting aan uw oordeel overlaten; als mede om te voorzien in het herſtel van den Bank, volgens de plechtige belofte deswegens aan 't Publiek gedaan, by Uwe Publicatie in dato 5 dezer maand, 't welk ongetwyffeld een gewigtig onderwerp Uwer attentie zal zyn".

Daar

1795. Daar de Oorlog, aan de Franſche Republiek, Millioenen ſchats koſtte, is 't niet vreemd, dat derzelver Beſtuurders alle mogelyke middelen, om het telkens ledige der Algemeene Kaſſe, eenigzins, aan te vullen, te baate namen. Al wat van eenige waarde, aan openbaare vyanden der gemelde Republiek, of aan Emigranten uit dezelve, toebehoorende, gevonden werdt in Landen, door de Franſche Troepen bemagtigd, of zelfs daar zy als Vrienden waren binnen getrokken, beſchouwde en behandelde het tegenwoordig Beſtuur van Frankryk, als aan de Natie vervallen. 't Was ingevolge van deezen algemeenen regel, dat de Franſche Repreſentanten, allerwege, de Municipaliteiten van Steden en Plaatzen vermaanden, hunne Burgers te gelasten tot het doen van opgave, indien zy eenige zodanige goederen, eigendommen of bezittingen onder zig mogten hebben. Daarenboven hadden de Franſche Repreſentanten, ten zelfden einde, een algemeen beſlag doen leggen op alle Schepen, die beladen waren met Goederen, toebehoorende aan Natien, die met Frankryk in Oorlog waren. Men wil, dat, door dit middel, aanzienlyke ſommen aan de Franſche Republiek vervielen.

Goederen, door de Franſchen opgeëischt.

Merkelyk gerugt veroorzaakte, ten deezen tyde, eene ontmoeting, in deeze Stad den Fiskaal der Admiraliteit VAN DER HOOP, en den Vice-Admiraal van KINSBERGEN bejegend. Kort na elkander werden de zelve, de eerſte door den Subſtituut-Maire,

Verzekering van den Fiskaal *v. d Hoop* en den Vice-Admiraal

re, de andere door den Kommandant der Stad, beiden met een gevolg van Burger Kavallerie, uit hunne huizen gehaald, en op het Stadhuis in afzonderlyke bewaaring geſteld, zonder dat aan iemand toegang tot dezelve werdt verleend. Niets anders lekte 'er uit van de aanleiding tot deezen ſtap, dan dat dezelve op last uit den Haage was gedaan. 1795. v. Kinsbergen.

In ons berigt wegens de Omwenteling hebben wy verhaald, hoe, op den eigen dag daar van, een Vryheidsboom voor het Stadhuis geplant was (*m*). Doch dit Teeken, in haast opgericht, beantwoordde niet aan het vermogen en den luister der Stad, en werdt men, overzulks, te raade, een ander daar voor in de plaats te ſtellen. Met veel ſtaatelykheid geſchiedde dit op den vierden Maart, den dag, tevens aan het vieren van het Feest der Vryheid toegeheiligd. Bykans de geheele Stad was op de been. De Kalverſtraat, langs welke de Trein, zo der Leden van de Municipaliteit, als van andere perſoonen, welke, om in denzelven te verſchynen, geregtigd geoordeeld werden, zynen weg nam, was, ter wederzyden, met gewapende Burgers bezet, die, naar gelange de ſtaatelyke Optogt was voorby getrokken, agter denzelven opſlooten. Gelukkig, dat, onder de zamengevloeide menigte, geene ongelukken van eenig belang voorvielen. Ziet hier een kort berigt wegens het Vreugdefeest, doch, vooraf, eene beſchryving van den Vry- Feest der Vryheid.

(*m*) Zie boven bl. 118.

1795. Vryheidsboom, die, reeds 's daags te voo-
ren, of nog vroeger, op het Plein der
Revolutie, of den Dam, voor het Huis
der Gemeente, anders het Stadhuis, was
opgericht. Die boom verheft zich, onder
de gedaante van eene kolom, uit den
grond, ter hoogte van negentig voeten.
De voet des booms wordt omringd van
een kunstigen Grasheuvel, op welken hy
schynt te rusten. Slingers- of Slangswyze
driekleurig geschilderd, is de Boom, op
eene merkelyke hoogte boven den grond,
met een tak van eikenbladen omgeeven,
die zig in de kruin verliest, welke, vol-
gens eene kunstmaatige schikking, van be-
weegbaare ineengevoegde Eikentakken en
bladeren is samengesteld. Uit die kruin,
zynde het zinnebeeld van Burgerlyke Be-
scherming, verheft zig de spits des
Booms, die met den Hoed der Vryheid,
met eene driekleurige Kokarde en Lint ver-
sierd, gedekt wordt. Tot de hoogte van
vierentwintig voeten is de Boom ingeslooten
in eene kolom van de Dorische orde, met
eenen Lauwriertak omslingerd. Op het Ka-
piteel deezer kolom, en rondom tegen den
Stam des Booms, rust een Krygstrofee,
bestaande uit drie gebronsde wapenrustingen,
met driekleurige bandelieren en pluimen ver-
sierd. Nog laager ziet men schilden, wel-
ker Opschriften wy vervolgens zullen
melden.

In den vroegen morgenstond van deezen Feestdag, hadt men, rondom den Vryheids-
boom,

Afbeelding van de VRYHEIDS-BOOM, op den Dam, te Amsterdam.

Digitized by Google

Digitized by Google

boom, op een aanmerkelyken afſtand van 1798.
denzelven, paalen in den grond geſlagen, met touwen beſpannen, eenen kring uit-maakende, binnen welken de plegtige verrigtingen zouden volvoerd worden. Reeds ten negen uuren was die kring, van binnen, met eenige Kompagniën gewapende Burgers bezet, en voorts met eenige Burger-Artilleristen, die by vier Veldſtukjes hadden post gevat.

Ten tien uuren werdt het Feest geopend, met het luiden van alle Klokken der Stad; een uur lang duurde dat luiden, om van een vrolyk geſpeel vervangen en afgelost te worden. Met den klokſlag van twaalf uuren hoorde men het bulderen van het geſchut van Stads Wallen, 't welk het zein tot den plegtigen optogt gaf. Deeze nam zynen aanvang van de Botermarkt, in welker nabyheid veelen, die den trein zouden verzellen, zig by tyds vervoegd hadden. Twee Adjudanten van den Kommandant der Stad KRAYENHOFF openden den optogt, onmiddelyk gevolgd van een Pauker en vier Trompetters te paard, en een Detachement van Burger-Kavallerie en Grenadiers, beſtaande ieder uit dertig man, als mede een gezelſchap van negen Muſikanten. Thans trok de algemeene aandagt een pragtig Schild, waar boven de Franſche Vlag wapperde, en 't welk door twee Mannen in de hoogte gedraagen werdt. Het Schild, van een langwerpig ronde gedaante, zes voeten hoog, en derdehalf voet breed, was, in den bul-

tenſten

1795. tenſten rand, met een geſchilderden krans van Eikenloof verſierd, door driekleurige Linten byeen gehouden. Men zag, op dit Schild, *Amſtels Stedemaagd*, in eene dankbaare houding. In de eene hand hieldt zy een Muts, het zinnebeeld der *Vryheid*, in de andere een *Waterpas*, het zinnebeeld der *Gelykheid*. Naast haar ſtondt een *Frank*, in eene fiere houding, die haar, in het verkrygen der Vryheid, behulpzaam geweest zynde, haar van derzelver duurzaamheid verzekerde. Het oog der Voorzienigheid beſtraalde deeze beide Beelden, onder welke de *Waarheid* en de *Erkentelykheid*, met groote letteren, hadden doen ſchryven: DOOR FRANSCHE HULP; XIX JANUARY MDCCXCV.

Agter dit Schild volgden de leden der Leesgezelſchappen, die, nevens de gewapende Burgers, het Volk van Amſterdam vertegenwoordigden. By dit gedeelte van den Trein zag men de zes Burgers, die, om het inleveren van het Request, tegen het inneemen van Engelſche Troepen, in de maand October des voorgaanden jaars, in verzekering genomen, en voorts, in het Stads Werkhuis, gevankelyk waren opgeſlooten, zo als wy, ter bekwaame plaatze, verhaald hebben. Door een driekleurig Lint om den rechter arm waren zy van de overigen onderſcheiden. Nu volgden eenige Vrywilligers, met den ontblooten Sabel in de vuist, en daarop de Leden van het *Committé Revolutionair*, omringd van eene rei jeugdige Maag-

Maagden, alle, eenvoudig, doch bevallig, in het wit gekleed, met bloemen verſierd, en elk een groen takje in de hand houdende. 1795.

Thans zag men een tweede Schild, van eenige Muſikanten voorafgegaan, onder de gedaante van twee Maagden, de *Vryheid* en de *Gelykheid* verbeeldende. De Vryheid hieldt in haare rechterhand een Speer, van den Hoed der Vryheid gedekt. Met den ſlinker arm rustte zy op eenen Steen, waarop de woorden DE RECHTEN VAN DEN MENSCH gegraveerd waren. Aan de andere zyde van den Steen ſtondt het Beeld der *Gelykheid*. Op den agtergrond, ter zyde van het Beeld der Vryheid, vertoonde zig een hoog opgeſchooten Palmboom. Aan den voet van het Schild las men de woorden VRYHEID EN GELYKHEID.

Hierop volgden, in den Trein, de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Amſterdam, allen deftig in het zwart gekleed, gaande twee en twee, van een vyftigtal Maagden, even als de voorgaande uitgedoscht, omringd, gevolgd van de vier Kolonellen der Burgery, en van eenige Vrywilligers, met ontbloot Zydgeweer, opgeſlooten door den Maire CAREL WOUTER VISSCHER, aan wiens ſlinkerzyde de Prokureur der Gemeente, Mr. MAURITS CORNELIS VAN HALL, tradt. Zy werden gevolgd van vier Afgevaardigden uit ieder der onderſcheidene Committé's, en van eenige bevallig gekleede en verſierde

1795. Maagden omringd. De Afgevaardigden van Algemeen Welzyn en van Waakzaamheid vooroptreedende, geleidden vier oude lieden, uit het Diakonie-Oude-Vrouwen- en Mannenhuis, en uit het Lutherſche Befteedelinghuis, elk één Man en éene Vrouw, en voorts uit alle de Weeshuizen der Stad, zonder onderſcheid van Gezinte, ieder één Jongetje en één Meisje. Daarna zag men de verdere Committé's, van welke dat van Koophandel en Zeevaart van twaalf hupſche Jongelingen, uit het Kweekſchool voor den Zeedienst, werdt verzeld.

Het derde Schild, welk nu volgde, werdt voorafgegaan van negen Muſikanten. Dit Schild, waar boven een Vlag, met het Stads wapen beſchilderd, wapperde, vertoonde twee Batavieren, elkander omhelzende en hartlyk de hand drukkende. Tuſſchen beiden ſtondt een Altaar, met een brandend Hart daar op, omſchreeven met de woorden EEN HART VOOR HET VADERLAND. Ter zyde zag men een Olmboom, omſlingerd met Wyngaardranken. Onder aan het Schild las men BROEDERSCHAP. Acht perſoonen volgden onmiddelyk dit Schild, die, in den jaare 1787, om hunne Patriotſche denkwyze en handelingen, gevangen gezet, doch op den dag der Revolutie ontſlagen waren. Twee Detachementen, een uit de Burger-Grenadiers, en het ander uit de Burger-Kavallerie, ſlooten den Trein.

Op

Op het plein der Revolutie werdt het hoofd van den Trein opgewagt, door den Kommandant KRAYENHOFF, met zyne Adjudanten, die denzelven in den afgeperkten Kring geleidden, alwaar zig veertig Muſikanten lustig lieten hooren, terwyl tevens de aankomst van den Trein, door eenentwintig Kanonſchooten, van Stads Wallen, werdt aangekondigd. 1795.

Na dat de geheele optogt op het plein der Revolutie was aangekomen, en zig, op eenigen afſtand, rondom den Vryheidsboom geſchaard hadt, deedt een Lid van het Committé Revolutionair eene Aanſpraak aan de Municipaliteit en aan de onderſcheidene Committé's; de Voorzitter der Municipaliteit deedt het zelfde aan de vergaderde menigte; 't welk met een algemeen geroep van *Vivat de Vryheid!* en met het rammelen van de Geweeren der gewapende Burgers, beantwoord werdt. De bovenvermelde Schilden werden nu aan den Vryheidsboom gehangen, rondom welken de vrolyke dansſen der gemengde Schaare, van Franſche Generaals, Municipaliteitsleden en Burgers, van Stokouden en Maagden en anderen, ſtraks eenen aanvang namen; die beſlooten werden met het losbranden van het Geſchut, ten teeken dat de Inwyding van den Vryheidsboom nu volbragt was. In den avond zag men denzelven, in een bevalligen ſmaak, verlicht, onder de gedaante van een Fontein, die, aan alle kanten, eene menigte ſtraalen, boogswyze, uitwierp.

1795. Het danzen en de verdere vreugdebetooningen werden nu ook hervat, en duurden een goed gedeelte van den nacht.

Negociatie van acht Millioenen.

Uit de opgave van den ſtaat van Stads Financien, welke wy, boven, deeden (*n*), was ligt te voorzien, dat Proviſioneele Repreſentanten zig ſpoedig zouden genoodzaakt vinden tot het beraamen van middelen van voorzieninge. Dit gebeurde ook met 'er daad. Reeds in de maand Maart zag men eene Publikatie in 't licht verſchynen, behelzende de uitſchryving van eene vrywillige Negociatie van acht Millioenen Guldens, tegen den Intrest van drie en een half ten honderd, op zodanige voorwaarden, als, by de uitſchryving, nader werden aangekondigd. Vreeze ſcheen de Repreſentanten, al aanſtonds, te hebben bekroopen, dat, *veelligt*, langs deezen weg, de dringende nood niet zou vervuld worden. Immers, na hun vertrouwen betuigd te hebben, dat niemand uit de Burgery, van welke denkwyze hy ook zyn mogt, zig zoude onttrekken, om, door het ter leen geeven van een gedeelte zyner vermogens, tot de herſtelling der Stedelyke Financien, het zyne by te draagen, voegden zy 'er nevens, dat zy, in dit vertrouwen, hoopten, „ te zullen ontſlagen blyven van „ de onaangenaame taak, om eene nadere „ geforceerde, en in alle opzigten minder „ voordeelige, Geldligting uit te ſchryven, „ waar toe zy, tot hun leedwezen, door „ de dringendſte noodzaaklykheid, onvermy-

„ delyk

(*n*) Zie bladz. 134 env.

„ delyk zouden gebragt worden, wanneer, 1795.
„ binnen eene Maand na deeze Publikatie,
„ geene genoegzaame Penningen werden
„ gefourneerd; in welk onverwagt geval,
„ zeggen Repreſentanten, zy, die in deeze
„ Negociatie hadden deel genomen, hunne
„ alzo vrywillig gefourneerde Penningen zou-
„ den mogen doen ſtrekken tot verminde-
„ ring van 't geen zy, alsdan, zouden
„ moeten opbrengen, en ook van die Pen-
„ ningen de hier bepaalde Intereſſen blyven
„ genieten".

Eene gebeurtenis, ten deezen tyde, alhier voorgevallen, die niet ſlegts door de Stad klonk, maar ook elders veel ſpraaks verwekte, vordert thans ons uitvoerig verhaal. 't Was, naamelyk, op den negenden Maart deezes jaars, dat het Hof, aan de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, eenen Concept-Eed zondt, om door alle Geeſtelyke en Waereldlyke Beampten te worden afgelegd, van den volgenden inhoud: „ Ik verklaare te erkennen en te eer-
„ biedigen de onvervreemdbaare Rechten
„ van den Mensch en van den Burger, zo-
„ danig als dezelve door de Proviſioneele
„ Repreſentanten van het VOLK VAN
„ HOLLAND plegtig verklaard zyn by der-
„ zelver Publikatie van den 31 January
„ 1795, en zweere dezelve in myn Ampt
„ of bedieninge, voor zo veel in my is, te
„ zullen handhaaven; ook zweere ik, dat ik
„ den Volke van Holland, in welks boezem
„ ik erkenne de eigenlyke oppermagt te be-

Berigt wegens het voorgevallene over een gevorderden Eed.

1795. „ rusten, als ook deszelfs Vertegenwoordi-
„ gers, gehouw en getrouw zal zyn, en
„ voorts, dat ik alles zal doen, wat een
„ goed en getrouw . . . schuldig is,
„ en behoort te doen".

„ *Dat zweere ik*"!

Deeze Concept-Eed, in de Vergadering, overwogen en goedgekeurd zynde, werdt straks besloten, dat daar van, alomme, de noodige aanschryving zou gedaan worden, met byvoeging, dat, tot het afleggen van deezen Eed, zouden gehouden zyn, „ alle „ de Leden van de Hoven van Justitie, „ Municipaliteiten, Committé's van Rechts-„ oeffeningen, de Procureur-Generaal, alle „ Hoofden en Ministers der Politie en „ Justitie, als mede alle Amptenaaren, die, „ by het aanvaarden hunner posten, ge-„ woon zyn eenen Eed af te leggen; en „ voorts alle Hoogleeraars, Lectors en „ openbaare Onderwyzers, Predikanten en „ Leeraaren van alle Gezindheden, Pries-„ ters en Cappellaanen, en de Rabbynen „ der Joodsche Natie, zo wel die geenen, „ welke reeds zyn aangesteld, als in het „ vervolg zullen aangesteld worden". Provisioneele Representanten van Holland voegden 'er nevens „ dat hier mede voor ver-„ vallen gehouden werden alle Eeden, die „ met deezen strydig zyn, terwyl zy, die „ dezelve mogten afgelegd hebben, daar „ van ontheven werden"; wordende voorts de Procureur-Generaal gelast, kennis te nee-

neemen, of aan de bedoeling der Vergade- 1795.
ringe, allerwege, binnen deeze Provincie, voldaan werdt.

Een algemeenen byval, immers wat de daad van het afleggen van denzelven aangaat, vondt deeze Eed, uitgezonderd te Leyden en in onze Stad. By den Provisioneelen Raad der eerstgenoemde Stad eenige zwaarigheden zynde gereezen, zo over den inhoud als over den vorm van den Eed, werdt dezelve te raade, het voldoen aan het toegezonden bevel, immers by voorraad, op te schorten, en, van dit besluit, niet slegts aan de gemelde Representanten, maar ook aan de onderscheidene Municipaliteiten deezer Provincie, berigt te doen toekoomen. Nog meer deedt de Raad van Leyden. Eene bondig beredeneerde Memorie zag men, eerlang, te voorschyn koomen, behelzende de redenen van bezwaar tegen het afleggen van den gevorderden Eed.

Provisioneele Representanten van onze Stad, bykans gelyktydig met die van Leyden, het Formulier van den Eed tot een onderwerp hunner raadpleegingen hebbende genomen, waren van meeninge, aan het bevel, raakende den Eed, te kunnen noch te mogen gehoorzaamen. Hunne redenen van bezwaar ontvouwden zy in eene Misive aan hunne Afgevaardigden in den Haage, met last om door dezelven ter Vergaderinge der Provisioneele Representanten van het Volk van Holland te worden ingeleverd. Om de gewigtige gevolgen, welke dit

1795. ſchryven voortbragt, oordeelen wy, hetzelve hier woordelyk en in zyn geheel te moeten inlaſchen. Het was gedagteekend den zestienden Maart, en van deezen inhoud.

Misſive aan Prov. Repreſ. over den afgevorderden Eed.

„ Medeburgers! Wy hebben ontvangen Uwlieder aanſchryving van den 9 Maart dezes Jaars, welke tot onze groote verwondering niet voor den 13 daar aan volgende aan ons geworden is; dienende ter geleiding van het Formulier van eenen Eed, welken gylieden begeert dat daadelyk, zo door ons zelven zal worden afgelegd, als door ons verder afgenomen worden, van alle zodanige perſoonen, welke in uwe Misſive breder worden omſchreven, en welke het van de competentie dezer Municipaliteit zoude zyn denzelven te doen præſteeren.

„ Wy hebben deeze zaak van te veel aanbelang geoordeeld, om in dezelve met eenige overhaasting te werk te gaan, en uit dien hoofde raadzaam geacht, dezelve rypelyk te overwegen, alvorens te concurreeren tot het effectueeren van eenen maatregel, die ons, by de eerſte lecture van Uwlieder Misſive en van het by Ulieden gearreſteerde Formulier, reeds aanſtonds als geheel ontydig, en met den aart en natuur uwer Vergadering ten eenemaal onbeſtaanbaar, is voorgekomen.

„ Daar de Municipaliteit deezer Stad zich dus genoodzaakt heeft gezien, Uwlieder bevel en last proviſioneel te moeten declineeren en buiten effect laaten, haast zy zig egter tevens, om aan Ulieden de gronden van

van dit haar gedrag open te leggen, en Ulieden de redenen op te geeven, die haar deeze uwe demarche als geheel ontydig en illegaal doen beschouwen. 1795.

„ Immers wanneer men den grooten loop der Omwenteling, die hier te lande zo gelukkig als onvoorbeeldig tot stand gebragt is, bedaardelyk beschouwt en in behoorlyke overweging neemt, zal niemand kunnen ontkennen, dat alle de nieuwlings Geconstitueerde Magten, Corporatien van Bewind, Provinciaale Samenkomsten, Municipaale Vergaderingen, en wat dies meer is, slegts by provisie, en tot dat hier in op eene meer wettige wyze zal zyn voorzien, aan het oud bewind zyn opgevolgd; en dat voords alle de deelen van het oude Gothische Gebouw der Staatsregeering deezer Landen staande zyn gebleeven, tot dat dezelve, zo dra eene meer regelmatige Volksvertegenwoordiging plaats zal kunnen hebben, met eene gemeene hand ter neder geworpen zullen kunnen worden, om in derzelver plaats, het algemeen heiligdom der Rechten en Pligten van den Mensch en Burger op te richten.

„ Met deeze noodzaakelyke toedragt van zaaken vinden wy het ten eenenmaale onbestaanbaar, voor als nog aan iemand hoegenaamd ook, den geprojecteerden Eed van hulde en getrouwheid te doen afleggen. Vooral achten wy het ongerymd zodanige hulde te doen aan de tegenwoordige Vergadering van Holland, zo als zulks echter by

1795. het tweede lid van het ontworpen Formulier uitdrukkelyk gevorderd wordt.

„ Wy beſchouwen Uwlieder Vergadering uit geen ander oogpunt, dan alleen dat van Proviſioneele Repreſentanten deezer Provincie, aan welke wy dus ook geen meer recht noch gezag toekennen, dan voorheen door derzelver predecesſeuren genoten is geweest, en dan volſtrekt noodzakelyk is om zodanige Proviſioneele ſchikkingen en inrigtingen te beraamen, als welke hoogstnoodzaaklyk zyn om de rust en goede orde binnen deeze Provincie te bewaaren, en voords de nodige voorziening te doen in alle zodaanige zaaken, welke uit haaren aart geen uitſtel noch vertraaging kunnen lyden. Dan het is 'er verre van af, dat wy onder deeze laatstgenoemde zaaken mede zouden begrypen, het afleggen van eenen Eed van getrouwheid aan eene Vergadering, die op geene andere dan eene zeer onregelmaatige wyze heeft kunnen by een komen, en die hoe langs zo meer voortgaat een allerongeëvenredigſte gedaante aan te neemen, ten opzichte van die gelykheid, welke zo veel mogelyk in dezelve behoorde plaats te hebben, dat de talryke Burgery van deeze Stad, welke een zo aanzienlyk gedeelte des gantſchen Volks uitmaakt, zich thands in Uwlieder midden bykans gelyk geſteld ziet met het geringſte Dorp, het welk kan goedvinden zyne Gedeputeerden in uwe Vergadering te doen incorporeeren.

„ De

„ De Municipaliteit van Amſterdam is uit dien hoofde van begrip, dat de door Ulieden gevorderde Eed, indien dezelve alzo generaal plaats zou behooren te hebben, alleen kan worden geëischt door, en afgelegd aan, het wettig verkooren lighaam der Nationaale Repreſentatie; aan welk lighaam het behoort te worden overgelaaten, om over Ulieder Proviſioneele daaden en ſchikkingen eene beſliſſende uitſpraak te doen; zonder dat het aan Ulieden vryſtaat, om, door middel van dezen Eed, by voorraad, het Zegel te zetten op alle de daaden en verrigtingen, welke ſlegts Proviſioneel, en tot nadere voorziening, door Ulieden ondernomen en in het werk geſteld zyn geworden. 1795.

„ Wy twyffelen geenzins, of Gylieden zult in deeze onze denk- en handelwyze die cordaatheid en openhartigheid beſpeuren, welke onze Vergadering zig ten regelmaat heeft voorgeſchreeven; terwyl dezelve voorts niets meer verlangt, dan eenſtemmig met Ulieden voort te werken, tot behoud en bevordering van het welzyn en geluk van het gemeene Vaderland".

Geene geringe aandoening verwekte deeze Miſive ter Vergaderinge der Proviſioneele Repreſentanten, die ſtraks eene Commiſſie benoemde, om, nog ſtaande de Vergadering, te beraadſlagen, hoedanig in deezen behoorde gehandeld te worden. Het rapport, door dezelve uitgebragt, hieldt in, dat eene Bezending van zes Leden naar Amſterdam moest

1795. moest worden afgevaardigd, om, op de plaats zelve, met de Municipaliteit in onderhandeling te treeden, en met zodanige genoegzaame magt voorzien, als, in eene zaak van deeze aangelegenheid, vereischt werdt. In gevolge van dat rapport werden, tot de Bezending, benoemd, S. IZ. WISELIUS, ADR. HARTEVELD, T. NUHOUT VAN DER VEEN, B. BLOK, J. SPOORS en A. W. SWART, met eenen Sekretaris. In den nacht, van den negentienden op den twintigſten van Maart, uit den Haag vertrokken, zondt de Commisſie, kort na haare aankomst, een ſchriftelyk bevel aan den Voorzitter der Municipaliteit MATTHYS VAN MAURIK *Jansz.*, waarby dezelve gelast werdt, de geheele Municipaliteit, voor zo verre zulks mogelyk zyn zoude, nog dien zelfden avond, tegen zeven uuren, byeen te roepen, ten einde Afgevaardigden hunnen last, dien zy aan dezelve hadden, zouden kunnen volvoeren.

Terſtond na het ontvangen van deezen last, zondt de Voorzitter Stads-Boden uit aan de Leden der Municipaliteit, om zo veelen derzelver, als zig binnen de Stad bevonden, of door beletſels niet verhinderd werden, tegen het beſtemde uur, by een te roepen. Niet meer dan elf verſcheenen in de Vergadering; deeze waren, behalven den reeds genoemden Voorzitter MATTHYS VAN MAURIK *Jansz.*, HENDRIK VAN CASTROP, JACOB TEYSSET *Junior*, JAN VAN LANK, WILLEM VAN VUURST,

VUURST, RUTGER JAN SCHIMMEL- 1795
PENNINK, JAN WILLEM IRHOVEN VAN DAM, JACOB LUDEN *Hendriksz.*, JAN PIETERSSE, DANIEL VAN AKEN *Hendriksz.* en NICOLAAS BREUKELAAR.

Na dat de Voorzitter de reden deezer buitengewoone zamenroepinge hadt ontvouwd, bekwam men wel haast narigt, dat de Kapiteinen der beſoldigde krygsbezettinge bevel hadden ontvangen, om zig dien avond tegen zeven uuren by hunne Kompagniën te vervoegen, die reeds aanzegging hadden ontvangen, om tegen het genoemde uur, gewapend, op de Beurs te verſchynen By onderzoek, op wiens bevel deeze oproeping der Bezettinge was geſchied, bevondt men, eerlang, dat de Kommandant der ſtad KRAYENHOFF daar toe bevel hadt gegeeven. Hoe vreemd dit bevel ook luidde, als buiten kennis der Municipaliteit geſchied, in welker Eed de Kommandant ſtondt, moest men zig deeze ſchikking laaten welgevallen, als begrypende de Vergadering, dat zy onder Krygsbedwang ſtondt, althans onder hetzelve zou gebragt worden. Op de goedheid haarer zaake ſteunende, beſloot zy, evenwel, de Haagſche Gelastigden gerustelyk af te wagten.

Dezelve verſcheenen ten beſtemden tyde, van twee Boden verzeld. Na hunnen Geloofsbrief voorgeleezen en aan den Voorzitter der Vergaderinge te hebben overhandigd, eischte de Woordvoerder der Afgevaardigden, BERNARDUS BLOK, van den Sekretaris der Municipaliteit eene lyst der

thans

1795. thans tegenwoordig zynde Leden; die hem, met toeſtemming van den Voorzitter, na dat deeze alvoorens omvraage by de Leden hadt gedaan, werdt ter hand geſteld. Thans zig tot de Vergadering wendende, droeg de Spreeker, uit naam der Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, aan dezelve, hoofdzaaklyk, voor, „ Dat, ter „ Vergaderinge van gemelde Repreſentanten, geleezen zynde eene Misſive, door „ deeze Municipaliteit, betreklyk het weigeren van den Eed, volgens Beſluit van „ den negenden deezer maand Maart, by „ dezelve Vergadering vastgeſteld, de inhoud van die Misſive zulk eene ſmertlyke „ gewaarwording, by alle de Leden, hadt „ verwekt, dat 'er, zedert den zesentwintigſten January laatſtleeden, zulk „ eene aandoening in de Vergadering niet „ was geweest; dat de verontwaardiging, „ hier over, des te grooter was geweest, daar dezelve veroorzaakt was „ geworden door eene Municipaliteit, die, „ nog zo kort geleden, de hulp dier „ Vergaderinge, tot demping van een gevreesd oproer, hebbende ingeroepen, en „ welke hulp ook, op de nadrukkelykſte „ wyze, aan dezelve was verleend, nu egter van zig hadt kunnen verkrygen, om, „ in den nog tederen wasdom van den „ Boom der Vryheid, een Systhema open te „ leggen, volgens 't welk het gantſche Volk „ onvermydelyk verlooren was, de geheele „ Vryheid onherſtelbaar zou ten grondе „ gaan,

„ gaan, en wy, welhaast, in de uiterſte 1795.
„ elende en verwarring zouden gedompeld
„ worden; vertrouwende zy, overzulks,
„ volkomen, dat indien de Leden deezer
„ *Municipaliteit* zelve waren tegenwoordig
„ geweest, en gezien hadden de verſlagen-
„ heid hunner eigen *Afgevaardigden*, en
„ van alle de Leden der Vergaderinge, zy
„ van ſchaamte gebloosd, en niet nagelaaten
„ zouden hebben, traanen te ſtorten, daar
„ toe reden te hebben gegeeven". Na dee-
ze aanſpraak las BLOK de bewuste *Misſive* aan de Vergaderinge voor, en vraagde daar op, of men die *Misſive*, het oorſpronglyke daar van tevens vertoonende, herkende voor de zelfde, welke door deeze Vergadering, aan die van de *Proviſioneele* Repreſentanten van het *Volk van Holland*, was afgezonden? Dit toeſtemmende beantwoord zynde, vervolgde de Spreeker, dat hy als dan, uit naam der gemelde Vergaderinge van *Proviſioneele* Repreſentanten, eischte, *dat dezelve te ruggenomen, en uit de Notulen zou worden gebiffeerd of uitgeſchrapt, zo dat 'er geene de minſte blyken van overbleeven;* verwagtende, voorts, op deezen eisch, een onverwyld antwoord. De Voorzitter hierop aan de Gelastigden in bedenking hebbende gegeeven, of dezelve niet zouden kunnen goedvinden, de Vergadering te verlaaten, en in een ander Vertrek te vertoeven, terwyl over dit voorſtel zou geraadpleegd worden, gaf BLOK daar op tot antwoord, uit naam zyner Mede-Afgevaardigden, dat zy

zelven

1795. zelven de gevoelens der Leden daaromtrent wel zouden kunnen inneemen; waarvan hy, egter, op naderen aandrang des Voorzitters, afſtand deedt; wordende, ſtraks hier op, door den Sekretaris BRENDER à BRANDIS, in een ander Vertrek geleid.

Geduurende de afweezigheid der Haagſche Gelastigden, verſcheen de Kommandant KRAYENHOFF, van zynen Adjudant verzeld, in de Vergadering, daar hem, door den Voorzitter, werdt afgevraagd, op wiens last en bevel hy de Stads Bezetting in de Wapenen hadt doen verſchynen? Waar op de gemelde Kommandant voorlas, een ſchriftlyken last, aan hem door de Commisſie van de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland ter hand geſteld, hoofdzaaklyk behelzende, „ *Dat hy, door* „ dezelve Commisſie, werdt ontſlagen van „ den Eed en de belofte van trouwe, aan „ de Municipaliteit der ſtad Amſterdam „ gedaan, in zo verre dezelve Eed en Be„ loften hinderlyk zouden kunnen zyn aan „ de uitvoering der bevelen, aan hem Kom„ mandant door deeze Commisſie te gee„ ven; met verderen last, om, geduurende „ het verblyf van dezelve Commisſie bin„ nen deeze Stad, geene andere bevelen te „ gehoorzaamen, dan die hem van wege „ dezelve, met betrekking tot de uitvoering „ van haaren last, zouden gegeeven wor„ den". Na het voorleezen van deezen last door den gemelden Kommandant, vraagde hem de Voorzitter, of hy dan, met voorby-

gaan

gaan van zyne plegtige belofte, aan deeze Vergadering gedaan, voorneemens was, de bevelen der Commisfie te gehoorzaamen? 't welk toeftemmende beantwoord werdt, met byvoeging, dat hem zelf verboden was, de opening, die hy thans gaf, weder aan de Municipaliteit te doen. Krayenhoff verliet hierop de Vergadering, die zyn tegenwoordig gedrag ter zyner verantwoordinge overliet. 1795.

Thans bragt de Voorzitter in omvraag, of, in voldoening aan den eisch der Haagfche Afgevaardigden, de bewuste Misfive te rug genomen, en in de Notulen der Vergaderinge zou *gebiffeerd* worden? Zes ftemmen waren tegen, vyf voor het te rug neemen; en viel alzo, met deeze kleine meerderheid, het befluit, om aan de Commisfie het volgend antwoord te geeven:

„ De Vergadering van de Proviſioneele „ Repreſentanten van het Volk van Amſter„ dam verklaart, nimmer eenige de minſte „ bedoeling gehad te hebben, of nog te „ hebben, om, door eenige uitdrukkinge, „ in de Misfive van den zestienden Maart „ 1795 vervat, de Proviſioneele Repreſen„ tanten van het Volk van Holland te belee„ digen, veel min regelrecht of van ter zy„ den aanleiding tot fcheuring of tweedragt „ te hebben willen geeven; neen, maar al„ leen uit bezef van pligt, haare bezwaaren „ tegen den Eed, by Refolutie van den „ negenden Maart 1795 vastgefteld, aan „ de Vergadering der Proviſioneele Repre„ ſen-

1795. „ ſentanten van het Volk van Holland te
„ hebben willen voordraagen.

„ Verklaarende de Vergadering alzo,
„ dien Brief niet te kunnen te rug neemen,
„ noch ook in de Notulen te kunnen biffee-
„ ren; betuigende tevens bereid te zyn,
„ om, op de kragtdaadigſte wyze, tot be-
„ waaringe der Eendragt, Rust en Heil van
„ den Lande, te willen medewerken".

De vyf Leden, welke voor het te rug neemen der Misſive geſtemd hadden, waren de Voorzitter MATTHYS VAN MAURIK *Jansz.*, HENDRIK VAN CASTROP, JACOB TEYSSET *Junior*, JAN VAN LANK en WILLEM VAN VUURST; de andere, en die dus de meerderheid uitmaakten, RUTGER JAN SCHIMMELPENINK, JAN WILLEM IRHOVEN VAN DAM, JACOB LUDEN *Hendriksz.*, JAN PIETERSSE, DAVID VAN AKEN *Hendriksz.* en NIKOLAAS BREUKELAAR.

Het bovengemelde Antwoord, aldus, by de meerderheid, zynde vastgeſteld, begreepen, evenwel, de overſtemden, dat hetzelve, niet uit naam der Vergaderinge, maar alleen op die van de Meerderheid derzelve, aan de Afgevaardigden moest worden ter hand geſteld. Na gedaane omvraag was dezelve van meeninge, dat, hoe zeer zulks, volgens haar inzien, tegen alle orde der Vergaderinge ſtrydig was, zy, evenwel, niet ſchroomde, haar gevoelen, voor de Gelastigden, openlyk geſtand te doen, en

dus

dus geene zwaarigheid maakte, om aan de Minderheid, hier in, genoegen te geeven. 1795.

Nu werden de Gelastigden, door den Sekretaris, wederom binnen geleid, en aan dezelven het genomen besluit, met de straks gemelde verandering, medegedeeld. Waarop de voorgaande Spreeker Blok, den last der Commissie verder ontvouwende, verklaarde, *dat alsdan de Municipaliteit deezer Stad was ontslagen, en de Leden gesteld werden in eenen staat van Arrest, tot dat nader zou zyn gebleeken, wie de bewerkers van die Missive geweest waren.* Voorts deedt hy, door den Secretaris der Commissie, volgens de aan hem overhandigde lyst der tegenwoordig zynde Leden, aan ieder derzelven afvraagen, wie voor en wie tegen het te rug neemen van den Brief gestemd hadt? Schimmelpenninck gaf tot antwoord, dat hy geene zwaarigheid maakte om te verklaaren, dat hy tegen de terugneeming hadt gestemd, en voorts zou afwagten de maatregels, welke zig de Commissie scheen te willen veroorlooven. De vyf overige Leden, die met hem hadden ingestemd, kwamen insgelyks rondborstig voor hun gevoelen uit. Een derzelven, David van Aken *Hendriksz.*, hadt, op zyne beurt, verklaard, „ dat schoon hy „ niet overtuigd was van de bevoegdheid „ der Commissie, tot het doen van diergelyk eene omvraage, nogthans verklaarde, „ mede te behooren tot het getal der Meerderheid"; begeerende voorts, dat van

1795. zyne gemaakte reſerve, aanteekening zou gehouden worden. De Leden der Minderheid aldus aan de Gelastigden bekend zynde geworden, verklaarde BLOK aan dezelven, dat zy ontheven waren van het aangezegde Arrest, en dus hunne plaatſen moesten behouden, om met de Commisſie eenige nadere ſchikkingen te beraamen, als zullende eenige, op nieuw te benoemene perſoonen, hun worden toegevoegd.

Intusſchen zogt de Voorzitter der Municipaliteit eenige redenen, ten behoeve der ontſlagene, en in ſtaat van Arrest geſtelde Leden, in het midden te brengen. Doch de moedige SCHIMMELPENNINK viel hem in de reden, met te zeggen, *dat hy den Voorzitter van alle voorſpraak ontſloeg, en niet begeerde, dat voor hem eenig het minſte* pathos *werdt gebezigd.* Voorts vraagde hy, of de Commisſie ook bepaald was nopens de wyze van Arrest, waarin men hem en zyne Medeleden voorneemens was te ſtellen? als willende hy gaarne alle ontſteltenis van Vrouwen en Naastbeſtaanden, zo veel mogelyk, voorkomen, waartoe hy reeds eenige weinige regelen tot narigt aan zynen Broeder hadt op 't papier gebragt. Het antwoord was, dat men, dit Arrest zo gemaklyk willende maaken als mogelyk was, geene zwaarigheid vondt om toe te ſtaan, dat het Arrest, door ieder Lid, in zyn eigen huis werdt gehouden. Alleenlyk wenschte men

te

te weeten, hoedanig een borgtogt men zoude aanbieden? 't welk, door SCHIMMELPENNINK, met zyne gewoone rondborstigheid, beantwoord werdt, met te zeggen, *dat hy, in dit geval, geene andere noch betere Cautie of Borgtogt kende, dan zyn woord van Eer, dewyl niemand in ſtaat was hem beter te bewaaren, dan hy zelve.* De overige Leden hier mede inſtemmende, werdt aan hun verlof gegeeven, om naar hunne wooningen te rug te keeren, ten einde aldaar het aangezegde Arrest te houden. By het heengaan vonden zy de Justitie-Kamer, gelyk ook den ingang van het Huis der Gemeente, met Krygsmagt bezet. Na hun vertrek ſtelde de Commisſie aan de vyf overgebleevene Leden voor, of zy, met de zodanigen der afweezige Leden, die met hun, in het te rug neemen der Misſive, mogten overeenſtemmen, niet zouden kunnen goedvinden, om, met eenige perſoonen uit de Burgery, hun toe te voegen, de werkzaamheden der Municipaliteit te blyven waarneemen? Doch het eenpaarig antwoord was, dat zy liever wenschten, van hunne posten te worden ontſlagen, alzo zy niet van meeninge waren, den gevorderden Eed af te leggen. Doch de Commisſie weigerde dat ontſlag aan te neemen; en hier mede liepen de verrigtingen van deezen dag ten einde. 1795.

's Anderendaags kwam de Vergadering wederom byeen, en verſcheenen in dezelve, die 's daags te vooren afweezig geweest waren,

1795. ren, ADRIANUS POMPEUS VAN LEYDEN, GERARD VAN DER ZOO, SALOMON BOS en HERMANUS TEN KATE. Aan de Commisie, hier insgelyks verscheenen, verklaarden deeze, dat zy, om de rust en de eendragt, zo veel mogelyk, te bewaaren, en niets anders beoogende dan het heil van het Vaderland, met voorbyzien van zich zelven, indien zy in de Vergadering van 's avonds te vooren waren tegenwoordig geweest, wel zouden hebben kunnen, en, op dien grond, nog wel wilden zamenstemmen, om de bewuste Misive te rug te neemen, indien daar door alle geschillen waren uit den weg geruimd, zonder, evenwel, te willen verstaan worden, als of zy, door deeze Verklaaring, aan den voorgestelden Eed hunne goedkeuring of toestemming gaven. Twee voorstellen werden nu door de Commisie gedaan. Het eerste was, eene benoeming van zes personen, om de plaatzen der gearresteerde Leden te vervullen; waarin, echter, de Vergadering niet instemde, verklaarende, dat zulk een stap niet slegts de zaaken nog meer zoude brengen uit haar geheel, maar ook, dat, indien zulk eene aanvulling noodig mogt geoordeeld worden, dezelve door niemand anders, dan door het Volk van Amsterdam, behoorde te geschieden. De Commisie, hierop hernomen hebbende, haaren Last, in zo verre, te willen opschorten, tot dat zy van de Provisioneele Representanten van het Volk van Holland, hier omtrent, nadere

nadere bevelen zou ontvangen hebben, 1795.
ſtelde nu, in de tweede plaats, voor, dat haar Last nog inhieldt, om met de Municipaliteit, en met zo veelen uit de Burgery, als dezelve daartoe geſchikt zoude oordeelen, ten ſpoedigſten een plan te beraamen, volgens hetwelk de Burgers deezer Stad konden opgeroepen worden, om de tegenwoordige Municipaliteit door eene andere, by meerderheid van ſtemmen, op eene wettige wyze, te doen vervangen. Het antwoord, op dit voorſtel was, dat, ingevolge eener uitnodiginge aan de Burgery deezer Stad, by Proclamatie, door deeze Vergadering, op den vyfden February, gedaan, zesenvyftig Plannen van Oproepinge zynde ingekomen, alle deeze Plannen geſteld waren in handen eener Commisſie, beſtaande uit twee leden deezer Vergaderinge, en één lid uit elk van derzelver Committés, ten einde dezelve, met alle naauwkeurigheid, na te zien en te beoordeelen; met last, om, uit dezelve, een, voor deeze Stad geſchikt, Plan van Oproepinge zamen te ſtellen, en ter deezer Vergaderinge in te leveren; dat deeze Commisſie dit werk bykans hadt ten einde gebragt, en, binnen weinige dagen, verſlag zou kunnen doen: waar door deeze, in allen opzigte, zoo wenſchelyke zaak, eerlang, tot ſtand zou kunnen gebragt worden. Op dit antwoord hernamen de Gelastigden, dat zy aan hunne Lastgeevers zouden voorſtellen, om de benoemde Commisſie, in derzelver werkzaamheden, te laaten voort-

1795. gaan, ten einde het bedoelde oogmerk, daar door, des te ſpoediger, mogt bereikt worden: mids, evenwel, dat het bedoelde Plan, nadat het in order was gebragt, aan hun Gelastigden, ter leezinge en beoordeelinge, zou worden ter hand geſteld. De Leden der Municipaliteit gaven hierop geen antwoord, doch drongen ten ſterkſten aan, zo als zy meermaalen reeds gedaan hadden, op het ontſlag hunner gearresteerde Medeleden, en dat dezelve, ten ſpoedigſten, aan de Vergadering mogten te rug gegeeven worden.

't Liep aan tot Donderdag, den zesentwintigſten deezer maand, eer de Commisſie wederom in de Vergadering der Municipaliteit verſcheen. Met kennisgeeving van het voorgevallene, hier ter Stede, hadt, intusſchen, dezelve om nieuwen Last naar den Haag geſchreeven. Van deezen voorzien, vervoegden zig de Gelastigden, ten genoemden dage, by de Municipaliteit, en deelden aan dezelve het Beſluit mede van hunne Lastgeevers, gedagteekend den vyfentwintigſten dier Maand, hoofdzaaklyk behelzende, „ dat wanneer de tegenwoordige „ Municipaliteit van Amſterdam den bewus„ ten Brief, in haare Notulen, zal hebben „ gebiffeerd, en denzelven Brief, uit handen „ der Gelastigden aldaar, zal hebben terug„ genomen, en de zaaken, van haare zyde, „ mitsdien, zal hebben gebragt in den zelf„ den ſtaat, waarin zy waren, vóór het „ ſchryven van deezen Brief, de Vergade„ ring, alsdan, haare Gelastigden volmag-

tigt,

„ tigt, om de gearresteerde Leden der 1795.
„ Municipaliteit uit derzelver Arrest te ont-
„ slaan, en de zaaken, ook van dien kant,
„ te brengen in den staat, in welken zy,
„ *vóór het gemelde Arrest*, zig bevonden".
Terstond na het voorleezen van dit Besluit, werdt de Brief, uit handen der Gelastigden, te rug genomen, en uit het Copyboek gebisseerd. Ook verzuimde de Vergadering niet, om, nog dien zelfden avond, aan de Gearresteerde Leden, kennis te geeven van hun ontslag, met verzoek om 's anderendaags de Vergadering, van nieuws, te komen bywoonen. Op dit berigt kwamen de aldus ontslagene Leden by elkander; en het aan hun gedaan verzoek overwogen hebbende, waren zy van verstand, ter liefde van het Vaderland, het gebeurde zig niet persoonlyk te moeten aantrekken, maar onder de onvermydelyke verpligting te liggen, om de belangen hunner aanstelleren, die hen niet ontslagen hadden, wederom ten spoedigsten te moeten behartigen. Het besluit viel, derhalven, om, den volgenden morgen, de Vergadering van Provisioneele Representanten van het Volk van Amsterdam by te woonen; onder voorbehouding, echter, van een Declaratoir, 't welk, op staanden voet, ontworpen, goedgekeurd en door allen onderteekend werdt. Het Geschrift was van deezen inhoud.

„ De Ondergeteekenden, Leden der Ver-
„ gadering van de Provisioneele Represen-
„ ten van het Volk van Amsterdam, door

1795. „ eene Commisſie der Proviſioneele Repre-
„ ſentanten van het Volk van Holland, op
„ den 20 Maart 1795, in de Vergadering
„ van dezelve Proviſioneele Repreſentanten
„ van het Volk van Amſterdam verſcheee-
„ nen, belet geworden zynde, dezelve
„ Vergadering, ſedert dien tyd, als naar
„ gewoonte by te woonen, verklaaren
„ thans, terwyl zy zig wederom in deeze
„ Vergadering bevinden, en gereed zyn der-
„ zelver gewoone deliberatien te helpen ver-
„ volgen, zig in geenen deele aan te trek-
„ ken, al het geen door de in dien tus-
„ ſchentyd gefungeerd hebbende Municipa-
„ liteit, in hunne afweezigheid, is verrigt;
„ declareeren wyders, wederom zitting in de
„ Vergadering der Proviſioneele Repreſen-
„ tanten van het Volk van Amſterdam te
„ neemen, eeniglyk en alleen uit kragt der
„ aanſtelling van het zelfde Volk, op den
„ 19 January 1795, door de vergaderde
„ Burgery, by applauſie en daarop gevolgd
„ ſtilzwygend conſent en approbatie derzel-
„ ver gedaan; requireerende inſertie van dit
„ hun declaratoir in de Notulen deezer Ver-
„ gadering".

„ Amſterdam, den 27 Maart 1795.

(*Was geteekend*)

R. J. SCHIMMELPENNINK.
D. VAN AKEN *Hendriksz.*
JAN PIETERSSE.
JACOB LUDEN *Hendriksz.*
WILH. VAN IRHOVEN VAN DAM.
NIKOLAAS BREUKELAAR.

In

In gevolge eener vooraf beraamde ſchikking, begaven zig de vyf nu ontſlagene Leden, op Vrydag middag, naar het Huis van het Genootſchap *Doctrina et Amicitia*, ſtaande vooraan in de Kalverſtraat, by den Dam. Hier vervoegde zig by hen, een der Stads Sekretariſen, BRENDER à BRANDIS, van twee Boden verzeld, en geleidde hen, voorts, door de ſamengevloeide talryke menigte, naar het Stadhuis. Door twee Burger - Kompagniën, op den Dam geplaatst, werden zy, in het voorbygaan, met Krygseere begroet. De Voorzitter der Municipaliteit verwelkomde de herſtelde Leden met eene hartlyke Aanſpraak, die door SCHIMMELPENNINK beantwoord werdt, met overlevering tevens van het ſtraks vermelde Declaratoir. En hier mede nam deeze veel gerugtsmaakende zaak een einde. 1795.

Bewegingen onder de Joodſche Natie.

Na genoeg gelyktydig met het nu verhaalde, gebeurde hier 't een en ander onder de Joodſche Natie, 't geen merkelyk gerugt veroorzaakte. Te weeten, 'er was, van wegen Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Amſterdam, een Commisſie benoemd, tot het beraamen van een plan van Organiſatie der Nationaale Guarde deezer Stad. Twee Leden der Municipaliteit, de papieren, tot het werk betrekkelyk, in handen hebbende gekreegen, ontmoeteden in dezelve een Artikel, betreffende de wapening der Joodſche Natie, onder de gewoone Nationaale Guardes Infanterie. Alvoorens,

1795. rens, omtrent dit onderwerp, zig te verklaaren, vonden de twee Leden der Municipaliteit zig verpligt, het gevoelen der Opper-Rabbynen, zo der Portugeesche, als der Hoogduitsche Natie, in te neemen, met naame, of het, volgens de Wet van MOZES, eenen Jood geoorlofd zy, zig te verbinden tot dienſten, die hy vooraf weet, ook op Sabbath en andere plegtige dagen, te moeten verrigten? De twee Rabbynen, ten huize van een dier Leden, op verzoek, verſcheenen zynde, antwoordden eenpaarig, dat de Jooden, tot het wapenvoeren, op de gemelde dagen, volgens de Wet, geene vryheid hadden. Zy voegden 'er nevens, uit naam der Parnasſim, dat zy, in het Dagblad der Municipaliteit, gezien hebbende zeker Adres, van de Joodſche Club, by de Zinſpreuk *Felix Libertate* bekend, waarby dezelve om de wapening der Joodſche Natie verzogt, zig verpligt vonden te verklaaren, van dit verzoek geene kennis, hoe genaamd, te draagen. In het bedoelde Adres hadden de Inleveraars gezegd, dat zy het regt, om insgelyks de Wapens te voeren, inriepen, op grond der afgekondigde Regten van den Mensch; welker ongekreukte handhaaving, zeiden ze, zy zig verzekerd hielden, dat de Municipaliteit, ook ten hunnen opzigte, in allen deele, en byzonderlyk met opzigt tot de Burgerwapening, als een der eerſte grondzuilen van het Gemeenebest, zou in 't oog houden en doen gelden; terwyl zy, even zeer als eenig Bur-

Burger, voor de vryheid en de veiligheid van 1795.
den Staat, en de verzekering van ieders Regten, hun goed en bloed veil hadden.

Behalven het Wapenvoeren, was 'er een ander onderwerp, 't welk, onder de Joodsche Natie, merkelyke beweeging veroorzaakte. Het betrof het afleezen en aanplakken der *Rechten van den Mensch* in en aan hunne Synagogen. De meeste leden der Parnassim, of van den Joodschen Kerkenraad, beschouwden die voorleezing en aanplakking als gevaarlyk en hoogstnadeelig. In een ander begrip stonden de Leden der Societeit *Felix Libertate*, die, meer dan veelen hunner Geloofsgenooten, de Omwenteling als eene wenschelyke zaak beschouwden. Om de gevreesde afleezing en aanplakking te verhoeden, vervoegden zig de eerstgemelden aan het Committé van Algemeene Waakzaamheid, met een Request, op naam van de *Opper-Rabbynen, fungeerende en Oude Parnassim, en particuliere Lidemaaten van de Hoogduitsche Joodsche Gemeente.* Om ontslagen te worden van de aanbevolene voorleezing, laaten zy zig, in echte trekken van Joodsche Welsprekenheid, onder anderen, woordelyk, aldus hooren: „ Wy laaten ons op dit moment niet „ in, op de explicatie en intentie van het „ Menschen Recht, voor zo verre het de „ indruk heeft op onze geheiligde Joodsche „ Wetten, en Religie en Confusie, dat het „ zoude kunnen veroorzaaken onder onze „ Gemeente, maar dat wy zig op dit oo-

„ genblik

1795. „ genblik refereeren aan de grondbeginſels
„ van de vrugten die wy genieten zullen,
„ van de Vryheid, Gelykheid en Broeder-
„ ſchap, nademaal dat wy nog niet verno-
„ men hebben, als het in een der Gods-
„ huizen der getollereerde Godsdienſten
„ deezer Stad is afgeleezen geworden, dus
„ vertrouwen wy, dat wy niet afgezonderd
„ zullen zyn, in het opzigt van dien van
„ andere Gezindheden; het blyft nu aan de
„ wysheid en oordeel van onze waarde
„ Burgers, Committé van Waakzaamheid,
„ hoe het best zoude geſchikt kunnen wer-
„ den, om onze Gemeente, in het geheel
„ te bevryden van het afleezen van 's Men-
„ ſchen Recht in onze Kerk".

Euvel werdt dit Adres, by de Leden der Joodſche Societeit, opgenomen. Onder de gedaante van *Proclamatie*, ſtelden zy een Geſchrift op, en deeden het, zo aan de Synagogen, als op verſcheiden plaatſen der Stad, aanplakken, waar in zy der Joodſche Natie de oogen zogten te openen, nopens de oogmerken, welke, naar hunne meening, onder de poogingen der Parnasſim verborgen lagen. Het woord tot de Joodſche Natie voerende, zeiden zy, onder anderen, dat „ Parnasſim, inziende, „ dat, wanneer de Rechten van den Mensch „ te algemeen onder dezelve bekend raak- „ ten, zy daar door ten eenenmaale hunne „ alles overheerſchende kragt zouden verlie- „ zen; dat zy rekening en verantwoording „ hunner daaden zouden moeten doen; dat „ die ſlegte en goddelooze directie van de

„ Vleesch-

„ Vleeschhal, waar door de gemeene man 1795.
„ het meest gedrukt werdt, niet meer zou-
„ de kunnen plaats hebben; dat de Geld-
„ middelen der Gemeente door hen niet
„ meer willekeurig zouden kunnen besteed
„ worden, hebbende hunne toevlugt genomen
„ tot dat verfoeijelyk hulpmiddel, om onder
„ eene misleide Gemeente te verspreiden,
„ dat de Rechten van den Mensch strydig
„ met onzen geheiligden Godsdienst zouden
„ zyn; dat de Leden onzer Societeit niet
„ anders zouden zoeken dan ons Geloof te
„ ondermynen, enz". Parnassim, deeze Proclamatie geleezen hebbende, deeden, daar over, hun beklag by de Municipaliteit; die, daarop, aan den Maire der Stad, in bedenking gaf, om het Geschrift, op zodanige plaatsen der Stad, alwaar het was aangeplakt, te doen wegneemen, terwyl zy, aan de Parnassim, ten opzigte van hunne Synagogen, daar toe vryheid gaf.

Nadeelen der Ingezetenen door de Engelschen.

De bystere schade, welke, door de Engelschen, nu binnen zeer weinige maanden, aan 's Lands Ingezetenen, en, onder dezelve, aan veele inwooners deezer Stad, was toegebragt, bleek uit eene Lyst van Koopvaardyschepen, die, in onderscheidene Engelsche havens, waren opgebragt, en vervolgens in beslag gehouden werden. Behalven de Oorlog- en Oost-Indische Compagnies-Schepen, bedroeg derzelver getal niet minder dan honderdentien; onder welke men wel eenigen telde, aan andere Natien toebehoorende, doch van welke de Lad-

dingen

1795. dingen uit Hollandſchen eigendom beſtonden.

Mislukte Moord. Hoe zeer de gemoederen, ook hier ter Stede, nog onderling verdeeld bleeven, en ſommigen door daaden van geweld, tegen de zulken, welke de nu aangenomene orde van zaaken waren toegedaan, hunnen euvelmoed wel wilden koelen, bleek aan eene ſnoode onderneeming tegen eenen Burger-Kanonnier. In den avond van den zesden April, ten acht uuren, op zynen post ſtaande, werdt hy van eenen kogel, waarſchynlyk, uit een windroer geſchoten, getroffen, doch zoo gelukkig voor den gedreigden, en zoo mislukkende voor den booswigt, dat hem de kogel op de Borſtplaat trof, en, zonder merkelyk leed te doen, te rug ſtuitte. Eene praemie van drieduizend Guldens, reeds 's onderendaags, op het aanbrengen van den Onverlaat, gezet, is door niemant getrokken.

Reglement ter verkiezinge van eene Municipaliteit. De Proviſioneele Municipaliteit, in het tydſtip der Omwentelinge aangeſteld, hadt haaren zwaarwigtigen Post aanvaard, in het vooruitzigt van ſpoedig daar van te zullen ontſlagen worden. Van hier dat men, al ſpoedig, op middelen was bedagt geweest, om, op de verkiezing der Municipaliteitsleden, nu en in het toekoomende, een vasten voet te beraamen. Ten dien einde hadt men eene algemeene uitnodiging gedaan aan de Burgery, ten einde, door derzelver medewerking, een vast en beſtendig Reglement te helpen daarſtellen. Eene Com-

Commisſie, daar toe benoemd, hadt zig met de moeite belast, om de ingekoomene Ontwerpen tot één geheel te brengen. Een aanzienlyk getal Project-Reglementen kwam, van tyd tot tyd, in handen dier Commisſie, die, reeds in den aanvang der maand April, haaren moeilyken arbeid hadt voleindigd. Te gelyk met eene *Proclamatie*, deelden Proviſioneele Repreſentanten het Reglement mede, om, zo dra mogelyk, in werking gebragt te worden. Het beſtondt uit *vier* Hoofdſtukken. Het *eerſte* Hoofdſtuk liep *over het Stemrecht, en de Vereiſchten, om hetzelve te kunnen uitoeffenen*; het *tweede, over het Committé van Oproepinge en deszelfs Werkzaambeden*; het *derde, over de Voorſtellers, derzelver Getal, Vereiſchten en Werkzaambeden*; en het *vierde, over de te verkiezene Leden der Municipaliteit, hun Getal en hunne Vereiſchten.* Niet lang, egter, bleef dit Reglement in werking, maar werdt, eerlang, van een ander vervangen, gelyk wy, ter bekwaamer plaatze, zullen verhaalen. 1795.

Verkiezing van eene nieuwe Municipaliteit.

Dit niettegenſtaande lust het ons, hier een verhaal te geeven van de plegtigheden, met welke, volgens dit Reglement, de eerſte regelmaatige verkiezing van eene nieuwe Municipaliteit geſchiedde. Vooraf moeten wy het volgende aanmerken. Volgens het Reglement moest, door de ſtemgeregtigde Burgers der onderſcheidene Wyken, in ieder derzelven, eene Nominatie van twee, en alzo, in overeen-

1795. komst met het getal der Wyken, in 't geheel, van honderdtwintig Perſoonen worden uitgebragt, om door het Committé van Oproeping, beſtaande uit vyf Perſoonen, door de Municipaliteit, uit de Burgery, te benoemen, tot een zestigtal, van die de meeste ſtemmen hadden, verminderd te worden, die den naam van *Voorſtellers* zouden draagen. Tegen een bepaalden dag moesten deeze Voorſtellers op het Stadhuis ontboden worden, om aldaar, ten overſtaan van het Committé van Oproepinge, by het lot, twintig derzelven te verkiezen, om den post van *daadlyke Voorſtellers* waar te neemen; die, voorts, in de kamer der Municipaliteit plaats neemen, en dezelve niet zouden mogen verlaaten, voor dat zy eene Nominatie van honderdtwintig perſoonen, tot verkiesbaare Leden der Municipaliteit, zouden hebben uitgebragt; uit welke, eindelyk, door de ſtemgeregtigde Burgers, by meerderheid, zestig perſoonen tot daadlyke Leden der Municipaliteit zouden verkoren worden.

Op den achttienden van May deezes jaars werdt deeze ſchikking, ter verkiezinge van nieuwe Volksvertegenwoordigers der Stad, in agt genomen, met de volgende plegtigheden. De zestig Voorſtellers, reeds by tyds, in het Logement *het Wapen van Embden*, op den Nieuwendyk, niet verre van den Dam, byeengekoomen, werden, 's middags ten twaalf uuren, door eenige Leden van het Committé van Oproepinge en dat van Algemeene Waakzaamheid, naar het Huis

der

der Gemeente, of het Stadhuis, geleid, voorafgegaan en opgesloten door een Detachement Burger-Grenadiers, onder welken zig Fransche Militairen broederlyk vermengd hadden. Door luide toejuichingen toonde de ontelbaar zamengevloeide menigte, over dit ongewoon verschynsel, haare goedkeuring. Zo ras de trein in de Kamer der Municipaliteit gekoomen was, maakte men eenen aanvang met de looting; waar na de veertig uitgevallenen, met de zelfde plegtigheden als zy gekoomen waren, naar het *Wapen van Embden* werden te rug geleid. Thans hoorde men de naamen der twintig daadlyke Voorstellers, onder het geluid van Pauken, Trompetten en andere Speeltuigen, in tegenwoordigheid der Municipaliteit en van het Committé van Oproepinge, aan de Gemeente voorleezen, terwyl de Voorstellers zelven, voor de Raamen hunner Vergaderplaatse, zig aan den Volke vertoonden, 't welk hun, met een luiddruftig geschal, toejuichte. Plaatsten wy, voorheen, de lyst der persoonen, welke, ten tyde der Omwentelinge, door het Committé Revolutionair, met goedkeuring der Burgerye, tot Provisioneele Representanten van het Volk van Amsterdam waren aangesteld; niet onvoegzaam oordeelen wy het, hier de naamen der persoonen te vermelden, welke, op eene meer geregelde, en met de tegenwoordige orde der dingen overeenkoomende wyze, uit den schoot des Volks, welk zy zouden vertegenwoordigen, hunne aan-

1795.

1795. Lyst van Leden der Municipaliteit.

ſtelling hadden ontvangen. Zy waren de volgende: Jan Alſtorphius, Jacobus d' Amour, Pierre Jean Baptist Charles van der Aa, Elie Angely, Willem Backer, Jan Bernd Bicker, Jan Jacob Boſé, Pieter Brouwer, Jacob van Oosterwyk Bruyn, Cornelis Ignatius Branger, Huybert Bastert, Jean Alexander Botereau, Hendrik ten Broek, Nicolaas van der Bilt, Daniel Bleecker, Andries Calkoen, J. P. van Wickefoort Crommelin, Hendrik van Castrop, Robert Daniel Crommelin, Paulus Charlé, Christiaan Cruys, Paulus van Driest, Jaques Degalz, Estienne l' Espinaſe, Anthony Ebeling, Johan Pieter Farret, Gerrit de Graaf, Theodorus Gulcher, Daniel Hooft *Gerritsz.*, Cornelis van der Hoop *Gysbertsz.*, Pieter van Herzeele, Adrianus Teyler van Hall, Herman Hoogewal, Hendrik Daniel van Hoorn, Daniel van Heyst, Pieter Hekman, Dirk van Hinloopen, Adriaan Pompeus van Leyden, Johannes Gerardus Luyken, Eliſa Lynſlager, Jan Hendrik Meyer *Casparusz.*, August Hendrik de Melander, Evert de Marre, Matthys Oosters, Jurriaan Ondorp, Hendrik Ogelwight, Jan Fredrik Pontoi, Jacob Anthony de Roth, Hendrik Steenbergen, Nicolaas van Staphorst, Jan Herman Schimmelpenninck, Matthias Temminck, Abraham Vereul, Jan Meſſchert van Vollenhoven, Abraham Gysbertus Verſter, Jan de Wit, Samuel Iperusz. Wiſelius, Hendrik van Wayenburg, Willem Woudman, *en* Ambroſius Justus Zubli.

Naar-

Naardien de inrigting der Schutterye, door de nieuwe orde van zaaken, merkelyke verandering hadt ondergaan, vondt de Municipaliteit geraaden, het Formulier van den Eed, welk, tot nog toe, door dezelve, was afgelegd, by voorraad, en tot dat daar omtrent andere beſchikking zou gemaakt worden, in deezer voege te veranderen (a). 1795.

Nieuwe Schutters-Eed.

„ Gy Zweert, alle de Poincten en Artikelen, in de Ordonnantie van de Schutterye vervat, by zo verre, en zo lang dezelve nog in gebruik is, te onderhouden „ en na te komen, op de pœne in dezelve „ Ordonnantie begrepen: en voorts den „ Lande van Holland, deeze goede Stede, „ en de Beſtuurders van dezelve, onder „ Uwe Kapiteinen of commandeerende Officieren, gehouw en getrouw te zyn; dat „ gy, waar dezelve U voorſtrekken, volgen „ zult; deeze goede Stede in haare wettige „ en erkende Rechten, naar uw uiterſte „ vermogen, helpen voorſtaan, en derzelver „ Beſtuurders voor alle verraad en kwaad, „ dat gy verneemt, terſtond getrouwelyk „ waarſchuwen zult; dat gy eindelyk uwe „ Medeburgers voor alle geweld en overlast, mitsgaders tegen alle vyanden des „ Gemeenen Lands, met Lyf, Goed en „ Bloed, beſchermen zult:

„ *Dat zweer ik*".

't Ge-

(a) Men vergelyke met deezen, dus veranderden, den Ouden Schutters-Eed, te vinden in de *Beſchryving van Amſterdam*, door onzen Voorganger J. WAGENAAR, Elfde Stuk, bl. 119 in Octavo.

1795. Vernietiging van Wapenborden, en afschaffing van Livreyen.

't Geschiedde op grond der nu ingevoerde en vast gestelde *Gelykheid*, waar by alle onderscheiding van rang, tusschen Burger en Burger, was vernietigd, dat de Municipaliteit, omtrent het einde der maand May, eene Publicatie deedt afkondigen, het ten toon hangen, of voortduurend vertoonen der Wapenborden, in de Kerken, betreffende, als mede het draagen van Livreyen, het kenmerk van dienstbaarheid ten toon spreidende. Het Gebod hieldt in, dat alle Wapenborden of Schilden, welke, als teekens van onderscheidinge der Geslagten of Familiën, in deezer Stads Gebouwen of Kerken, of elders openlyk, geplaatst waren en ten toon hingen, van daar zouden weggenomen en byeen verzameld worden, ten einde dezelve, onder 't oog der Burgerye, openlyk te verbranden; met dien verstande, nogthans, dat, voor zo verre die Schilden Praalgraven van gesneuvelde Vaderlandsche Helden aankondigden, in de plaats daar van, by ieder derzelven, een Burger-Kroon zou worden opgehangen, met dit Opschrift:

BATAVEN! IN DE PLAATS VAN EEN WAPENSCHILD, HETWELK DE ASSCHE VAN ..... ONTEERT, PRONKT THANS VOOR HET DANKBAAR NAGESLACHT, DE ONSCHATBAARE BURGERKROON. BURGERS! MAAKT U DEZELVE OOK WAARDIG!

Niet-

Niettemin werdt, aan een iegelyk, de vryheid gegeeven, om de ten toon hangende Wapenſchilden, binnen den tyd van zes weeken, ſints het uitgegeeven bevel, uit de Kerken weg, en tot zich te mogen neemen, op vertoon van bewys van eigendom. Voorts zouden allen en een iegelyk gehouden zyn, de Wapenborden of Schilden, welke gevonden werden op Koetzen en andere Rytuigen, en, in 't gemeen, alle verſierſels, welke, als kenmerken van Adeldom of Meerderheid, gebezigd werden, insgelyks binnen den tyd van zes weeken, van daar weg te neemen en te vernietigen, op eene boete van honderd guldens. Eindelyk hieldt het Bevelſchrift in, dat alle Livreyen, welke men, tot heden toe, gewoon was, aan de Dienſtelingen of Knegts, ter onderſcheidinge, te laaten draagen, daadelyk zouden worden afgeſchaft: met dien verſtande, dat, hoe zeer een ieder zyne Knegts of Dienſtelingen, naar verkiezing, zou mogen kleeden, men nogthans zou gehouden zyn, binnen den tyd van veertien dagen, van derzelver kleedinge te doen afneemen alle teekenen van dienstbaarheid, op eene boete van vyftig guldens, by ieder overtreeding van dit gebod. 1795.

Heilzaam was het plan, 't welk, omtrent deezen tyd, ter baane werdt gebragt; het droeg kenmerken van dien yver voor Koophandel en Scheepvaart, door welken de inwooners deezer Stad, als, daar by, onmiddelyk, het grootst belang hebbende, altyd Plan van een Fonds ten behoeve der Zeelieden.

1795. uitmunteden. Te weeten, op den grondſlag, dat verſcheiden lieden, welke, voorheen, de Maandcedulen van het Zeevolk gewoon waren te beleenen, thans niet in ſtaat waren tot het verſchieten der noodige penningen, zo tot het aankoopen der Zeeplunje, als tot het voldoen der Slaapbaazen, waarvan het gevolg was, dat men thans, aan ervarene Matroozen, groot gebrek had, kwamen, hierom, de Admiraal J. W. DE WINTER en de Waterſchout H. NOBBE op de gedagte, om, by inteekening, een Fonds op te richten, in de eerſte plaats, en voornaamlyk, om de Maandcedulen te beleenen, en vervolgens, indien het Fonds daar toe toereikende mogt bevonden worden, om aan hun, welke dienst zouden willen neemen, ook de noodige Zeeplunje te bezorgen. Gunſtig werdt deeze inval opgenomen. Binnen den tyd van acht dagen, hadt men, ten gemelden oogmerke, eene ſomme van zestienduizend guldens verzameld, en holp men, ſpoedig, daar mede, ruim tweehonderd zeevaarende perſoonen, zo ter bekostiginge van hunne uitrustinge, als om aan hunne Slaapbaazen iets te kunnen afbetaalen. Twee Kooplieden, PIETER ISAAC MENJOLET en JACOB VAN HALMAEL, verbonden zig, in het uitgegeeven Adres aan de welgezinde en vermogende Medeburgers, om de moeite van den ontvangst der penningen op zig te willen neemen; terwyl de bovengenoemde H. NOBBE, als de meeste kennis aan het Zeevolk hebbende, da-

dagelyks, op het Zeerecht, tot het beleenen der Maandcedulen, zig zou verledigen. Ter verdere aanmoediging van deelneemeren, behelsde het Plan eene toezegging aan dezelven, om, na aftrek der noodzaaklyke onkosten, zodanig een Interest te zullen uitkeeren, als bevonden zou kunnen worden te geschieden. Door de ongunst der volgende tyden, heeft men de volvoering van dit heilzaam Plan moeten laaten steeken. 1793.

Veel werdt 'er, ten deezen tyde, gesproken van, en hadt de Municipaliteit, onder haare menigvuldige werkzaamheid, niet weinig te doen met een Doos met Juweelen, toebehoorende aan den Koning van Sardinie, en, onder het voorgaande Bestuur, met toestemming der Burgemeesteren in der tyd, in Stads Wisselbank, in bewaaring gesteld; doch die thans werden opgeëischt door de Franschen, op den grondslag dat de Juweelen de eigendom waren van eene Mogendheid, met welke zy zig in Oorlog bevonden. Provisioneele Representanten des Volks van Holland werden met deeze zaak gemoeid, die, eerlang, aan de Municipaliteit onzer Stad, aanschryving deeden, om, wat 'er van de zaak ware, te dienen van berigt. Dit zal ons ten leiddraad dienen van een beknopt verslag dier veel gerugtmaakende gebeurtenisse. Verhaal wegens een Doos met Juweelen van zyne Sardinische Majesteit.

Elders hebben wy verhaald, hoe de Fransche Volksvertegenwoordigers, hier te

1795. Lande, ook van de Ingezetenen deezer Stad, opgave hadden gevorderd van goederen, welke zy onder zig mogten hebben, toebehoorende aan Mogendheden, met welke de Franſche Republiek thans in oorlog was. 't Was ingevolge daar van, dat RENOUARD *en Comp.* Kooplieden ter deezer Stede, aan het Committé van Koophandel en Zeevaart, op den dertienden February deezes jaars, eene Verklaaring hadden overgeleverd, behelzende, dat, in de Bank deezer Stad, was berustende een houten Doos, inhoudende een blikken Trommel, in welken waren verſcheiden Paerlen, Juweelen en Edelgeſteenten, voormaals, door Gezwooren Makelaars, hier ter Stede, gewaardeerd op een Millioen veertienduizend zevenhonderdzesenzeventig guldens, en toebehoorende aan Zyne Majesteit VICTOR AMADEUS, Koning van Sardinie, Cyprus en Jeruzalem; met byvoeging, dat deeze Paerlen, Juweelen en Edelgeſteenten in Stads Bank in bewaaring geſteld waren, om te ſtrekken tot een Hypotheek of Onderpand, ten behoeve der Geldſchieteren in zekere Negociatie, door PHILIPPE COLLA, by Procuratie en Volmagt van gemelde Zyne Koninklyke Majesteit van Sardinie, in den voorleeden jaare, ten hunnen Comptoire opgericht. Deeze opgave aldus onder 't oog der Franſche Volksvertegenwoordigers zynde gekomen, hadt ten gevolge, dat dezelve de Doos, met derzelver inhoud, in handen van Kommisſariſſen van de Bank deeden in verze-

zekering ſtellen; wordende, tevens, van deeze ſchikking, ſtraks kennis gegeeven aan de bovengenoemde Kooplieden. Stil bleef deeze zaak, geduurende eenige weeken, tot dat de Burger TOUFFAIT, in de hoedanigheid van Opper-Agent der Franſche Marine in de Vereenigde Nederlanden, aan de Kommisſarisſen van de Bank, een Afſchrift toezondt van het Beſluit der Repreſentanten van het Franſche Volk, waar by de bovengemelde Paerlen, Juweelen en Edelgeſteenten werden verklaard, verbeurd te zyn ten voordeele der Franſche Republiek, na aftrek van 't geen bevonden zou worden, wettiglyk daar op te zyn verſchuldigd, op rekening der Negociatie ten behoeve van Zyne Sardiniſche Majesteit. 1795.

Het liep aan tot den elfden May deezes jaars, dat de Burger D' AUDEBERT CAILLE zig in de Vergadering der Municipaliteit vervoegde, en aan dezelve het Afſchrift van een Beſluit der Franſche Volksvertegenwoordigers, gedagteekend in 's Hage, ter hand ſtelde, behelzende dat de meergemelde Schat uit de Bank zou genomen worden door den Agent van de Marine; welke, op zyne verantwoordelykheid, binnen den tyd van vierentwintig uuren, dien last zou hebben te volvoeren; ten welken einde, des noods, de Bevelhebbers der Troepen hem de ſterke hand en den noodigen byſtand zouden moeten leenen. In geſchrifte gaf de Municipaliteit daar op ten antwoord, dat zy zig onbevoegd rekende, om de

Doos,

1795. Doos, met de ingeſlotene kostbaarheden, te laaten volgen, zonder dat tevens aan haar werdt uitgeleverd het Ontvangſchrift, 't welk, by het inneemen der Doos, daar van was uitgegeeven. D'AUDEBERT CAILLE gaf hier op, aan de Vergadering, tot antwoord, dat hy het aan hem gegeeven bevel der Franſche Repreſentanten, binnen den bepaalden tyd, zou volvoeren, en 's anderendaags zig wederom op het Huis der Gemeente vervoegen, na alvoorens het Ontvangſchrift, of Recief, van den Notaris, onder welken het was berustende, te hebben opgeëischt. In 't eerst weigerde de Notaris de afgifte; doch, toen hy gedreigd werdt, by voortduurende weigering, door Krygsgeweld in hegtenis te zullen geſteld worden, voldeedt hy aan den eisch. Thans ontving D'AUDEBERT CAILLE, tegen afgifte van het geſchrift, de kostbaare Doos, uit handen van Kommisſariſsen der Bank; die, kort daar op, aan de Municipaliteit berigtte, dat hy, door de zelfde Gezwooren Makelaars, welke, voorheen, deeze Paerlen, Juweelen en Edelgeſteenten gewaardeerd hadden, van de geheele verzameling hadt laaten afzonderen eene hoeveelheid, bedraagende de waarde van tweemaalhonderdduizend guldens, om op nieuw in de Bank te worden gebragt, tot zekerheid voor de weezenlyk in de Negociatie opgeſchootene penningen; met nevensgevoegd verzoek, dat de Kommisſariſsen van de Bank, tot het aanneemen van dezelve, mog-

mogten gelast worden. Doch de Municipaliteit, niet kunnende goedvinden aan deezen eisch te voldoen, zonder hooger last, zondt, deswegen, eene Misfive aan de Provisioneele Representanten des Volks van Holland; die, straks daar op, tot het aanneemen in de Bank van den meergemelden Schat, vryheid verleenden. Te laat, nogthans, kwam deeze toestemming. Want, op eene Misfive der Municipaliteit aan den Agent TOUFFAIT, ontving dezelve tot beschеid, dat de Edelgesteenten reeds verzonden waren. 1795.

Volgens eene nieuwe schikking, zouden, voortaan, des Zondags, na elf uuren, des Zomers, en na half twaalf uuren, des Winters, alle Huwelyken, binnen deeze Stad aan te gaan, moeten ingezegend worden, voor het Committé van Justitie, of voor één of meer daar toe gelastigde Leden van hetzelve. Voorts zouden, van nu af aan, door het Committé van Justitie, behoorlyke Extracten uit de Trouw-Registers moeten gegeeven worden, door een Lid van dat Committé geteekend, als zullende geene andere, dan de zulke, voor een voldoend bewys, dat een Huwelyk voltrokken is, in Regten mogen gelden. De Geboden zouden, wyders, des Saturdags, van de Puye van het Huis der Gemeente, worden afgekondigd, en de Afkondigingen daar van, na het doen van ieder derzelver, van tyd tot tyd, op de byzondere, daar toe, voor het Huis der Gemeente, gestelde Bor- Veranderde schikking omtrent de Huwelyks-Zaaken.

1795. Borden, worden aangeſchreeven. Eindelyk behelsde nog de nieuw beraamde ſchikking, dat, terwyl, van nu af aan, het in ondertrouw neemen en aanteekenen van allen, door het Committé van Justitie zou moeten geſchieden, en het, diensvolgens, zeer onregelmaatig zyn zoude, dat de geſchillen, welke, met betrekking tot de Huwelykſche zaaken, zouden mogen ontſtaan, nog voor een ander Collegie zouden moeten dienen en beſlist worden, alle zodanige geſchillen aan het Committé van Justitie, of wel aan eene Commisſie uit hetzelve, zouden moeten voorgedraagen, en aldaar afgedaan worden. Voorts wierdt nog beſloten en vastgeſteld, aan de zodanigen, welke mogten verkiezen, op buitengewoone dagen in het huwelyk te worden ingezegend, daar toe verlof te geeven, mits, in dat geval, ten behoeve van Stads Kas, betaalende:

In de eerſte Klaſſe	f	150 - 0 - 0
In de tweede Klaſſe		100 - 0 - 0
In de derde Klaſſe		75 - 0 - 0
In de vierde Klaſſe		50 - 0 - 0

Berigt wegens de Beleenbank.

Eene inrigting, hoewel de Ingezetenen der Provincie Holland in 't algemeen betreffende, voor zo veel, nogthans, dezelve hier ter Stede haare werkzaamheden uitoeffende, vordert, dat wy van dezelve verſlag doen. 't Is de *Algemeene Beleenbank van Holland*, waar van wy zullen ſpreeken. Dezelve was haaren oorſprong verſchuldigd aan de

de Geldheffing, in de maand Maart deezes jaars uitgeschreeven. In de Publicatie, de oprichting en de natuur van de Beleenbank aankondigende, gaven Provisioneele Representanten van het Volk van Holland te verstaan, hoe zy in overleg hadden genomen een aan hun voorgeslagen middel, om de zodanigen, welker Bezittingen, grootendeels, bestonden in Effekten, of in Goederen, welke, in de tegenwoordige omstandigheden des tyds, niet dan met zwaar verlies, te gelde konden gemaakt worden, in staat te stellen, om in de Geldheffing hun aandeel, of een gedeelte daar van, te kunnen opbrengen, zonder daar toe, met aanmerkelyke schade, zig van gereede penningen te voorzien, en teffens zonder dat daar door, van 's Lands wege, de omloop van Recepisen, Promesen, Adsignaaten of andere Papieren-Munt werdt vermeerderd, waar van de nadeeligheid, in een koophandel dryvend Land, maar al te duidelyk in het oog liep; en dat zy, uit aanmerking van dit alles, na rype overweeging, geen geschikter middel hadden gevonden, dan de oprichting van eene algemeene Bank van Beleening, voor de geheele Provincie van Holland. Ondienst oordeelen wy onzen Leezeren niet te zullen doen, met de vermelding van het Plan eener Inrichting, welke, hoe zeer ook, in zommige opzigten, aan bedenkelykheid onderhevig, nogthans, wat de uitwerking daar van betreft, aan veele Ingezetenen, tot een dienstig red- 1795.

mid-

1795. middel, in hunne verlegenheid om gereede penningen, verſtrekte. By het Beſluit van Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland werdt dan vastgeſteld:

1. Dat ten dienſte van alle Ingezetenen, zonder onderſcheid, waar ter plaatſe binnen deze Provintie wonende, zal worden opgericht eene Generaale Bank van Beleening, welke haare reſidentie en Comptoir zal houden binnen Amſterdam.

2. Dat dezelve zal worden geopend, op den 1 July 1795, en niet langer duuren, dan drie agter een volgende Jaaren, en dus tot 1 July 1798.

3. Dat dezelve zal worden beſtuurd door zes Commisſariſſen, die binnen de Stad Amſterdam hunne vaste woning zullen moeten hebben, of neemen, en door ons van Commisſie en Inſtructie voorzien, en gekozen zullen worden uit een dubbeltal, het welk door den Municipaalen Raad van Amſterdam genomineerd en aan ons voorgeſteld zal worden, gelyk de vervulling der door afſterven, of andere oorzaaken, openvallende plaatſen, op de zelfde wyze zal geſchieden.

4. Dat die Commisſariſſen en derzelver Succesſeurs, in de Vergadering van ons, of van onze Succesſeuren, zullen Eed doen, van zich in dien Post getrouw te gedragen, en eene ſtipte geheimhouding te betrachten.

5. Dat ieder van dezelve zes Commisſariſſen, voor de behoorlyke waarneming dier directie en adminiſtratie, zal genieten een vast

Tractement van drie duizend Guldens in het Jaar, zonder iets meer, onder welke benaming het zy, te mogen berekenen. 1795.

6. Dat dezelve zullen aanstellen zoo veele Secretarisſen, Boekhouders en verdere Bedienden, als wy, op hunlieder voordragt, zullen noodig oordeelen; en wier Instructie en Salarisſen door dezelve Commisſarisſen ontworpen en geproponeerd, doch door ons vastgesteld zullen worden, zoo als wy vermeenen zullen te behooren. — Op welke Instructien die Secretarisſen, Boekhouders en Bedienden by den Municipaalen-Raad der Stad Amsterdam zullen worden beëedigd.

7. Dat in deze Beleen-Bank ten onderpand aangenomen zullen worden:

Obligatien, Losrenten-Brieven, Derzig-Jaarige Renten, en geaccepteerde Wisſelbrieven.

Ten laste de Staaten van Holland en Westvriesland.
——— Gelderland.
——— Zeeland.
——— Utrecht.
——— Friesland.
——— Over-Ysſel.
——— Stad en Lande van Groningen.
——— De Landſchap Drenthe.
——— de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

1795. Ten laste van eenige byzondere Steden, Plaatzen of Districten, binnen de Zeven Provintien en Generaliteits-Landen gelegen.

Obligatien en Wisselbrieven. { Ten laste van de Generaale Geoctroyeerde Nederlandsche Oost-Indische Compagnie, voor zoo veel dezelve door de Staaten-Generaal, of van byzondere Provintiën, het zy voor Capitaal of Interessen, zyn geguarandeerd of geaccepteerd.

Obligatien ten laste van een der Collegien van de Admiraliteit.

——— ten laste van het Fonds van het Last- en Veilgeld.

——— ten laste van Vrankryk, onder guarantie van de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Zoodanige Obligatien ten laste van die en andere Buitenlandsche Mogendheden, of Corporatiën — Actiën in de publieke Fondsen van andere Natien — als ook Acten van Aandeel in Negotiatiën, op Obligatien, roerende of onroerende Goederen van Buitenlandsche Mogendheden en Corporatiën, als ter Beurze van Amsterdam eene geäccrediteerde waarde hebben.

Kus-

Kustingen, Schepenkennissen, *Schuldbrieven*, Rentebrieven, of *andere Hypothecatiën.* } Naar de locaale Rechten, het eerste speciaal verband gevende, op onroerende Goederen, binnen de Provincie van Holland gelegen. 1795.

Actien in Maatschappyen, Compagnien, of *Sociëteiten* van Assurantien, en Beleeningen, binnen de Vereenigde Nederlanden, op publieke authoriteit subsisteerende, en een gevestigd Crediet hebbende.

Voorts alle onroerende Goederen, binnen deze Provintie gelegen, als Landeryen, Huizen, Pakhuizen, Molens, Gebouwen tot Fabrieken of Trafiken dienende, Bouwwoningen, enz. mids zynde Vry en Onbelast, of immers niet boven een derde van derzelver getauxeerde waarde met eenig legaal of speciaal verband bezwaard.

En eindelyk alle Koopmanschappen, Goederen en Fabriekwaaren, welke eene Courante waarde hebben, en niet aan een moeyelyk te ontdekken, of spoedig toenemend, bederf onderhevig zyn.

Wordende dierhalve door ons by dezen wel expresselyk uitgesloten alle gemaakte of gesleepen Juweelen, en Kleinodien, midsgaders alle Graanen, Ryst, Gierst, en andere Levensmiddelen.

3. Dat echter onze meening niet is, met de specifique optellinge der Effecten en Goe-

1795. deren in het voorſz. 7de Artikel vervat, zoodanige andere zoorten van Effecten of Goederen, welke daarinne zyn geömitteerd, volſtrekt uit te ſluiten, maar alleen om de Commisſarisſen van de Bank, zoo min mooglyk, aan verſchillen of dubieteiten bloot te ſtellen; terwyl wy een ieder, die andere Effecten, in het 7de Artikel niet gementioneerd, zoude willen beleenen, vrylaaten zich by Requeste aan ons te addresſeeren, ten einde Commisſarisſen van de Bank tot zodanige Beleening ſpeciaal worden geauthoriſeerd; waar op wy dan, na ingenomen conſideratiën van dezelve Commisſarisſen, en advis van ons Committé van Finantie, zullen disponeeren, zoo als wy zullen bevinden te behooren; gelyk wy mede aan ons reſerveeren, om by merkelyke verandering in de omſtandigheden van deeze of geene Fondſen, of Plaatſen, zommige der effecten of goederen, in het voorſz. 7 Art. geëxpresſeerd, voor het vervolg onbeleenbaar in de voorſz. Bank te verklaaren.

9. Dat een ieder, die eenige Effecten of Goederen in de voorſz. Beleeningbank wil verpanden, daar toe zich voor af, en ten zynen kosten, moet voorzien van de volgende beſcheiden, als:

1. Ten opzichte van Obligatiën *op naam* ſtaande, een Declaratoir van een geadmitteerd Notaris, op den Eed by den aanvang zyner Bediening gedaan, met een gecacheteerde draad aan de bewyzen van ſucceſſiven

Ei-

Eigendom gehegt, dat hy die geannexeerde Stukken heeft geëxamineerd, en zo voldoende gevonden, dat hy den Perſoon van N. N. ter goede trouwe bevoegd oordeelt, om die Effecten validelyk te kunnen verkopen of verpanden. 1795.

2. Ten opzichte van de evengemelde, en alle andere Obligatien of Effecten, welke in Art. 7 zyn beleenbaar geſteld, een Acte van tauxatie van derzelver waarde, door een geadmitteerd Makelaar, mede op den Eed, by den aanvang zyner Bedieninge gedaan, geteekend.

3. Ten opzichte van onroerende Goederen, een Declaratoir van den Secretaris der Plaats, waar dezelve gelegen zyn, gehecht aan den laatſten Transport-Brief, en behelzende, op den Eed by de aanvaarding zyner Bediening gedaan, dat de Perſoon, in dien Brief gemeld, nog bekend ſtaat, als de eenige Eigenaar van dat Perceel, en dat het zelve is vry en onbelast, of niet meer belast, dan met eene ſomma van *f*

Mitsgaders een Acte van beëedigde Tauxateurs, behelzende, dat zy de daar in omſchreven Gebouwen of Landen hebben bezichtigd, en waardig keuren eene ſomma van *f*

Welke Tauxateurs door de reſpective Municipaliteiten zullen worden aangeſteld, en verpligt zullen zyn, ten allen tyde, op Requiſitie van Commisſarisſen der Beleenbank, de goede trouw hunner gedaane

1795. tauxatie te doen blyken, door aan zoodanige Perſoon of Perſoonen, als Commisſarisſen ten dien einde in loco zullen willen zenden, de Perceelen aan te wyzen, en de gronden of redenen hunner gedaane berekening en tauxatie open te leggen.

4. En eindelyk ten opzichte van die Koopmanſchappen en Fabriekwaaren, welke in Art. 7. als beleenbaar zyn opgenoemd, een declaratoir van een geadmitteerd Makelaar, in elk ſpeciaal Artikel handelende, op den Eed by den aanvang zyner Bediening gedaan, behelzende den juisten prys, tot welken die Koopmanſchappen of Fabriekwaaren te dier tyd verkopelyk zyn.

Midsgaders een bewys, dat dezelve zoo langen tyd in de bezitting van den Verpander geweest zyn, als volgens de locale Rechten der Plaatſen, waar die Goederen of Koopmanſchappen zyn liggende en berustende, vereischt word, om dezelve niet meer ſubject te doen zyn aan revindicatie of reclame.

Zullende wyders de Verpander dier Goederen of Koopmanſchappen dezelve aan iemand, door Commisſarisſen daar toe geſteld, moeten aanwyzen en overgeven, in een afzonderlyk Pakhuis te Amſterdam, te Rotterdam of te Dordrecht, (naar eene van welke Koopſteden de Verpander, zoo hy elders woont, de Goederen, die hy wil verpanden, ten zynen koste zal moeten doen overbrengen,) en van welk Pakhuis hy de

Huur

Huur ten naame van Commisfarisfen der Beleenbank zal doen ſtellen of overteekenen, en het bewys daar van, met de Sleutels, in handen ſtellen van Commisfarisfen te Amſterdam, of van de Municipaliteit van Rotterdam of Dordrecht reſpective, en daar van een bewys aan Commisfarisfen leveren. 1795.

Voor alle welke voorſz. Declaratoiren en Acten van tauxatie (die wy by dezen vry ſtellen van 's Lands Recht of Impost op het klein Zegel) de voorſz. Notarisfen, Secretarisfen, Tauxateurs en Makelaars reſpective, te ſamen niet meer zullen moden berekenen, dan een gulden van het duizend, en minder ſommen naar advenant.

En zullen, boven al het geen in dezen Artikel is gerequireerd, Commisfarisfen, zulks goedvindende, ook nog mogen vorderen, zoo ten opzichte van Gebouwen, als van Koopmanſchappen en Fabriekwaaren, een policie voor Brandſchade, door geaccrediteerde Aſſuradeurs binnen deze Provincie geteekend, tot zoodanige ſomme, als de Verpander begeert op te nemen, en waar van hy de Præmie en het zegel zal moeten betaalen.

10. Dat voornoemde Commisfarisfen van hunne zyde, en ten koste van de Bank, op een Tractement of Daggeld, zullen aanſtellen een of meer Notarisfen en Makelaars, die dagelyks, als, en zoo lang, de Bank open is, in dezelve, of in een Annex-Comptoir,

1795. toir, zullen presént zyn, en aan welke een ieder, die eenige Effecten of Goederen in de Bank wil verpanden, zal moeten overgeven de Declaratoiren en Acten van tauxatie in Art. 9. vermeld, om door dezelve geëxamineerd, en van hunne bevinding aan Commisfarisfen rapport gedaan te worden.

11. Dat, wanneer de Notaris of Makelaar, door Commisfarisfen geëmployeerd, de Declaratoiren of Acten van Tauxatie, door den Verpander overgegeven, niet goedkeurt, Commisfarisfen daar over zullen oordeelen, en des noods eene herziening of nadere prifeering van een derden Notaris of Makelaar mogen vorderen, die in dat geval door de Municipaliteit benoemd, en geloond zal worden door den Verpander, indien deszelfs geëxhibeerde Declaratoir of tauxatie afgekeurd, of door de Bank, indien de quæstieuse Acte goedgekeurd word.

12. Dat, na goedkeuring van de overgegeven befcheiden, de Eigenaar in Perfoon, of door een by fpeciale Procuratie daar toe Gemagtigde, voor één van de Notarisfen van de Bank, voor zoo veel alle Effecten en roerende Goederen aangaat, en wegens onroerend Goed voor de Gerechten, daar hetzelve gelegen is, zal moeten pasfeeren eene Acte van beleening, volgends een daar toe gearresteerd en hier agter gevoegd Formulier, waar van nooit afgegaan zal mogen worden, tot zodanige fomme, als

als hy op dat Onderpand begeert op te ne- 1795.
men, mits niet hooger dan $\frac{4}{5}$ of 80 per cent van de volle onbelaste waarde der beleende Effecten, of Goederen, en ten opzichte van onroerende Goederen, welke voor één derde of minder van derzelver getauxeerde waarde, by Kusting of Schepenenkennis, zyn gehypothequeerd, niet hooger dan tot zodanige somme, welke met de daar op reeds gevestigde schuld te zamen 80 per cent uitmaakt, invoege 'er altyd een overschot van ten minsten 20 per cent vry en onbelast moet blyven; welke voorschr. Acten van beleening en speciale procuratien wy by dezen mede bevryden van 's Lands klein Zegel, als mede, ten opzichte der vaste Goederen, van den XL Penning, die daar van anders aan den Lande verschuldigd zoude zyn.

13. Dat, tegen overgifte der in Art. 9 en 12 gemelde bescheiden en Acte van beleening, Commisarisen aan den Verpander zullen ter hand stellen twee onderscheidene Documenten, naamlyk:

1. Een door het meerdertal van hun onderteekend Renversaal (volgends het Formulier hier achter gevoegd) behelzende eene behoorlyke omschryving der door hem in de Bank verpande Effecten, of Goederen, met specificatie der bewyzen van Eigendom, door hem daarby overgegeven. —— Welk Renversaal hem alléén zal dienen, om daarop by de natemelden aflossing zyne beleende Effecten, of Goederen,

1795. terug te kunnen vorderen, doch op geenerlei wyze geheel of gedeeltelyk verkogt, of aan een ander beleend, of geaffecteerd zal kunnen of mogen worden, direct noch indirect, terwyl op al zulke handelingen, welke wy by dezen nul en van onwaarde verklaaren, nimmer by eenig Rechter in *judicando* zal mogen worden reguard genomen, of recht gedaan.

2. Een als voren geteekend Bank-Billet, volgends het agter deze Publicatie geſtelde Formulier, behelzende de ſom, welke de Verpander heeft opgenomen, of wel zoo veele Bank-Billetten, als de Verpander begeert, te ſamen de geheele door hem opgenomene ſom uitmakende, mids niet kleinet dan één honderd guldens, en zoo veel mogelyk van effene en ronde ſommen, welke Bank-Billetten door den Verpander, of ook door anderen, aan wien hy die zal willen overdoen, in voldoening of vermindering van deszelfs verſchuldigd aandeel in de groote Geldheffing, door ons te arresteeren, zullen kunnen worden gefourneerd, doch tot geen ander, hoegenaamd, gebruik zullen mogen dienen.

14. Dat het montant der in het voorig Artikel gemelde Bank-Billetten, als eeniglyk tot fournisſement aan den Lande dienende, in de Boeken der Bank zal worden geſteld op de Creditzyde eener generale Rekening, ten naame van ons Committé van Financie, 't welk daar over van tyd tot tyd zal disponeeren, door aan 's Lands Crediteuren af te

te geven Adſignatiën op de Beleenbank, volgens het hier achter gevoegde Formulier; uit krachte, en op vertoon en overgifte van welke Adſignatiën, de daarin geordonneerde ſom van de Rekening van het Committé afgeſchreven, en overgebragt zal worden op een Rekening, ten naame van den daar mede betaalden 's Lands Crediteur, of van zodanig ander Perſoon, een Rekening in de Bank hebbende, of verkiezende te hebben, als hy voor die eerſtemaal ſchriftelyk onder de voorſchr. Adſignatie, met ondertekening zyner gewoone Signature, zal opgeven. — Zullende buiten dien de evengemelde Adſignatien nimmer geëndosſeerd of op eenigerlei wyze verhandeld of in rouleering gebragt mogen worden, en de diſpoſitie over dit Bankgeld nooit anders mogen geſchieden, dan by af- en aanſchryving of overboeking, op dezelfde manier, als in de Wisſelbank der Stad Amſterdam plaats heeft. 1795

15. Dat het evengemelde Bankgeld tot allerlei betalingen zal kunnen worden geëmployeerd, zelfs voor het geen ieder Particulier aan den Lande zal zyn verſchuldigd; ſtaande het een ieder vry, zodanige ſom, als hy aan den Lande moet opbrengen of voldoen, van zyne Rekening in de Beleenbank te doen afſchryven, en ſtellen op rekening van den 's Lands Ontfanger, aan wien hy dezelve betalinge moet doen, mids ten zynen privé kosten daar van een bewys ligtende, en aan dien Ontfanger exhi-

hi-

1795. hibeerende, die alsdan gehouden zal zyn het zelve aan te nemen, en daar tegen Quitantie van het verſchuldigde te extradeeren.

16. Dat voorſchr. beleeningen zullen mogen geſchieden voor zo langen of korten tyd als de Verpander zal verkiezen; die ten allen tyde, mids ten minſte drie dagen bevorens kenlyke opzegging aan Commisſarisſen doende, het opgenomen Capitaal, het zy geheel of gedeeltelyk, tegen reſtitutie, zoo zulks doenlyk is, van een gelyk aandeel zyner beleende Effecten, of Goederen, zal mogen aflosſen, het zy in Specie, of door affchryving van Bankgeld, als in het voorgaande 15 Art. is gemeld; des dat alle beleeningen zullen moeten aflopen uiterlyk op of met den laatſten Juny 1798, dewyl onze intentie is, volgends Art. 2., de voorſchr. Bank op dien tyd te doen ceſſeeren.

17. Dat elk Verpander, zoo lang zyne beleening duurt, zal moeten betalen vier per Cent Intereſſen per jaar, in te gaan van dato van het paſſeeren of overgeven zyner Acte van beleening, en het daar tegens aan hem geëxtraheerde Renverſaal, tot den dag der aflosſing toe, en welke, zoo de beleening langer dan één jaar duurt, binnen één maand na de expiratie van elk jaar in comptant geld zullen moeten voldaan worden, op poene van één pro Cento augmentatie voor elken maand langer dilay, of uitſtel; waar tegen de Verpander zal genieten de Intereſſen

of

of Renten, op zyne verpande Effecten inmiddels verschynende; mids hy, op of na de vervaldagen derzelve, de Commissarissen by Notitie daar van verwittige; die alsdan de vervallen Coupons tegen behoorlyk recief aan hem, binnen drie dagen, zullen afgeven, en op de Effecten, waar by geen Coupons gevoegd zyn, door vertrouwde Personen de Interessen doen ontvangen, en dezelve, na aftrek der op dien ontvang gevallene kleine onkosten, in Specie aan den Verpander, tegen Quitantie, zullen voldoen. 1795.

18. Dat een ieder, die eenig Bankgeld, volgends Art. 14, op zyne Rekening heeft, daar van zal genieten een Interest van drie per cent per jaar, te rekenen by den dag af, dat elke post op zyne Rekening is aan- of afgeschreeven, — waar van hy telken half jaare eene nota zal opmaken en aan Commissarissen inleveren, welks montant, accoord bevonden zynde, aan hem in contant geld zal worden voldaan.

19. Dat uit den meerderen Interest, dien de Verpanders, volgends Art. 17, zullen betalen, boven het geen, volgends Art. 18, aan de Crediteuren van het Bankgeld uitgekeerd zal moeten worden, de Tractamenten der Commissarissen en Bedienden, en verdere kosten dezer Beleenbank, zullen worden gevonden; en het overschot, by de finaale liquidatie der Bank, door Commissarissen aan de Finantie van Holland verantwoord; welke daar tegen, indien 'er onvermoedelyk

een

1795. een nadeelig saldo mogt zyn, het zelve zal goeddoen, en de Commisarisen finalyk quiteeren en dechargeeren.

20. Dat om alle schade, zoo voor de Eigenaars der verpande Goederen en Effecten, als voor de Bank, te verhoeden, Commisarisen verplicht zullen zyn, een naauwkeurig toezicht te houden op de beleende Effecten, en die in welgeslotene en zo veel mooglyk voor brand geprecaveerde Kasen of Kisten te conserveeren; gelyk mede van tyd tot tyd te doen inspecteeren de Goederen, in Pakhuizen of op Zolders liggende en, wanneer daar aan eenig bederf ontdekt of gevreesd word, de Eigenaars te doen waarschouwen, ten einde in 't gemeen overleg daarin werde voorzien; als mede te letten op de daaling der Marktprys van de beleende Effecten en Koopmanschappen, en, zo dra zy bevinden, dat eenig soort van Effecten of Goederen tien per cent beneden de waarde, waar op die by de beleening getaxeerd waren, gedaald is, de Verpanders te doen aanzeggen, om binnen agt dagen een surplus van tien per cent in dezelfde of andere solide Effecten of Goederen te fourneeren, ofte wel gelyke tien per cent van het opgenomen Capitaal in Contanten of in Bankgeld af te losen; waar voor echter in dat geval geen gedeelte der beleende Effecten, of Goederen, gerestitueerd zal worden.

21. Dat, ingeval de Verpander in gebre-

ke

ke blyft, de alzoo gevorderde surpluſen 1795.
te voldoen, of ook de geheele beleening
ten vervaldage af te losſen, Commisſarisſen
bevoegd en verpligt zullen zyn, de daar
voor verpande Effecten of Goederen pu-
bliek te doen verkopen, even als in ande-
re gewoone beleeningen gebruikelyk is,
zonder dat daar toe eenige nadere authori-
ſatie, veel min Procedures, nodig zullen
zyn; blyvende de Verpander verbonden,
omme, in cas zyne aldus verkogte Effecten
of Goederen het opgenomen Capitaal, met
de daar op verlopen Interesſen en de ge-
vallen onkosten, niet hadden opgebragt,
het te kort komende aan Commisſarisſen
te voldoen, die daarentegen het meerder
provenu aan hem in gereeden gelde, tegen
reſtitutie en Quitantie van het hem ge-
geeven Renverſaal, zullen extradeeren.

22. Dat Commisſarisſen, ten einde over
hunlieder bewind en adminiſtratie, en over
den waaren ſtaat deezer Beleenbank, ten
allen tyde, zal kunnen worden geoordeeld,
en daar door deszelfs Credit te beter ge-
vestigd moge worden, gehouden zullen
zyn, in de maanden January en July van
elk jaar, aan het Committé van Financie
in te zenden eene juiste opgave van het
beloop der gedaane beleeningen, en der
aflosſingen, met eene balance door henlie-
den geteekend, en met eene verklaring van
echtheid, op derzelver gedaanen eed ge-
ſterkt. Waar van door dat Committé, na
eene

1795. eene attente examinatie, rapport aan onze Vergadering zal worden gedaan.

23. En eindelyk, dat, om deze Beleening-Bank nog meerder te favoriseeren, de Erfgenaamen der Verpanders zullen bevryd zyn, gelyk wy hen by dezen ontheffen, van de betaling van 's Lands Recht op de Collateraale Successien, wegens de nog onafgeloste sommen, op de beleende Effecten opgenomen; zullende zy alleenlyk verplicht zyn, om van het meerdere, dat die Effecten, boven de daar op nog verschuldigde somma, bedragen of waardig zyn, respective den X, XV, of XX. Penning te voldoen.

24. Reserveerende wy voor het overige aan ons, of die geenen, die ons in de wettige repræsentatie van den Volke van Holland zullen succederen, om ten allen tyde zoodanige maatregelen, tot verdere beneficeering en in standhouding van het Credit dezer Beleen-Bank, te beramen, en vast te stellen, als wy, of zy, ter bereiking van het heilzaam oogmerk, dat wy ons daar mede ten nutte van den Lande, en ten gerieve der goede Ingezetenen van dien, hebben voorgesteld, zullen oordeelen te behooren.

En op dat deeze tot ieders kennisse kome, zal hier van Publicatie en affixie geschieden, alomme, waar zulks gebruikelyk is.

Aldus gedaan in den Hage, onder het klein Zegel van den Lande, den 14 Mey 1795.

Formulier

Formulier van de Acten van Beleening Art. 12 *gemeld.* 1795.

Huiden . . . . . .
Compareerde voor . . . .
de Burger A. . . . .
woonende te . . . . .
en verklaarde (in zyn privé, of als ſpecialen last en volmacht tot het paſſeeren dezer hebbende van B. . . . volgends Acte door denzelven B. op den . . . . voor . . . . . gepaſſeerd, en aen dezen geannexeerd) van Commisſariſſen der generaale Hollandſche Beleenbank te Amſterdam te hebben ontfangen de waarde van . . . . guldens, in . . . . onderſcheiden Bank-Billetten, dienende om in de groote Provinciaale Geldheffing geëmploijeerd, en ten dien einde aan 's Lands Ontfangers overgebragt, te worden.

Welke ſomme van . . . . de Comparant beloofd heeft aan de voorſz. Commisſariſſen op te brengen en te voldoen, het zy in Contanten, of in *Bankgeld*, *uiterlyk* voor of op den laatſten *Juny* 1798, en daar van inmiddels telken jaare te betaalen intreſt tegen vier per cent 's jaars: des dat het hem vry zal ſtaan, de afloſſing ten allen tyde geheel of gedeeltelyk te doen; mids daar van agt dagen bevorens ter voorſz. Beleen-Bank kenlyke opzegging doende, in welk geval de intereſſen per dag zullen worden afgerekend.

En verklaarde de Comparant, voor de voorſz. capitaale ſomme en intereſſen te

1795. verbinden zyn Perſoon, en generaallyk alle zyne Goederen, zoo toekomende als tegenwoordige, zonder uitzondering, die ſubmitteerende ten bedwang en executie als naar Rechten, en bovendien als *Pand der minne* aan meergemelde Commisſarisſen *ter hand geſteld te hebben de volgende Effecten of Goederen.*

NB. Ten opzichte van onroerende Goederen, moeten de onderhaalde woorden uitgelaten, en in derzelver plaatſe geſteld worden: „ *Nog ſpecialyk te affecteeren en verbinden* zyn Huis en Erve, Buitenplaats, Bouwwoning, Landeryen &c.

Nemende ten zynen laste alle periculi van brand, dieſſtal, vermindering, bederf, en het geen verder aan de voorſz. Goederen zoude kunnen overkomen, van wat natuur het mogte zyn, zonder dat de voorſchreven Commisſarisſen deswege ietwes te verantwoorden zullen hebben.

Ende ingevalle de voorſz. Effecten of Goederen mogten daalen beneden de tien per cent onder de ſomma van . . . , waar op dezelve thands door deskundige Tauxateurs zyn gepriſeerd, verklaarde hy zich te verbinden, om, op de éérſte aanmaning van Commisſarisſen, aan dezelven het geheele beloop dier tien of meer per cent, in dezelfde of andere ſolide Effecten of Goederen, ofte in Contanten, of Bankgeld, te zullen ſuppleeren; zullende de Goederen by dezen verpand, of door den Comparant by ſuppletie nog te verpanden, niet mogen worden getransporteerd *buiten de Stad . . . , noch ook, zonder conſent van Commisſarisſen, uit het Pakhuis of van den Zolder, waar dezelve thans* ge-

NB. Ten opzichte van onroerend goed, in plaats van de ondergehaalde regels te ſtellen:

geplaatst zyn, zoo lang deze beleening niet geheel en al zal zyn afgedaan, en *ten gevolge van dien, de Sleutels aan den Comparant gereſtitueerd.* Verklaarende de Comparant al verder de meergemelde Commisſarisſen te authoriſeeren, omme, wanneer hy in gebreke blyft de verſchenen Interesſen te voldoen, de ſuppletie, voor de gedaalde waarde der verpande Goederen, te præſteeren, of de aflosſing by het aflopen dezer beleening te doen, in alle die gevallen, dezelve verpande Goederen, zonder eenige nadere authoriſatie of forme van proces, publiek te verkopen, en naar ſtyle aan de Kopers te transporteeren en leveren; en aannemende, om, zoo dra hem de Verkoop-Rekening daar van zal zyn vertoond, al het geen dan nog aan het door hem verſchuldigde zoude mogen ontbreken, promptelyk aan Commisſarisſen te voldoen, onder verband en ſubmisſie als boven; met dien verſtande, dat het geen, na aftrek van alle redelyke kosten, bevonden mogte worden nog over te ſchieten, aan hem Comparant, tegens reſtitutie en Quitantie van het Renverſaal der verpande Effecten of Goederen, in contanten gelde zal worden geëxtradeerd. 1795.

„ Nochte op eenige andere wyze gealieneerd of verder belast, dan met expresſe mentie dat dit ſpeciaal verband daar op ten behoeve der Beleenbank is gepasſeerd, met regt van præferentie voor alle anderen geen ouder ſpeciaal verband hebbende Crediteuren van den Eigenaar.

Formulier van het Renverſaal, Art. 13. gemeld.

Commisſarisſen van de generaale Beleenbank, voor de geheele Provincie van Holland,

1795. land, te Amſterdam opgericht, verklaaren by dezen, dat in dezelve Bank door A. . woonende . . . . . by behoorlyke Acte van beleening zyn verpand de volgende Effecten of Goederen:

Welke wy ten pericule van den Eigenaar zullen bewaaren, of doen bewaaren, tot de finaale afloſing der voorſz. beleening, en dan *in natura* aan hem zullen reſtitueeren, tegens wederoplevering van dit ons Renverſaal, het welk tot niets anders zal kunnen dienen, en op geenerlei wyze, geheel of gedeeltelyk, verkogt, of aan een ander beleend, of geaffecteerd, mag worden, direct noch indirect; wordende by dezen een ieder gewaarſchouwd, dat alle handelingen met dit Renverſaal, door de Repræſentanten van het Volk van Holland, zyn verklaard nul en van onwaarde, invoege daarop by geen Rechter in *judicando* zal mogen worden reguard genomen of recht gedaan.

Actum in Amſterdam den . . . .

Formulier der Bank-Billetten, Artikel 13 *vermeld.*

Commiſſariſſen van de generaale Beleenbank, voor de geheele Provincie van Holland, te Amſterdam opgericht, verklaaren by dezen, dat ter zelve Bank door A. . is opgenomen eene ſomma van . . .

en

en daar voor aan hem uitgegeven dit Billet, om in de groote Geldheffing, door de proviſioneele Repræſentanten van het Volk van Holland, by Publicatie in dato den . . Mai 1795, gearreſteerd, te worden gefourneerd, zonder dat het zelve tot eenig ander gebruik, hoegenaamd, mag dienen, of van eenige valeur zal zyn; waar van een ieder by dezen word gewaarſchouwd. 1795.

Actum in Amſterdam op den . . .

Formulier der Adſignatien, Art. 14 gemeld.

Het Committé der Provinciaale Finantien van Holland adſigneert by dezen aan A . . in voldoening of mindering van het geen hy van den Lande te vorderen had, eene ſomma van . . . . . in de generale Beleenbank voor deze Provintie te Amſterdam opgerichr; zullende de voorſz. Somma, in dezelve Bank, van de Rekening van den Lande afgeſchreven en overgebragt moeten worden ten naame van den voornoemden A. of den geenen, op wiens naam hy dit Bankgeld zal willen doen ſtellen; — des dat zulks, met overgiſte dezer origineele Adſignatie, ter voorſz. Beleenbank zal moeten worden verzocht, uiterlyk binnen acht dagen na dato dezes; na verloop van welke deze zal worden gehouden voor vervallen, en van geener waarde.

Gedaan in's Hage op den . . .

1795. Niet lang hieldt het aan, van wegen de dringende noodzaaklykheid, of dit Plan werdt in daadlyke werking gebragt. Men huurde een daar toe geſchikt Huis, aan de Oostzyde der Keizersgraft, ten Noorden der Heereſtraat, en ſchreef, met gulden letters, boven den Ingang: ALGEMEENE BELEENBANK VOOR HOLLAND. Zedert, egter, bekwam deeze Inrigting eene meerdere uitgebreidheid. Volgens Art. 2. zou dezelve niet langer dan drie jaaren duuren. Doch, na de aanneeming der Conſtitutie, werdt men te raade, dat tydperk te verlengen; als mede, de Bank, niet ſlegts voor de Ingezetenen van Holland, maar voor die der geheele Republiek, te openen. De tegenwoordige benaaming van NATIONAALE BELEENBANK dient ten kenmerke van die meerdere uitgebreidheid.

Alliantie met Frankryk. Geruimen tyd beſchouwden het veelen, hier te Lande, als twyffelagtig, welk het lot zou worden der Zeven Vereenigde Provincien, met opzigt tot de Franſche Republiek. Die twyffeling verdween, toen men, op Zondag, den zeventienden May, uit 's Hage, de verzekerde tyding ontving, dat, in den voorgaanden nacht, tuſſchen de Franſche Volksvertegenwoordigers REWBELL en SIEIJES, aan de eene, en de Gevolmagtigden van Hun Hoog Mogende de Staaten Generaal, P. PAULUS, W. A. LESTEVENON, B MATHIAS POUS en J. L. HUBER, aan de andere zyde, een Tractaat van Alliantie, tuſſchen de Franſche Republiek

bliek en die der Vereenigde Nederlanden, was gesloten. Naar gelange der onderscheidene denkwyzen, werdt deeze tyding, met verschillende aandoeningen, ontvangen. Driftig verlangden nu veelen naar kundschap van de voorwaarden des geslootenen Verbonds; hoofdzaakelyk kwamen dezelve hier op neder: „ De Fransche Republiek erken- „ de by dezelve de Republiek der Vereenigde Nederlanden als eene vrye en onafhanglyke Mogendheid, met verzekering „ aan dezelve van haare Vryheid, Onafhanglykheid en de vernietiging van het Stadhouderschap. Tusschen de Fransche en „ de Nederlandsche Republiek zou een eeuwige Vrede, Vriendschap en goede Verstandhouding plaats hebben; als mede, „ tot aan het einde van den Oorlog, een „ Offensive en Defensive Alliantie, tegen „ alle haare Vyanden, zonder eenig onderscheid; zullende deeze Alliantie altyd „ stand grypen tegen Engeland, in alle gevallen, in welke eene der beide Republieken met dat Koninkryk in Oorlog zyn „ zou. Zonder onderlinge medewerking en „ toestemming, zou geene der beide Republieken, met Engeland, Vrede noch een „ Verbond mogen aangaan. Met geene der „ Gecoaliseerde Mogendheden zou de Fransche Republiek Vrede mogen maaken, „ 't en zy de Republiek der Vereenigde „ Nederlanden daar in begreepen ware. De „ laatstgenoemde Republiek zou, voor haar „ aandeel, geduurende den tegenwoordigen „ Veld-

1795.

Voorwaarden daar van.

1795. „ Veldtogt, leveren, twaalf Schepen van
„ Oorlog, en achttien Fregatten; welke
„ Magt, voor een volgenden Veldtogt, in-
„ dien dezelve plaats hadde, zou moeten
„ vermeerderd worden; terwyl de zelfde
„ Republiek, daarenboven, zulks gevor-
„ derd wordende, nog zou leveren de helft
„ der Landmagt, welke zy op de been
„ hadt. De Land- en Zeemagt der Neder-
„ landſche Republiek, welke bepaaldelyk
„ zou beſtemd worden, om met die der
„ Franſche Republiek zamen te werken,
„ zou onder bevelen van Franſche Bevel-
„ hebbers geſteld worden. De Vereenigde
„ Krygsverrigtingen zouden door de beide
„ Gouvernementen bepaald worden; ten
„ welken einde een Afgevaardigde der Staa-
„ ten Generaal Zitting en eene Raadplee-
„ gende Stem zou hebben in het Franſche
„ Committé, met de beſtuuring deezer
„ Landen belast. De Zeemagt, Arſenaalen,
„ Landen, Steden, en al wat verder, door
„ de Franſche Troepen, by de inrukking
„ in deeze Gewesten, was bemagtigd, en
„ waar over geene byzondere beſchikking
„ zou geſchieden, zou aan de Nederland-
„ ſche Republiek worden te rug gegeeven.
„ By wyze van ſchadeloosſtelling, ten be-
„ hoeve der Franſche Republiek, zouden,
„ van deeze teruggaave, worden uitgezon-
„ derd: 1. Hollandsch of Staats-Vlaande-
„ ren, daar onder begrepen het geheele
„ Territoir, gelegen aan den ſlinker Oever
„ van de Hont. 2. Maaſtricht, Venlo, en
„ 't geen

„ 't geen daar aan behoort, gelyk ook alle 1795.
„ andere daar by ingeſlotene bezittingen der
„ Vereenigde Nederlanden, ten Zuiden van
„ Venlo, aan de beide Oevers der Maaze,
„ gelegen. Tot op den tyd van nadere be-
„ paalinge, daar omtrent, zou de Stad en
„ de Haven van Vliſſingen, zo wel in tyd
„ van Vrede als van Oorlog, met Fransch
„ Guarniſoen bezet worden. Niettemin zou
„ de Haven van Vliſſingen voor beide Vol-
„ ken gemeen zyn, en het gebruik daar
„ van, by een te maaken Reglement, na-
„ der bepaald worden. In gevalle van vyan-
„ delyken aanval van eene der Republieken,
„ van de zyde van den Rhyn, of van Zee-
„ land, zou het Franſche Gouvernement
„ Fransch Guarniſoen mogen leggen in
„ 's Hertogenbosch, Graave en Bergen op
„ den Zoom. By den algemeenen Vrede,
„ zou de Franſche aan de Nederlandſche
„ Republiek, in de overwonnen Landen,
„ die Franſche eigendom gebleeven waren,
„ zulke gedeelten van Landſtreeken afſtaan,
„ als in oppervlakte zouden overeenkomen
„ met die, welke boven waren voorbe-
„ houden. De Scheepvaart op den Rhyn,
„ de Maaze, de Schelde, de Hont, en al-
„ le haare takken, tot aan de Zee, zou
„ aan beide Volken vry zyn, op de zelfde
„ voorwaarden. Aan de Nederlandſche gaf
„ de Franſche Republiek over alle de on-
„ roerbaare (*inmeubilaires*) Goederen van
„ het Huis van Oranje, zelf de Meubilen
„ en Meubilaire Goederen, waar over zy

1795. „ oordeelen zoude, niet te moeten beſchik-
„ ken. Aan de Franſche Republiek zou
„ de Nederlandſche, ter vergoedinge en
„ ſchadeloosſtellinge der kosten van den
„ Oorlog, betaalen Honderd Millioenen
„ Guldens, Hollandsch Courant, het zy in
„ geld, of in goede Wisſels op Buiten-
„ landers".

Alliantie-Feest. Gelyk elders, dus vondt men, ook hier ter Stede, geraaden, aan de geſlotene Alliantie met Frankryk, plegtig te gedenken, door het houden van een Burger-Feest. De Municipaliteit bepaalde daar toe den negentienden der Maand Juny, dag, voor de Burgery deezer Stad, ook daarom merkwaardig, om dat, op denzelven, de tot nog toe *Proviſioneele* in eene *Effective Municipaliteit* zou veranderd worden. Reeds vroeg in den morgen verzamelde een gedeelte der gewapende Franſche en Bataafſche Magten op derzelver loopplaatzen, en trokken, van daar, naar het Plein der Revolutie, of den Dam, alwaar reeds eenige Manſchappen, om dezelve te ontvangen, geſchaard ſtonden. Omtrent negen uuren werden alle deeze Manſchappen in orde geſchikt. Eenigen tyd daarna werdt eene bende Ruitery, Voetvolk en Artilleristen, van twee Veldſtukken en een troep Muſikanten verzeld, afgevaardigd naar de Doelen, op de Garnaalemarkt, om de Franſche Repreſentanten, en verdere Genodigden, van daar af te haalen, en naar het Huis der Gemeente te geleiden. Naauwelyks waren de aan-

aanzienlyke Gasten op het Huis gekomen, of men zag de Alliantie-Vlag uitſteeken, en hoorde men tevens dit tydſtip aankondigen, door het losbranden van het Geſchut, op het Plein der Revolutie geplaatst, als mede dat van Stads Wallen. Terſtond daarop liet zich een troep Muſikanten *lustig* hooren, en gaf den toon tot de algemeene *vrolykheid*. Nu zag men eenige leden der Municipaliteit, aan onderſcheidene benden der Gewapende Magten, de Blazoenen overhandigen, om, door dezelven, op onderſcheidene Pleinen der Stad te worden ten toon geſteld: 't welk, vervolgens, onder een luidruftig vreugdegejuich, geſchiedde. De *Proviſioneele* Municipaliteit moest nu bedankt, en de *Effective* gehuldigd worden; dit geſchiedde op de volgende wyze. Eerst werden de Voorſtellers, door eene bende Grenadiers, naar het Huis der Gemeente geleid. Thans vertrokken eenige Leden van dezelve, voorafgegaan en opgeſloten door Grenadiers, naar het Burger-Weeshuis, in de Kalverſtraat, om de nieuwe Municipaliteitsleden van daar af te haalen, en naar het Huis der Gemeente te geleiden. Aldaar gezamentlyk zynde aangekomen, werdt, op het Plein der Revolutie, de Proviſioneele Municipaliteit, door de Voorſtellers, voor haare genomene moeite en gedaane dienſten, bedankt, en vervolgens de nieuw verkozene daadelyke Municipaliteit plegtig gehuldigd. Ontelbaar was het getal der aanſchouweren; de geheele 1795.

Stad

1795. Stad was op de been. In den namiddag wreemelde het Y van eene menigte ryk verſierde Vaartuigen, van welke men zommigen een Spiegelgevegt zag houden. Ongelukkig dat een ſtyve Noordewind dezelve, in hunne werkzaamheden, niet weinig belemmerde; gelyk dezelve, in den volgenden nacht, merkelyk *hinderlyk* was aan de Illuminatien, van welke, als zynde dezelve zeer luisterryk en kostbaar, wy nu nog een kort verſlag zullen mededeelen.

Op niet minder dan tien onderſcheidene plaatzen der Stad, was, by tyds, toeſtel gemaakt tot het ſtaatelyk vreugdebetoon. Zy waren de volgende, en de Verlichtingen in deezer voege ingericht:

Op het Plein der Revolutie (den Dam)

was het Huis der Gemeente verlicht, door eene Decoratie van eenvoudige grootheid, aan de ſtaatigheid des Gebouws beantwoordende. De Poorten, of Ingangen, waren met Lampions behangen; tuſſchen dezelve vertoonden zich platte Pilasters, en, hooger, twee Medaillons, verbeeldende de eene *de Vereeniging der Franſche en Bataafſche Republieken*, terwyl men op de andere eene in de lucht *zweevende Maagd* zag, die een Brandſpiegel in de hand hieldt. Voorts ſtondt nog voor het Huis een rykelyk verlichte Naald, die eene Franſche Inſcriptie voorſtelde.

Op

Op het Burger (of Konings) *plein* 1795

was, op een zeer groot en zwaar Basſement, eene pragtige kolom opgericht, vertoonende, onder anderen, eenen HERCULES, die het *juk der Slavernye* verbrak.

Op de Botermarkt

diende een Gothiſche Tempel, zeer zigtbaar vervallen, en hier en daar met Mos begroeid, ten zinnebeelde van *de Verwoestinge des tyds*, aankondigende de *Geſlooptе Oude Conſtituie*, en de *Vernietiging van het Stadhouderſchap*. Voorts zag men 'er nog eenige Emblematiſche Beelden, als *List*, *Bedrog* en diergelyke.

Op het Kadyksplein

zag men een *alouden Burgt*, met twee Ronddeelen ter zyden, uit welke eenige Krygs-tropheën der Land- en Zeemagt uitſtaken. Boven op den muur vertoonden zig een *Franſche Burger* en een *Bataafſche Matroos*. Uit het eene Ronddeel was de Nederlandſche, uit het ander de Franſche Vlag uitgeſtoken. Nog zag men 'er een Gouden Hart, op een rood Veld, met zeven Pylen doorſtoken.

In de Plantaadje

ſtondt, op de Middellaan, op een groot

Pede-

1795. Pedeſtal, een pragtige Egyptiſche Piramide.

Op de Westermarkt

aan het Oosteinde der Westerkerk, hadt men een grooten Tempel opgericht, op vier Hoofdkolommen rustende. Onder anderen dienden hier de zinnebeelden van *den Ondergang der Aristocratie* en *de Armoede* tot Decoratien.

Op de Noorder Markt

was geplaatst de *Tempel der Weetenſchappen*, naar de Doriſche Orde gebouwd. Op het plat des Tempels zag men het Beeld van APOLLO, en in het midden der Decoratie dat van MINERVA.

Op de Nieuwe Markt

vertoonde zig, aan een hoog Pedeſtal, het beeld van NEPTUNUS, aan MERCURIUS de hand toereikende. De Vereenigde Franſche en Nederlandſche Vloot vertoonde zich ter zyde. Op het bovenſtuk ſtondt een Schip, geheel verlicht.

Op het Amſtelveld

zag men de *Hollandſche Maagd* het *Roer van Staat* aan zeven Kindertjes toereiken, van welke het oudſte, dat de Provincie *Holland* verbeeldde, het Roer aanvaardde.

Op

Op de Hooge Sluis 1795.

eindelyk, werden, door drie platte Pilasters, op merkelyke afſtanden van elkander geplaatst, *Vryheid*, *Gelykheid* en *Broederſchap* vertoond.

Sints eene *Effective* de *Proviſioneele* Municipaliteit hadt vervangen, was het Stadsbewind op een vasten voet gebragt. Merkelyk verſchil hadt 'er ſedert plaats, tuſſchen de manier van behandeling, die, by de Omwenteling reeds ontworpen, nu werdt vastgeſteld, en die, welke onder het voorgaand beſtuur hadt ſtand gegreepen. Om onze Leezers, door vergelyking van het tegenwoordige met het voorledene, dit onderſcheid te doen opmerken; als mede, omdat de zaak zelve, onderſcheiden, verdient gekend te worden, vinden wy geraaden, dezelven het geheele Ontwerp onder het oog te brengen, zo als het thans in werking werdt gebragt, en vervolgens, eenigen tyd, heeft ſtand gehouden. Reglement van Orde raakende de Municipaliteit.

REGLEMENT VAN ORDE

en van Verdeeling der werkzaamheden van de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam.

EERSTE HOOFDSTUK.

Betreffende de Vergadering en werkzaamheden van het geheele lichaam der 60 Repreſentanten van het Volk van Amſterdam.

1. Deze 60 zullen alle Woensdagen namiddag, ten 5 uuren, vergaderen op de kamer

1795. mer der Repreſentanten, om aldaar te delibereren en concluderen over zaaken, welken door de Committés, of door het na te meldene Collegie, ter hunner kennisſe zullen gebragt worden; en zullen alsdan, vermits de menigvuldigheid en uitgeſtrektheid van de onderwerpen, mitsgaders ten einde met de deliberatiën over dezelve onafgebroken te kunnen voortgaan, en alzo des te beter op de ware belangen van de Burgery daaromtrent waakzaam te kunnen zyn, op zodanige Woensdagen enkel en alleen daartoe vaceren, en dus, gedurende zodanige ſesliën, met niets anders kunnen worden gemoeid, ten ware in cas van de uiterſte presſance.

2. De Non-comparanten zullen verbeuren *f* 6 : - :, en die een kwartier uurs te laat komen *f* 3 : - :, beide ter dispoſitie van de generale Vergadering; ten ware in cas van wettige redenen, waarover, in gevalle van disſenſie, geoordeeld zal worden door de meerderheid, aan welks beſliſſing men gehouden zal zyn zich te gedragen.

3. Zy zullen alsdan by beſloten billetten kiezen een' Vice-Preſident voor den tyd van veertien dagen, welke tot Preſident zal opklimmen, en by wederverkiezing binnen den tyd van twee maanden, nadat zyn preſidium zal zyn afgeloopen, de vryheid zal hebben zich daarvan te excuſeren, doch anders niet.

4. De Preſident zal de Vergadering ope-

nen

nen met een gebed, volgens het daarvan vastgeſtelde formulier. 1795.

5. Zal, nadat de notulen der laatstvoorgaande Vergadering naar behooren zullen gereſumeerd zyn, alle zaken in orde voordragen, en zorgen, dat de deliberatien geregeld gehouden worden, midsgaders de ſtemmen opnemen en de concluſien formeren; zullende, ten aanzien der ſtemming, in ieder zitting, van den oudſten af, vyf der Leden naar beneden verſchikken.

6. De Preſident zal, zonder unanieme ſtemmen, niemant tot het bekleeden van eenig ambt of officie mogen voordragen, maar wel tot Commisſiën uit het midden der Vergadering.

7. Een der Leden, iets hebbende voor te dragen, zal aan den Preſident het woord moeten vragen, en, dat verkregen hebbende, zyne voordragt mogen doen; zullende anders niemant voor zyne beurt mogen ſpreken, en ook die woordvraging niet mogen geſchieden, zo lang 'er over eenig point omvrage geſchied, ten zy de voordragt, waartoe men de woordvraging doet, van eenen onmiddelyken invloed zyn mogte op het point, waaromtrent de omvrage gedaan word.

8. By gelegenheid van het ſtaken der ſtemmen, zal de Preſident eene beſliſſende ſtem hebben, voor zo verre zaken betreft; doch, by gelegenheid van het ſtaken der ſtemmen nopens perſoonen, zal het lot beſliſſen; en zal de Preſident, vóór het ſchei-

1795. den der Vergadering, wyders aan elk der Leden afvragen, of dezelven iets te proponeren hebben.

Werkzaambeden dezer Vergadering.

9. In deze Vergadering zullen benoemd worden de Gedeputeerden in de Vergadering der Repreſentanten van het *Volk* van Holland, en zulks ten getale van agt uit het ligchaam van deze Vergadering, en de overigen uit de Burgery, te ſamen ten getale van twaalf Gedeputeerden, of meerder, naar verëisch van zaken; voor welken de credentiälen mede in deze Vergadering zullen worden opgemaakt.

10. In deze Vergadering zullen mede benoemd worden de Leden tot de reſpective Committés, als van *Algemeen Welzyn*, *Finantie*, *Koophandel en Zeevaart*, *en Waakzaambeid*; te weten, in dat van

Algemeen Welzyn. . .	17.
Finantie.	17.
Koophandel en Zeevaart. .	17.
Waakzaambeid. . .	9.
	60.

Zullende 'er altoos naar 's Hage gedeputeerd worden:

Uit Algemeen Welzyn. .	3.
— *Finantie.* . . .	2.
— *Koophandel en Zeevaart.* .	2.
— *Waakzaambeid* . .	1.
	8.

En zullen de Leden, welke uit 's Hage te

te rug komen, wederkeeren in die ſtede- 1795.
lyke Committés, waartoe dezelven behooren.

11. In den boezem dezer Vergadering berust de gebiedende magt, blyvende het executive, zo veel mogelyk, by de Committés.

Dus behoort inzonderheid tot de werkzaamheden dezer Vergadering, onder anderen:

Het maken en doen emaneren van allerhande keuren en ordonnantiën, mitsgaders het uitoëfenen van het hoog bevel over de Burger-militie, en de verdere in ſtads eed en dienst ſtaande gewapende magt; zullende de Preſident dagelyks het *Woord* geven, en teffens, by nacht, de custodie hebben van den ſleutel der kist, waarin de ſleutels der geſloten boomen en poorten des avonds op het Huis der Gemeente gedeponeerd worden.

12. In deze Vergadering zullen mede afgedaan worden alle zaken van merkelyke importantie, het zy *dezelven direct* tot derzelver kennis gebragt worden, het zy door de reſpective Committés, of door het na te melden Collegie.

13. Wanneer by den Procureur der Gemeente capitale concluſie tegen misdadigen genomen mogte worden, zal eene Commiſſie van twee Leden, uit het midden dezer Vergadering daartoe te benoemen, daarop, benevens den Maire, moeten adviſeren; en zal vervolgens het advies door den Maire,

1795. aan 't hoofd van dezelve Commisſie, worden uitgebragt; zullende de Maire wyders gehouden zyn te ſtaan over de executie van doodvonniſſen.

14. Deze Vergadering zal ook uit haar midden committeren eenige Leden tot Curatoren van het Athenæum, mitsgaders van de Latynſche Schoolen, gelyk mede tot Commisſariſſen van den Kruidtuin en Houtvesterye, en zulks, voor de eerſtemaal, tot 19 January 1796, en vervolgens voor den tyd van één jaar.

15. In deze Vergadering zullen mede begeven worden de ambten, volgens de lyst, daarvan te formeren.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Betreffende de generale verpligtingen van de reſpective Committés.

1. Ieder Committé zal, ordinair, Dingsdag, Donderdag en Vrydag vergaderen, van des morgens ten 10 uren tot ten minſten 11 uren, of zo veel langer als de omſtandigheden zouden mogen veröiſchen, het geen beöordeeld zal worden door den Voorzitter, door ieder Committé in zyn departement te benoemen; zullende de Voorzitter van ieder Committé teffens het vermogen hebben, om het Committé zo dikwyls extraördinair te convoceren, als hy zal oordeelen noodig te zyn.

2. De Non-comparanten zullen verbeuren *f* 6-:-:, en die een kwartier uurs te laat komen *f* 3-:-: beide

ter dispositie van ieder Committé in zyn reguard; ten ware in cas van wettige redenen, waarover, in gevalle van disensie, geoordeeld zal worden door de meerderheid, aan wier beslissing men gehouden zal zyn zich te gedragen. 1795.

3. De Voorzitter zal alle zaken voordragen, en zorgen, dat de deliberatiën geregeld gehouden worden, mitsgaders de stemmen opnemen, en de conclusien formeren.

4. Een der Leden, iets hebbende voor te dragen, zal aan den Voorzitter het woord moeten vragen, en, dat verkregen hebbende, zyne voordragt mogen doen; zullende anders niemand voor zyne beurt mogen spreken, en ook die woordvraging niet mogen geschieden, zo lang 'er over eenig point omvrage geschied, ten zy de voordragt, waartoe men de woordvraging doet, van eenen onmiddelyken invloed zyn mogte op het point, waaromtrent de omvrage gedaan word.

5. By gelegenheid van het staken der stemmen, zal de Voorzitter eene beslissende stem hebben.

6. Zullen alles afdoen dat aan hen, het zy door de Vergadering van Representanten, het zy door het na te melden Collegie, ten dien einde zal gerenvoyeerd worden.

7. Zullen gehouden zyn op al het geen verder aan hen, ten fine van advies, gerenvoyeerd zoude mogen worden, ten spoedigsten

1795. doenlyk, van hetzelve advies ſchriftelyk te dienen.

8. Zullen zorge moeten dragen, dat tegen 11 uren, wanneer het na te melden Collegie vergaderen zal, uit hun midden zo veel Leden derwaarts worden afgezonden, als hierna Cap. IV. §. 1 zal worden vermeld; en zullen alle dezelve Leden verpligt zyn, om, gedurende hunne 14 daagſche functie in het na te melden Collegie, ook des Saturdags, Sondags en Maandags in de Stad te blyven, telkens op verbeurte van vyftig guldens, in gevalle dezelven op één van de drie laatstgemelde dagen abſent zouden mogen zyn; ten ware in cas van wettige redenen, waarover, in cas van diſſenſie, geöordeeld zal worden door de meerderheid van het na te melden Collegie, aan welks beſliſſing men gehouden zal zyn zich te gedragen; zullende echter van deeze boete vry zyn zodanig Lid, wiens tourbeurt door een' ander' op zich genomen is, mits dat hy, wiens tourbeurt door een' ander' is aangenomen, daarvan kennis geve aan den Voorzitter van zyn Committé, met opgave van den perſoon, die deszelfs beurt op zich genomen heeft; zullende in dat geval de Overnemer van die tourbeurt caſu quo in dezelfde boete gehouden zyn.

9. Zullen reſpectivelyk van alle hunne verrichtingen behoorlyk verbaal doen houden, en daartoe zo veel clercquen mogen aanſtellen, als ieder Committé zal oordeelen noodig te hebben; blyvende de benoeming

der

der Secretarisſen aan de volle Vergadering der Repreſentanten op voordragt van de reſpective Committés. 1795.

10. Wanneer in het een of ander van de voorſz. Committés zaken mogten voorkomen, welke iemand der Leden van het zelve zouden mogen concerneren, directelyk of indirectelyk, zo in reguarde van hun lieder perſonen, als van hunne vrinden en magen, tot den vierden graad, zullen zy daarin niet mogen adviſeren, noch tegenwoordig zyn by het delibereren en beſluiten van dien, maar uit de vergaderkamer, gedurende de deliberatiën en het reſolveren op zodanige zaken, moeten vertrekken.

11. Zullen voorts ook de magt en het vermogen hebben, om, voor Stads rekening, alle noodwendig vereischte uitgaven te doen, zo tot het ſalariëren van een competent getal van bedienden, en van welker ſalaris het montant, teffens op hun lieder voordragt, door gemelde Vergadering zal worden bepaald, als tot goedmaking van alle verdere onkosten, en te doene verſchotten; zullende het montant der telkens in eens door hen op te geven ſommen, aan hen, het zy wekelyks, het zy maandelyks, op ſchriftelyke requiſitie van den Penningmeester, daartoe, door elk in zyn reguard, uit hun midden te benoemen, van Stads wege, tegens een behoorlyk recepis, op de Theſaurie worden afgegeven; mits dienaangaande, gelyk mede in het generaal,

1795. wegens alle hunne verrichtingen, verantwoordelyk blyvende aan de volle Vergadering van Repreſentanten.

12. En zullen laatstelyk alle Dingsdagen aan den Preſident van de algemeene Vergadering der Repreſentanten een extract uit hunne notulen, continerende het geen in de voorgaande week door elk in zyn reguard verhandeld is, ter hand ſtellen.

DERDE HOOFDSTUK.

Betreffende de byzondere werkzaamheden van ieder Committé.

A. Het Committé van *Algemeen Welzyn*

1. Zal in het algemeen gehouden en verpligt zyn, om, op de naauwkeurigſte wyze doenlyk, zorge te dragen voor de richtige beheering en beſtiering van alles, waarby het algemeen welzyn, buiten de vakken, tot andere Committés, of Kameren, behoorende, belang heeft.

2. Item, om met betrekking tot zadanige onderwerpen van hunne werkzaamheden, waarby de algemeene rust, orde en veiligheid binnen deze ſtad, of ook de belangen van koophandel en zeevaart, naar hunne gedachten, zouden mogen geïnteresſeerd zyn, daarvan ten ſpoedigſten doenlyk aan het Committé van algemeene waakzaamheid, of aan dat van koophandel en zeevaart, kennis te geven, en met dezelve reſpectivelyk te confereren over de meest bekwame middelen, ten einde alle desörden voor te komen, of in gevalle dezelven reeds

plaats

plaats mogten hebben, die ten krachtigſten tegen te gaan, en uit den weg te ruimen. 1795.

3. In het byzonder zullen de werkzaamheden van dit Committé zich bepalen tot

* De Weeskamer.

** De Lombard.

*** *Het opzigt over alle de voorwerpen van leeftocht, als, by voorbeeld, de verzorging van granen in der ſtads magazynen, en van verſch water in der ſtads regenbakken; gelyk mede over de zetting van het brood, en wat dies meer is.*

**** En voorts tot al het geen het huishoudelyk beſtier der ſtad betreft, voor zo verre het een en ander niet reſorteert onder het beſtier van die Leden, welke de zaken ter Theſaurie Ordinaris zullen waarnemen, als waarvan het ſamenſtel, ten minſten voor als nog, in zyn geheel dient te blyven.

Het voorgemeld beſtier zal in het byzonder tot onderwerpen hebben:

a. *Het oppertoevoorzigt over het onderhoud, en,* (behalven het Huis der Gemeente, mitsgaders de gebouwen en werken, waarvan het oppertoevoorzigt aan het Committé van koophandel en zeevaart is opgedragen, gelyk mede van het Athenæum, de Latynſche Schoolen, en den Kruidtuin, het welk aan byzondere daar toe Gecommitteerden gedemandeerd blyft,) teffens ook over de richtige beheering en beſtiering van alle ſtads gebouwen, godshuizen

1795. en godsdienstige geſtichten, mitsgaders die tot bevordering van weetenſchappen en nuttige oefeningen van ſtads wege zyn aangelegd, als daar zyn de mindere Schoolen en de Anatomie, de ſtads Apotheek en het Collegium Medicum ſpecialyk daar onder bepreepen; gelyk mede over dezer ſtads jagten en jagthavens.

b. Het oppertoevoorzigt over alle openbare markten, mitsgaders over alle gilden van neeringen, handwerken en arbeiders, welken niet tot het departement van den koophandel behooren; mitsgaders over alle andere voornaame en andere neeringen, tot geen gilden behoorende, voor zo verre daaromtrent by politicque keuren van ſtads wege is voorzien; gaande ten dien oprigte, al waar het noodig zoude mogen zyn, de conçert te werk met het Committé van koophandel en zeevaart; even zeer als in het oppertoevoorzigt door dit Committé te houden over de veêr-, beurt- en marktſchepen, mitsgaders (de modderwerken uitgezonderd) over alle ſtads vaartuigen, ſchuiten en ſchouwen; gelyk mede over de boden, voerlieden, jagers, en alle andere in ſtads dienst of werk geëmployeerde perſonen, de wyk- en brandmeesteren ſpecialyk daaronder begrepen; en voorts ook over dezer ſtads couranten en drukkers; mitsgaders in het generaal over alle perſonen en zaken, waaromtrent het huishoudelyk beſtier dezer ſtad eenige voorziening zoude mogen vereïſchen, voor zo verre zulks niet gedemandeerd is aan eenige van de andere Committés, of voor

voor als nog gelaten word by de Theſaurie Ordinaris. 1795.

c. De zorge, dat alle ſtads *binnenlandſche* bezittingen door de Ambtenaren en verdere bedienden op de best mogelyke wyze worden beheerd en beſtierd, gelyk mede voor de handhaving van alle ſtads rechten over verſcheiden meiren, polders, dyken, wegen, zandpaden, trekpaden, en vaarten; de tollen en gabellen, mitsgaders de visſcheryen, tot dit een of ander behoorende, ſpecialyk daar onder begrepen.

d. De zorge voor de richtige uitvoering en naarkoming van alle keuren en ordonnantiën, het huishoudelyk beſtier van de ſtad betreffende, voor zo verre zulks enkel *politiek* en *huisboudelyk* zal zyn, mitsgaders geene relatie hebbende tot de adminiſtratie van juſtitie; gelyk mede voor zo verre zulks van eene *politieke* voorziening dependeren kan, voor het maintien van alle de rechten deezer ſtad, en van derzelver ingezetenen.

e. De oppervoogdyſchap over de ſtads armen en *godshuizen*, mitsgaders het interponeren van conſent aan vrouwen, jonge dochters, of minderjarigen, om eenige (die men noemt) ſchepenenbrieven te verlyden.

f. Het, ten name van *het Committé van algemeen welzyn, als daartoe door de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam gequalificeerd*, doen opmaken, en, met ſtads cachet gemuniëerd, mitsgaders door eenen van de Secretariſen, *ter ordonnantie van het Committé voorſz.* geteekend, doen expe-

1795. expediëren en uitgeven van publieke acten, tot dit departement eene ſpeciale betrekking hebbende: als, by voorbeeld, *gerechtelyke procuratiën*, *brieven van voorſchryving*, *verzoekbrieven*, voor zo verre dezelven niet tot het departement van de juſtitie behooren, *gezondheids-brieven*, *burgercedulen en acten van admisſie*, *acten van legaliſatie*, *testimonialen*, *vidimus*, *affirmatiën en dolegantiën*, *certificaten*, voor zo verre dezelven niet tot het departement van den koophandel en zeevaart, mitsgaders dat van juſtitie, behooren; en wat dies meer is.

g. Het beoordeelen, mitsgaders in trein doen brengen van nieuwe uitvindingen, voor zo verre het huishoudelyk beſtier van de ſtad daarby zoude mogen wezen geïnteresſeerd,

h. Het verleenen van appointementen tot in het openbaar te doene verkoopingen van inboedels, meubilaire goederen, huizen, landeryen en effecten, voor zo verre dezelven ten dien opzichte noodig zyn, en niet zyn van het departement van het committé van juſtitie.

i. Het af- en aanſtellen van alle Officianten en Bedienden, welke tot het *huisboudelyk* beſtier van deze ſtad behooren, volgens eene daarvan op te maken lyst; mitsgaders ook het af- en aanſtellen der Overlieden van gilden, waarover het oppertoevoorzigt aan dit Committé is opgedragen; en, voor zo verre iemant der gemelde perſonen gehouden mogte zyn cautie te ſtellen by de aanvaar-

vaarding van zyn officie of bediening; het voor hen doen paſeren van de acten van borgtogt, en dezelven op gelyke wyze te doen expediëren, als zo even met relatie tot andere acten, door dit Committé zullende worden uitgegeven, bepaald is. 1795.

k. Het afnemen van alle eeden, waar zulks hier ter ſtede te paſe mogte komen, uitgezonderd met betrekking tot perſonen, die verantwoordelyk zyn aan eenige van de andere Committés, en eeden op verklaaringen.

l. Het voor ſtads rekening doen van de vereïschte betalingen voor het onderhoud, de herſtelling en verbetering van alle de ſtads gebouwen en geſtichten, mitsgaders van alle zodanige Ambtenaren, Officianten en Bedienden, als tot het huishoudelyk beſtier van de ſtad (met uitzondering van het geen voor als nog by de Theſaurie Ordinaris zal blyven) bevonden zullen worden te behooren; alle welke betalingen door hen gedaan zullen worden op ordonnantien van het na te melden *Collegie*, welke ordonnantien ten dien einde telkens aldaar gevraagd zullen worden, met ſpecificque opgave, waartoe het montant derzelve zoude moeten gebruikt of beſteed worden.

4. Zullende het Committé van algemeen welzyn, voorts, ook nog de magt en het vermogen hebben, om promptelyk voor zich te mogen doen ontbieden alle zodanige perſonen, welke, naar hunne gedachten, omtrent deze of geene pointen, tot de werk-

zaam-

1795. zaamheden van dit Committé betrekking hebbende, eenige nadere indicatien of opheldering zouden kunnen aan de hand geven; zullende die geen, welke alzo gerequireerd worden, gehouden zyn zich aldaar te ſiſteren.

5. Zullen ondertuſſchen het werk, dat 'er te doen zal vallen, onder hen lieden zodanig mogen verdeelen, als zy tot de meeste bevordering van expeditie, en de ware belangen van het algemeen welzyn, met onderling goedvinden zullen oordeelen te behooren; behoudelyk dat van alle zaken van aanbelang in het Committé rapport worde gedaan, om daarop collegialiter te worden gereſolveerd.

B. Het Committé van *finantie.*

1. De werkzaamheden van dit Committé zullen zich bepalen tot

* De *theſaurie ordinaris.*

** De *theſaurie extraördinaris*, waarby de *ontvangst der* 100 *en* 200 *penningen*, mitsgaders *het ſchatten van den* 12 *penning der nieuwelings getimmerde of verbeterde huizen*, gevoegd kan worden, en

*** De *rekenkamer*, waarby de *groote accys* gevoegd kan worden.

2. Het zelve Committé zal zich in het byzonder, met relatie tot de ſtad, niet alleen bezig houden met het opnemen van ſtads Finantie-wezen, in alle deszelfs vakken, en daarvan accurate en gedetailleerde lysten formeren, zich van ieder, welke in een of ander vak van dien geëmployeerd is,

is, de noodige informatiën laten geven, de gebreken, daarin plaats hebbende, aanwyzen, de middelen tot redres en verbetering van ſtads Finantien aan de Repreſentanten op geven, mitsgaders aan dezelven alle zodanige voorſtellingen dienaangaande voordragen, als tot het bedoelde ſalutaire einde zouden kunnen dienſtig zyn; maar ook om ten allernaauwkeurigſten zorge te dragen, dat alle de ſaldoos der geäpprobeerde rekeningen behoorelyk ter Theſaurie worden opgebragt. 1795.

3. Zullen de magt hebben tot het af- en aanſtellen, mitsgaders beëedigen, van alle Officianten en Bedienden, tot het vak van de Finantie behoorende, volgens eene daarvan op te maken lyst, en, voor zo verre iemand der gem. perſonen gehouden mogte zyn cautie te ſtellen by de aanvaarding van zyn officie of bediening, zullen de acten van borgtogt worden opgemaakt ten name van het *Committé van Finantie als daartoe door de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam gequalificeerd*, en voorts met ſtads zegel gemanieërd, mitsgaders door eenen van de Secretariſen, *ter ordonnantie van het voorſz. Committé* geteekend, geëxpedieërd worden.

4. Zullen ondertuſſchen het werk, dat 'er te doen zal vallen, onder hen lieden zodanig mogen verdeelen, als zy tot de meeste bevordering van expeditie en de ware belangen van ſtads Finantie-wezen, met onderling goedvinden zullen oordeelen te behooren;

1795. ren; behoudelyk dat van alle zaken van aanbelang in het Committé rapport worde gedaan, om daarop collegialiter te worden gereſolveerd.

C. Het Committé van *Koophandel en Zeevaart*:

1. Zal in het algemeen gehouden en verpligt zyn, om op de *krachtdadigſte wyze* doenlyk te zorgen voor de richtige beheering en beſtiering van alles, waarby de koophandel en zeevaart belang heeft.

2. Item, om met betrekking tot mercantiële *objecten*, waarby de algemeene rust, orde en veiligheid binnen deze ſtad, naar hunne gedagten, zoude mogen geinteresſeerd zyn, daarvan ten ſpoedigſten doenlyk aan het Committé van Algemeene Waakzaamheid kennisſe te geven, en met *hetzelve*, gelyk ook, in daartoe gedisponeerd zynde gevallen, met het Committé van Algemeen Welzyn, te conſereren over de meest bekwame middelen, ten einde alle desörden voor te komen, of, in gevalle dezelven reeds plaats mogten hebben, die ten krachtigſten tegen te gaan, en uit den weg te ruimen.

3. Zal in het byzonder het oppertoevoorzigt hebben over de richtige beheering en beſtiering van den Oosterſchen handel en rederye, mitsgaders van den Ruſſiſchen of Moscoviſchen handel, en van de Vaart op den Rhyn, alles voor zo veel deze ſtad aangaat; en wyders over de wisſelbank, der ſtads beleeningkamer, het werk

der

der adſignaten, de buitenlandsvaarders, de waterſcheepslieden van het eiland Marken, de beurs, de koornbeurs, het koornmeters-huis, de wagen, de walen, de kranen, de havens, het meten van ſchepen, voor zo verre zulks van ſtads wege behoort gedaan te worden, het yken van ballasters, den grooten en kleinen yk, het touwwerk, de hop, de tabak, de wol, de zyden manufacturen, ſtads zyden windhuis en zyden hallen, de ſaaihal, het ſtaalhof, de esſayeurs, en de rechten van commercie, welke voor rekening van deze ſtad geheven worden, en voorts in het generaal over alle fabrieken en trafieken, mitsgaders alle tar-, keur- en refactie-meesters; en zullen teffens hebben de electie van aan hun daartoe genomineerde perſonen tot Directeuren van den Levantſchen handel en de navigatie op de Middellandſche Zee, voor zo verre het recht daartoe aan deze ſtad zoude mogen competeeren; blyvende voor het overige de zorg voor het onderhoud der bovengem. reſpective gebouwen en verdere opgem. werken aan het Committé van Algemeen Welzyn bevolen. 1795.

4. Zal in het byzonder mede het oppertoevoorzigt hebben over alle gilden van neeringen, tot het vak van den koophandel en zeevaart relatief: als daar zyn, onder anderen, het groot-binnen-en-buitenlands-vaarders-gilde, het compasſen-en zeilenmakers gilde, het koorndragers-gilde, het koornlichters-gilde, het koornmeters-en zet-

1795. ters-gilde, het makelaars-gilde, het scheepstimmermans-en mastenmakers-gilde, het roeisteiger-en schuitenvoerders-gilde, het vlotschuiten-voerders-gilde, het waagdragers-gilde, het wynkoopers-gilde, het bontwerkers-gilde, en dat van den lakenhandel.

5. Het zal ook verleenen de appointementen tot in het openbaar te doene verkoopingen van koopmanschappen en schepen, voor zo verre dezelven ten dien opzigte nodig zyn, en niet zyn van het departement van het Committé van Justitie.

6. Zal de magt hebben tot het af- en aanstellen, mitsgaders beëedigen van Overlieden van gilden, en voorts van alle Officianten en Bedienden, die tot het vak van den koophandel en zeevaart behooren, volgens eene daarvan op te maken lyst; en voor zo verre iemant der gemelde personen gehouden mogte zyn cautie te stellen by de aanvaarding van zyn officie of bediening, zullen de acten van borgtogt worden opgemaakt ten name van het *Committé van koophandel en zeevaart, als daartoe door de Representanten van het Volk van Amsterdam gequalificeerd*, en voorts met stads cachet gemuniëerd, mitsgaders door eenen van de Secretarisen ter *ordonnantie van het Committé voorsz.* geteekend, geëxpedieerd worden, even gelyk andere publieke acten tot het vak van den koophandel en zeevaart betrekking hebbende: als by voorbeeld,

beeld, *zeebrieven*, *tarrabrieven*, *affirmatie-* 1795.
of *zoutbrieven*, *certificaten*, en wat dies meer is.

7. Zal ook promptelyk voor zich mogen doen ontbieden alle zodanige perſonen, welke, naar hunne gedachten, omtrent deze of gene poincten, tot de richtige beheering en beſtiering van den koophandel relatief, eenige nadere indicatiën of opheldering zouden kunnen aan de hand geven; zullende die geenen, welke alzo gerequireerd worden, gehouden zyn zich aldaar te ſisteren.

8. Zal ondertuſſchen het werk, dat 'er te doen zal vallen, onder hen lieden zodanig mogen verdeelen, als zy tot de meeste bevordering van expeditie en de ware belangen van den koophandel en zeevaart, met onderling goedvinden, zullen oordeelen te behooren; behoudelyk dat van alle zaken van aanbelang in het Committé rapport worde gedaan, om daarop collegialiter te worden gereſolveerd.

D. Het Committé van *Algemeene Waakzaamheid*,

1. Zal in het algemeen gehouden en verpligt zyn, om, op de krachtdadigſte wyze doenlyk, te zorgen voor de handhaving van de algemeene rust, orde en veiligheid binnen deze ſtad en derzelver jurisdictie, mitsgaders dadelyk te verſtoren al het geen in deszelfs gevolgen aanleiding zoude kunnen geven tot verſtooring van de algemeene rust; en wyders zich te bevlytigen ter ont-

1795. dekking, voorkoming, beteugeling en weering van alles, wat den minſten zweem zoude mogen hebben van toeleg tot verraderye, muiterye, of oproer.

2. Zal voorts ook goede correſpondentie houden, en door den *Maire* doen houden, met het hoofd, of de hoofden der Burgermilitie en gewapende magten, *mitsgaders* met den *Procureur der Gemeente*, ten einde mede langs zodanige wegen te ontdekken, wat door kwaadwilligen gemachineerd of ondernomen zou mogen worden, om de algemeene ruſt, orde en veiligheid directelyk of indirectelyk te ſtooren, of eenige de allerminſte præjudicie daaraan toe te brengen.

3. Zal in het byzonder gehouden en verpligt zyn om te verſtooren alle attroupementen, bewegingen en ſamenkomſten, het zy openbare, het zy geheime, waaruit iets nadeeligs voor de algemeene ruſt, orde en veiligheid zoude kunnen gevreesd worden.

4. Zal de magt hebben om daartoe niet alleen aan den *Maire*, mitsgaders aan deszelfs ſubſtituten en dienaren, ten allen tyde, de vereiſchte orders te geven, maar ook om by alle voorvallen, waarin zulks noodig zoude mogen ſchynen, eene toereikende adſiſtentie te requireren van de gewapende magt, in het Burgerlyke, of Militaire, voor zo verre dezelve ſtaande is in eed en dienſt van de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam, en zal teffens van

van tyd tot tyd, zo met den militairen Commandant van de ſtads troupen, als met de Colonellen van de Schutterye, over de meest bekwame middelen ter handhaving van de rust, orde en veiligheid moeten confereren. 1795.

5. Zal de voorſz adſiſtentie altoos requireren in geſchrifte, door den Preſident van het Committé gevidimeerd, en ter ordonnantie van hetzelve Committé door den Secretaris geteekend.

6. Ingevalle het Committé zelve niet vergaderd zoude mogen zyn, zal de voorzeide adſiſtentie mogen worden gerequireerd door ten minſten twee Leden van het Committé, welker tourbeurt het zoude mogen wezen als Commisſariſsen, by abſentie van het Committé, op alle voorkomende zaken, die geen uitſtel kunnen dulden, het zy ter requiſitie van den *Maire*, het zy *ex Officio*, ordre te ſtellen; des dat dezelven in zodanige gevallen zullen gehouden en verpligt zyn, om van al het geen zylieden, by abſentie van het Committé, hebben verricht of beſloten, aan de eerstvolgende Vergadering van het Committé rapport te doen, ten einde daarop vervolgens *in Collegio* te beſluiten, en van alles aanteekening te houden in de Registers.

7. Zal in het byzonder ook *ex Officio* zorge moeten dragen, dat daadelyk verſtoord worden alle geheime conventiculen, waarin iets, dat præjudiciabel zoude kunnen zyn aan de algemeene rust, orde en veiligheid,

1795. zoude mogen gemachineerd worden; gelyk mede dat alle huizen, of andere verzamelplaatzen, waarin zodanige conventiculen gehouden zouden mogen worden, daadlyk worden gesloten.

8. Zal voorts ook gehouden en verpligt zyn, om ten spoedigsten doenlyk informatien te nemen, en door den *Maire* te doen nemen, omtrent alle zodanige zaken, als aan hetzelve ten dien einde, het zy door het na te melden Collegie, het zy door de volle Vergadering van Representanten, zouden mogen worden gerenvoyeerd, en aan dezelven van hunne bevinding, met overzending der genomen informatien, kennis te geven, om daarop het verder goedvinden van dezelve Vergadering af te wachten.

9. Zal al verder gehouden en verpligt zyn, om, wanneer het iets zoude mogen voorkomen, dat in deszelfs gevolgen tot stooring van de algemeene rust, orde en veiligheid aanleiding zoude kunnen geven, doch waarover het oppertoevoorzigt zoude mogen gedemandeerd zyn aan het *Committé van Algemeen Welzyn*, alsdan daarvan aan hetzelve Committé ten spoedigsten doenlyk kennis te geven, en met hetzelve te confereren over de meest bekwame middelen, ter weering van alle combustiën of wanörde, die daaruit in præjudicie van de algemeene rust, orde en veiligheid zouden kunnen ontstaan, of bereids zouden mogen plaats hebben.

10. Zal

10. Zal voorts aan het hoofd hebben den *Maire*, door de volle Vergadering van Repreſentanten benoemd, die ten hunnen reguarde gehouden zal zyn, om alöm zeer exacte correspondentie te houden, ter ontdekking van al het geen dat door kwaadwilligen, ter verſtooring of in præjudicie van de algemeene rust, orde, en veiligheid, zoude mogen gemachineerd of ondernomen worden, en van al het geen hem dienaangaande zoude mogen zyn voorgekomen, aan hen, met den meest mogelyken ſpoed, ſchriftelyk rapport te doen; ten ware de presſance der zaak niet toeliet hetzelve terſtond in geſchrifte te vervatten, het geen echter zo kort mogelyk daarna zal moeten geſchieden, ten einde daarvan in actis behoorlyke aanteekening te worden gehouden, mitsgaders daarop in orde te kunnen delibereren en beſluiten. 1795.

11. Zal by elke Vergadering, op de kennisgeving van het geen de *Maire* by abſentie van het Committé tot handhaving van de algemeene rust, orde en veiligheid, zoude mogen hebben geördonneerd, of reeds werkſtellig gemaakt, daarop verder zodanig beſluiten, als bevonden zal worden te behooren, en van dat alles *in actis* behoorlyke registratie doen.

12. Zal in het generaal aan den *Maire*, die by de opening der Vergadering zal behooren tegenwoordig te zyn, zodanige bevelen kunnen geven, of doen toekomen, als geördeeld zullen worden tot conſerva-

1795. tie, handhaving of herſtelling van de algemeene rust, orde en veiligheid te kunnen verſtrekken.

13. Zal, byaldien de *Maire*, in *flagrantie*, apprehenſiën van perſonen, of aanhouding van ſuſpecte goederen, zoude mogen gedaan hebben, daarvan, ten ſpoedigſten doenlyk, kennis ontvangen; doch zal de *Maire* tot alle verder te doene apprehenſiën authoriſatie noodig hebben van het Committé, even zeer als tot het doen van viſitatiën van ſuſpecte huizen, pakhuizen, kelders, lootſen, vaartuigen, en wat dies meer is, ten ware de presſance der zaak niet toeliet de authoriſatie van het vergaderde Committé daarop af te wachten; zullende in die gevallen, op de kennisgeving van den *Maire*, proviſionele authoriſatie geſteld mogen worden door twee of drie Commisſariſſen, die daartoe aan de beurt zullen liggen; terwyl de *Maire* altoos, en in alle gevallen, by het doen der voorſz. viſitatiën, geadſiſteerd zal moeten worden door twee Leden van het *Committé*, benevens derzelver Secretaris.

14. Zal, wanneer eenige perſonen geapprehendeerd mogten zyn, dezelven over de ſaiten, ten hunnen laste, het zy door den *Maire*, of van elders ingebragt, ſummierlyk ondervragen, en daar van, gelyk mede van derzelver antwoorden, behoorelyke aanteekening doen houden.

15. Zal ook in alle gevallen promptelyk voor zich mogen doen ontbieden alle zo-

da-

danige perſonen, welke nopens het gebeurde, dat ter hunner kennisſe zal zyn gekomen, eenige informatie of nadere indicatie zouden kunnen opgeven; en zal dezelven daarover ſummierlyk ondervragen, mitsgaders van derzelver antwoorden behoorelyke aanteekening houden, en de zodanigen, die, gerequireerd zynde, weigerig of nalatig mogten blyven zich tot het geven van behoorelyke informatien voor het Committé te ſiſteren, daartoe, ten hunnen koste, by gyzeling, als anderzins, de facto mogen bedwingen. 1795.

16. Zal, na het bekomen van alle mogelyke informatien en nadere ouvertures, vervolgens ſummierlyk beoordeelen, of de geapprehendeerde, of anderzints ſuſpecte perſonen, die van hunnentwege, by proviſie, in civiele bewaring zouden mogen geſteld zyn, in ſtaat van formele beſchuldiging zouden behooren geſteld te worden, dan niet; en, zo ja, dezelven alsdan renvoyeren aan het Committé van Juſtitie, als den ordinairen, dagelykſchen en competenten Rechter, om aldaar, door den *Procureur der Gemeente*, verder tegen de zodanigen geprocedeerd te worden, als in goede juſtitie bevonden zal worden te behooren; en alsdan te gelyk aan het Committé van Juſtitie moeten worden overgezonden al het geen, relatief tot zodanige zaak, of zaken, onder hen zoude mogen berusten, gelyk mede een Extract authenticq uit het deswegens door hen gehouden verbaal, mitsgaders al het

1795. geen de *Maire* ter dier zaak, of zaken, verder aan het Committé zoude mogen gesuppediteerd hebben, niets daarvan uitgezonderd of gereserveerd.

17. Zal wyders, met relatie tot alle verdere personen en zaken, waaromtrent by meerderheid van stemmen niet tot renvoy aan het Committé van Justitie zoude mogen geconcludeerd worden, terstond bevel mogen geven tot relaxatie van geapprehendeerde, of in provisioneele bewaring gestelde personen, gelyk mede tot opheffing van alle provisioneel beslag van hunnent wege op eenige goederen of papieren gelegd, ten ware met betrekking tot de gesequestreerde goederen of papieren, om byzondere redenen, eene langduuriger aanhouding of custodie zoude mogen worden noodig geoordeeld.

18. Zal voorts ook in gevallen, die daartoe gedisponeerd mogten zyn, goede correspondentie moeten houden met het Committé van algemeene Waakzaamheid, door de Representanten van het Volk van Holland in 's Hage benoemd, en aldaar sesie hebbende.

19. Zal ook het opzigt hebben over het verleenen van paspoorten.

20. Zal ondertusschen het werk, dat 'er te doen zal vallen, onder de Leden van het Committé zodanig mogen verdeelen, als het Committé tot de meeste bevordering van expeditie, en de ware belangen van stad en burgerye, met onderling goedvinden zal oordeelen te behooren; behoudelyk, dat van alle zaken van aanbelang in het Committé rap-

rapport worde gedaan, om daarop collegia- 1795.
liter te kunnen worden gereſolveerd.

VIERDE HOOFDSTUK.

Betreffende de Vergadering en werkzaamheden van het Collegie.

1. Uit de Leden, in de bovengem. reſpective Committés ſeſſie hebbende, zal geformeerd worden een Collegie, beſtaande uit 16 Leden: te weten,

Uit Algemeen Welzyn. . . .	5.
— *Finantie.*	5.
— *Koophandel en Zeevaart.* .	5.
— *Waakzaambeid.* . . .	1.
	16.

Onder welke verdeeling de Preſident en Vice-Preſident der volle Vergadering begrepen zyn.

2. Deze 16 Leden zullen dagelyks vergaderen, uitgenomen des Saturdags en des Zondags, van 11 ten minſten tot 1 uren, of zo veel langer als de omſtandigheden zouden mogen vereisſchen, het geen beoordeeld zal worden door den tydelyken Preſident in de Vergadering van Repreſentanten, die gehouden zal zyn alle de Vergaderingen van dit Collegie by te wonen, en zich, gedurende zyne veertiendaagſche functie, niet uit de ſtad zal mogen begeven, op eene boete, telken reize, van *f* 50 - : - : ter diſpoſitie van het Collegie, ten ware in cas

1795. cas van wettige redenen, het geen, in gevalle van disſenſie, beoordeeld zal worden door de meerderheid, aan wier beſliſſing de Preſident gehouden zal zyn zich ten dezen opzigte te gedragen.

3. Het Collegie zal, geduurende den tyd van zeven dagen, beſtaan uit dezelfde Leden.

4. Zeven van de veertien (de Preſident en Vice-Preſident hiervan uitgeſloten) zullen vervolgens, telkens na verloop van agt dagen, door zeven anderen uit de verſchillende Committés worden vervangen.

5. Eenige van deze 14 Leden zullen vaceren tot het ſpreken met perſonen, die zich komen aandienen, en dus, om zo te ſpreken, het loopende werk moeten waarnemen.

6. De Preſident en Vice-Preſident zullen zo veel vroeger boven komen, als zy dienſtig zullen oordeelen, ten einde het werk, dat in het Collegie verhandeld zal worden, te prepareren, en teffens het vermogen hebben, om, wanneer 'er iets presſants voorvalt, ten allen tyde de overige Leden extra ordinair by briefjes te convoceren.

7. In dit Collegie zullen de rapporten gedaan worden wegens zaken, welke aan de verſchillende Committés door het zelve zullen wezen gerenvoyeerd, om daarop te kunnen concluderen, of wel, zo de zaken hen van te veel aanbelang voorkomen, die te brengen in de volle Vergadering van Repreſentanten.

8. Dit

8. Dit Collegie zal vermogen te disponeren over alle zaken, welke ter hunner tafel zullen gebragt worden, mits in het generaal, wegens alle hunne verrichtingen en besluiten, verantwoordelyk blyvende aan de volle vergadering van Representanten. 1795.

9. Indien 'er zaken van aanbelang mogten voorkomen, omtrent welke het Collegie vermeenen mogt, dat alle de 60 Leden zouden behooren byeen te komen, zal het Collegie dezelve daartoe mede buiten den vastgestelden Woensdag ten allen tyde by briefjes mogen convoceren.

10. Dit Collegie zal altoos uit naam van de Representanten eene exacte correspondentie houden met de Gedeputeerden in 's Hage, en aan hen communiceren al het geen de belangen van de burgerye dezer stad betreft; even gelyk die Gedeputeerden gehouden zullen zyn, dagelyks met dit Collegie te doen, over alles wat ter Vergadering van de Representanten van het Volk van Holland voorvalt.

11. Ieder Lid van dit Collegie, welk een quartier uurs te laat komt, zal verbeuren *f* 3-:-: en die, uitgezonderd in cas van wettige redenen (waarover in cas van dissensie by de meerderheid beslist zal worden) geheel absent blyft, *f* 6-:-:; respectivelyk, ter dispositie van het Collegie; zullende echter van de laatstgem. boete vry zyn zodanig Lid, wiens tourbeurt door een ander op zich genomen is, mits dat hy, wiens tourbeurt door een

1795. een' ander' is aangenomen; daarvan kennis geve aan den Presidente der Vergadering; met opgave van den Persoon, die deszelfs beurt op zich genomen heeft; zullende in dat geval de overnemer van die tourbeurt casu quo in dezelfde boete gehouden zyn.

12. Geen *Lid zal de byeenkomst mogen* verlaten zonder permissie van den President, op eene boete van *f* 3-:-:, ter dispositie als voren.

13. De President zal de Vergadering telkens openen met het voorsz. gebed.

14. Zal, nadat de Notulen der laatstvoorgaande Vergadering naar behooren zullen gerefumeerd zyn, alle zaken voordragen, en zorgen, dat de deliberatien geregeld gehouden worden, mitsgaders de *stemmen* opnemen, en de conclusien formeren.

15. Een der Leden, iets hebbende voor te dragen, zal aan den President het *woord* moeten vragen, en, dat verkregen hebbende, zyne voordragt mogen doen; zullende anders niemant vóór zyne beurt mogen spreken, en ook die woordvraging niet mogen geschieden, zo lang 'er over eenig poinct omvrage geschied, ten zy de voordragt, waartoe men de woordvraging doet, van eenen onmiddelyken invloed zyn mogte op het poinct, waaromtrent de omvrage gedaan word.

16. By gelegenheid van het staken der stemmen, zal de President eene beslissende stem hebben.

17. Van

17. Van al het geen in dit Collegie voor- 1795.
komt, of besloten word, zal behoorelyk verbaal worden gehouden, waartoe alle de 60 Leden, ten overstaan van eenen der Secretarissen, zo dikwyls acces zullen hebben, als dezelven zullen goedvinden te requireren, mits zulks niet doende staande de Vergadering.

18. De Leden, welke by de deliberatien over zaken, in dit Collegie afgedaan, niet present zyn geweest, zullen de faculteit hebben om de bedenkingen, welke zy daar op mogten hebben, op elken eerstvolgenden Woensdag in de volle Vergadering voor te dragen, om daarop alsdan in pleno nader te worden gerefolveerd: en zullen, by faute van dien, de by het Collegie tot dien dag toe genomen besluiten gehouden worden voor verbindende ten opzigte van het geheele lichaam.

Onder de eerste werkzaamheden der onlangs verkozene Effective Municipaliteit, wekte, al spoedig, derzelver aandagt, het beraamen van een vasten voet, aangaande het bewind der Civile en Crimineele Justitie binnen deeze Stad. Ter zyner plaatze hebben wy vermeld, hoe, al kort na de Omwenteling, twee nieuwe posten, onder de naamen van *Maire* en *Prokureur der Gemeente*, waren ingesteld. Noodig was het, dat beide Amptenaars, aan bepaalde voorschriften, verbonden werden. Gelyk zy nu moeten aangezien worden, als den post van Schout der Stad, onder het voorgaande Bestuur,

1795. ſtuur, te hebben vervangen, en diens Amptenaars Inſtructie, ter behoorlyke plaatze, ſtaat vermeld (*p*), oordeelen wy het niet ondienſtig, ten einde om onze Leezeren de natuur deezer posten te doen kennen, de Inſtructien, ieder derzelven afzonderlyk betreffende, hier in te laſchen. Die voor den Prokureur der Gemeente is van den volgenden inhoud.

Inſtructie voor den Prokureur der Gemeente.

1. De *Procureur der Gemeente*, door de Repræſentanten van het Volk van Amſterdam benoemd, zal met betrekking tot alle zaaken, welke het officie van den Publieken Beſchuldiger ſpecteeren, het Hoofd zyn van het Committé van Justitie, en in die relatie aldaar met betrekking tot zodanige zaaken de Vierſchaar ſpannen; doch zal geene deliberatien van 't zelve Committé mogen bywoonen over zaaken, waarin hy Aanlegger of Verweerder is, of die hem zelven, relatief de waarneeming zyner functie, of uit welken anderen hoofde het zyn mogt, directelyk of indirectelyk, zouden mogen concerneeren.

2. Zal binnen deze Stad en de Vryheid van dien exerceeren de Hooge en Laage Jurisdictie, mitsgaders berechten alle breuken, klein en groot, even en op diezelfde wyze, als bevoorens gedaan heeft moeten worden door den toenmaligen Schout; met dien verſtande nochtans, dat hy nopens zaaken, waar by de algemeene rust, orde en veiligheid binnen deze Stad zouden mogen

(*p*) Zie Deel VII., Boek I., bl. 47 env., in Octavo.

gen geintresseerd zyn, niet aanstonds zal mogen ageeren by dit Committé, maar daar over alvorens met den *Maire* dezer Stad goede correspondentie zal moeten houden, en vervolgens afwagten, of het Committé van Algemeene Waakzaamheid de uit dien hoofde suspecte personen in staat van beschuldiging zal hebben gesteld, mitsgaders aan het Committé van Justitie, als den ordinairen, dagelykschen, en competenten Rechter zal gerenvoyeerd hebben, in welk geval alleen de *Procureur der Gemeente* verder tegen de zodanigen voor 't zelve Committé zal hebben te procedeeren, als in goede Justitie bevonden zal worden te behooren. 1795.

3. Zal met betrekking tot alle andere soort van misdaden niemand mogen apprehendeeren, zonder dat ten minsten twee Leden van dit Committé, op zyne schriftelyke voordragt, daar toe decreet zullen verleend hebben, ten ware de apprehensie van zynentwegen gedaan wierde *in flagranti delicto*.

4. Zal, binnen den tyd van vier-en-twintig uuren na de gedane apprehensiën, eenen iegelyken Gevangen voor ten minsten twee Leden van dit Committé behoorlyk op 't fait ondervraagen, en, het zelve gedaan, mitsgaders de antwoorden behoorlyk geannoteerd zynde, vervolgens moeten afwagten, of op het deswegens aan het Committé, of aan het meerderdeel van dien, gedane rapport geresolveerd zal worden, het

1795. begonnen proces verder naar ſtyle voortte-zetten, dan wel den Gevangene onder hand-tasting, of anderſints, te ontſlaan; in welk laatſte geval de relaxatie onverwyld zal moe-ten gedaan worden.

5. Zal, wanneer by het Committé, of het meerderdeel van dien, tot voortzetting van zodanig *proces beſloten mogte worden*, als dan zyne uitterſte devoiren hebben aante-wenden, om het zelve zo ras doenlyk ten einde te brengen, en zal daar toe onder an-deren de magt en 't vermogen hebben, om alle zodanige perſoonen, welker getuigenis hy nodig zoude mogen oordeelen, promp-telyk tot het geven van getuigenis der waar-heid voor 't Committé te doen requireeren en ontbieden, mitsgaders de onwilligen of nalatigen, zo lang de zaak zig in de ter-men van een extraordinair proces bevind, daar toe by gyzeling, als anderzints, de facto te bedwingen.

6. Zal aan de gerequireerde Getuigen voor derzelver verzuimden tyd eene rede-lyke vergoeding mogen doen, des noods ter arbitrage van het Committé, houdende daar van behoorlyke declaratie, gelyk mee-de van zodanige verdere noodwendige uit-gaven, als hy amptshalve genoodzaakt zou mogen zyn geweest, ten dienſte van de Juſtitie te debourſeeren, de kosten tot het ter zyner requiſitie doen opmaken van Ver-klaaringen, mitsgaders de correspondentie-gelden, ſpecialyk daar onder begreepen: En zal het Committé, na dat zodanige de-cla-

claratie, des noods, by den voorzitter van 't Committé, zal gemuxeerd zyn, voor 't montant van dien, ordonnantie aan denzelven afgeeven, ten lasten van Stads Thesaurie. 1795.

7. Zal gehouden en verpligt zyn, om, ten zy door ziekte, of wettige verhinderring, daar toe buiten staat gesteld, telkens by het vergaderen van het Committé van Justitie, en wel voor den aanvang der deliberatien, in het zelve Committé te verschynen, en aldaar rapport te doen van al het geen door hem, by afweezigheid van het Committé, is verrigt; zullende van al het zelve, ter arbitrage van het Committé, in de Notulen van dien dag insertie worden gedaan, ten einde daarop gerefolveerd te worden als naar behooren.

8. Zal wyders in het generaal verpligt zyn tot het doen observeeren en naarkomen van alle tot dus verre vigeerende Provinciaale en Stedelyke Wetten, Keuren en Ordonnantien, en mitsdien ook, immers by provisie, en tot dat daar in nader zoude mogen weezen voorzien, met opzichte tot breuken en mesuses, nog in werking te houden de zogenaamde Schoutten Rolle, zonder echter iemand ter zelver Rolle te mogen dagvaarden, dan na bekomen consent van ten minsten twee Leden van het Committé van Justitie, door welken daar toe, op zyn schriftelyk te kennen geeven, zal moeten worden gesteld: *Fiat dagvaarding ter Schoutten Rolle.*

1795: 9. Zal ook ter Impost Rolle niemand mogen dagvaarden, zonder daartoe bekomen conſent van twee Commisſariſſen tot de Judicature van 's Lands Gemeene Middelen, door welken daar toe, op zyn ſchriftelyk te kennen geeven, zal moeten werden geſteld: *Fiat dagvaarding ter Impost Rolle.*

10. Zal voorts gehouden en verplicht zyn, om, zo veel mogelyk, alles te dirigeeren en gade te ſlaan in eigener perſoon; edoch ter zyner adſiſtentie, voor Stads rekening, mogen gebruiken eenen der Procureurs, voor het Committé van Juſtitie postuleerende, mitsgaders de Bedienden van het Comptoir van het Officie; en zal teffens onder zyne orders hebben de Directeuren van der Stads Gevangenisſen, den Cipier, en, daar 't nodig zoude mogen zyn, alle de Bedienden van de Politie, mits daaromtrent communicatief te werk gaande met den *Maire*.

11. Zal wyders alle de by hem amptshalve geobtineerde vonnisſen behoorlyk ter executie doen leggen, en ten dien einde, gelyk mede tot alles, waar toe hy zulks verder zoude mogen nodig oordeelen, ten zynen dienste hebben alle de Subſtitut-Schouten en Dienaaren, door den *Maire*, met zyne voorkennisſe en overleg, aangeſteld; zullende dezelve Subſtitut Schouten aan hem in het byzonder geaffecteerd en verbonden zyn.

12. Zal over geene breuken, meſuſes, contraventiën, noch eenigerlye misdaaden, met

met iemand mogen compoſeeren, dan met goedkeuring van het Committé, van welks conſent hy dus, in cas van compoſitie, ten allen tyde zal moeten kunnen doen blyken. 1795.

13. Zal alle aan hem toegeweezene, of by compoſitie ingevorderde boeten en breuken, aan der *Stads* Theſaurie moeten verantwoorden, ten ware deswegens in het ſtuk van 's Lands Gemeene Middelen, als anderzints, by Provinciale of Stedelyke Wetten, Keuren of Ordonnantiën, anders zoude mogen zyn voorzien.

14. Zal voor 't overige ook ſpecialyk geauthoriſeerd zyn, om alle Schippers, dewelke, vaarende met kleine of groote Scheepen, zig zouden mogen vervorderen hunnen ballast over boord te werpen op Pamphuis, of daaromtrend, te doen vangen en apprehendeeren, mitsgaders dezelven ter eerſter inſtantie te recht te ſtellen voor het meergedachte Committé, en aldaar tegen dezelven te contendeeren tot Honderd Caroli Guldens en arbitraire correctie.

15. En zal laatſtelyk beloven en zweeren, dat hy zich in alles naar deeze Inſtructie, naar zyne beste weten en vermogen, zal reguleeren, en wyders alles zal doen, dat een goede en getrouwe *Procureur der Gemeente* ſchuldig is, en behoort te doen.

16. En reſerveeren Repreſentanten voornoemd aan zich de interpretatie van alle duister- en twyffelachtigheden, welke uit

1795. deze Inſtructie zouden mogen ryzen, mitsgaders ook de ampliatie, verandering, en vermindering van dien, alles zodanig, en in diervoege, als bevonden zoude mogen worden ten meesten nutte en dienſte van de Juſtitie te behooren.

Aan de volgende Artikelen en voorſchriften was de *Maire der Stad* gehouden.

Inſtructie voor den Maire.

1. De *Maire* zal gehouden en verpligt zyn, om aan de Repreſentanten voorn., daar toe verzocht wordende, op alle voorkomende zaaken te dienen van zyne Conſideratiën en Advys, en teffens naar te komen al het geen dezelve zouden mogen noodig oordeelen aan hem, als *Maire*, te gebieden.

2. Zal allerbyzonderst het Hoofd zyn van het *Committé van Algemeene Waakzaamheid*, en ten reguarde van 't zelve gehouden zyn, om alömme zeer exacte correspondentie te houden, ter ontdekking van al het geen door kwaadwilligen, ter verſtooring of in præjudicie van de algemeene rust, orde en veiligheid zoude mogen gemachineerd of ondernomen worden, en van al het geen hem dienaangaande zoude mogen wezen voorgekomen, aan het gemelde Committé, met den meest mogelyken ſpoed, ſchriftelyk rapport te doen, ten ware de presſançe der zaake niet toeliet, het zelve terſtond in geſchrifte te vervatten, het geen echter zo kort mogelyk daarna zal moeten geſchieden, ten einde daarvan in actis behoorelyke aan-

tee-

teekening te worden gehouden, mitsgaders 1795.
daarop in orde te kunnen delibereren en besluiten.

3. Zal geene apprehensiën mogen doen van personen, of aanhouding van suspecte goederen, dan na preällable authorisatie van het voorsz. Committé, ten ware de apprehensie van zynentwege gedaan wierde in *flagranti delicto*.

4. Zal, zo veel mogelyk, alle Vergaderingen van het voorsz. Committé moeten bywonen, en zich in de behandeling van aldaar door hem te rapporteren en verder voorkomende zaken, in het generaal zodanig moeten gedragen, als ten reguarde van het zelve Committé, by het Reglement van Orde, waartoe, in zo verre, by deze wel expresselyk gerefereerd word, in het breede staat omschreven.

5. Zal, met betrekking tot het *Committé van Algemeen Welzyn*, gehouden wezen, om, daartoe verzocht, de Vergaderingen van dat Committé zo veel mogelyk by te wonen, mitsgaders aan het zelve de sterke hand te lenen tot alles, waar dezelve geoordeeld zoude mogen worden, wegens zaken tot dit Committé behorende, te worden vereischt.

6. Zal insgelyks, benevens het *Committé van Algemeen Welzyn*, zorge moeten dragen voor de richtige uitvoering en marknoming van alle Keuren en Ordonnantien, het huishoudelyk bestier van deze Stad betreffende, voor zo verre zulks

1795. enkel *politiek* en *huisboudelyk* zal zyn, en alzo gene relatie zal hebben tot de administratie van Juſtitie, gelyk mede, voor zoverre zulks van eene *politieke* voorziening dependeren kan, voor het maintien van alle de rechten dezer Stede en derzelver Ingezetenen.

7. Zal uit dien hoofde onder anderen de Loospanden in perſoon uitgeven, of door den Preſident van het Committé van Juſtitie in der tyd van zynent wege doen uitgeven, ten overſtaan van twee Leden uit het Committé van Juſtitie en den Secretaris.

8. Zal insgelyks de Eigenpanden in perſoon uitgeven, of door den Preſident van het Committé van Juſtitie, invoegen voorzegt doen uitgeven, ten overſtaan van het geheele Committé van Juſtitie, benevens den Secretaris. En zal voor het overige omtrent het uitgeven der voorm. Loos- en Eigenpanden gehandeld en geprocedeerd worden, als naar ouder gewoonte, zo lange deswegens geen nadere voorziening zal gedaan zyn.

9. Zal ook met een Lid van het voorm. Committé van Juſtitie gehouden zyn te ſtaan over alle verkopingen by executie van onroerende en andere goederen, die bevorens ten overſtaan van den toenmaligen Officier ofte deszelfs Stedehouder, een Burgemeester, en het meerendeel van Schepenen, by eenen van de Secretariſen en de Concherchie, in de 12 nachten, dat is tuſſchen den

den 1 November en den 2 February, naar ouder gewoonte, verkogt plegen te worden; zullende de transporten van zodanige by Executie verkogte goederen voortaan gedaan worden door den *Maire* en het voorn. Committé van Juſtitie. 1795.

10. Zal in civiele zaken mede het hoofd zyn van *het Committé van Juſtitie*, en ten reguarde van 't zelve gehouden zyn de Vierſchaar te ſpannen, de vonnisſen te vermaanen, ſchatbrieven te helpen verlyden, en wat dies meer is; zullende de *Maire* teffens gequalificeerd zyn tot het verleenen der gewoone Billetten van apprehenſie, mitsgaders om alle Letteren requiſitoriaal, welke tot het werk van de Juſtitie betrekking hebben, ten naame van den *Maire* en het *Committé van Juſtitie* te doen opmaaken, en, met het zegel van het Committé van Juſtitie dezer ſtad gemuniëerd, mitsgaders door eenen van hunne Secretarisſen *ter Ordonnantie van den Maire en het Committé* voorſz. getekend, te doen expedieeren en afzenden; edoch zich voor 't overige met de adminiſtratie van Juſtitie, waarvan alle politieke invloed geweerd behoort te zyn, in geenen deele, zo min in 't Civiele als in 't Crimineele, directelyk of indirectelyk, vermogen te bemoeien; uitgezonderd alleen, dat, zo wanneer by den *Procureur der Gemeente* capitaale concluſie tegen misdadigen genomen mogte worden, de *Maire* gehouden zal zyn daarop benevens twee Leden uit de Vergadering

1795. van Repreſentanten te adviſeren, maar niet te ſtemmen: en wyders, benevens het Committé van Juſtitie, zal moeten ſtaan over de Executie van Doodvonniſen.

11. Zal ten reguarde van het *Committé van Koophandel en Zeevaart* gehouden zyn, om, daartoe verzocht, de Vergaderingen van dat *Committé zo veel mogelyk by te* woonen, mitsgaders aan hetzelve de ſterke hand te leenen tot alles, waar dezelve geöordeeld zoude mogen worden, ter bevordering en handhaving der ware belangen van den Koophandel en Zeevaart, te worden verëischt.

12. Zal voor het overige, ter zyner adſiſtentie, voor Stads rekening, in dienst mogen nemen twaalf Dienaars, in 't byzonder aan zyn perſoon geäffecteerd, benevens een *Subſtitut-Maire*, met vier Dienaaren, mitsgaders nog twee Subſtitut-Schouten met vier Dienaaren voor elk derzelven, en boven dien een Subſtitut-Schout voor de Plantagie, en de Eilanden Kattenburg, Oostenburg, en Wittenburg, mitsgaders een Subſtitut-Waterſchout, insgelyks met vier Dienaaren voor elk derzelven; des dat alle de bovengemelde Subſtitut-Schouten en Dienaaren ook gehouden zullen zyn te gehoorzaamen aan de beveelen van den *Procureur der Gemeente*, en denzelven, daartoe gerequireerd, en door den gem. *Procureur der Gemeente* daartoe geordonneert zynde, ten allen tyde, en in alle zaken, ten dienste te zyn, zullende alle de opgem. Subſtituten en Die-

Dienaaren door den *Maire* worden benoemd en aangesteld; edoch, met relatie tot de gemelde vier Substitut-Schouten, niet anders dan met voorkennis en overleg van den *Procureur der Gemeente*, aan wien dezelve in 't byzonder zullen geaffecteerd en verbonden zyn; en zal de *Maire* mede onder zyne ordres hebben alle de bedienden van de Politie; en wyders de magt en 't vermogen hebben, om, voor stads rekening, alle vereischte debourses te doen, zo tot het salariëeren van een competent getal van de door hem aangestelde bedienden, als tot goedmaaking van alle verdere onkosten en verschotten, de correspondentiegelden specialyk daar onder begreepen; zullende het montant der telkens in eens door hem op te geevene sommen, aan hem, 't zy weekelyks, het zy maandelyks, op zyne schriftelyke, en door den Voorzitter der Vergadering van de Representanten van het Volk van Amsterdam, aan wien hy deswegens summiere opening zal moeten doen, gevidimeerde requisitie, tegens een behoorlyk recepis van Stads wege ter hand worden gesteld; blyvende niet te min deswegens ten allen tyde verantwoordelyk aan de Representanten van het Volk van Amsterdam, zo wanneer dezelve mogten goedvinden dieswegens eene meer byzondere opening van hem te requireeren. 1795.

13. En zal laatstelyk belooven en zweeren aan de Representanten van het Volk van Amsterdam gehouw en getrouw te zullen

1795. len zyn; het waar belang van deeze Stad en Burgerye op alle hem mogelyke wyzen te zullen helpen bevorderen; alle indrachten, die daar tegens gedaan of ondernomen mogten zyn, ten kragtigſten doenlyk te zullen helpen tegengaan en weeren; zich in 't byzonder naar zyn beste weeten en vermogen in alles te zullen reguleeren naar deeze Inſtructie; mitsgaders in 't generaal alles te zullen doen en helpen verrigten, dat een goede en getrouwe *Maire* deezer Stad ſchuldig is en behoort te doen.

14. En reſerveeren de Repreſentanten voorn. aan zich de interpretatie van alle duister - en twyffelagtigheden, welke uit deeze Inſtructie zouden mogen ryzen, mitsgaders ook de ampliatie, verandering, en vermindering van dien, alles zodanig en in dier voege, als tot de meeste bevoordering van de algemeene belangens deezer Stad en van de Ingezetenen van dien geoordeeld zoude mogen worden te behooren

Inſtructie voor het Committé van Juſtitie.

Na genoeg gelyktydig met de bovenſtaande Inſtructien, werden nog twee andere ontworpen, en vervolgens in werking gebragt: de eene voor het *Committé van Juſtitie*, 't welk nu de plaats van Schepensbank verving; de andere voor een Committé tot de beſtiering van de Kamer der Deſolaate Boedels. Zy zyn van den volgenden inhoud:

1. Het Committé van Juſtitie zal beſtaan uit zestien Leden, voor eenen onbepaalden tyd, door de Repreſentanten van het Volk van

van Amsterdam, aan te stellen; immers tot zo lang in de organisatie van de departementen van Justitie by eene Nationaale Conventie nadere bepalingen zouden mogen gemaakt zyn. 1795.

2. Het zelve zal oeffenen de rechtsplegingen, voorheen te huis behoord hebbende by

A. Schepenen.

B. Commissarissen van kleine zaken.

C. Commissarissen van huwelyks-zaken en injuriën.

D. Commissarissen van assurantiën en avaryen, en

E. Commissarissen van zeezaken.

3. Deze zestien Leden zullen by afwisseling, ten getale van negen, waarnemen het geen *Schepenen* voorheen hebben gedaan, zo in het civiele, als in het criminele, en de overigen al het werk van de voorschreven respective *Commissarissen*.

En zullen de vonnisen van de departementen, onder B, C, D en E vermeld, by reauditie kunnen gebragt worden voor het volle Committé, om aldaar gedecideerd te worden, zo als tot hiertoe by vyf Leden, welke op de audiëntie zitten, gebruikelyk is geweest.

4. Tot Leden in het voorsz. Committé zullen door de Representanten van het Volk van Amsterdam benoemd worden eerlyke en bekwame personen, waaronder ten minsten vier Kooplieden, en respectivelyk niet beneden de vyf-en-twintig jaren oud zynde.

5, Om

1795. 5. Om de quæstiën, van koophandel en daar onder ook die van wisſel, in gevallen, welke daartoe gedisponeerd mogten worden bevonden, mede gevoeglyk door Kooplieden buiten het Committé te kunnen laten beöordeelen, zonder daar mede in de behandeling der zaken van juſtitie verwarring te maken, zal de geheele rechtspleging over zulke onderwerpen wel gedemandeerd blyven aan het Committé van Juſtitie, op den voet der bovengemelde reſpective verdeeling; doch met dien verſtande, dat het Committé van Juſtitie altoos de bevoegdheid zal hebben, om in en omtrent alle zodanige zaken, by het zelve, zo ter vierſchaar, als by de andere departementen ter rollen voorkomende, welke het Committé van Juſtitie daartoe gedisponeerd zal vinden, te kunnen verzoeken en requireren het preädvys en de conſideratiën van twee Leden uit het Committé van koophandel en zeevaart, daartoe, naar gelang der quæstiëuſe zaken, door hetzelve te committeren; zullende zodanige Gecommitteerden daartoe mede de pleidoyen moeten aanhooren, en de papieren examineren.

6. Het voorſz. Committé zal by proviſie hebben vyf of minder Secretarisſen, uit een dubbel getal, daartoe by hun over te leveren, door de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam te benoemen; en zullen de ze Secretarisſen al het werk, mede by geſtadige afwisſeling, onder zich moeten verdeelen, en teffens den post van Requestmeester, welke, volgens dit plan, geheel

zoo

zou kunnen en moeten wegvallen, beurtelings moeten waarnemen: blyvende voor het overige allen ſpecialyk verbonden aan het voorſz. Committé. 1795

7. De voorſchreven Secretariſen zullen by proviſie hebben twaalf klerken, insgelyks uit een dubbel getal, daartoe by het Committé over te leveren, door de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam te verkiezen; en zullen drie van dezelve klerken byzonder gechargeerd zyn met het opmaken der transport- en ſchuldbrieven, mitsgaders uit de billyke leges, welke daarvoor gerekend kunnen worden, eene convenable belooning zullen genieten, en alzo eene voldoende kostwinning zullen hebben.

8. De overige klerken zullen een vast ſalaris dienen te hebben, naar den rang opklimmende, en door Repreſentanten voornoemd, na daarop de conſideratiën van het Committé van juſtitie gehad te hebben, te bepalen; en zouden die ſalariſen verligt kunnen worden met aan de twee op de oudſte volgende klerken te aſſigneren den post van Gecommitteerden tot het nazien der rekeningen, met de redelyke leges, volgens de ordonnantie, daartoe ſtaande.

9. De Procureurs, Solliciteurs en Inſpectores cadaverum zullen aangeſteld worden door de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam, uit een dubbel getal, daartoe by het Committé van Juſtitie aan hen over te leveren: blyvende de aanſtelling van den Protonotaris, mitsgaders de admiſſie der

No-

1795. Notarisſen, geheel ter dispoſitie van de voorſz. Repreſentanten.

PLAN TER ORGANISATIE VAN EEN COMMITTÉ TOT DE BESTIERING VAN DE KAMER DER DESOLAATE BOEDELS.

Inſtructie voor de Kamer van Deſolaate Boedels.

1. Het voorſz. *Committé zal* eene byzondere rechtbank en adminiſtratie moeten blyven, afgezonderd, zo wel van het Committé van *Juſtitie*, als van de Politie.

2. Het zal beſtaan uit zes Leden, door Repreſentanten voorſz. aan te ſtellen voor eenen onbepaalden tyd, immers tot zo lang 'er eene andere organiſatie van de voorſz. kamer zoude mogen *vereiſcht* worden.

3. Een der gemelde zes Leden zal in het voorſz. Committé, mede ter benoeming van Repreſentanten, beſtendig moeten preſideren.

4. Het *gemelde* Committé zal hebben *éénen* Secretaris, *uit een dubbel getal*, daartoe door hun over te leveren, door Repreſentanten van het Volk van Amſterdam te benoemen.

5. Dezelve Repreſentanten zullen mede uit een dubbel getal, door 't voorſz. Committé aan hun over te leveren, zo veele vaste Sequesters en Bedienden aanſtellen, als het zelve Committé noodig zal oordeelen; gelyk mede vier bekwame Solliciteurs, om

om voortaan in plaatze van de Procureurs, voor hun lieden te postuleren; en zullen de voorsz. Sequesters en mindere Bedienden, ter arbitrage van het Committé, in redelykheid, uit de boedels moeten gesalarieerd worden; terwyl de Boden hunlieder belooning zullen kunnen en moeten vinden in de leges, die vallen zullen op de exploicten. 1795.

6. In ieder boedel zal voortaan maar één Commissaris zyn, mitsgaders één, of, in zeer groote boedels, twee vaste Sequesters, behalven zodanige Sequesters uit de Crediteuren, als ten verzoeke, mitsgaders met deliberatie en advys van dezelve Crediteuren, daartoe door Commissarissen zullen benoemd en gecommitteerd worden.

7. De voorsz. Commissarissen, in functie zynde getreden, zullen gehouden en verpligt zyn, om ten spoedigsten doenlyk, en zo exact mogelyk, met elkanderen naar te gaan en te overwegen, of, en in hoe verre, de ordonnantie voor de kamer van de desolate boedels dezer stad zoude behooren veranderd of verbeterd te worden, mitsgaders van hunne gedachten en bevinding dienaangaande aan de Representanten van het Volk deezer stad by geschrifte kennis te geven, ten einde daarop by dezelve Representanten zodanig nader geresolveerd te kunnen worden, als bevonden zoude mogen worden te behooren.

1795. Wy voegen hier nevens een lyst der perſoonen, welke, zints den aanvang tot heden toe, op eene vaste jaarwedde, in het Committé van Justitie, en in daar aan verknogte Vergaderingen, hebben gezeeten.

Den 19 January 1795 werden tot Leden van het *Proviſioneel Committé van* Civile en Crimineele Justitie aangeſteld

De Burgers Mr. J. P. Farret, Præſident.
Iſaac Hooft, Vice Præſident.
Wigbolt Slicher.
A. H. de Melander.
Mr. J. L. Farjon.
Mr. N. Sinderam.
Mr. J. Bondt.
Mr. J. *Schimmelpennink.*
Mr. B. A. van Houren.

De Burgers Farret en de Melander tot Repræſentanten van het Volk van Amſterdam verkoozen zynde, traden, den 19 Juny daar aan volgende, *uit dit* Committé.

De zeven overigen *bleeven zitten* tot den 3 Aug. 1795, wanneer zy opgevolgd wierden door

De Burgers Mr. G. J. Gales, Præſident.
Chriſtiaan Fraſer, Vice-Præſident.
Mr. B. S. Sinkel.
Mr. H. Costerus.
Marius van Ommeren.
Mr. W. Y. van Hamelsveld.

By

By de Organisatie van het Committé van Justitie, op den 16 September 1795, werden aangesteld: 1795.

In het Committé van Civile en Crimineele Justitie, of Voormalige Schepens-Bank.

De Burgers Mr. G. J. Gales, Præsident.
Mr. C. J. Temminck, Vice-Præsident.
Mr. W. C. Horneer.
Mr. P. N. Arntzenius.
Mr. C. van Lennep.
Mr. H. Costerus.
Marius van Ommeren.
Mr. W. Y. van Hamelsveld.
E. E. Burgly Glimmer.

In het Committé van Justitie tot de Kleine-Huwelyks- en Injurien-Zaaken.

De Burgers Mr. E. Ebeling.
Mr. B. van Bommel.
Mr. J. J. van Hemert.
Mr. Q. A. van Persyn.

In het Committé van Justitie tot de Assurantie- en Zee-Zaaken.

De Burgers H. van 's Gravenweert.
J. M. Simons.
Mr. A. A. van der Marck.

De Burger E. Ebeling overleeden zynde,

1795. werde, den 1 May 1796, in deszelfs plaats in het Committé tot de Kleine - Huwelyks en Injurien - Zaaken aangeſteld

De Burger A. H. de Melander.

By de verwisſeling der Reſpective Committés, beſtonden *dezelve, op den 1 October* 1796, uit de volgende leden

In het Committé van Civile en Crimineele Juſtitie.

Mr. G. J. Gales, Præſident.
Mr. P. N. Arntzenius, Vice - Præſident.
Mr. W. C. Horneer.
Mr. H. Costerus.
E. E. Burgly Glimmer.
J. M. Simons.
A. H. de Melander.
Mr. J. J. van Hemert.
Mr. R. W. Tadama, in de plaats van Mr. C. van Lennep.

In het Committé tot de Kleine - Huwelyks - en Injurien - Zaaken.

Mr. B. van Bommel.
Mr. Q. A. van Perſyn.
Marius van Ommeren.
Mr. W. Y. van Hamelsveld.

In

In het Committé tot de Asſurantie en Zee - Zaaken. 1795.

H. van 's Gravenweert.
Mr. A. A. van der Marck.
Mr. C. J. Temminck.

Den 1 October 1797 werden de Commitées aldus verdeeld

In het Committé van Civile en Crimineele Juſtitie.

Mr. G. J. Gales, Præſident.
Mr. P. N. Arntzenius, Vice-Præſident.
Mr. W. C. Horneer.
E. E. Burgly Glimmer.
J. M. Simons.
A. H. de Melander.
Mr. R. W. Tadama.
Mr. B. van Bommel.
Mr. T. C. de Bordes, in de plaats van Mr. H. Coſterus.

In het Committé tot de Kleine - Huwelyks - en Injurien - Zaaken.

Mr. Q. A. van Perſyn.
Marius van Ommeren.
Mr. W. Y. van Hamelsveld.
Mr. J. J. van Hemert.

1795. *In het Committé tot de Aſſurantie en Zee-Zaaken.*

Even als in 1796.

By de Revolutie van den 15 Maart 1798, werden de volgende Burgers in requiſitie geſteld:

In het Committé van Civile en Crimineele Juſtitie.

A. H. de Melander, Præſident.
Mr. R. L. Bouwens, Vice-Præſident.
Mr. W. C. Horneer.
G. Brender à Brandis, 29 Maart 1798.
Mr. D. J. van Hogendorp, 29 Maart 1798.
M. S. Aſſer.
F. Beeldſnyder Gerardsz.
Mr. G. C. Harger.
Mr. P. J. B. C. van der Aa, 29 Maart 1798.
A. L. Heyſtek.

In het Committé van Kleine-Huwelyks- en Injurien-Zaaken.

Jan Croeſen.
Adrs. La Grange.
Nics. Dommer.
E. Schilderup.

In

In het Committé tot de Asſurantie en Zee - Zaaken. 1795.

Mr. A. J. Cuperus.
J. F. Pontoi, 29 Maart 1798.
Jan Harmſen en Nic. Brahé, 29 Maart 1798.

By de Revolutie van den 12 Juny 1798, werden wederom aangeſteld:

In het Committé van Civile en Crimineele Juſtitie.

Mr. G. J. Gales, Preſident.
A. H. de Melander, Vice-Præſident.
Mr. P. N. Arntzenius.
G. Brender à Brandis.
Mr. D. J. van Hogendorp.
J. M. Simons.
Mr. B. van Bommel.
Mr. P. J. B. C. van der Aa.
Mr. B. A. van Houten.

In het Committé van Kleine - Huwelyks - en Injurien - Zaaken.

Mr. W. C. Horneer.
Mr. J. J. van Hemert.
Marius van Ommeren.
Wigbolt Slicher.

Digitized by Google

1795. *In het Committé van Asſurantie en Zee-Zaaken*

Hendrik van 's Gravenweert.
Mr. A. J. Cuperus.
J. F. Pontoi.

Vervolgens werdt het Committé van Civile en Crimineele Justitie, zo door het aanſtellen van Mr. G. J. Gales tot Procureur der Gemeente ad interim, als door het overlyden van Mr. P. N. Arntzenius, en het bedanken der Leden Hogendorp en van der Aa, aldus op den 1 Febr. 1799 gecompoſeerd.

A. H. de Melander, Præſident.
Mr. C. W. Viſcher, Vice-Præſident.
G. Brender à Brandis.
J. M. Simons.
Mr. B. van Bommel.
Mr. A. A. van der Marck.
Mr. W. Y. van Hamelsveld.
Mr. B. A. van Houten.
. . . . . .

En op den 10 May 1800, de Burger Gales aftreedende als Procureur der Gemeente, is dezelve tot Præſident verkoozen, en de Burger Melander als Vice-Præſident, en zyn de overige Leden naar derzelver rang gebleeven.

Tot

Digitized by Google

Tot Maires der Stad. 1795.

Van 19 Jan. 1795 tot 15 Maart 1798.
Mr. Carel Wouter Visscher.
Van 15 Maart 1798 tot 12 Juny 1798.
Hendrik Nobbe.
Van 12 Juny 1798 tot heden (July 1800)
Arn. Musquetier.

Procureurs der Gemeente.

Van 19 Jan. 1795 tot 15 Maart 1798.
Mr M. C. van Hall.
Van 15 Maart 1798 tot 12 Juny 1798.
Mr. J. C. C. den Beer Poortugaal.
Van 12 Juny 1798 tot 1 Aug. 1798.
Mr. M. C. van Hall.
Van 1 Aug. 1798 tot 10 May 1799.
Mr. G. J. Gales, als Procureur ad interim.
Van 10 May 1799 tot heden (Juny 1800)
Mr. R. W. Tadama.

Digitized by Google

1795. Merkelyk gerugt maakte, ten deezen tyde, het voorgevallene met twee Kerkleeraaren, VIERVANT en PEIRSON, den eenen van de Nederduitſche Hervormde, den anderen van de Engelſche Gemeente. In de Klasſikaale Vergadering, gehouden op den eerſten Juny, hadt de Kerkleeraar VAN EYK den voorſlag gedaan, om, door eenige, uit het midden derzelve, benoemde Afgevaardigden, de Municipaliteit deezer Stad, over de onlangs geſlotene Alliantie met de Franſche Republiek, plegtig geluk te wenſchen. Alle de leden beaamden deezen voorſlag, uitgezonderd de twee gemelde Leeraaren. VIERVANT, naar zyn gevoelen gevraagd zynde, verklaarde „ geen enkelen ſtap te willen doen, welke, van eenige „ goedkeuringe aan de tegenwoordige Conſtitutie, blyk vertoonde". PEIRSON bragt, als zyne ſtem, uit „ dat hy den dag „ der geſlotene Alliantie met Frankryk beſchouwde als den treurigſten, welke immer „ over de Republiek was opgegaan". Welhaast kwamen deeze gezegden ter ooren van het Committé van Waakzaamheid, en vervolgens van de Municipaliteit; welke, op rapport van eenige leden, het beſluit nam, de bovengenoemden in haare Vergadering te ontbieden, om, door den Voorzitter, in ernſtige aanſpraak te worden genomen, over hunne aanſtootelyke uitdrukkingen. Aldaar verſcheenen zynde, bragt hun de Voorzitter, onder anderen, onder 't oog, „ dat de Mu„ nicipaliteit niet zou treeden in hunne

Het voorgevallene met de Predikanten VIERVANT en PEIRSON.

„ weigering op den gedaanen voorſlag, om- 1795.
„ dat het Systema van Vryheid verheven
„ was, zo wel boven den lof, als boven
„ de afkeuring van die Burgers, welke zig
„ aanhangers betoonden van het voorige
„ Systema van Slaaverny; maar dat zy, *in*
„ *de wyze der weigeringe*, dat Volk, het
„ welk deeze Vergadering de eere hadt te
„ vertegenwoordigen, beleedigd hadden;
„ dat zy beiden zig gelukkig mogten re-
„ kenen, dat deeze Vergadering wel daar
„ op wilde agt geeven, dat de voor het
„ Volk zoo beleedigende woorden door hen
„ waren gebezigd in eene beſlotene Ver-
„ gadering; doch dat zy zig moesten over-
„ tuigd houden, dat deeze Vergadering,
„ welke plegtig hadt beloofd, de belangen
„ des Volks met allen klem te zullen hand-
„ haaven, geen voorneemen hadt, mein-
„ eedig te worden; dat zy, met eene on-
„ wrikbaare ſtandvastigheid, zou weeten op
„ te ſpooren en te ſtraffen, allen, zonder
„ onderſcheid, die de oude ſlaaverny tragt-
„ ten te doen herleeven; dat zy elken ha-
„ merſlag zou weeten te hooren, met wel-
„ ken men, in welk een duister hoekje
„ ook, nieuwe ketens voor het Volk zou
„ tragten te ſmeeden; dat zy, Leeraaren,
„ diensvolgens, hadden zorge te draagen,
„ om zodanige daaden, om welke zy thans
„ de verontwaardiging der Vergaderinge ver-
„ eenigd hadden, niet wederom vernieuwd
„ werden; dat zy zorge hadden te draagen,
„ den ſtempel hunner bekende politieke

„ denk-

1795. „ denkwyze niet op hunne Leerredenen te
„ drukken, maar dat zy GOD, den Vader
„ van alle Menſchen, en JESUS CHRIS-
„ TUS, den besten Menſchenvriend, te pre-
„ diken hadden, en den hartstogtelyken
„ Staatkundige niet te doen ſtaan op den pre-
„ dikſtoel, waar de bedaarde Leeraar, vry
„ van allen vreemden aandrang, ſtaan moest,
„ en alleen de waarheid en derzelver God-
„ lyken oorſprong prediken". Thans beval hun de Voorzitter, om, één voor één, de volgende vraag, duidelyk en onbewimpeld, te beantwoorden.

„ Houdt gy deeze Vergadering daar
„ voor, dat zy is de wettige Re-
„ geering der ſtad Amſterdam: ja, dan
„ neen"?

VIERVANTS antwoord was eenvoudig: *Naar deeze Conſtitutie, ja!* Uitvoeriger liet zich PEIRSON aldus uit: *Ik expliceer my daar niet op. Ik bid alle dagen voor hun, die in hoogheid geſteld zyn. Ik verſchyn in twee betrekkingen: naamelyk, als Burger en als Predikant; en ik ben een onderdaan van den Koning van Engeland.* Dit gezegd hebbende, deedt de Voorzitter hen beiden gaan, zeggende, dat de Vergadering, op hunne gegeevene antwoorden, nader zoude raadpleegen.

In eene volgende byeenkomst werdt deeze zaak in nader overleg genomen. Uit aanmerking dat de beide Leeraars, als openbaare perſoonen, die uit 's Lands en der Stede kas betaald werden, en welker politie-

ke

ke denkwyze aan de Vergadering geenzins onverschillig zyn kon, werdt nu het besluit genomen, met betrekking tot VIERVANT, „ dat naardien zyn gegeeven antwoord eene „ ingewikkelde reserve of zinsbehouding „ scheen te bevatten, hy, van nieuws, in „ de Vergadering zou ontboden, en hem „ nadere verklaaring zou afgevraagd wor„ den, omtrent zyne meening met het ge„ geeven antwoord". Ten bestemden dage verscheen VIERVANT. Op de gedaane vraag gaf hy, hoofdzaaklyk, tot antwoord, „ dat hy met de woorden, *naar deeze Con„ stitutie*, niets anders hadt bedoeld, dan „ dat deeze Vergadering, ingevolge het ge„ applaneerde Regeerings-Reglement, de „ wettige Regeering deezer Stad was; dat „ hy verklaarde, *geattacheerd* te zyn aan „ deeze Vergadering; dat hy met genoegen „ zag, hoe dezelve de Leeraars bejegende; „ dat hy niets meer wenschte dan een„ dragt en liefde, en het Euangelium zui„ ver te prediken; dat hy, in de klasikaale „ Vergadering, zyn gevoelen uitbrengende, „ geenzins hadt bedoeld, de Municipaliteit „ en het Volk van Amsterdam te beleedigen; „ dat hy wenschte, dat deeze Vergadering „ zyne verklaaring zou aanneemen, als die „ van een eerlyk man". In deeze verklaaring nam de Vergadering genoegen, en betuigde, al het voorledene te zullen vergeeten. 1795.

Minder gunstig voor den Kerkleeraar PEIRSON viel het besluit der Municipaliteit. PEIRSON

1795. teit. Het hieldt in, „ dat, daar dezelve,
wordt „ niet alleen door zyne houding en voor-
geſchorst. „ komen, in 't midden der Vergaderinge,
„ kennelyk blyk hadt vertoond, dezelve
„ te hebben willen hoonen; maar daar
„ hy, bovendien, door zyne weigering,
„ om zig, op de voorgeſtelde vraag, te
„ verklaaren, *volkomen hadt doen blyken*,
„ de wettigheid der Municipaliteit niet te
„ hebben willen erkennen, en daar door,
„ zo wel als door zyne bygevoegde, zo ge-
„ heel, in zyne betrekking, en in de tegen-
„ woordige omſtandigheden, ongepaste ver-
„ klaaring, dat hy *een onderdaan was*
„ *des Konings van Engeland*, zig de voor-
„ deelen onwaardig te hebben gemaakt,
„ welke hy uit Stads Kas trok: om alle
„ deeze redenen beſloten was, dat PEIR-
„ SON, in zynen post als Leeraar, by
„ *proviſie*, zou geſchorst worden, met
„ inhouding van zyne wedde; zullende,
„ daarenboven, hem worden aangezegd,
„ dat hy, onder geenerlei voorwendſel,
„ zig naar elders, buiten de Stad, zou
„ hebben te begeeven". Zedert werdt, aan PEIRSON, niet ſlegts de Stad, maar ook de Provincie Holland ontzegd. Toen nam hy zyn verblyf in de Provincie Utrecht; tot dat hem de inwooning, op Nederlandſchen bodem, geheel verboden werdt.

Geforceerde Geldheffing. De vrywillige, niet onvoordeelige, Negotiatie van penningen, van welke wy, voorheen, gewag maakten, hadt de bedoelde uitwerking niet voortgebragt. Met ſchaarsheid

heid van penningen bleef men gestadig worstelen. Om in den dringenden nood te voorzien, zag men zig genoodzaakt, zyne toevlugt te neemen tot een meer kragtdaadig werkend hulpmiddel. Men oordeelde, hetzelve te zullen vinden in eene Geldheffing, in welke alle Burgers en Inwooners der Stad, boven de tweeduizend guldens gegoed, zouden verpligt zyn deel te neemen; als mede de zodanigen, die, hoewel geene eigendommen bezittende, eenige Ampten, Bedieningen of Beneficiën bezaten, die door één Persoon bekleed werden, en te zamen zeshonderd Guldens, en daar boven, opbragten. De Rente der op te brengene penningen was gesteld op drie en een half ten honderd. 1795.

Deerlyke staat van Stads kas.

Dat 'er inderdaad kragtdaadige middelen uitgedagt en te werk gesteld moesten worden, ter voorzieninge in den deerlyken toestand der Stedelyke Geldmiddelen, was der Municipaliteit gebleeken, uit een Rapport, die zaak betreffende, door het Provisioneel Committé van Financien, haar ter hand gesteld. Geen ondienst oordeelen wy veelen onzer Leezeren te zullen doen met de mededeeling van dit Rapport. Met aandoening zullen zy daar uit verneemen, tot welk eene laagte thans eene Stad gedaald was, welker Kas, voormaals, de ontzettendste uitgaven hadt kunnen bekostigen. Van het Rapport zullen wy slegts de twee eerste leden plaatsen, omdat het derde zag op de Geldheffing, door het Committé, als een dien-

1795. dienſtig redmiddel, aan de hand gegeeven, en vervolgens, door de Municipaliteit, in werking gebragt. Het Rapport was van den volgenden inhoud.

„ Het proviſioneel Committé van Finantien heeft in de voorl. week ontvangen uwe aanſchryving, om ten ſpoedigſten te dienen van bericht op het belangryk Voorſtel, den 25 Juny door den Burger *H. Hoogewal*, in uwe Vergadering gedaan, om namelyk:

1. U een ſummieren ſtaat op te geeven van den actueelen ſtaat der Geldmiddelen.

2. Op te geeven de dringende ſchulden, waaraan gedeeltelyk terſtond, gedeeltelyk in den loop van dit jaar, behoort voldaan te worden.

3. Aan U voortedraagen de middelen tot redres van het Finantieweezen deezer Stad.

„ De Leden, thans nog uitmaakende het gemelde proviſioneele Committé, hoe zeer zy verlangt hadden, om, na het doen van behoorlyk rapport van hunne verrigtingen, en na het geeven van alle opheldering en informatien, waar toe zy in ſtaat zouden zyn, van den post, dien zy nu vyf maanden met bereidwilligheid hebben waargenoomen, ontſlagen te worden, hebben vermeend zich aan de nieuwe taak, die gy, Burgers Repreſentanten! hun oplegt, niet alleen niet te moeten onttrekken, maar integendeel met vernieuwden iever daaraan te moeten voldoen,

doen, zo wel uit bezef van hunne verpligting als Burgers, om, zoo veel hun moogelyk is, den moeilyken en werkzaamen post, in welken gy U geplaatst vind, eenigermaate te verligten, als uit hoofde dat het hun gevoelig gesmert heeft, het provisioneel Bestier te zien eindigen, zonder dat, tot herstel van Stads Finantien, toereikende middelen in 't werk gesteld zyn, zonder dat aan veelvuldige en dringende schulden heeft kunnen voldaan worden, en zonder dat het Crediet van Amsterdam volkomen hersteld en de Representanten des Volks in staat gesteld zyn, om, terwyl zy werkzaam zyn tot het daarstellen van noodige en wezentlyke verbeteringen, ondertusschen de zaaken behoorlyk te kunnen gaande houden. 1795.

„ En hier mede ter zaak tredende, zullen wy 1. U berichten, dat op den 25 deezer in kas was eene somma van slegts

ƒ 112767: 16:-

waaronder aan Recepisen van 't vorig Gouvernement, of zogenaamd Papieren Geld . . 38568: 5:-

dus aan Contanten . ƒ 74199: 11:-

In Banco op de Rekening van Thesaurieren Ordinaris, was . Bco. ƒ 121485: 9:8

Zynde van deeze Rekening dit jaar afgeschreeven de vereischte somme, ter betaaling van de Interest van de Negotiatie van 6 Mill. van 1791.

„ In de Negotiatie van 8 Mill. van 2

1795. Maart 1795 is in Bankgeld gefourneerd geweest, en aan de Theſaurie Ordinaris dezer Stad afgeſchreeven

Bco. *f* 578,900: 3:-

doch hiervan is, zoo als ons uit de Boeken ter Theſaurie gebleeken is, den 17 Juny aan de Speciekamer van de Wisſelbank afgeſchreeven geworden eene ſomma van . . Bco. *f* 280,000:-:-

waarvoor gemelde Speciekamer aan de Theſaurie gefourneerd heeft, het Bankgeld gerekend à 90 pCto., in Courant Geld *f* 252,000:-:-.

2. „ Ten aanzien van het 2de poinct, de ſchulden ter betaaling van welke gedeeltelyk onmiddelyk, gedeeltelyk in den *loop* van dit jaar, behoort voorzien te worden, zullen wy U in de eerſte plaats moeten opgeeven eene ſom van . . *f* 856,730:-:-

voor beleeningen ten laste deezer Stad, welken allen behooren afgelost te worden, eensdeels, om dat zy allen tot $3\frac{1}{2}$ en 4 pCto. Intrest loopen, maar voornamelyk, om dat zy by ieder vervaltyd kunnen opgezegd worden, en de Stad dus in ſtaat moet weezen dezelve te kunnen aflosſen, gelyk reeds een aanmerkelyk gedeelte van dezelve daadelyk opgezegt is.

„ Aan de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland moet betaald worden, wegens den 12den Penning of ordinaire

naire Verponding van den jaare 1792, 1795. ƒ 260,864:11:7

en wegens den 100sten Penn. of extra ordin. Verponding van 1792. . . 685,039:1:-

ƒ 945,903:12:7

„ Wy vermeenen omtrent deezen Post te moeten aanmerken, eensdeels dat de Provisioneele Vertegenwoordigers van het Volk van Amsterdam ontvangen hebben gehad eene Aanschryving van den Ontvanger Generaal *Boetzelaar*, in dato 24 Maart 1795, om, ingevolge een Decreet van het Committé van Financien in 's Hage, te voldoen alle de achterstallen van de Ordinaire en Extraordinaire Verpondingen, beloopende volgens gem. aanschryving ruim ƒ 3,300,000:-:-, doch waar aan gem. Provisioneele Vertegenwoordigers niet gerekend hebben te moeten voldoen, uit hoofde van eene schikking, meer dan 40 jaaren, te weten zedert Ao. 1751 geobserveerd, om namelyk de ordinaire Verpondingen niet aan de Provintie te verantwoorden dan in 't 3de jaar naa 't verleenen der Consenten, en de extraordinaire niet voor Aug. van 't 2de jaar: en ten anderen, dat volgens ons Raport van 21 Febr. laatstd., als mede volgens 't bericht, door ons den 30 Maart gegeeven aan de Provisioneele Vertegenwoordigers op de gem. aanschryving van den Ontv. Generaal *Boetzelaar*, deeze Stad van de Provintie Holland te vorderen heeft eene somme van ƒ 2,459,823:19:-, welke wy oor-

1795. deelden dat by de eerſte gunſtige gelegenheid tegen bovengem. achterſtallen zou behooren verrekend te worden; zynde van deeze ſomme een gedeelte, ten bedrage van *f* 2,173,565:9:-, geſprooten uit penſioenen, zedert den jaare 1600 op verſcheide tyden, ten dienſte van den Lande gefourneert, en beſtaat het overige gedeelte in vyf Obligatien ten laste Holland en Westfriesland, van de jaaren 1621, 1623 en 1624: te zamen in Capitaal uitmaakende *f* 286,258:-:-.

„ De achterſtallige Subſidien aan de Godshuizen, van de jaaren 1793 en 94, welken wy by ons Raport van 21 Febr. aan de Proviſion. Vertegenwoordigers (waaraan wy de vryheid neemen ons te refereeren) hebben gedetailleerd, bedroegen toen *f* 724,800:-:- doch hiervan is zedert op Rek. betaald aan het Oudezyds Huiszitten-Huis . . . *f* 10000:-:-

N. zyds Huiszitten Huis - 55000.-:-

Aalmoesſeniers Weesh. - 77000:-:-

Spin- en Werkhuis - 24500:-:-

Gasthuis . . . . - 52570:5:2

Wale Kerk . . . - 1182:6.-

Nieuwe en Eng. Kerken - 5000:-:-

——————— 225,252:11:2

Zynde dus nog . . *f* 499,547:8.14

„ Wy behoeven het hoogdringende van deeze ſchuld niet met veele woorden te betoogen, wanneer wy alleen U geinformeerd zullen hebben, dat onder deeze ſomme nog aan onbetaalde Rekeningen van den *jaare* 1793

1793 zyn, niet minder dan *f* 120,000:-:-, en dat sommige der Leveranciers of Werkbaazen, welke deeze deugdelyke pretensien te vorderen hebben, zich in zoodanige ongeleegenheid bevinden, dat zy buiten staat zyn hunne kostwinningen behoorlyk voort tezetten, of hunne Crediteuren te kunnen voldoen. 1795.

„ Wy geeven *U*, Burgers Representanten! in bedenking, of ook niet onmiddelyk zou behooren gezorgt te worden voor de Subsidien van dit loopende jaar, bedraagende, volgens opgemelde Raport van 21 *February*, *f* 447,450:-:-, dewyl wy overtuigd zyn, dat, indiende Leverancien, tegen 't aanstaande najaar aan de onderscheidene Godshuizen te doen, onder behoorlyk opzicht, by aanbesteedingen om gereed Geld, en onmiddelyk by de Leevering te betaalen, geschieden konden, zulks eene zeer aanmerkelyke Uitwinst voor Stads Casse zou veroorzaaken, dewyl 't Crediet van sommige Godshuizen zodanig verzwakt, en de huiverigheid der Leveranciers om nieuwe *Engagementen* met dezelve aantegaan, *zo groot* is, dat, om *zulks* met een spreekend voorbeeld op te helderen, Regenten van het Nieuwezyds Huiszitten-Huis ons geïnformeerd hebben, dat zy tegenwoordig de Turf voor 't zelve Huis benoodigd, 16 pCt. duurder moesten betaalen, dan zy dezelven *Contant* zouden kunnen koopen; en veelligt zal in andere Artikelen het onderscheid in prys niet minder zyn; waarom wy geene zwaarigheid maaken

1795. om deeze Subſidien voor dit loopende jaar mede als zeer presſant te beſchouwen.

„ De Post van Bco. *f* 280,000:-:-, welke den 17 Juny door de Theſaurie Ordinaris aan de Speciekamer is afgeſchreeven, en waarvoor alzoo à 90 pCt. uit de Bank ontvangen is *f* 252,000:-:-, zal zekerlyk door U, Burgers Repreſentanten! ten eerſten weder op die Reekening gebragt worden; en dus door de Theſaurie aan de gem. Speciekamer weder voldaan moeten worden de . . . . *f* 252,000: :-

„ Van de Recepiſen op maandgelden, ten laste deezer Stad loopende, zullen ook waarſchynlyk veelen worden opgezegd, waar voor wy oordeelen dat ten minſten zou behooren geſteld te worden eene ſomma van . . . . *f* 500,000:-:-

„ Door de Superintendenten van de Waterſchepen van het Eiland Marken, is ook, als eene zeer dringende behoefte, gevraagd eene ſubſidie van *f* 14000:-:- wegens verrimmeringen aan de gemelde Waterſchepen gedaan.

„ De Commiſſie, door de Proviſioneele Vertegenwoordigers den 24 Febr. laatſt. aangeſteld, zal u onmiddelyk moeten vraagen, ter voldoening van verſchotten van haare geſubſtituëerden *f* 100 à 120,000:-:-

„ Het Proviſioneel Committé van Algemeen Welzyn zal ook nog, zoo wy vermeenen, Penningen noodig hebben; doch alzoo wy daarvan geene begrooting kunnen maaken, ſtellen wy zulks alleen. . . Pro Memoria.

Van

„ Van de gewoone Uitgaaven, zoo ter be- 1795.
taaling van Interessen, als van de Tractementen van Ampteaaren, Officianten, &c. &c., op 1 Aug. en 1 Nov. aanstaande, maaken wy geene melding, zoo min als van nog onbetaalde Rekeningen van de Thesaurie, en van het Fabriek-Ampt, om dat alle deeze Posten uit de gewoone Inkomsten moeten gevonden worden.

„ Wy hebben ook in deeze optelling van de schulden der Stad geen gewag gemaakt van het herstel van de Wisselbank; niet, om dat wy dat hoogstbelangryk onderwerp uit het oog verliezen, of eenigermaate twyfelen zouden, dat gy, Burgers Representanten! niet met allen ernst het zelve ter harte zoudt neemen; maar uit hoofde dat wy veronderstellen, dat gyl. den waren staat derzelve Bank nog nader zult doen onderzoeken, en als dan door zodanige Commissie, als gy met dat onderzoek belasten zult, U een Plan, niet tot een gedeeltelyk, maar tot een volkomen herstel, doen suppediteeren.

„ Alleen moeten wy hier nog byvoegen, dat de Stad van zekere kas voor de Landzaaten, welke aan Holland moet verantwoord worden, by forme van leening, gedisponeerd heeft over . . f 32,906: 2:-
En van de Rekenkamer dezer Stad, insgelyks by forme van leening heeft ontvangen . . . . f 40,000:-:-

„ En eindelyk, dat wy niet calculeeren kunnen, hoe groot eene som voor de bui-

1795. rengewoone Uitgaaven van den tegenwoordigen tyd, geduurende dit loopende jaar, zal moeten gereekend worden noodig te zyn, ter betaaling, by voorbeeld, van de onkosten van de inkwartiering der Franſche Troupen, Burger-Cavallery, Brood, Kaas, Bier, &c. op de dagwachten der Burgery, (*'t geen omtrent f 1000:- 's weeks bedraagt,*) en *dergelyke onderwerpen, dus* alhier. . . Pro Memoria.

„ Al het bovenſtaande recapituleerende, te weeten Beleeningen gedeeltelyk reeds opgezegd . . . f 856,730:-:-
Verpondingen van 1792 . - 945,903:12: 7
Achterſtallige Subſidien . - 499,547: 8:14
Subſidien voor 1795 . - 447,450: -: -
Voor de Bco. f 280,000 . - 252,000: -: -
Voor Recepisſen op maandgelden, die opgezegd kunnen worden. - 500,000: -: -
Voor de Waterſchepen . - 14,000: -: -
Voor de Commisſie van 24 Febr. - 120,000: -: -
De kas voor de Landzaaten . - 32,906: -2 -
De Rekenkamer . . - 40,000: -: -
Het Committé van Algemeen Welzyn Pro Memoria.
Buitengewoone Uitgaaven . Pro Memoria.

Zullen wy op *meer dan* . 4 Mill. guldens moeten rekenen, voor de *behoeften van dit* loopende jaar".

Ongeregeldheden door het opkoopen van Groenten.

Merkelyke beweeging hadt 'er, ginds en elders, in onze Stad, plaats, in de maanden July en Augustus deezes jaars. De baatzucht, hoewel onder een eerlyker dekmantel zig vermommende, was daar van de oorzaak. Verſcheide bewooners van Huizen of Kelders, in Groenten, Aardappelen

pelen of andere Aardvrugten handelende, konden van zig verkrygen, het zy ieder voor zig zelven, of ook wel gezamentlyk, de gemelde dringende mondbehoeften, uit Schuiten of anders op te koopen, eer dezelve ter Markt gebragt werden; of ook wel op de Markt zodanige groote opkoopen te doen, dat dezelve, zo niet geheel, immers ten grootſten deele, daar door werdt ontledigd: zo dat de Groenvrouwen, en de min gegoede Ingezetenen, niet dan tot hooge pryzen konden gerieſd worden. Waar by nog kwam, dat de Opkoopers, om zodanige groote opgekogte partyen te kunnen bergen, voor hunne huizen en kelders, Schepen hadden leggen, welke zy tot Magazynen gebruikten, om, uit dezelve, de opgekogte mondbehoeften in 't Groot uit te venten: alles, in weerwil, en met overtreeding der uitſtaande Stedelyke Keuren, door welke dusdanig eene handelwyze, uitdrukkelyk, werdt verboden. Om daar in te voorzien, deeden Repreſentanten eene ernſtige *Waarſchuwing* afkondigen, by welke de voorgaande Keuren, de Groenmarkt betreffende, vernieuwd werden, en de inagtneeming van dezelven nadrukkelyk aanbevolen. Hoognoodig was deeze Afkondiging, en de handhaaving daar van, om reden, dat, gelyk Repreſentanten, in het ſlot derzelve, zig uitdrukten, „ na dat de boven„ ſtaande Keure reeds geſteld en ter affixie „ gereed gemaakt was, zy met leedweezen „ hadden vernomen, dat zommigen hunner 1795.

1795. „ Medeburgeren, de deliberatien hunner „ Repreſentanten, op dit ſtuk, vooruitloo- „ pende, op eigen gezag, omtrent de voor- „ zeide misbruiken, zogenaamde verbeterin- „ gen hadden willen daarſtellen, die de „ heilloosſte gevolgen voor deeze Stad en „ derzelver Burgery konden na zig ſlee- „ pen"; vermaanende, voorts, Repreſentan- ten hunne Medeburgers, „ zig niet langer, „ tot hun bederf, door de vyanden van den „ algemeenen welvaart, te laaten verleiden, „ noch zig boven het gezag der Wet- „ ten te verheffen; maar bedaard en wys „ af te wagten, wat door hunne Vertegen- „ woordigers, aan welke zy de handhaa- „ ving van rust en goede orde hadden toe- „ vertrouwd, tot hun welzyn en geluk, zou „ worden daargeſteld".

Voorzie-ning omtrent de Amp-tenaars.

Iet anders was 'er, ten deezen tyde, gaande, 't welke geene kleine onlusten veroorzaakte. Groot was het misnoegen van veelen onder de Gemeente op een aantal perſoonen, welke, in dienst der Stad, posten bekleedden, welke zy, om deeze of geene redenen, onwaardig geoordeeld werden, 't zy dan om hun voorgaand of tegenwoordig zedelyk gedrag, 't zy, en wel voornaamlyk, om dat zy onder vermoeden lagen, in hunne ſtaatkundige begrippen met de thans aangenomene denkwyze niet over een te ſtemmen. Dikmaals gaf dit aanleiding tot ongeregeldheden, en vonden de verdagte Amptenaars, zomwylen, zig in gevaar, van bloot te ſtaan aan perſoonlyke mishandelingen, Repreſentanten, voorziende de ſchroomlyke ge-

gevolgen, welke, uit zulk eene geſteldheid van zaaken, zouden kunnen ontſtaan, benoemden eene *Commisſie ter handhaaving van orde en daarſtelling van het nodige redres.* De Commisſie beſtondt uit tien perſoonen, en was van eene zeer uitgeſtrekte magt voorzien. Haar last hieldt in, „ om „ alle perſoonen, welke met Stedelyke „ openbaare Posten, Officiën en Bedieningen bekleed waren, en die 1795.

1. „ Het zy vóór, het zy na de Revolutie, door daaden of woorden, één of meer hunner Medeburgeren, uit hoofde dat dezelve van hun in Politieke denkwyze verſchilden, hadden beleedigd;
2. „ Die om misdaad, of geſchavoteerd, of geconfineerd, of gebannen, of onder handtasting ontſlagen waren;
3. „ Die zig aan eenig pligtverzuim, „ of wangedrag, hadden ſchuldig „ gemaakt;
4. „ Die na de Omwenteling van 1787, „ in plaats van de, als toen onſchuldig afgezetten, waren aangeſteld, „ zonder verwyl uit hunne Posten te verwyderen, mitsgaders, voor zo veel, des „ noods, anderen, proviſioneel, in derzelver „ plaats aan te ſtellen". Om haaren last behoorlyk te kunnen volvoeren, ontving de Commisſie niet alleen alle zodanige magt en gezag, als Repreſentanten zelve, ten bedoelden oogmerke, zouden kunnen uitoeffenen;

1795. nen; maar werden ook buiten alle werking geſteld, alle zodanige Keuren, Ordonnantien en Reſolutien, als haar, in de ſpoedige uitvoering der verleende magt, zouden kunnen hinderlyk zyn. Daarentegen werdt de Burgery, onder ernſtige bedreiging van ſtraffe, aan eenen iegelyk, die, onder wat voorwendſel ook, zig het regt der aangeſtelde Magt zou aanmaatigen, vermaand, alle klagten of bezwaaren, welke zy met behoorlyke bewyzen geſtaafd, tegen haare Medeburgers zou kunnen inbrengen, aan de bovengemelde Commisſie ter hand te ſtellen.

Verandering omtrent de Gildekeuren in 't algemeen.

Omtrent de Gildekeuren, in 't algemeen, werdt, ten deezen tyde, eenige verandering gemaakt, by eene *Ordonnantie*, door Repreſentanten, in het begin van Augustus, afgekondigd. Volgens dezelve werdt aan de Overlieden van ieder Gild, afzonderlyk, belast, tegen een bepaalden tyd alle hunne Gildebroeders op te roepen, ten einde op denzelven, door drie Leden uit de Vergadering der Repreſentanten deezer Stad, alle thans dienende Overlieden uit hunnen post zouden ontſlagen worden; dat daarop, terſtond, alle de aanweezende Gildebroeders zouden formeeren, en in eene Alphabetiſche orde ſtellen, eene Nominatie van een dubbel getal perſoonen, om uit dezelve, door de regenwoordig zynde Repreſentanten, het gewoone getal van Overlieden te doen verkiezen; dat voorts, in 't vervolg, jaarlyks, in ieder Gild, de helft der Overlieden van hunne posten zouden aftreeden. Zullende voorts

de

de Overlieden, welke twee agtereenvolgende jaaren gediend hebben, afgaan; dat zulks plaats zou hebben, jaarlyks, in de maand Augustus, na dat, alvoorens, door de dienende Overlieden, alle de Gildebroeders zouden zyn by een geroepen, tot het maaken van eene Nominatie van een dubbel getal van zo veele perſoonen, als tot Overlieden zouden moeten verkozen worden: uit welke Nominatie, na dat dezelve ter Vergaderinge van Repreſentanten was ingeleverd, door dezelve eene verkiezing zou moeten geſchieden; dat elk der aldus verkozene Overlieden zou afleggen de volgende Belofte: 1795

„ Ik verklaare, in de tegenwoordig-
„ heid van een Alweetend God, aan
„ wien ik eenmaal, niet ſlegts van
„ myne daaden, maar zelfs van der-
„ zelver bedoelingen, rekenſchap zal
„ moeten geeven, te erkennen en te
„ eerbiedigen de Rechten van den
„ Mensch en Burger, en de Repre-
„ ſentanten van het Volk van Amſter-
„ dam te houden voor de eenige wet-
„ tige Regeering deezer Stad, en
„ beloove, dat ik, in den my opge-
„ draagen post, my in alle opzigten
„ zal gedraagen naar de in der tyd
„ plaats hebbende Ordonnantien en
„ Keuren van het . . .
„ Gild, en in het voorſtaan van de
„ belangen van dit Gild, my zal
„ tragten waardig te maaken het ver-
„ trouwen, dat myne Mede-Gilde-
„ broe-

1795. „ broeders, en de Repreſentanten
„ van het Volk deezer Stad, in my
„ geſteld hebben".

Dat vervolgens de aftreedende Overlieden; telkens, binnen veertien dagen na hunne afreeding, aan alle hunne Mede-Gildebroeders, welke mogten verkiezen daar by tegenwoordig te zyn, rekening en verantwoording zouden moeten doen; dat, in elk Gild, de gezamentlyke Overlieden het vermogen zouden hebben, om hunne Gildeknegts, ten allen tyde, van hunnen dienst te ontſlaan; zullende voorts, uit eene overgeleverde Nominatie van bekwaame perſoonen, mits Gildebroeders zynde, door Repreſentanten eene verkiezing gedaan worden.

Nieuwe ſchikking omtrent den Schouwburg.

Bekend is het, hoe, voor, en eenigen tyd na de Omwenteling, de voordeelen van den Nederduitſchen Schouwburg dienden ten behoeve van het Weeshuis en Oudemannenhuis deezer Stad, en die ſtrekking, telkens, op de Aanplak-Biljetten, werdt aangekondigd, niettegenſtaande alle betrekkingen, tuſſchen den Schouwburg en de gemelde Geſtigten, door het afbranden van den voorigen Schouwburg, in den jaare 1772, waaren opgehouden. Dit in aanmerking hebbende genomen, namen thans Repreſentanten het beſluit, en verklaarden, diensvolgens, dat de Schouwburg, voortaan, zyn zoude Stads eigendom en ſtigting, die, voor Stads rekening, door Commisſarisſen, van wege de Repreſentanten daar

toe

toe benoemd, of in 't vervolg te benoemen, zou worden beſtuurd: zodanig, dat alle voordeelen, uit die ſtigting voortkomende, geheel en al zouden zyn ten voordeele van Stads kaſſe, en daar in jaarlyks zouden moeten worden overgebragt; gelyk ook alle nadeelen, of 't geen Commisſariſſen, in hun beſtuur, mogten te kort komen, uit dezelfde kas zouden worden goedgedaan; en dat hier mede alle betrekkingen en verbintenisſen, zo in het finantieele, als in het huishoudelyke, die, tusſchen den Schouwburg en het Weeshuis en Oudemannenhuis, plaats mogten gehad hebben, van nu af aan, zouden ophouden; en dat alzo, van de Aankondigingen der Vertooningen van den Schouwburg, zou moeten weggelaaten worden, dat de Repreſentatien geſchiedden *ten voordeele van het Wees- en Oudemannenhuis.* 1795.

Niet weinig viel 'er te doen, met opzigt tot den Burger- of Grooten Krygsraad, die, naar de meening van zommigen, en ook van Repreſentanten des Volks deezer Stad, zig een wederregtelyk, en genoegzaam onafhankelyk gezag, hadt aangematigd, 't welk, zou de thans ingevoerde orde van zaaken, overal en eenpaarig, werken, diende beſnoeid, en binnen de paalen der billykheid te worden te rug gebragt. Wat 'er zy van de geſchillen, tusſchen Repreſentanten en de Leden van den Krygsraad voorgevallen, die in eene vernietiging van denzelven uitliepen, zal best blyken, door de opgaave

De Burger- of Groote Krygsraad wordt vernietigd.

1795. gaave van den hoofdzaaklyken inhoud eener *Bekendmaakinge*, aan de Gemeente gedaan, een weinig na het midden der maand Augustus. Repreſentanten gaven daar in te verſtaan, dat zy, in overweeging genomen hebbende, dat de Burgery deezer Stad, ter bevorderinge van hunnen welvaart, en ter handhaavinge van *hunne Eere, welke alleen kunnen verbonden* zyn aan, en *voortſpruiten* uit een welgeordend beſtuur, hen Repreſentanten vrywillig verkozen hebbende, niet anders kon gewild hebben, dan dat het gezag, hetwelk uit haaren boezem op het wettig Geconſtitueerd Lichaam was overgedraagen, onverdeeld aldaar zou blyven berusten, zonder dat dit Lichaam zou vermogen toe te laaten, dat dit toevertrouwd gezag, in eenig gedeelte, hoegenaamd, *overging in* andere handen, of verminderd *of verlamd* werde door andere Lichaamen of Perſoonen, als zullende dit ſtryden met den wil der Burgerye; dat zy, nimmer uit het oog verliezende, de duure belangen der Burgerye, aan hun *Repreſentanten* alleen toevertrouwd, onder de maatregelen, *welke tot derzelver* bevorderinge mede ſtrekken *moesten*, als eene der meest belangryke voorzieningen, hadden begreepen, het Commandement over deeze Stad niet alleen te moeten toevertrouwen, by afwisſeling, aan de Kolonellen der Burgerye, maar ook tevens te moeten verklaaren, dat tot de posten van Kolonel en Kommandant niet toelaatelyk waren perſoonen, welke door eenigen Eed, buiten deezer Stads

Stads Eed, aan eene andere Magt verbonden waren, als kunnende daar door in de onmogelykheid geraaken, om hunnen post behoorlyk waar te neemen; dat, diensvolgens, de Kolonel MEYNTS, als Kommandant hebbende gefungeerd, door den Kolonel GALES was vervangen, doch dat *deeze*, als *Lid van het Committé van Justitie*, op zyn ontslag als Kommandant aandringende, terwyl MEYNTS niet andermaal met het bevel kon belast worden, en de Kolonellen HOGENDORP en VAILLANT, als in anderen Eed en Dienst staande, de vereischten daar toe derfden, Representanten zig in de onmogelykheid hadden bevonden, eene andere provisioneele voorziening te doen, dan door zeker uitstel, een Lid uit het midden van hun te benoemen, en, diensvolgens, zonder dat zulks in gevolge zou kunnen getrokken worden, het Stadsbevel, *ad interim*, hadden opgedraagen aan HUIBERT BASTERT, onder die mits, dat hy, geduurende zyn Bevelhebberschap, de Vergadering van Representanten *niet* zou kunnen bywoonen; dat *zy* Representanten wel verre waren van te verwagten, dat de Burger-Krygsraad zou getragt hebben, deeze allezins billyke en noodige voorziening kragdoos te maaken, op gronden, welke het daarzyn eener Regeeringe in eene Regeering zouden wettigen; dat, egter, de Burger-Krygsraad geene zwaarigheid hadt gemaakt, deeze voorziening der Representanten te miskennen, tot welke zy, intusschen, vol- 1795.

1795. komen bevoegd en geregtigd waren, zonder dat het Reglement van Oproepinge kon gerekend worden hier in hinderlyk, of op dit buitengewoon geval eenigzins toepasselyk te zyn; dat al mede Repreſentanten met leedweezen ondervonden hadden, dat het aanzyn van het Lichaam van den Burger-Krygsraad een hinderpaal was tegen de vrye verkiezing der Officieren, welk regt, egter, op de heilige gronden van Gelykheid en Vryheid rustende, aan den Burger niet mogt betwist worden, en dat die tegenkanting de bron van tweedragt was, waar van het onlangs voorgevallene, in zekere Wyk ten bewyze diende; dat, eindelyk, aan het beſtaan van den Krygsraad zelf moest toegeſchreven worden de vrugtlooze uitſlag der welmeenende poogingen, door de Repreſentanten, omtrent de jongſte voorzieningen, aangewend, enz.; dat Repreſentanten, hoewel zy het gedrag van anderzins by hen erkende Vaderlandſche Mannen beſchouwden als het gevolg van dwaalende begrippen omtrent genoemde voorregten, tot het lichaam van den Grooten Krygsraad behoorende, en geenzins als eene voorbedagte verbreeking van de vastgeſtelde orde, zig genoodzaakt hadden gevonden, den geheelen Burger- of Grooten Krygsraad deezer Stad te vernietigen, met uitdrukkelyken last aan allen, die Leden van den Krygsraad geweest waren, zig naar dit beſluit ſtiptelyk te gedraagen.

Bewee-gingen

Na dat, ſints de Omwenteling, de, dus genoem-

noemde, Clubisten, by meer dan ééne ge- 1795.
legenheid, over deeze en geene bezwaaren, der Clubisten, enz.
by Representanten deezer Stad, zig vervoegd hadden, waren dezelve, bovenal, werkzaam in de maand September deezes jaars. Op den elfden dier maand lieten zig, ter Vergaderinge, aandienen, en verscheenen, *vervolgens*, *in dezelve*, eenige personen, zig noemende Commissarissen van verscheide kamers van Bataafsche Clubs, Burgerwyken en Vaderlandsche Gezelschappen, overleverende twee Adressen, en door verscheide Burgers geteekend. Het eene Adres behelsde bedenkingen tegen eene Publikatie van Representanten, in de jongstvoorgaande Maand afgekondigd, waar by de Burgery was uitgenodigd, om zodanige klagten in te leveren, als dezelve tegen eenige Amptenaaren zou kunnen inbrengen; en voorts eene herhaaling van een, reeds te vooren, door de Clubisten, gedaan verzoek, dat alle Amptenaars, het voorgaande Bestuur toegedaan, en, *in 't* algemeen, alle de zulken, *die*, sedert het jaar 1787, *waren* aangesteld, zonder onderscheid, daadelyk, van hunne posten zouden ontzet worden. Het ander Adres bevatte een verzoek, dat de Bataafsche Clubs zouden erkend worden als eene *Corporatie*, welker Afgevaardigden ter Vergaderinge van Representanten van het Volk deezer Stad zouden toegelaaten worden, als koomende spreeken uit naam van het het geheele lichaam der Bataafsche Clubs.

1795. Met het algemeen antwoord, dat men het gedaane verzoek in nader overleg zoude neemen, vertrokken thans de Afgevaardigden; doch lieten zig, op den zeventienden der Maand, andermaal, aandienen, wanneer zy tot beſcheid ontvingen, dat de Vergadering in het verzoek der Clubisten, om als eene *Corporatie erkend te worden, niet* konde treeden; en wat de afzetting der, dus genoemde, Oranje-Amptenaaren betrof, dat dezelve in nadere overweeging zou genomen worden. Waar op een der Clubisten hernam, dat zy, ſtaande de Vergadering, op hun nader ingeleverd Adres, antwoord verlangden; met byvoeging, dat zy, anders, nog dien zelfden namiddag, zouden te rug komen. Doch aan deezen eisch werdt niet voldaan. *De Voorzitter* verklaarde, dat, vermits de Vergadering thans niet voltallig was, het verzoek, in eene algemeene Vergadering, 's namiddag te houden, in overweeging zou genomen worden. De dringende ernst, met welken de Commisſarisſen der Clubisten hun verzoek hadden aangedrongen, en het groot aantal perſoonen, welke zy op hunne zyde hadden, beſchouwden Repreſentanten als eene voldoende reden, om in deezen, met alle mogelyke omzigtigheid en bedaardheid, doch met den gepasten ernst tevens, te werk te gaan. De Clubisten hadden hun voorneemen aangekondigd, om, den volgenden dag, om antwoord te zullen te rug komen. Zy hielden hun woord, en verkreegen, in zo verre

inwilliging der voorgeſtelde punten aandringende; terwyl een derde verklaarde, last te hebben, aan te kondigen, dat de Vergadering van Repreſentanten niet zou hebben te ſcheiden, voor dat zy Clubisten, aan hunne lastgeevers, verſlag zouden gedaan hebben. Waarop zy vertrokken, na dat, alvoorens, de Voorzitter hun hadt verzekerd, dat van het genomen beſluit niet zou worden afgegaan. 1795.

Intusſchen was de menigte, zo voor als inzonderheid binnen het Stadhuis, dermaate aangegroeid, en gedroeg zig zo onſtuimig, dat Repreſentanten, na dat de Afgevaardigden der Clubisten de Raadzaal hadden verlaaten, tot de orde van den dag zynde overgegaan, door het geweldig gedruis, in hunne raadpleegingen over andere onderwerpen, verhinderd werden. Eenige leden der Vergaderinge, van tyd tot tyd, zig buiten dezelve hebbende begeeven, om naar de redenen der beweegingen te verneemen, kwam een derzelven, met twee Burgers, in de Vergadering te rug, en berigtte, ten aanhooren dier lieden, aan zyne Amptgenooten, dat de zamengevloeide menigte in het begrip ſtondt, als of de Repreſentanten van zin waren, alle de Oranje-Amptenaars in dienst te laaten, doch dat de vreeze alleen de Repreſentanten daar van te rug hieldt; verzoekende, derhalven, dat de Vergadering haare grondbeginſels en voorneemen, deswegen, aan de twee Burgers, en door hen aan de menigte, gelieſde te verklaaren. Als uit éénen mond verklaarde

1795. nu de Vergadering, dat haar voorneemen en beſluit, gelyk altyd voorheen, ook nog tegenwoordig, was, om zulke Amptenaaren, die de bewerkers der voorgaande ſlaaſſche ketenen geweest waren, van hunne posten te ontzetten; doch dat, ter voorkominge van verwarringe, eerst naar andere perſoonen, *ter vervullinge der opengevallene posten, moest worden omgezien*; 't welk tot nog toe niet hadt kunnen geſchieden, alzo het inneemen van beſcheiden, ten opzigte der ingekomene Verzoekſchriften om Ampten, welker getal reeds tot meer dan tweeduizend was aangegroeid, nog niet was afgeloopen. Repreſentanten voegden 'er nevens, dat zy alleen deeze Verklaaring deeden, „ om dat zy de duidelyke kenmerken „ zagen van de intrigues der tegenparty, in „ hetgeen men thans begeerde, daar men „ tragtte, het voorneemen der Repreſen„ tanten te doen miskennen, wantrouwen „ te verwekken, en verwoesting aan te „ rigten". Eene andere Commisſie, ſtraks daar na, *binnenſtaande*, verklaarde, last te hebben, de Vergadering *ſtellig* te verzoeken, om niet uit elkanderen te gaan, *voor dat de* aanmerkingen der Clubisten op het antwoord en beſluit van Repreſentanten zou zyn opgemaakt en by deeze Vergadering ingeleverd. Een ander voegde 'er nevens, „ dat „ de Vergadering niet eer ſcheiden mogt, „ of dat hy voor de gevolgen niet in„ ſtondt". De Commisſie verzogt zynde, buiten te ſtaan, en, vervolgens, aangaande

den

den eisch, omvraag gedaan zynde, viel 't 1795.
beſluit, dat, daar de raadpleegingen thans niet vry waren, de Vergadering oogenblikkelyk zou ſcheiden, tot 's namiddags ten zes uuren, en werdt daar van kennis gegeeven aan de Commisſie, met byvoeging, „ dat de Ver-„ gadering niet van haar, na rype delibera-„ tie, wettig genomen beſluit, door dwang, „ wat 'er ook mogt gebeuren, zou af te „ brengen zyn". De Vergadering, nu willende ſcheiden, werdt haar zulks, door de menigte, belet, en gedwongen, in de Raadkamer te rug te keeren, hoewel onbekwaam, zo door het gedruis op de Zaal, als door den aandrang voor de deur der Vergaderinge, om haare werkzaamheden voort te zetten. Na verloop van eene wyle tyds, het gedruis eenigzins verminderd zynde, opende de Voorzitter, van nieuws, de Vergadering, en werdt van dezelve, door de vergaderde menigte, een ſchriftlyk berigt gevorderd van de te doene Remotien, doch, na omvraag, die eisch geweezen van de hand. Een afwyzend antwoord bekwam insgelyks eene *andere* Commisſie; men voerde haar te gemoet, „ dat vermits de „ raadpleegingen der Vergaderinge niet vry „ waren, diensvolgens ook derzelver beſlui-„ ten, als gedwongen genomen, niet wet-„ tig konden zyn, en dat de Vergadering „ dus niet anders dan volharden konde by „ haar voorgaande beſluit en plegtige be-„ lofte". In dit antwoord, mondeling gegeeven, nam, egter, de Commisſie geen

1795. genoegen, maar ſtondt 'er op, om hetzelve ſchriftelyk te ontvangen. Dit geſchiedde, in de volgende bewoordingen: „ De Vergadering, belet zynde van het Huis der „ Gemeente af te gaan, kan nu over de „ nadere voorſtellen niet delibereeren, maar „ herhaalt aan de Burgers, die vergaderd „ zyn, dat zy, zonder verwyl, zal voort„ gaan, Oranje-*Amptenaaren* te removee„ren". Dit antwoord bragt de gemoederen tot zo verre aan het bedaaren, dat de menigte uit een ging, en de Repreſentanten gelegenheid hadden, onbelemmerd, naar hunne wooningen weder te keeren. Te grievende, intuſſchen, was de hoon, door de gepleegde gewelddaadigheden, den Repreſentanten, en, in dezelven, het geheele Volk van Amſterdam, aangedaan, dan dat het mishoegen en de verontwaardiging, daar over, niet openlyk zoude aan den dag gelegd worden. Dit geſchiedde ook aanſtonds, in eene *Proclamatie*, in het ſlot van welke, na alvoorens een verſlag van het gebeurde, zo aan hunne zyde, als aan die der Clubisten, gedaan te *hebben*, Repreſentanten openlyk en plegtig verklaarden, „ dat *inge*„ valle hunne Vergadering, wederom, door „ de allerminſte daadelykheden, in de vrye „ raadpleegingen geſtoord, of de Leden „ derzelve het vrye ac- en reces, tot en „ van de Vergaderplaats, op eenigerhande „ wyze, werdt belet, en zy daar door, in „ de uitoeffening der gewigtige posten en „ functien, aan hun toevertrouwd, eenigerwaarde

„ maate

„ maate geſtoord of belemmerd werden, zy 1795.
„ Repreſentanten zig, alsdan, in de grieven-
„ de noodzaaklykheid zouden bevinden, ge-
„ bruik te maaken van die magt, welke,
„ door hunne Committenten, in hunne
„ handen was geſteld, ten einde daar door
„ de eere, de waardigheid en de belangen
„ der Burgerye deezer Stad, op alle moge-
„ lyke wyzen, te handhaaven en te beveili-
„ gen, tot zo lange hunne Committenten,
„ door openlyke en wettige daaden, van
„ hunne gevoelens, contrarie deeze handel-
„ wyze en intentie van Repreſentanten,
„ zouden hebben doen blyken". Geenzins, egter, in den ſmaak van veelen uit de Gemeente moet deeze *Proclamatie* zyn gevallen, naardien dezelve, kort nadat zy was aangeplakt, op zeventien onderſcheidene plaatſen, werdt afgeſcheurd; een bedryf, waar over het Committé van Justitie zyn misnoegen betoonde, door het uitlooven van eene Premie van honderd Dukaaten, aan den aanbrenger van éénen of van meer, die zig, aan dat wanbedryf, bezondigd hadden.

Protest an enige Clubisten tegen de beweegingen.

By het bovenſtaande verhaal gebiedt ons de pligt eens getrouwen Historieſchryvers te voegen, dat, hoe zeer de verhaalde beweegingen uit den ſchoot der Clubisten haaren oorſprong hadden genomen, niet allen, evenwel, aan dezelve hunne goedkeuring verleenden, maar, veeleer, een merkelyk getal zyn hoogſte afkeuring aan den dag leide. Dit bleek uit een Declaratoir, drie

da-

1795. dagen na het gebeurde, uit naam van de Vergadering van Afgevaardigden der Bataafſche Clubs, eenige Burger Wyken en Vaderlandſche Gezelſchappen, ter Vergaderinge van Repreſentanten ingeleverd, waar in dezelve, na hunne verontwaardiging betuigd te hebben over zeker ſtuk, in de Vergadering van Repreſentanten voorgeleezen, openlyk en plegtig verklaarden, dat het gemelde ſtuk, geheel en al, zonder de minſte voorkennis, veel min goedkeuring, aan de gemelde Vergadering was voorgeleezen; met byvoeging, dat zy, al wat onbehoorlyk en ongemeſureerd, op dien dag, was voorgevallen, overlieten voor rekening van de geenen, die zig hetzelve veroorloofd hadden. Zo veel genoegen vondt deeze ſtap by de Repreſentanten, dat dezelven, by eene openbaare Afkondiging, met betuiging van hunne goedkeuring, aan de Gemeente daar van kennis gaven.

Een naamlooze Brief baart groote beweeging.

Na eene korte tusſchenpoozing, verving, wel haast, eene andere de nu vermelde opſchudding; in eene ſchynbaar geringe oorzaak hadt dezelve haaren grondſlag. In echte beſcheiden onmoeten wy, omtrent den oorſprong, loop en einde des veel gerugtmaakenden voorvals, het volgende verhaal. 't Was, in eene buitengewoone Vergadering van Repreſentanten, op den eerſten November dezes jaars, dat de Voorzitter aan de Vergadering berigtte, dat, 's avonds te vooren, zig ten zynen huize, hadt vervoegd eene Commisſie uit de

Ba-

Bataafsche Clubs, hem ter hand stellende het afschrift van eenen Brief, vermoedelyk geschreeven door S. IZ. WISELIUS, Representant van het Volk van Amsterdam, die thans, van wegen die Stad, Afgevaardigde was in den Haage; dat hy, met deeze Commissie, zig in den nacht ten twee uuren, voor het Committé van Waakzaamheid, hebbende begeeven, nevens hetzelve al zynen vlyt hadt aangewend, om de Commisfie van alle onberaadene stappen te rug te houden, 't welk hem ook, tot op dit oogenblik, gelukt was; geevende voorts de Voorzitter in bedenking, om naar den schryver en den verspreider des ontzettenden Briefs allen mogelyk onderzoek te doen. Diensvolgens ontboodt het Committé van Waakzaamheid den Burger J. H. VAN HEEKEREN, welke als de verspreider des Briefs genoemd werdt, en die ook bekende, een Brief van bedenkelyken inhoud te hebben ontvangen, doch tevens verzekerde, onbewust te zyn, uit welke plaats de Brief was gekomen; dat hy des Schryvers hand niet kende; dat hy gerust kon verklaaren, dat het schrift van dien Brief van de hand van WISELIUS niet was; dat hy geene zwaarigheid hadt gemaakt, dien Brief te laaten leezen en afschryven, doch dat hy aan niemand hadt gezegd, dat dezelve door WISELIUS geschreeven was. Op aandrang van het Committé, om den oorspronklyken Brief in handen te hebben, verklaarde VAN HEEKEREN, buiten staat te zyn, om dien te voorschyn te brengen, 1795.

om

1795. om reden, zo als hy voorgaf, dat dezelve, door herhaald leezen en herleezen, was aan ſtukken geraakt, en hy, den inhoud weetende, denzelven hadt verſcheurd. Dit laatſte, egter, bleek, wel haast, met de waarheid niet overeenteſtemmen. Want wanneer, 's anderendaags, VAN HEEKEREN, door gemelde *Committé*, *in verzekering was genomen*, bragt hy den oorſpronklyken Brief te voorſchyn. WISELIUS, intuſſchen, in den Haage, gevraagd zynde, of hy de ſchryver van den Brief ware, gaf daar op een toeſtemmend antwoord, met betuiging, evenwel, dat hy geenzins ten oogmerk hadt gehad, dat dezelve algemeen zou verſpreid worden. Intuſſchen was aan de Vergadering van Repreſentanten berigt, dat eenige Leden van Batauſſche Clubs, en andere Burgers, voorneemens waren, zeer nadeelige voorſtellen te doen, tegen de rust en de goede orde der Stad, en van de Justitie, door het aandringen op het daadelyk in verzekering neemen van verdagte perſoonen, als welke men hun berigt hadt, in *den bewusten* Brief, als berokkenaars van ſnoode *onderneemingen*, te zyn afgeſchilderd: weshalven Repreſentanten, aan het Committé van Waakzaamheid, en aan den Kommandant der Stad, bevel gaven, ter beveiliginge van perſoonen en goederen, en ter bewaaringe van de rust der Stad, ernſtige maatregelen te beraamen. En, inderdaad, niet zeer gerustſtellende was thans de toeſtand der Stad. Eene Commisſie uit het Committé van Waakzaamheid en van de *Justitie*, ver-

verzeld van den Procureur der Gemeente, in de Vergadering van Repreſentanten verſcheenen, deedt opening aan dezelve van de gistingen, welke, door zommige kwalykgezinde of misleide Burgers, in de Stad verſpreid, en van de onrustige beweegingen, welke daar uit ontſtaan waren: waarom noodig werdt geoordeeld, op middelen, ter handhaavinge van rust en orde, met allen ernst bedagt te zyn. Van hunnen kant zaten de Clubisten niet ſtil. Eenige Afgevaardigden van dezelve begaven zich naar den Haage, en verzogten, aan de Vergadering van Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, opening omtrent zekere verſpreide ontzettende gerugten, en dat de zodanigen, die zig ſchuldig mogten gemaakt hebben aan aanſlagen tegen de Vryheid, aan het Volk bekend gemaakt, en in verzekering mogten genomen worden. De Voorzitter, de gegrondheid der verſpreide gerugten erkennende, ſtelde de Afgevaardigden, in zo verre, gerust, dat, ter algemeene veiligheid, en ter opſpooringe der ſchuldigen, de beste maatregelen zouden beraamd en te werk geſteld worden. 1795.

Een ernſtiger aanzien kreeg, allengskens, de veel gerugt maakende zaak. Willem Holtrop, Preſident van de algemeene Vergaderinge der Wyk-vergaderingen, Dirk Hoitsma, Preſident der Bataafſche Clubs, nevens twee Vice-Preſidenten, twee Sekretariſen, en nog twee Leden, lieten, in de Vergadering van Repreſentanten,

op

1795. op den vierden November, zig aandienen. Binnen geſtaan zynde, deeden zy eenen voordragt, welken wy, nevens de raadpleegingen en het beſluit der Repreſentanten, daar op genomen, niet ondienſtig oordeelen, woordelyk hier in te laſchen. Van de wyze van denken en van doen, welke thans aan de orde van den dag was, zal dit, voor de nakomelingſchap, ten gedenkteken kunnen dienen. Zie hier het geheele ſtuk.

MEDEBURGERS!

„ Met die zelfde belanglooze liefde tot vaderland en vryheid, waarmede wy onlangs, en by herhaling zelf, tot u traden; met die zelfde gevoelens en oud Nederlandſche rondborstigheid, zyn wy thans wederom in uw midden verſchenen.

„ Burgers Repreſentanten! ook die deugden en kenſchetzen in mannen van uwen rang en waardigheid, zo beminnenswaardig als onäfſcheidelyk, zyn immers de uwen, en zullen het, gelyk wy vertrouwen, ook onvervalſcht blyven!

„ Zullen vaderlandſche oogmerken en bedoelingen, naar den wensch der burgeren, bereikt, zal de burgerlyke vryheid bewaard, gehandhaafd, beſchermd worden; niets voorwaar is noodiger, dan dat 'er een onwankelbaar vertrouwen zy tuſſchen het Volk en tuſſchen hen, die hetzelve mogen vertegenwoordigen.

„ Vervuld van het edelſt gevoel van deeze hooge

hooge noodzakelykheid, aarzelden wy geen oogenblik, burgers Vertegenwoordigers! u onze bekommeringen over den ſtaat en toeſtand onzes gemeenſchappelyken vaderlands rond en openhartig te doen blyken, niet alleen, maar, ware het mogelyk, om tevens, en onmiddelyk na zodanig gegeven blyk, of wel uwe vaderlyke gerustſtellingen daartegen te ontvangen, of wel ongeveinsd en zonder te rughouding, door u onderricht te worden van den waren ſtaat der zake, dien wy ons, tot zelf op dit oogenblik, noch niet kunnen verbeelden, dat aan u, wy moeten het herhalen, aan u, onze medeburgers Vertegenwoordigers! onbekend zoude kunnen, of zelfs mogen zyn. 1795.

„ Dan, hoe weinig, hoe byster weinig heeft het u behaagd, ons, de gecommitteerden van zo veele duizenden uwer en onzer ſtemgerechtigde ſtadgenooten, omtrent alle dezen, of in te lichten, of beiden voor u en voor ons zelven nog meerder waakzaam te doen zyn.

„ Burgers Vertegenwoordigers! verwacht uit onzen mond noch de taal des verwyts, noch die der beleediging, maar alleen die van onze billyke verwondering en gevoelige ſmart. Voor u zelven, naar oogenſchyn, gerust, trachtet gy lieden ons zulks ook te doen zyn, en wy, op uw gezag, poogden het ook te wezen.

„ Dan, burgers, hoe verre was niet, by vervolg, ook in dezen, de ſchyn van het wezen! laat ons u ſlechts herinneren aan den

1795. brief, die u en ons zo veel ongerustheid en zorg veroorzaakt heeft, den brief van onzen medeburger en uwen medevertegenwoordiger *S. J. Wiselius*, en dit wel gedurende zo vele dagen en nachten, en in spyt der nasporingen zelfs van uw committé van waakzaamheid Burgers Vertegenwoordigers! aan wie heeft de stad onzer inwoning, aan wie hebt gy zelf, aan wie hebben wy nu nog de rust te danken, welke zy, en wy met haar, nog genieten, in weerwil zelfs van zo vele bloedige bedreigingen, als haar, als u, als ons hebben aangegrimd? aan wie anders, dan aan hen, immers voor een meerdergedeelte, in wier naam wy thans tot u spreken, en aan de pogingen, welke door velen onzer daar toe zyn aangewend geworden? En gy, burgers! zoud nog kunnen huiverig zyn, ons in den staat onzes vaderlands en van zynen nood, openlyk, en naar waarheid te onderrichten? Burgers Vertegenwoordigers! gedenkt aan uwen en aan onzen *Wiselius*; herleest het extra-ordinair Dagblad van Hollands Representanten, *in dato* 28 October l. l.; herinnert u onzer aanvragen, met de gegeven opening van onze zyde, en duldt nu dat wy u in de oogen zien.

„ Dan, dat geen vaderlandsche yver, hoe onmisdadig die ook immer zy, ons hier vervoere. De plaats waarin, en de Vergadering tot welke wy spreken, zullen nimmer, zo wy hopen, door ons uit het oog behoeven verloren te worden; alles wat wy hier hebben laten voorafgaan, heeft geen andere be-

doe-

doeling, noch mag door u voorondersteld 1795.
worden die te hebben, dan alleen deze, om u van onze trouw en verkleefdheid, aan ons vaderland, en deszelfs vryheid; en daarin ook aan u, die ons in het eerste vertegenwoordigt, en in het laatste helpt beschermen, overtuigend te doen blyken. Maar het is niet minder diezelfde bedoeling, die ons, de gecombineerde commissie van de algemeene Vergadering der wykvergaderingen, en die der Bataafsche clubsen, benevens derzelver verbonden burgerwyken en vaderlandsche gezelschappen, vervrymoedigt, ja gebiedt, om stellig van u, burgers Vertegenwoordigers! af te vragen:

1. Of gy, van het adveu van den brief van den burger *S. J. Wiselius* voornoemd, en door hem schriftelyk aan u gedaan, niet bereids legale kennis hebt gedragen, op het oogenblik dat wy, namens de gemelde onze committenten, deswegens aanvrage by u deden, immers daarover met u in gesprek waren? en zo ja, waarom ons in onze qualiteit, die gevraagde kennisgeving, nevens alle anderen, ter zake van den toestand onzes vaderlands zo zeer verlangde berichten, niet zyn gegeven mogen of kunnen worden? En

2. Is onze eisch, in bovengem. naam, dat terstond, en dus zonder het eenige allerminste verwyl, zo om de veiligheid van uwe eigen personen, Vergadering, betrekkingen tot de burgery, als tot heil, bewaring, beschermng van alle onze medebur-

1795. geren, hoedanige die ook zyn mogen, en van ons eigen zelven, nog eens, en in één woord, ter bevordering van ſtedelyke rust, en tot vermindering, ja, is het mogelyk, ter dadelyke afwending van een geducht en yſelyk vaderlandsch gevaar; dat, zeggen wy, alle ſuſpect geoordeeld wordende perſonen, *het zy* medeburgeren *of ingezetenen*, in ſtaat van *arrest geſteld* worden, het zy op het Huis der Gemeente, of op welke andere publieke plaats, zo als uwe wysheid zulks zal oordeelen te behooren; latende wy, *ingevalle* hiermede langer vertoefd mogte worden, van dit oogenblik, alle de gevolgen, die uit zodanig verwyl zouden kunnen geboren worden, (en hoe ontzettend en yſelyk zouden dezelve niet kunnen zyn!) eenig en alleen voor rekening en ter verantwoording van hem, of hen, die daartoe, door contrarie beſluit, zouden mogen hebben helpen concurreren.

„ Ziet daar, burgers Vertegenwoordigers! ongeveinsd onzen last, en daarin ook onze bedoeling, *voor* uwe veiligheid, goeden naam en waardigheid, *maar* niet minder ook voor die van hen, in wier naam wy ſpreken, aan u voorgedragen. Eeven afkeerig van vleijery, die het Batauſche hart verfoeit, als ontheven van angst of ſchroom, die met de ſlaverny alleen beſtaanbaar zyn, word deze voordragt, waarvan wy, ter onzer decharge, verzoeken dat geëxtendeerde mentie gemaakt worde in de notulen van uwe Vergadering, opdat ten eeuwigen dage daaruit

uit conſtere, welken last wy, in onze qua- 1795.
liteit, by u hebben uitgebragt, tevens en in de eerst uit te geven bylage tot het Dagblad uwer handelingen, den Volke hiervan openlyk kennisſe gegeven worde. Met deze gevoelens en begeerte, medeburgers! word deze voordragt u toegereikt, met die rechtehand, welke u ongeveinsde broederſchap aanbiedt; terwyl de linker eenen boezem drukt, die van de zucht, ook voor uw aller heil, geheel vervuld is".

Uit naam en op last voormeld.

W. HOLTROP, preſident van de algemeene vergadering der wykvergaderingen.
DIRK HOITSMA, preſident der Bataafſche clubſen, &c. &c.
FERDINAND WYKMAN, vice preſident.
C. LADIGES, vice-preſident.
R. WYNGAARDT, ſecretaris.
C FRAISINET, ſecretaris.
WILLEM KUIPER, } gecommitteerden
A. HOPPENBROUWER }

Amſterdam, 4 Nov. 1795.

Waarop gedelibereerd zynde, werdt goedgevonden en verſtaan, om alleen in dit geval, en ten bewyze dat de Vergadering geen zwaarigheid maakte, om deeze zaak geheeel ter kennisſe van de burgery te brengen, het volgend antwoord, ten opzigte van het eerste point, te geeven.

„ Dat de Vergadering van den brief, welke zo veel gerucht heeft gemaakt, niet eerder iets heeft geweeten dan zondag-ochtend, uit eene daarvan overgeleg-

1795. de copie, wanneer wy daarover ook met de commisfie, als toen hier ter Vergadering verfcheenen, hebben gefproken; en dat ons de fchryver niet eerder dan gisteren ochtend, wanneer wy een brief van den burger *Wifelius* hebben ontvangen, waarin dezelve advoueerd de fchryver van den brief in queftie te zyn, bekend is geweest: en dat dus noch deze vergadering, noch het committé van waakzaamheid, van het adveu van den fchryver niets, op het ogenblik dat hier de commisfie is geweest, hebben geweten. Dat voor het overige, ons van het onderwerp van gemelden brief, noch van het voorgevallene ter Vergadering van Holland, op woensdag en donderdag, ten opzigte van dreigende gevaren van buiten, niets dan door den brief onzer gedeputeerden op laatstleden vrydag ontfangen, welke ons daarvan met korte woorden eenige melding maakten, bekend is geweest, en dat de Vergadering daaröp geen ogenblik heeft getoefd, om een hunner leden terftond naar 's Hage te zenden, ten einde eenige elucidatiën daaröntrent te bekomen, welke dan ook, des anderen daags te rug gekomen zynde, deszelfs rapport, voorleden zondag, aan de als toen hier zynde commisfie hoofdzaakelyk is megedeeld, en ook woordelyk nog heden, in eene extraördinaire bylage, word gedrukt, gelyk ook mede de voorgemelde brief door den burger *Wifelius*, op gisteren, aan ons toegezonden, welke reeds gisteren zoude zyn publiek gemaakt, indien niet

niet de Vergadering had begrepen, daarmede zo lang te moeten ſupercederen, tot de commisſie op de burgers *Meyer* en *Cruys* gedecerneerd, ten einde zich daaromtrent nader te informeren, welke mogelyk nog het een of ander tot verdere elucidatie dezer zaak zouden hebben kunnen ſuppediteren, herwaarts zoude zyn te rug gekeerd. 1795.

„ En wyders over het tweede voorgeſtelde poinct gedelibereerd en in achting genomen zynde, dat volgens de op den 31 January 1795, van wegen de proviſionele Repreſentanten van het Volk van Holland, afgekondigde en erkende Rechten van den Mensch en Burger, eens ieders perſoon en bezittingen beveiligd behooren te zyn, onder de beſcherming der wetten; dat mitsdien de wet, zynde de vrye en plegtige uitdrukking van den algemeenen wil, voor allen gelyk is, het zy om te ſtraffen, het zy om te belonen; dat daarby is bepaald, dat niemant mag worden gearresteerd of gevangen gezet, dan in zodanige gevallen en volgens zodanige formaliteiten, als welke door dezelven te voren bepaald zyn; dat zy Repreſentanten mitsdien niet mogten afgaan van die plegtige beloften, welke zy in de tegenwoordigheid van een' alwetend' God, openlyk en ten aanhooren der vergaderde burgery, hebben gedaan, om zich in hunnen post, als mannen van eer, van hunnen pligt te zullen kwyten, en in het voorſtaan van de belangen der burgery, zich trachten

1795. waardig te maken het vertrouwen, dat dezelven, door hare vrye keuze, in hen gesteld had; waaronder vooräl nog behoort de zorg voor de veiligheid van ieder individueël' burger; en dat zy derhalve niet mogten overgaan, om op voorgevens van blote suspiciën alleen, zonder eenige genoegzame en gegronde bewyzen, eenige burgers, welken gezegd wierden *suspect te zyn*, te laten arresteren; is door Representanten van het Volk van Amsterstam, zonder resumptie, genomen, en aan de burgers *Holtrop*, *Hoitsma*, *Wykman*, *Ladiges*, enz., ter handen gesteld, de volgende resolutie:

„ De Vergadering hoort met leedwezen, dat uwe committenten niet hebben willen afzien van een voorstel, dat, hoe dringend ook, weinige uren geleden, door u in deze Vergadering gedaan, geenszins door haar met eene confirmatoire resolutie kan worden beantwoord.

„ Deze Vergadering, Burgers! zal getrouw aan de wetten en haren pligt, standvastig en onverschrokken, het gedane voorstel met geen besluit bekrachtigen. — Noch belofte, noch dreiging, op welke eene wyze ook voorgesteld, zal haar die pligten, welker naarkoming zy eenmaal plegtig voor het geheele Volk van deze stad bezworen heeft, kunnen doen vergeten. —— Zy zal, getroost en manmoedig, de gevolgen afwachten, die deze weigering, door pligt en wetten voorgeschreven, voor de Leden, deze Vergadering uitmakende, mogelyk zal

na

na zich sleepen, en tevens niet verzuimen, 1795.
die pogingen, welke tegen de oppermagt des geheelen Volks, of tegen byzondere personen, zullen worden ingericht, af te wenden, door alle die eerelyke en krachtige middelen, welke het Volk van Amsterdam haar eenmaal in handen heeft gegeven.

„Dit, Burgers! zyn onzer aller gevoelens, en zullen het blyven, al ware het zelfs, dat de naarkoming van onze bezworen pligten, in hare gevolgen, voor ons onaangenaam, gevarelyk, ja zelf doodelyk waren."

De voorgemelde burgers gecommitteerden zo uit de algemeene vergadering der wykvergaderingen, als die der Bataafsche clubs, enz., hebben gedeclareerd, en, by het ontvangen van bovengeplaatste resolutie, hiervan aanteekening in de notulen verzocht, dat, zo onverhoopt de door hen, op last hunner committenten, gedane propositiën, door daden van geweld mogten worden gevolgd, zy dezelve volstrektelyk desävouëren, als alleenlyk ten vollen met de voordragt zelve, *doch* niet in de willekeurige daarstelling van het verzochte, instemmende.

Zodanig was het hoofdbeloop deezer zaake; omtrent welke, en voor dat zy tot stand kwam, eenige byzonderheden voorvielen, den geest deezer tyden aankondigende, en, overzulks, wel waardig om hier nog vermeld te worden. Spoedig liep het eerste punt

1795. af, tot genoegen der Commisſie. Doch, wanneer Repreſentanten haar berigtten, dat, wat het tweede punt, het in verzekering neemen van verdagte perſoonen, betrof, dit niet aan hun ſtondt, maar het werk van een afzonderlyk Committé was, door Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, *daar toe benoemd*, *verklaarde* de Commisſie ten *plegtigſten*, niet te willen inſtaan voor de gevolgen, indien aan dit verzoek niet voldaan werdt. Zy voegde 'er nevens, met duure eeden, dat veelen haarer Lastgeeveren volſtrekt voorgenomen hadden, de gevraagde in verzekering neeming ten uitvoer te brengen; ja, dat de Vergadering van Repreſentanten in groot gevaar was van overrompeld te worden, bevindende de perſoonen, die daar toe benoemd waren, zig, *veelligt*, *reeds* op het Huis der Gemeente. Dit bewoog de Vergadering, de raadpleegingen, over het bewuste punt, aan te vangen.

Geduurende dezelve verzogt de Commisſie, van *nieuws*, binnen te ſtaan. Thans begeerde zy op de *Vergadering*, om de raadpleegingen, daadelyk, op *te ſchorten*, en haar gelegenheid te geeven, om met eene Commisſie, welke, uit den Haage, was te rug gekomen, een half uur te mogen ſpreeken, ten einde nadere kennis te bekoomen van den toeſtand van zaaken, welke, met het voorgeſtelde, in verband ſtonden. Dit werdt toegeſtaan, en verſcheen, wederom, na verloop van

eeni-

eenigen tyd, de Commisſie in de Vergadering, aan welke zy nu verlof verzogt, zig naar de Centraale Vergadering der Clubs te mogen begeeven, ten einde aldaar, zo veel mogelyk, de gemoederen ueder te zetten, doch met een, dat de Vergadering, tot op haare wederkomst, wilde byeen blyven. Omtrent elf uuren in den avond keerde de Commisſie te rug; zy berigtte, dat zy alle haare poogingen hadt te werk geſteld, om de menigte te beweegen, genoegen te neemen in de opheldering en, door Repreſentanten gegeeven; doch alles zonder vrugt: weshalven de Commisſie, op het neemen van een beſluit door de Vergadering, tot het in verzekering neemen der verdagte perſoonen, ten ſterkſten aandrong. Na ryp beraad volhardde de Vergadering by haar beſluit, en deelde, voorts, aan de Commisſie haar antwoord mede, welk wy boven vermeld hebben. 1795.

Hachlyk ſtondt, intuſſchen, de kans, dat, door kwalykgezinden, ligtelyk, iets, ten nadeele der openbaare veiligheid, konde ondernomen worden. Strenge bevelen gaf daarom de Vergadering, in dien zelfden nacht, aan den Bevelhebber der Stad, om alle voorzorgen te neemen, ten einde de veiligheid van perſoonen en goederen beſchermd, en eenige gedreigde huizen voor aanval bewaard werden. Ook deedt zy het Committé van Justitie daadelyk vergaderen, om de zulken, die zig aan oproer of geweld mogten ſchuldig maaken,

ter

1795. terſtond te regt te kunnen ſtellen, en naar verdienſte doen ſtraffen. De Commisſie, 's nachts ten half vier uuren, van nieuws, verzogt hebbende binnen te ſtaan, waar by nu de Prokureur der Gemeente en de meeste leden van het Committé van Justitie tegenwoordig waren, verklaarde, even als voorheen, dat men, by het in verzekering neemen der verdagte perſoonen, volſtrekt bleef volharden. De Commisſie was thans verzeld van zes Commisſarisſen uit de Clubs, die den meermaalen gedaanen eisch aandrongen, met te zeggen, dat de Vergadering, met het bewilligen in denzelven, vierendertighonderd menſchen ten ſterkſten aan zig zou verbinden. Doch dit alles was van geene kragt, om Repreſentanten van het genomen beſluit te doen afgaan. Waar op gemelde Commisſarisſen verklaarden, onſchuldig te willen gehouden worden aan alles, 't geen uit dit beſluit zou kunnen voortvloeien; dat zy Clubisten het regt van het Volk zouden handhaaven, en zig daar toe *Revolutionair* verklaarden. Welk zeggen door den Voorzitter werdt beantwoord, met de aankondiging, dat de Vergadering alle de zodanigen voor Oproermaakers hieldt, die zig tegen de wetten en de goede orde verzetteden. De Commisſie verklaarde nu, geenen verderen last van haare lastgeevers, de algemeene Vergadering der Wykvergaderingen, te hebben; dat zy haare taak hadt afgedaan, en alle verdere ſtappen voor rekening van

van de leden der Clubs overliet. Nog al, egter, hadt dit bedryf geen einde. Omtrent half zes uuren, in den morgenſtond van den vierden November, ſtondt in de Vergadering binnen de Burger-Kapitein, die over de Hoofdwagt, op het Huis der Gemeente, het bevel hadt. Hy berigtte, dat een aantal menſchen zig voor zyne Wagt vertoonde, vraagende, ja zelf eiſchende, de Sleutels van Stads Poorten; verzoekende hy Kapitein te mogen weeten, wat, in deezen, hem te doen ſtondt. Het antwoord was, dat zyne vraag een vreemd voorkomen hadt, en men zig verwonderde, dat hy zulk een verzoek niet, op ſtaanden voet, met verontwaardiging hadt afgeweezen; met nevensgevoegden last, daar de Kapitein verklaarde, voor overrompeling te vreezen, de muitelingen met geweld te keer te gaan. Tot meerdere zekerheid benoemde de Voorzitter eene Commisſie, beſtaande uit vier leden, nevens den Prokureur der Gemeente, om zig naar beneden in het Huis der Gemeente te begeeven, ten einde om, aangaande den toedragt der zaaken, nader onderrigt te worden, en gepaste maatregelen te beraamen. Hier vondt de Commisſie alles in de uiterſte verwarring. Ondanks de ſterkſte vertoogen, zo van Repreſentanten als van den Prokureur der Gemeente, weigerde een gedeelte der waakende Manſchap, zig te laaten afloſſen, en de Sleutels van Stads Poorten 1795

en

1795. Boomen uit hunne handen te geeven, anders dan op voorwaarde, dat Repreſentanten hun hoofd verpandden, dat niemand der, dus genoemde, verdagte perſoonen de Stad zou verlaaten. Zo hoog ſteeg nu de muitzucht, dat de Afgevaardigden, voor lyfsgevaar bedugt, en niet vrugtloos hun leeven willende waagen, *zig in de kamer van het Committé van Waakzaamheid begaven. Hier ontvingen* zy eene gerustſtellende aankondiging. De Kapitein der Burger-Kannoniers (TIDEMAN was zyn naam) kwam hun berigten, dat *hy*, met twee ſtukken Geſchut, voor het Huis der Gemeente, hadt post gevat, met oogmerk om alle wanorder te keer te gaan, zo ras hy de noodige bevelen daar toe zou ontvangen hebben; welke hem dan ook, op ſtaanden voet, gegeeven werden. In de meening, dat alleen ſtandvastigheid den *by*kans uitgebarſten oproer kon doen afwenden, gelastten nu de Afgevaardigden den Bevelhebber der Stad, de Kist, waarin de Sleutels van Stads Poorten en Boomen bewaard werden, *te openen*. Doch hoe groot was hunne verontwaardiging, toen zy vernamen, dat twee ongewapende lieden, *niet tot de* Wagt behoorende, op de Kist zaten, om het afgeeven der Sleutels te beletten, en dat zy, in deeze oproerigheid, door gewapende Burgers ondersteund werden! Na dat men de Schutters hadt doen ontwapenen, en de twee ongewapende mannen in verzekering neemen, werden de Sleutels uit de Kist genomen, en Stads Poorten en Boomen, hoewel

lees

iets laater dan op den gewoonen tyd, geopend. Het gedreigde gevaar werdt dus gelukkig afgewend. 1795.

Inmiddels hadt het voorgevallene in deeze Stad de opmerking van Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland tot zig getrokken. Het gerugt verſpreidde zig, en by de uitkomst bleek het, niet ongegrond te zyn, dat, ter herſtellinge van de rust der Stad, Franſche Troepen herwaarts in aantogt waren. Beducht voor de gevolgen, welke hier uit, ligtelyk, konden ontſtaan, hadden Repreſentanten aan den Bevelhebber LAURENT verzogt, het daar toe, vermoedelyk, gegeeven bevel in te trekken. 't Zy de Brief den Bevelhebber niet tydig was ter hand gekoomen, of om eenige andere reden, de Troepen namen, uit den Haage, den optogt aan, en waren reeds een goed ſtuk wegs gevorderd, wanneer zy bevel ontvingen, om te rug te keeren. Voortgang, evenwel, hadt eene bezending van vyf leden uit de Proviſioneele Repreſentanten van het *Volk* van Holland. Op den *zevenden* November verſcheenen dezelve in de Vergadering van Repreſentanten deezer Stad, en vertoonden aldaar eene *Proclamatie*, door hen, in hunne hoedanigheid, opgeſteld en onderteekend, met bygevoegd verzoek, dat dezelve, daadelyk, op de gewoone wyze, zou worden afgekondigd; zo als voorts geſchiedde. De Proclamatie behelsde, hoofdzaakelyk, eene goedkeuring en loffpraak over het manmoedig

Eenige Afgevaardigden, uit den Haage, koomen in de Stad.

1795. dig en ſtandvastig gedrag der Municipaliteit van Amſterdam, in het handhaaven van haar gezag, en van de rust en orde der Stad, en voorts eene ſterke afkeuring van de aanſtookingen van zommigen tot ſchandelyke wraakzucht, en het aankweeken van verderflyk wantrouwen tegen de aangeſtelde Magten.

Berigt wegens den Protonotaris.

De post van *Protonotaris, of Commisſaris over de Notarisſen*, was, voormaals, eene bediening, tot welke geene vaste Jaarwedde ſtondt. Voor het onderzoek van ieder Akte *genoot hy twee* Stuivers, die, door de menigte, eene vry aanzienlyke ſomme opbragten. Thans werden Repreſentanten te raade, dat het Protonotarisſchap, voortaan, zou bekeerd worden *ten beboeve van Stads Kas*, en dat de waarneeming van hetzelve zou worden verknogt aan den *post van* tweeden Sekretaris van het Committé van Justitie, en wel op eene vermeerdering van Jaarwedde van vyfhonderd guldens, te betaalen uit Stads Kas; alles met dien verſtande, dat *alle* de voordeelen, welke, nu en voortaan, even *gelyk van* ouds gebruiklyk was geweest, door den *Protonotaris, voor* het onderzoek der Akte, van de Notarisſen zouden worden ontvangen, door hem, jaarlyks, aan Stads Kaſſe zouden moeten verantwoord en voldaan worden.

Keure op de Haring vernieuwd en uitgebreid.

Met groot regt vielen, ten deezen tyde, Stads Keurmeesters van de Haring klagtig, dat, door baatzuchtige lieden, onbekwaame, verrotte, verſche, mitsgaders zoute Ha-

Haring, welke door Keurmeesters reeds afgekeurd, en in het water was geworpen, wederom opgevischt, gerookt, en aan minvermogenden verkogt werdt, tot groot nadeel voor de gezondheid der geenen, welke zulk een onvoegzaamen kost tot spyze gebruikten. Representanten, daar tegen willende voorzien, maakten de volgende bepaalingen. Geene versche Haring of Bukking, van buiten inkoomende, zou hier ter Stede mogen worden verkogt, ten zy dezelve, alvoorens, door daar toe gestelde Keurmeesters, bezigtigd en goedgekeurd ware. Geen versche bekwaame Haring zou mogen gerookt werden, voor en aleer dezelve, vier uuren lang, in 't zout gelegen hadde. Geen zoute Haring zou tot, dus genoemde, Peesjes-Haring mogen gerookt worden, zonder alvoorens vierentwintig uuren in 't water te hebben gelegen. Niemant zou zig hebben te veroorlooven, de afgekeurde, bedorvene en weggeworpene zoute Haring op te visschen, te verkoopen, of ook zodanige Haring te rooken, om ze vervolgens te verkoopen. Op de overtreeding van ieder deezer schikkingen werdt eene boete gesteld van vyfentwintig guldens. Voorts werdt nog bepaald, dat de Keurmeesters, voor ieder Tal versche Haring, van buiten inkoomende, na dezelve behoorlyk te hebben gekeurd, zouden genieten vier Penningen, en voor ieder Tal Bukking, acht Pennigen, door de verkoopers aan hun te betaalen; 1795.

1795. als mede, dat ten minsten een van de aangestelde Keurmeesters, dagelyks, uitgenomen des Zondags, tot het doen der keuringe, des morgens met het openen van den Boom, en twee uuren daarna, en 's namiddags van twee tot vier uuren, in het Keurmeesters-*Huisje*, aan den Haringpakkers-Toren, zouden *hebben te vertoeven, onder bedreiging van ontzetting van hunnen* post tegen de overtreeders.

Veranderingen in de gebruiklykheden by de Doodstraffen.

Volgens het aloud gebruik, wanneer iemant, om deeze of geene misdaad, den *dood hadt verdiend*, werdt hy daar toe voorbereid door eenen Leeraar der Hervormde Gemeente. Eene Commissie, benoemd tot het nazien van het *Ceremonieel*, by het uitoefenen van Halsregt gebruiklyk, vestigde, onder anderen, haare aandagt ook op die gewoonte. In het uitgebragt Raport merkte zy aan, dat, haars bedunkens, daaromtrent, eene aanmerkelyke verandering behoorde plaats te hebben; dat, aangezien, volgens de afgekondigde regten van den Mensch en Burger, *ieder mensch* het regt heeft, om God zodanig te *dienen als* hy wil, zonder daarin, op eenigerlei wyze, te *kunnen* gedwongen worden, zy van oordeel was, dat de oude gewoonte, (volgens welke alle Patienten, welk eenen Godsdienst zy waren toegedaan, een Gereformeerd Predikant en Krankbezoeker werden toegevoegd, en het Gebed door een Gereformeerd Predikant gedaan), aldus behoorde veranderd te worden, dat by den Patient worden toegelaten een

een Geestlyke van dien Godsdienst, welken hy belydt, 't zy hy Protestantsch, Roomschgezind of Joodsch ware; dat op den dag der ſtrafoefeninge, byaldien de Patient behoort tot eenen Godsdienst, welke door den Maire, de twee Repreſentanten, den Prokureur der Gemeente en de leden van het Committé van Justitie, die de uitvoering van het doodvonnis bywoonen, niet wordt beleeden, en zy zwaarigheid maaken, het Gebed, dat door den Geestlyke geſchiedt, mede te doen, alsdan de Geestlyke van dien Godsdienst, tot welken de veroordeelde behoort, afzonderlyk met en voor den Patient, in de Kamer der Repreſentanten, zal bidden; en dat het plegtig Gebed, in de Justitiekamer, 't zy in tegenwoordigheid, of in afweezen van den Patient, naar zyne verkiezing, zal gedaan worden door eenen Geestlyke van dien Godsdienst, welken de Maire en de overigen, of wel de meesten derzelven, zyn toegedaan: indiervoege, nogthans, dat de zulken, die zwaarigheid mogten vinden om daar by tegenwoordig te zyn, zig zouden mogen verwyderen. Voorts was de Commisſie van oordeel, dat de Patient door den Geestlyke niet verder zou mogen verzeld worden, dan tot aan de opening der Justitiekamer, welke naar het Schavot leidt; en dat, gevolglyk, de gewoonte, volgens welke de Geestlyke den Patient naar buiten verzelde, behoorde te worden afgeſchaft. Repreſentanten, dit en eenige andere artikelen van het Raport, van minder belang, in 1795.

1795. in overweeging hebbende genomen, vereenigden zich daar mede, om, voortaan, voor het Committé van Justitie, tot eene regelmaat te dienen.

Middel om behoeftigen aan werk te helpen.

Behoeftigen aan werk te helpen, is de loflykſte en heilzaamſte weldaadigheid. Dit begreep eene Commisſie, uit het midden van *Repreſentanten benoemd, tot het opſpooren van middelen, om behoeftigen van* nooddruft te verzorgen. Daar toe liet zy haare aandagt vallen op het Zydewindhuis, oorſpronglyk tot dat oogmerk aangelegd, *doch* 't geen, door het verminderen der Zyde-Fabrieken, thans niet in ſtaat was, om aan meer dan twintig of dertig meisjes werk te verſchaffen. Beſtuurders van dat Huis, door de Commisſie onderhouden over de mogelykheid des ontwerps, waren het niet ſlegts met haar volkomen eens, maar deeden den voorſlag, om den arbeid van dat Huis tot het twynen en dubbelen van Turksch Garen uit te breiden; ten welken einde men te raade werdt, met Kooplieden *te ſpreeken*, welke in die Waaren handel dreeven, en nu *hun* Garen, ten gemelden oogmerke, naar elders *moetende* verzenden, niet zouden weigeren, het loflyk doel te helpen bevorderen. Gelukkig ſlaagde deeze aanzoek; en ſloeg men wel ſpoedig handen aan het werk, met het gewenscht gevolg, dat, binnen korten tyd, weinig minder dan honderd kinderen werden aan werk geholpen. Het loon der eerstbeginnenden, in dit Huis, is acht Stuivers ter weeke,

en

en klimt tot vyfentwintig of dertig Stuivers, naar gelange van jaaren en bekwaamheden. Daarenboven heeft men hier de gewoonte, den vlytigen buitengewoon te beloonen; hetwelk voor een kind, welk, in de drie jaaren van zyn verband, slegts drie dagen heeft verzuimd, omtrent vyftig guldens kan bedraagen. Te aanneemelyk was dit ontwerp, dan dat Repreſentanten hetzelve, met hunne goedkeuring, niet zouden bekragtigd hebben. 1795.

* * * *
* * *
* *

Nu het *jaar* 1795 ten einde zynde, vinden wy goed de verdere gewigtige gebeurtenisſen te ſpaaren tot eene volgende afdeeling, op dat dit Werk, waarvan deeze bundel het Negende Stuk is, in eene byna egaale dikte met het laatste of Tiende Stuk moge ten einde loopen. Kunnende dus in Tien ingenaaide Stukken of, voor de zulks begeerende, in Vyf banden van byna gelyke dikte, worden gebonden.

Digitized by Google

By ons voorig Stuk ſchreeven wy

Niets is natuurlyker, dan dat in een Werk, van zo veel omſlags, als dit Vervolg op den grooten WAGENAAR, *door misſtelling of door verzuim, eenige gebreken zyn ingeſloopen. Uit hoogagting voor het magtig* Amſterdam, *wilde men, egter, aan eene Beſchryving van die Stad, gaarne alle mogelyke naauwkeurigheid geeven. 't Is hierom dat de Uitgeevers de vryheid neemen, eenen iegelyk, des kundig, uit te nodigen, die ben, met de toezending van weezenlyke* Byvoegzels *of* Verbeteringen, *zullen gelieven te vereeren —— mits getekend met den naam des Schryvers.*

Alles wat daarop is ingekomen behelst

Agtſte Stuk bladz. 60. Staat wegens de Diemermeer: *Niet* in het Stadhuis van *Amſterdam*, heeft dezelve hun Rechtkamer, als te vooren, enz.
Dit is een misſlag: de Diemermeer heeft dezelfde Rechtkamer, tot heden, op het Stadhuis.

Op Bladz. 69. Onder *Gerard Arnoud Hasſelaar* ſtaat, *overleed Kinderloos.* Verkeerd, dewyl G. A. Hasſelaar twee Dogters heeft nagelaaten, die beide getrouwd geweest zyn.

Op Bladz. 100. *Jan Jacob Hartſinck* was nooit Regent van het Diaconie-Weeshuis.

In het Register ſtaat

Jan van de Poll Pieterz. als in Ao. 1787 Burgemeester, moet zyn 1779.

Jan van de Poll ſtaat in 't geheel niet in het Register als Burgem. 1787.

Daniël Deutz niet als *Comisſaris* 1784.

B. v. d. Santbeuvel en *B. van den Santbeuvel de Jonge* zyn de zelfde.

In het Register ſtaan niet als Raaden:

Mr. Matthias Temminck.	1785.
Hendrik Mauritz van Weede.	1785.
Mr. Jan de Wit.	1785.
Mr. Daniël Hooft.	1786.
Mr. Reinier Leendert Bouwens.	1786.

Stuk XXII. bl. 94. reg. 20. hier *lees* niet.

Welk klein getal van Misſlagen de Leezer wel zal gelieven te verſchoonen.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE

PRENTEN

MOETEN GEPLAATST WORDEN:

Brand ontſtaan in het Admiraliteits Huis te Amſterdam, in den nacht tuſſchen den vyfden en zesden van July, in den jaare 1791. . . . tegen over Bladz. 61

II. Afbeelding van de Vryheids-Boom, op den Dam, te Amſterdam opgericht op den vierden Maart, in den jaare 1795. . 142

* * *
* *

Digitized by Google

VERVOLG

OP

J. WAGENAARS

AMSTERDAM,

OF

DRIEENTWINTIGSTE STUK.

Digitized by Google

Digitized by Google

AMSTERDAM,

IN ZYNE

GESCHIEDENISSEN,

VOORREGTEN, KOOPHANDEL,

GEBOUWEN,

KERKENSTAAT, SCHOOLEN,
SCHUTTERYE, GILDEN

EN

REGEERINGE,

BESCHREEVEN.

Om te dienen ten vervolge op het Werk van

JAN WAGENAAR,

HISTORIESCHRYVER DER STAD.

DRIEENTWINTIGSTE STUK.

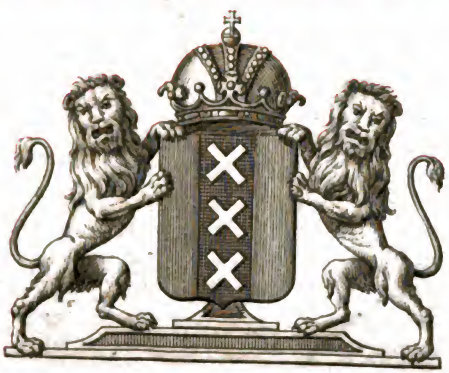

Te AMSTERDAM en HARLINGEN,
By P. E. BRIËT en V. VAN DER PLAATS.
M D C C C I.

Als *Bezitters der* uitgegeevene Negen Stukken.

1801

Digitized by Google

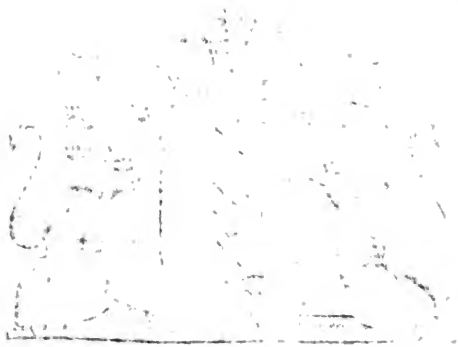

Digitized by Google

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN VAN AMSTERDAM.

TWEEËNDERTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1788, *tot in het jaar* 1798.

1796. De Gyzeling naar het Nieuwe Werkhuis verplaatst.

De gevangenisſen, en andere plaatzen van opſluitinge, hier ter Stede, hoewel, over 't geheel genomen, beter dan elders ingericht, waren, egter, vatbaar voor verbeteringe. Repreſentanten, hier van overtuigd, beſlooten, eene Commisſie te benoemen, tot het doen van noodig onderzoek, hoedanige verbeteringen, daar omtrent, zouden kunnen bewerkſtelligd worden. Het verſlag, door de Gelastigden uitgebragt, bepaalde zig, voornaamelyk, tot de Gyzeling, Stads Boeijen of Gevangenisſen, en de Civiele Gyzeling. Zy meenden, dat hier omtrent merkelyke verbeteringen zouden kunnen gemaakt worden, byaldien de Civiele Gyzeling naar elders zou kunnen overgebragt worden, aangezien men hier

374522

Digitized by Google

1796 door plaats zou kunnen winnen, tot het aanleggen, en behoorlyk van elkander afscheiden, van eelyke gevangenhokken in het Huis der Gemeente; waar door de onderlinge verstandhouding der gevangenen niet alleen veel moeilyker zou gemaakt worden, dan tegenwoordig plaats hadt, maar zy zelven, daarenboven, het voorregt zouden genieten, om, van tyd tot tyd, in gezuiverde hokken overgebragt te worden, tot merkelyk voordeel voor hunne gezondheid. De Gelastigden, hunne gedagten, over deeze en geene geschikte plaats, hebbende laaten gaan, bepaalden zig, eindelyk, tot het Nieuwe Spin-en Werkhuis, als een geschikt locaal voor eene Civiele Gyzeling opleverende, zonder dat op het hoofdoogmerk, waar toe dat Gestigt was ingericht, eenige nadeelige inbreuk werdt gemaakt. Na onderhandeling, hier over, met Regenten van het Werkhuis, gehouden, gaven deeze niet slegts hunne toestemming aan het beraamde ontwerp, maar weezen ook eene plaats aan in het Gestigt, welke, voortaan, tot eene Gyzeling zou kunnen gebruikt worden; zynde de kamer, alwaar, tot nog toe, de dus genoemde Vrouwen-Geldgasten haar verblyf gehouden hadden. Voorts beraamden de Gelastigden eenige Artikelen, welke, in 't vervolg, omtrent Gegyzelde persoonen, zo by hunne aankomst in de plaats der opsluitinge, als geduurende hun verblyf in dezelve, zouden in agt moeten genomen worden. Representanten, het een en ander in overwee-

weeging hebbende genomen, gaven aan alles hunne volkomene toeſtemming, en werdt het voorgeſlagen ontwerp, zedert, in daadlyke werking gebragt. Niet ondienſtig hebben wy geoordeeld, de voorwaarden, aan welke de gegyzelden, en de zulken, welke hen doen opſluiten, zyn gehouden, hier te laaten volgen. Zy zyn van deezen inhoud. 1796.

1. „ De gegyzelden zullen in het Werkhuis ingenomen worden, op vertooning van het biljet van apprehenſie van den Maire deezer ſtad, of den officier, tot het verleenen van permisſien tot apprehenſie in der tyd gequalificeerd, of van eenig ander behoorelyk decreet of appointement van civiele gyzeling; en zal van dit biljet in een daartoe aan te leggen boek daadelyk aanteekening gemaakt worden, in diervoege, dat ſpecificq zal worden aangeteekend de naam van den gegyzelden, de naam van den geenen, ten wiens requiſitie de gyzeling is gedaan, de datum van het biljet, of decreet, of appointement, uit krachte van welk de gyzeling gedaan is, en de naamen der dienaaren van de Juſtitie, die den gegyzelden hebben ingebragt.

2. „ By den inbreng van ieder gyzelaar zal daadelyk betaald moeten worden twaalf ſtuivers, wanneer het arrest uit naam van één perſoon geſchied is, en vierëntwintig ſtuivers, wanneer hetzelve uit naam van meer dan één perſoon, of eene ſocieteit, gedaan is; en voorts het bedraagen van ten minſten vyftien

1796. dagen kostgeld, volgens den prys, hierna te bepaalen. En zal de arrestant vervolgens altyd ten minste maandelyks vooruit moeten betalen eene maand van hetzelve kostgeld; des echter, dat aan hem, by de ontslaginge van den gegyzelden, restitutie zal geschieden van hetgeen op den dag van het ontslag nog vooruit betaald zal zyn. En *zal voorts* voor de *aanteekening* van ieder recommandatie *f* 1 : 16 : — betaald worden.

3. „ Voor kostgeld van ieder gegyzelden, zal door den *arrestant moeten* worden betaald *twaalf stuivers* daags, en de dagen van den inbreng en van het ontslag, ieder, voor volle dagen gerekend worden: en zullen dezelve alsdan ook op dezelfde wyze, met opzigte tot spys en drank, worden onderhouden, als tegenwoordig in de gyzeling omtrent de zodanigen, welke op zogenaamde *groote kosten*, dat is 12 stuivers daags, in de gyzeling gebruikelyk is. Edoch, zal deze bepaling alleen de nieuwe gyzelaars betreffen, en zullen die geenen, welke thans reeds in gyzeling zyn, voor *dezelfde pryzen* gehouden worden, waarvoor zy in het Huis der Gemeente gehouden wierden.

4. „ De kost en drank, die aan de gegyzelden zal worden geschaft en verstrekt, zal dezelfde zyn, die tot hiertoe in het Werkhuis voor het departement der geldgasten gebruikelyk is geweest, welke vry wel overeenkomt met de schaftlyst, in de tegenwoordige gyzeling in observantie, onder zodanige veranderingen, als Regenten zouden mogen goedvinden

vinden daarin in het vervolg te maken. 1796.
En zullen de gegyzelden mede in het Werkhuis, zo na mogelyk, zodanige slaapstede hebben, als die zy respectivelyk thans in de gyzeling hebben, en aan dezelve vrystaan, zich door hunne vrinden van bedden en beddengoed te laten voorzien, 't welk by ontslag weder zal worden te rug gegeeven. Ook zal hen worden toegestaan, om zich deze of gene verspaperingen door hunne vrinden of bekenden te doen bezorgen, welke alsdan door de wacht, die aan de poort van het achter-gebouw post houd, zullen worden aangenomen, om verder aan het departement van de gyzeling te worden overgebragt, en aan den opzigter aldaar overgegeeven, zullende daarby moeten gevoegd worden een briefje, met den naam van den gyzelaar, voorwien hetzelve is geschikt.

5. „ De gegyzelden zullen zich geduurende hun verblyf in het Werkhuis geschikt moeten gedragen, en zich onthouden van het verwekken van onrust en moeijelykheid, van welken aart ook; en zo dezelve zich aan disorders schuldig maken, zal het Committé van Justitie, op klagten van Regenten, dezelve na exigentie van zaken doen corrigeren, onverminderd de mesures, welke door Regenten inmiddels mogen worden genomen, om de goede orde te maintineren en te verzekeren.

6. „ Ieder der gegyzelden zal tweemaal ter weeke mogen worden bezocht, op zodanige dagen en tyden, als voor ieder hunner

1796. zal worden gereguleerd. Ten welken einde aan ieder der gegyzelden twee kaartjes tot admisfie, inhoudende den tyd waarvoor die gangbaar zyn, zullen worden ter hand gefteld, om door hen gegeven of gezonden te worden aan die geen, door welken zy verkiezen zullen bezocht te worden. En zullen de zodanigen, op vertooning van die kaartjes, aan de poort van het Werkhuis, en tegen betaling van twee ftuivers telken reize, tot de gyzelkamer worden toegelaaten; doch *zich foigneuslyk* moeten onthouden, om iets te doen tegen de Reglementen, welke door Regenten voor de goede orde noodzakelyk worden gehouden, op pœne, dat dezulken uit het *huis* gezet, en hen niet weder toegelaten zal worden iemand daarin te bezoeken.

„ De bezoekers der gyzelaars zullen buiten het hek, op de gyzelkamer, geplaatst moeten blyven, en niet binnen hetzelve worden toegelaten, even als zulks nu in de gyzeling plaats heeft.

7. „ *En zullen* Regenten, in cas van noodzakelykheid, op daartoe aan hen te doen verzoek, zo vele malen meer gelegenheid geven om dezen of genen der gegyzelden te kunnen fpreken of bezoeken, als het redelyk belang van zodanigen gegyzelden vorderen zal. Zullende de gegyzelden ook vermogen, ten hunnen koste, fchriftelyk met allen en iegelyk te mogen corresponderen.

8. „ Regenten zullen voor de gyzeling mo-

mogen aanstellen een' bekwaam' opzigter, onder den naam van gyzelknecht, welke voor dat werk en deszelfs aankleven, waaromtrent zy eene instructie voor hem zullen concipiëren, bepaald verantwoordelyk zal zyn, en ook daarom aan dat departement verbonden blyven, mitsgaders aan denzelven een' handlanger toevoegen; doch zal door den gyzelknecht, by inbrengen of ontslag van gyzelaars, nadat al het noodige daaromtrent by hem aanstonds in de boeken is gebragt, aan den hoofdprovoost een kort schriftelyk rapport wegens het gepasseerde worden overgegeven". 1796.

De vaststelling van dit alles geschiedde omtrent het midden van January des jaars 1796.

Na dat, op den eersten Maart deezes jaars, eene Nationaale Vergadering, vertegenwoordigende het geheele Volk van Nederland, in den Haag, zig gevestigd, en, als zodanig, van haare werkzaamheden een aanvang hadt gemaakt, werdt, by de Municipaliteit deezer Stad, in overleg genomen, of zig, van nu af, in de benaaming van *Representanten van het Volk van Amsterdam*, welke zy nu, zints eenigen tyd, hadt gevoerd, niet eenige onvoegzaamheid opdeedt, als schynende daar mede te worden aangeduid, alsof de bewooners deezer Stad als een afzonderlyk Volk moesten beschouwd worden. Wel haast begreep de Vergadering de gegrondheid deezer bedenkinge, en werdt men, na eenig overleg, te raa- Verandering in de Titulatuure der Municipaliteit.

1796. raade, den dus lang gevoerden titel tegen dien van *Raad der Gemeente van Amſterdam* te verwisſelen, en, by openbaare Afkondiging, de Burgery daar van te verwittigen, zo als, op den zesden der genoemde Maand, geſchiedde.

Commisſie uit 's Hage. Omtrent het midden deezer Maand vervaardigde de Nationaale *Vergadering* eene *Proclamatie*, dienende om de gezamentlyke bewooners deezer Landen, immers de zulken onder hen, die daar toe de vereischte bevoegdheid bezaten, tot het neemen van dienst *op 's Lands* Vloot aan te moedigen. Zy beſloot tevens, dat deeze Proclamatie, met de meeste plegtigheid, den Volke zou worden bekend gemaakt. Daarenboven benoemde zy, uit het midden van haar, eene Commisſie van zes leden, om zig, binnen de Provincie Holland, onder anderen, naar de Steden *Amſterdam*, *Rotterdam* en *Hoorn* te begeeven, om aldaar, en waar het verder van nut zoude kunnen zyn, met de Municipaliteiten de wyze te overleggen, *op welke het groote werk, op de meest geſchikte* wyze, zou kunnen bewerkſtelligd worden. Om de zaak zo veel te meer te beſpoedigen, hadt het Provinciaal Beſtuur van Holland insgelyks zes leden benoemd, om met de Commisſie der Nationaale Conventie, tot het zelfde oogmerk, werkzaam te zyn. Op den negentienden deezer Maand verſcheenen de Afgevaardigden, herwaarts beſtemd, in deeze Stad; dezelve waren, van wegen de Nationaale Conventie, J. B. BICKER, en R. J.

J. SCHIMMELPENNINK, en van wegen het Provinciaal Beſtuur, A. CALKOEN en P. BROUWER. Aan den Voorzitter van den Raad der Gemeente deeden de Afgevaardigden, ſtraks na hunne komst, verzoeken, dat dezelve twee leden geliefden te benoemen, om met hun en met twee leden van het Committé der Marine, over het bewuste onderwerp, in onderhandeling te treeden. Tevens gaven de Afgevaardigden te verſtaan, dat zy voorneemens waren, 's anderendaags, in den Raad te verſchynen, om, in hunne tegenwoordigheid, op de meest plegtige wyze, onder het geſchal van Pauken en Trompetten, de bovengemelde Proclamatie te doen afkondigen. Twaalf leden, benevens een Sekretaris, werden uit den Raad benoemd, om de beide Commisſiën, nevens die der Marine, en den Vice-Admiraal DE WINTER, van het Huis, alwaar zy hunnen intrek hadden genomen, af te haalen, en naar het Huis der Gemeente te geleiden. De overige leden van den Raad, nevens een Sekretaris, wagtteden dezelve op, voor het Huis. Naar binnen getreeden zynde, deedt de Voorzitter eene plegtige Aanſpraak aan de Afgevaardigden, die dezelve, door hunnen Woordvoerder, J. B. BICKER, even nadrukkelyk beantwoordden. Thans geſchiedde de afkondiging der Proclamatie, van de Puye van het Huis der Gemeente, ten overſtaan der zamengevoegde Commisſie; die, kort daar op, door de bovengemelden, met de zelfde plegtig-

1795.

1796. tigheid, naar het Zee-Comptoir, of het voormaals genoemde Prinſenhof, begeleid werdt.

Nieuwe Keure op den Wisſelbank.

Stads Wisſelbank, in vroegere dagen, door geheel Europa vermaard, en een voorwerp des vertrouwens van alle handelaaren, hadt, ten tyde der Omwentelinge, veel verlooren *van zynen luister* en geagtheid. *Het* gewigt der zaake, en om *een* zo *onontbeerlyk* hulpmiddel in den Koophandel, ware 't mogelyk, eenigzins in zyne aloude kragt te herſtellen, deedt het vernuft van meenig Regent en Handelaar zig ſpitzen. Het was ook met dit inzigt, dat de Raad der Stad, vernieuwende en bekragtigende alle vroegere Keuren en *Ordonnantien* op den Wisſelbank, voor zo verre dezelve met de thans gemaakte nadere bepaalingen niet ſtrydig waren, goedvondt, in het einde van de maand Maart, eene Keure te doen afkondigen, by welke de volgende Artikelen werden vastgeſteld:

1. „ Dat alle Penningen, waar van alhier, na *den 1ſten April eerstkomende*, Wisſel zal geſlooten worden, ten beloope van drie honderd Guldens en daar boven, en overzulks de waarde van alle de Wisſelbrieven, uit deeze Stad getrokken of in getrokken wordende, wanneer derzelver waarde drie honderd Guldens en daar boven is beloopende, gelyk ook alle Koopmanſchappen, die van ouds en wel voor Anno 1790 in Bankgeld zyn ofte wierden gekogt of verkogt, in de Wisſelbank deezer Stad zullen

en

en zal moeten worden betaald, met uitzon- 1796.
dering alleen van alle Wisselbrieven en Assi-
natien, uit deeze Stad op eenige Plaatsen binnen deeze Republicq getrokken wordende, ofte uit zodanige Plaatsen betaalbaar, binnen deeze Republicq getrokken, en alhier vernegotieerd wordende: op pœne, dat de voorschreeven Wisselbrieven en Goederen, die anders als ter Banke betaald zullen worden, voor kwalyk betaald zullen gehouden worden, en daar en boven by yder van de twee Contraventeurs, ten behoeve van de Stad, zal worden verbeurd drie pCt. van het volle bedraagen van zodanige buiten de Bank gedaane betaalingen.

2. „Dat alle Wisselbrieven, betaalbaar binnen deeze Stad, na verloop van drie Maanden na dato deezes, en dus na den 30sten Juny eerstkomende, getrokken wordende uit Plaatzen buiten deeze Republicq geleegen, alwaar de Wissel op deeze Stad van ouds, en wel voor Anno 1790, altyd in Bankgeld is gereguleerd geweest, mede in Banco deezer Stad zullen moeten worden betaald en voldaan, en zulks, niettegenstaande eenige Clausulen, Stipulatien ofte Acceptatien ter contrarie; op gelyke pœne en verbeurte als by het voorig Articul is bepaald.

3. „Dat de betaaling van het gewoone party Geld, à 3 Stuivers, met den 31 deezer zal ophouden, en in plaatse van dien, met den eersten April aanstaande, voor alle Afschryvingen en Betaalingen in de Wisselbank geschiedende, door den Afschryver zal moeten wor-

1796. worden betaald aan dezelve Wisſelbank een halve Stuiver van iedere honderd Guldens die afgeſchreeven worden, en dat de reſpective reekeningen van een ieder, na de groote ſluitingen in January en July, zullen worden belast voor die onkosten, over het gezamentlyk beloop van alle de affchryvingen, door een ieder tusſchen de voorgaande ſluitingen gedaan; zullende, wanneer dit beloop met een gedeelte van Honderd Guldens uitkoomt, van dat gedeelte niet worden gereekend.

4. „ Dat van nu voortaan alle dispoſitien, ten beloope van Honderd Guldens, in de Wisſelbank zullen worden aangenomen, en ten gelyken kosten worden afgeſchreeven, zonder dat daar voor by het inbrengen zes Stuivers zal behoeven te worden betaald; doch dat van alle dispoſitien, minder dan Honderd Guldens bedraagende, by het inleeveren, als te vooren zal moeten worden betaald zes Stuivers".

Nadere bepaaling omtrent de Remotien.

Veel gerugts, door het gantſche Land, verwekte thans de zaak der afzettinge van Amptenaaren. Op zommige plaatzen geſchiedde zulks op eene wederregtelyke wyze, en ſtrydig met de billykheid. Dit bewoog het Provinciaal Beſtuur van Holland, het ſtuk in nader overleg te neemen. Op den eerſten April ontving de Raad der Gemeente deezer Stad aanſchryving, behelzende eene nadere opheldering. Volgens dezelve moesten, onder de Amptenaars, welke van hunne posten moesten verlaaten wor-

worden, niet begreepen zyn de zodanigen, die, in den jaare 1787, vergenoegd met de toenmaalige Regeering, geteekend hadden voor de zo genoemde Oude Conſtitutie. Dat ook niet bedoeld werden zulke perſoonen, die alleenlyk leden geweest waren van de, zo genoemde, Oranje-Societeiten; gelyk ook niet, alle de geenen, welke, op eene voldoende wyze, zouden kunnen aantoonen, door andere perſoonen misleid, overgehaald of gedwongen te zyn tot het pleegen van eenige daaden, by eene vroegere Afkondiging vermeld, 't en ware zy zig hadden ſchuldig gemaakt aan zodanige bedryven, die, op zig zelve, als misdaaden moesten beſchouwd worden, als plondering, mishandeling van hunnen evenmensch, en ſoortgelyke, als die, ten allen tyde, ſtrafbaar zyn, en waar omtrent de voorgeevingen van dwang of overreeding niet kunnen gelden. 1796.

Reglement tot het uitbrengen van de Volksſtem.

Lang hadt men, hier ter Stede, gearbeid aan een Ontwerp, om, overeenkomſtig de thans ingevoerde orde van zaaken, op eene ſpoedige en geregelde wyze, de Volksſtem te kunnen uitbrengen. Eene Commisſie van zes leden, uit de Burgery benoemd, hadt zig verledigd, om de bedenkingen, daar omtrent ingekomen, te ontvangen, te beoordeelen, en, door vergelyking, een, naar hunne meening, best geſchikt geheel te vormen. Met het begin van de maand April deezes jaars was de Commisſie met haar werk zo verre gevorderd, dat dezelve, ter beoordeelinge en goedkeuringe, aan den Raad

1796. Raad der Gemeente ter hand ſtelde het *Ontwerp ter vaſtſtelling van een Reglement, om, overeenkomſtig de vereiſchten van een welgeordend beſtuur, ſpoedig en geregeld, de Volksſtem, of liever de ſtem der Gemeente van de Stad Amſterdam, te kunnen uitbrengen.* Het Ontwerp, zedert in werking gebragt, beſtondt uit acht Hoofdſtukken. Naardien het ſlegts korten tyd heeft ſtand gehouden, oordeelen wy, van wegen deszelfs uitvoerigheid, de inlaſching ongeraaden. Met de opnoeming van de opſchriften der Hoofdſtukken zullen wy ons vergenoegen; zy waren de volgende: *Wat is de Volksſtem? — Over de Stemgerechtigden. — Over het uitbrengen van de ſtem der Gemeente. — De wyze, hoedanig de ſtem der Gemeente zal uitgebragt worden. — Het Comptoir van Correſpondentie. — Over den Raad der Gemeente. — Over de wyze van verkiezing der Commiſſie van Oproeping, van de Voorſtellers, en Raaden der Gemeente. — Van de tuſſchentydſche Vacatures.* Ten ſlotte ontmoette men 'er nog de noodige Bylaagen.

Oprichting van een Kouzen-Fabrick.

Onder de middelen, om den gemeenen man aan werk en brood te helpen, over welke zommigen, hier ter Stede, hunne gedagten hadden laaten gaan, behoorde ook het oprichten van een Kouzen-Fabriek. Twee burgers, PHILIPPARD en KOOL, hadden daar omtrent een Ontwerp beraamd. Doch, tot het volvoeren van hetzelve, ontbraken hun, behalven eene geſchikte *werk-*

plaats,

plaats, de noodige penningen. Om het een 1796.
en ander vervoegden zy zig aan den Raad der Gemeente, om hun de behulpzaame hand te bieden. Zy vonden aldaar, omtrent het een en ander, een gunstig gehoor, en ontvingen de toezegging, dat, ten hunnen gebruike, zou worden afgestaan het Oude Spinhuis, voor den tyd van twaalf jaaren, zonder huur; na verloop van welken tyd zy, voor het gebruik van het Gebouw, redelyke huurpenningen zouden betaalen. En voorts nog eene somme van dertigduizend guldens, onder voldoenden borgtogt, doch zonder intrest, insgelyks voor den tyd van twaalf jaaren; na verloop van welke zy aan de Stad behoorlyke intrest zouden uitkeeren. Op deeze vergunningen verbonden zy zig, de pryzen hunner Waaren te zullen gelyk stellen met die van buitenlands werden ingevoerd; en aan ten minsten zeshonderd, zo Mannen en Vrouwen, als Kinderen, gestadig werk te zullen verschaffen; in het vertrouwen, dat, van wegen den Raad der Gemeente, alle Armbezorgers zouden gelast worden, behoeftige lieden by hen te wyzen, om alzo de Werkeloosheid, zo nadeelig voor de Maatschappy, immers ten aanzien van een goed getal, voor te koomen of weg te neemen.

De veranderde toestand van zaaken vorder- Nieuwe
de nu ook eenige verandering in den Eed, Poorters-
welke, by het verkrygen van het Poorter- eed.
regt deezer Stad, moet worden afgelegd.

De-

1796. Dezelve werdt op de volgende wyze ingericht.

Gy zweert, dat gy, erkennende de vryheid en gelykheid, en de onvervreemdbaare rechten van den mensch en burger, als burger deezer Stad, uwe Vertegenwoordigers en ſtedelyke Beſtuurers, in der tyd, tot de handhaaving en bevestiging der Wetten, op die beginſels gegrond, zult behulpzaam zyn, dezelve voor alle kwaade aanſlagen, tegen deezer Stede welzyn, waarſchuwen, de algemeene welvaart, naar uw vermogen, helpen bevorderen; en voorts alles doen en laaten zult, wat de pligt van een goed burger van u vorderen zal.

Zo waarlyk helpe my God almagtig!

Verandering van den Raad.

Hoewel de negentiende January de bepaalde dag was, tot de verandering van den Raad der Gemeente, hadt, egter, dezelve, voor dit maal, op dien dag, geenen voortgang kunnen neemen. Op de lyst der gekoozenen *hadt men* eenige perſoonen ontmoet, over welke de meerderheid der Burgerye, openlyk, haar ongenoegen hadt laaten blyken. Eene nieuwe ſtemming moest daarom plaats hebben. Thans geſchiedde, diensvolgens, de verandering van den Raad op den twaalfden April. Des morgens ten tien uuren begaven zig de daadelyke Voorſtellers, en de leden van het Committé van Oproeping, naar het Burger-Weeshuis, in de Kalverſtraat, om de

de nieuwe aankoomende leden, welke aldaar, door eene Commisſie uit de Voorſtellers, ontvangen waren, met een Commando uit de Nationaale Guarde, af te haalen, en naar het Plein der Revolutie te geleiden. Hier werden zy door eene Commisſie uit den Raad, nevens eenen Sekretaris, ontvangen, en van daar tot aan de kamer van het Committé van Justitie verzeld; waar op de Commisſie uit den Raad naar de Raadkamer wederkeerde. Na eene wyl vertoevens begaven zig de nieuwe Leden, andermaal, naar het Plein, om 'er, door den Voorzitter der daadelyke Voorſtellers, in den Eed te worden genomen, om vervolgens naar de Kamer van het Committé van Justitie te rug te keeren. Geduurende het in den Eed neemen vertoonde zig de Raad op de Puye van het Huis der Gemeente. Nu werden de aftreedende leden door de Voorſtellers verzogt, zig nevens hun naar het Plein voor het Huis der Gemeente te begeeven, om aldaar, voor de getrouwe waarneeming van hunne posten, bedankt te worden. De nieuwe Leden, nogmaals, op het Plein, aan de Gemeente zynde voorgeſteld, begaven zig nu naar de Raadkamer, alwaar de Voorzitter der Voorſtellers aan hun eene gepaste Aanſpraak deedt, die door een der nieuwe Leden beantwoord werdt. Eindelyk begaven zig de Voorſtellers naar de Kamer van het Committé van Justitie, om de aftreedende leden, insgelyks, onder dekking van eenige manſchap der Nationaale 1796.

1795. Guarde, naar het Burger-Weeshuis te verzellen. En hier mede nam de plegtigheid van deezen dag een einde.

Verandering in de Costumen by de Verkoopingen.

Omtrent de Costumen, welke, by de Verkoopingen, tot hier toe, hadden plaats gehad, vondt men thans geraaden, de volgende veranderingen in te voeren. Volgens de nu beraamde *ſchikking*, zoude, ter gemoetkoominge van zodanige Burgers, welker *omſtandigheden* niet toelieten, drie Maanden naar de betaaling der Kooppenningen te wagten, de Vendumeester gelast worden, om, binnen den tyd van veertien dagen, de rekening van de verkogte goederen te leveren, ten einde de betaaling ten ſpoedigſte zou kunnen geſchieden. Voorts moest een derde van den Opbrengst, 't welk, voorheen, door den Vendumeester, aan Stads Sekretarisſen verantwoord werdt, van nu af aan, verantwoord en overhandigd worden aan den Sekretaris van het Committé van Financien, mits, naar gewoonte, voor gemelde verantwoording, vyftig guldens 's jaars *korten*de. Eindelyk zouden de Makelaars, van nu af aan, verpligt zyn, met betrekking tot de Verkoopingen van Koopmansgoederen, even zodanig te handelen, als zy ten opzigte der verkoopingen van Huisgeraaden verpligt zyn: met dien verſtande, dat zy, van de Koopmanſchappen, eene lyst zouden moeten opgeeven aan den Vendumeester, op dat deeze daar door in ſtaat geſteld zoude worden, daar van behoorlyke *op*-

gave

gave te doen, zo aan het Aalmoezeniers - 1796.
Weeshuis, als anderzins.

Op dat Weesmeesteren, in het waarneemen van hunnen gewigtigen post, met de noodige eerlykheid en trouwe, zouden handelen, vondt de Raad der Gemeente oirbaar en dienstig, dezelven aan de verbintenisse van den volgenden Eed te onderwerpen: Eed van Weesmeesteren.

Dat zweert gy, dat gy het eigendom en de zaaken der Weeskinderen, als mede alle zodanige penningen en goederen, welke, zo ab intestato, *als ingevolge* testamentaire dispositien, *door Weeskameren onder buitenlandsche Kolonien en Bezittingen, aan de Weesmeesters deezer Stad zyn overgemaakt, en onder derzelver beheering gesteld, mitsgaders alle die penningen en effecten, welke, door partikuliere burgers, ter Weeskamer zyn gedeponeerd, en in bewaaring van Weesmeesteren gesteld, getrouwelyk, naar al uw vermogen, wel en deugdelyk zult bewaaren en bestuuren, als uwe eigen goederen; ——— dat gy, als een naauwkeurig opziener en verzorger der Weezen en van derzelver goederen, ten allen tyde, tot bescherming van dezelve zult bereidvaardig zyn, ter voldoening van uwen pligt, volgens Ordonnantie van deezer Stads Weeskamer; en dat gy omtrent alles, wat Weesmeesteren onderling noodzaaklyk zullen vinden te bepaalen, de stipste gehoudinge zult in agt neemen.*

Zo waarlyk, enz.

1796. Tevens werdt nog by den Raad der Gemeente vastgeſteld, dat alle Weesmeesters, zo wel die als Leden van den Raad dien post zouden bekleeden, als die, uit de Burgery, daar toe zouden verkozen worden, deezen Eed, als voor een byzonderen post geſchikt, en afgeſcheiden van de betrekkingen van den Raad, *af te leggen zouden* gehouden *zyn.*

Bepaalingen aangaande het verzenden van geld buitenslands.

Ter verhoedinge, dat, in het verzenden van penningen buitenslands, 't welk, zedert de Omwenteling, aan ſtrenge bepaalingen onderhevig was gemaakt, geen bedrog mogt gepleegd worden, nam de Raad het beſluit, dat de Verzenders van geld of geldſpeciën hunne partyen, des Dingsdags, Woensdags, Donderdags en Vrydags, zouden moeten zenden aan de Kamer der Eſſayeurs van den Wiſſelbank deezer Stad, onder in het Huis der Gemeente, en wel des morgens van tien tot twaalf uuren, mits daar van, 's daags te vooren, aan dezelve Kamer behoorlyke kennis geevende; voorts, dat, op de gemelde dagen, twee Leden uit den Raad, en wel uit het Committé van Koophandel en Zeevaart, by het weegen of tellen van de partyen geld of geldſpeciën zouden tegenwoordig zyn, en de ingepakte partyen ook met het Cachet van het gemelde Committé doen verzegelen; waar van de twee Leden aan den verzender een Certificaat zouden afgeeven, waar voor deeze, ten behoeve van den Wiſſelbank, zou betaalen dertig ſtuivers. Daaren-

enboven werdt nog beſlooten, dat de verzenders de geldſpeciën zouden moeten bezorgen, als volgt: 1796.

De Ryksdaalers, in zakken van 200 Stuks.
De Mexicaanen, by 100 Mark.
De Dukaaten, by 500 of 1000 Stuks.
Alle vreemde zilveren ſpeciën, by 100 Mark, en gouden *dito*, by 11 of 22 Mark.

Verſcheidene ongeregeldheden gebeurden hier, in het begin der maand May, die van de ſchroomlykſte gevolgen zwanger gingen, en zelfs zommige Leden van den Raad in lyfsgevaar bragten. Dezelve werden gepleegd door eenige Kanonniers, welke in eed en dienst der Stad ſtonden, deels aan den Overtoomſchen weg, buiten de Leidſche Poort, deels ook binnen de Stad, en op onderſcheidene plaatzen. Het Committé van Waakzaamheid, daar van onderrigt, gaf 'er kennis van aan den Voorzitter van den Raad der Gemeente, welke denzelven, reeds 's morgens ten acht uuren van den negenden May, buitengewoon, deedt byeen roepen. Hier nam men het beſluit, 1. Om het gedeelte der Stads gewapende Burgery, hetwelk de Artillery uitmaakte, af te danken. 2. Dat, ten einde, door dit beſluit, de eer van die braaven, onder de Kanonniers, die met de gepleegde euveldaaden niets gemeen gehad hadden, niet bevlekt werdt, de zodanigen, zo ſpoedig mogelyk, wederom zouden aan- Ongeregeldheden van zommige Kanonniers, enz.

1796. gesteld worden; op dat zy, van nieuws, hunnen dienst aan de Stad bewyzen, en voor de rust, orde en veiligheid mogten waaken. 3. Dat de gemelde afdanking, door eene openbaare Afkondiging, zou worden bekend gemaakt, welke tevens het voorneemen van den Raad, omtrent de onschuldigen onder de Kanonniers, zou aan den dag leggen. En vermits men tevens narigt bekwam, dat zommigen, zo van de Dienaaren der Justitie, als van de Nachtwagten, in het te keer gaan der beweegingen, zig niet van hunnen pligt hadden gekweeten; en vermits eenige Herbergiers of Tappers, aan de aanzegging, van wegen het Committé van Waakzaamheid, 's avonds te vooren gedaan, om, na tien uuren, niet te tappen, niet gehoorzaamd hadden, werdt tevens beslooten, het gemelde Committé te verzoeken, om zorge te draagen, dat de Dienaaren der Justitie en de Nachtwagten hunnen pligt naauwkeurig nakwamen: als mede, om den Maire, ten aanzien van de Herbergiers, met allen mogelyken yver werkzaam te doen zyn. Daarenboven beval de Raad aan den Kommandant der Stad, GEORGE HENDRIK DE WILDE, op zyne persoonlyke verantwoordelykheid, alle zodanige kragtdaadige maatregelen te neemen, en daar te stellen, als (geëvenredigd naar de gevaarlyke omstandigheden, in welke de Stad, 's daags te vooren, en in den jongstverloopen nacht, was geweest), zouden kunnen strekken, om de rust, binnen deeze

deeze Stad en derzelver grondgebied, te handhaaven. Uit aanmerking, wyders, van de netelige omſtandigheden, waar in zig thans de Stad bevondt, oordeelde de Raad dienſtig, dat, uit denzelven, by afwisſeling, eene Commisſie van eenige Leden, geduurende dien dag, of zo veel langer als noodig zou worden geoordeeld, zou blyven vergaderen; welke Commisſie zodanige magt en last zou hebben, als de geheele Raad eenigzins zou kunnen uitoeffenen. Den volgenden dag, Dingsdag, deedt de Raad de Publikatie, raakende de afdanking der Kanonniers, afkondigen, en wees, met een, de plaatzen aan, alwaar zy, volgens den inhoud dier Afkondiginge, hunne Sabels en Draagbanden hadden op te brengen. Intusſchen hadden de Kanonniers zig naar het Funie begeeven, en, onder andere baldaadigheden, den Onder-Equipagemeester van 's Lands Werf gedreigd, dat, indien hy niet, op ſtaanden voet, eenige door hen aangeduide perſoonen uit den dienst zette, zy, 's anderen daags, met vierhonderd man zouden te rug koomen. Tegen den avond nam de bende, in geſchaarde gelederen, den optogt aan naar het Huis der Gemeente, alwaar de Raad, tegen den avond, van nieuws was vergaderd. Bezig met beraadſlagen der meest gepaste middelen, in de tegenwoordige geſteldheid van zaaken, ontving dezelve berigt van de daadelyke aankomst der Kanonniers, uit het midden van welke zig, eerlang, eene Commisſie liet 1796.

1796. aandienen, met verzoek om in den Raad te worden toegelaaten. Doch vermits dit verzoek, als zodanig, niet kon worden ingewilligd, gaf men verlof, dat eenigen, als byzondere Burgers, mogten binnenſtaan. Hier zeiden zy, dat de verzamelde Kanonniers geene andere bedoeling hadden, dan te *vraagen om de vernietiging* der Publikatie, by welke hun Corps *was afgedankt:* om reden dat die Afkondiging voor hun zeer hoonende was, als ſtellende eenen ieder van hun gelyk met de ſlegten onder hen, *welke* zig aan wandaaden ſchuldig gemaakt, en daar door ſtraffe verdiend hadden. Het antwoord van den Voorzitter was, dat men ten hoogſten verontwaardigd was over den tegenwoordigen ſtap der Kanonniers, van welken de Raad de ſchroomlyke *gevolgen* overliet voor rekening van hun, die 'er de oorzaak en beleiders van waren; dat de Raad van de Publikatie, welke men verkeerd hadt uitgelegd, niet kon of zoude afgaan; 't *welk* door alle de tegenwoordig zynde Leden, als uit *éénen mond, werdt bekragtigd.* Na het vertrek deezer Burgeren, bekwam de Raad verſcheiden narigten, omtrent het geen 'er voor het Huis der Gemeente gaande was. Zommigen berigtten, dat de Kanonniers, die voor het Huis vergaderd waren, hunne Sabels hadden opgeſtoken, en vervolgens, ondanks de verzekering van den Kommandant DE WILDE, dat, wat 'er ook gebeurde, de Publikatie niet zou worden ingetrokken, gezworen hadden, aan het bevel ter ontwapeninge *niet*

te

te zullen gehoorzaamen; als mede, dat eenige 1796.
Burgers, voor het Huis der Gemeente post houdende, zig aan de zyde der Kanonniers voegden. Anderen verhaalden, dat eenigen dier gewapende Burgeren insgelyks verzogten om de intrekking der bewuste Publikatie, vermits zy niet voorneemens waren, op hunne Medeburgers te vuuren De Procureur der Gemeente, thans in den Raad tegenwoordig, verklaarde, dat ook eenige Officieren van de gewapende Burgermagt, op den Dam, hunne Hoeden opſtaken, ten blyke van goedkeuringe van het gedrag der Kanonniers. Het berigt van den Luitenant-Kolonel der Burger-Cavallerie hieldt in, dat zig by dezelve eene Commisſie uit de Kanonniers hadt vervoegd, met oogmerk om derzelver meening, ten hunnen opzigte, te verſtaan; waar op de Kolonel hadt verklaard, tegen hen te zyn; antwoordende wyders op hunne vraag: *of by mede niet voor de Remotie der Oranje-Amptenaaren was?* dat hy daar voor was, *mits het kwame te blyken, dat de meerderheid der Stemgeregtigde Burgery daar mede voor was.* De Luitenant-Kolonel voegde 'er nevens, dat de meesten der gewapende Magt, die op den Dam hadt post gevat, het eens ſcheenen te zyn met de Kanonniers, en met hun verbroederd waren. In deezen hachlyken toeſtand van zaaken, in welken de Gewapende Burgermagt, haaren Eed vergeetende, wel verre van het wettig gezag van den Raad te willen handhaaven, het eens was met open-

1796. baare tegenſtreevers van denzelven, gaf de Voorzitter in bedenking, wat nu te doen ſtondt? en werdt, na eenig overleg, meest dienſtig geoordeeld, met eene Commisſie uit de Kanonniers, als byzondere Burgers, byaldien zy zig daar toe by den Raad mogten aandienen, in onderhandeling te treeden, ten einde, langs dien weg, indien het mogelyk ware, het vergieten van Burgerbloed te voorkoomen. Niet lang daarna verſcheenen eenige Kanonniers in de Vergadering, vergezeld door den Luitenant-Kolonel der Cavallerie. Een van hun, die het woord voerde, zeide, dat de Kanonniers, thans op den Dam vergaderd, inderdaad hunne Sabels hadden opgeſtoken, en gaarne zien zouden, dat de zulken onder hun, welke zig aan euveldaaden hadden ſchuldig gemaakt, geſtraft werden; doch dat zy, in hunne weigering om aan de Publikatie te gehoorzaamen, bleeven volharden, om dat zy, met de ſchuldigen, in de ſchande niet wilden deelen. Een ander voegde 'er nevens, dat zy bereid waren om de ſchuldigen te helpen opzoeken en aanbrengen. Hier op voerde hun de Voorzitter te gemoet, dat het afdanken van het geheele Lichaam aan de braaven geen den minſten vlek aanwreef, als geſchiedende zulks alleenlyk, om de braaven van de onwaardigen, die het Lichaam der Kanonniers bevlekten, te zuiveren; welke braaven dan ook, ten ſpoedigſten, van nieuws aangeſteld, en in hunne eer zouden herſteld worden; dat zelf op

dee-

deezen dag daar toe een beſluit van den Raad zou uitgebragt geweest zyn, indien de tegenwoordige noodlottige toedragt van zaaken zulks niet hadde verhinderd; dat, voor 't overige, de Wet moest gehandhaafd worden, doch dat het tevens zeker was, dat voor elken Burger de weg, tot het inbrengen van tegenbedenkingen, open ſtondt. Als de Burgers hier op verklaarden, dat het grootſte gedeelte der Burgery de afzetting van de Oranje - Amptenaaren vorderde, en derzelver aanblyven veel reden tot ongenoegen gaf, antwoordde de Voorzitter, dat, wanneer de Wet geëerbiedigd werdt, de zaak in onverwylde overweeging zou genomen worden; doch dat het, als eene beſliste zaak, vaſtſtondt, dat de Publikatie moest gehandhaafd worden. Thans deedt de Voorzitter den voorſlag aan den Raad, of dezelve, ten einde om aan de weldenkenden, zo veel mogelyk, te gemoet te komen, niet zou kunnen beſluiten, om, mits vooraf aan de Publikatie werdt voldaan, de *Reorganiſatie* nog heden in 't werk te ſtellen: ten welken einde hy verder voorſloeg, om de geweezen Officieren en Kanonniers, die daar in geene zwaarigheid mogten maaken, na dat zy hunne wapenen zouden hebben afgelegd, het *Declaratoir*, door eene Commiſſie uit den Raad ontworpen, ('t welk, hooſdzaakelyk, behelsde, eene betuiging van zig aan de gepleegde oproerigheden niet te hebben ſchuldig gemaakt,) te doen teekenen, en de zodanigen, op 1795

ſtaan-

1796. ſtaanden voet, in hunne voorgaande posten te herſtellen. In dit voorſtel nam de Vergadering genoegen, onverminderd, evenwel, de noodige maatregelen tegen de zulken, welke, ondanks de onderteekening van het Declaratoir, naderhand zouden bevonden worden, daar in ter kwaade trouwe te hebben gehandeld. Het Declaratoir hier op aan de nog binnenſtaande Burgers zynde voorgeleezen, gaf de Woordvoerder tot antwoord, *dat de braaven onder de Artillerie hetzelve met plaiſier zouden teekenen, en dat de anderen ſlegten waren.* En hier mede vertrokken de Burgers uit de Raadzaal. Terſtond daar op liet zig eene Commisſie uit de Bataafſche Clubs aandienen. Doch vermids, ingevolge des Beſluits van het Provinciaal Beſtuur van Holland, dezelve, als zodanig, niet kon worden toegelaaten, ſtonden de leden, als byzondere Burgers, binnen. Een van hun, het woord vraagende, las een Adres voor, geſteld op naam van eenige duizenden Bataafſche Clubisten; het behelsde, hoofdzaaklyk, eene Verklaaring „ dat zy, in de kapitaale „ zaak, de remorie van de gedecideerde „ Stadhoudersgezinden, het eens waren „ met de braave Kanonniers deezer Stad, „ en dat zy wyders van den Raad vraag„ den, regt te doen aan de redelyke „ eiſchen der Burgers, die het met „ deeze Vergadering eens waren". Op deeze verklaaring betuigde de Voorzitter zyne verwondering, over de verbeelding der

der Burgeren, dat de voornaame eisch der Kanonniers beſtondt in de Remotie; dat dit de kardinaale zaak niet was; 'er nevens voegende, dat, belangende die Remotie, de Raad, binnen korten tyd, gelegenheid zou hebben, om de zaak geregeld te behandelen, uit hoofde eener reeds benoemde Commisſie, ter uitvoeringe van het Beſluit van het Provinciaal Beſtuur, raakende het afneemen van een Declaratoir van alle Amptenaaren. Naauwlyks waren deeze Burgers vertrokken, of 'er lieten zig by den Raad aandienen, de Luitenant en een Schutter der Burger-Kompagnie, thans post houdende op Kattenburg. Het berigt des Luitenants hieldt in, dat de Manſchappen dier Kompagnie verklaard hadden, in een *Revolutionairen tyd* te zyn, en vorderden ontſlagen te worden van aldaar verder post te houden, ten einde zig naar den Dam te kunnen begeeven, om hunne Broeders, de Kanonniers, die aldaar ſtonden, te kunnen ondersteunen. Zonder, omtrent dien voorſlag, een bepaald beſluit te neemen, vondt de Vergadering geraaden, den Kommandant DE WILDE te volmagtigen, om, ten aanzien van het al of niet intrekken van het Patent dier Kompagnie, zodanig te handelen, als hy zou vermeenen te behooren. Nu ſtonden wederom binnen de eerstgemelde Burgers, om het Declaratoir te teekenen, en vervolgens herſteld te worden. Op de vraag des Voorzitters, of zy hun Zydgeweer hadden afgelegd? 1796.

1796. legd? een bevestigend antwoord gegeeven hebbende, werden zy, op de voorheen gemelde voorwaarden van verantwoordelykheid, tot de onderteekening toegelaaten, en herſteld in den rang, welken zy voorheen bekleed hadden. Dit verrigt zynde, verzogt aan hun de Voorzitter, om de vergaderde Burgers, welke tot de Artillerie hadden behoord, en zig aan de Publikatie wilden onderwerpen, ten getale van tien perſoonen tevens, na dat zy hunne Zydgeweeren zouden hebben afgelegd, in de Vergaderzaal te doen koomen, om op gelyke wyze gereörganiſeerd te worden. In ſtede van het geſtelde getal, ſtonden nu vier Kanonniers binnen. Na dat de Sekretaris hun het Declaratoir hadt voorgeleezen, verklaarden zy, hetzelve niet te willen teekenen, maar vorderden, dat van de Puye van het Huis der Gemeente zou worden afgeleezen, dat zy in hunne eer herſteld waren. Dit hun niet wordende ingewilligd, verlieten zy de Vergadering, om, zo als zy zeiden, *hunne Kameraaden van die weigering kennis te geeven.* Het was nu omtrent middennacht, wanneer een geweezen Officier of Onder-Officier der Artillerie in de Vergadering verſcheen, verzoekende, dat toch de Raad de eiſchen der vergaderde menigte onverwyld wilde toeſtaan, aangezien de gisting, van tyd tot tyd, grooter werdt, en hy voor de ſchroomlykſte gevolgen vreesde. Naauwlyks hadt hy uitgeſproken, of een ander perſoon kwam ter Ver-

gr-

gadering instuiven, roepende: *de Kanonniers marcheeren op!* Bedaard op hunne zitplaatsen nedergezeeten, wagtten nu de Leden van den Raad de komst der misnoegden af, die zig ook, welhaast, in merkelyken getale, vertoonden, onder het aanheffen van een luidruftig gelach, bakkende met hunne sabels in de tafels, en dezelven in het rond zwaaiende, even als of zy den Leden van den Raad te lyve wilden. Zo hoog zelfs klom de euvelmoed, dat een muiteling den Voorzitter eenen houw of slag met den Sabel zogt toe te brengen; die, evenwel, door een anderen Kanonnier, gelukkig, werdt afgeweerd. Eindelyk staken eenigen hun geweer op, en verlieten de Raadkamer; anderen, daar binnen gebleeven, deeden verscheidene eischen. Een daar van was, dat de Publikatie, wegens het afdanken der Kanonniers, ingetrokken en verscheurd zou worden. De Raad, van allen bystand ontbloot, door de gewapende Burgermagt verlaaten, en door geen enkel gedeelte der Burgerye ondersteund wordende, en daar alle tegenstand niet slegts nutloos was, maar ook de schroomlykste gevolgen dreigde, bewilligden nu in deezen eisch. Hier door kwam de muitzieke hoop eenigzins tot bedaaren, en vonden de Leden van den Raad, omstreeks één uur in den nacht, gelegenheid, om, by gedeelten, het Huis der Gemeente te verlaaten. 1796.

Vreemd luidt het, inderdaad, den Raad der

1796. der Gemeente aldus aan zyn eigen lot overgelaaten te zien, zonder dat iemand zig zyns ſcheen te bekreunen, *of, ter* beteugelinge van den moedwilligen hoop, kragtdaadige middelen werden te werk geſteld. Was dan de geheele Burgery tegen den Raad vooringenomen? Geenzins. Geloofwaardige *berigten verzekeren*, dat een goed getal *uit de gewapende Burgery, thans op den* Dam geſchaard, den *euvel*moed met leede oogen aanſchouwde, en, ter beteugelinge van denzelven, gaarne zou hebben medegewerkt, indien ſlegts daar toe de *noodige* bevelen gegeeven waren. Doch deeze bleeven agter, door de onwilligheid, gelyk algemeen gezegd werdt, van den Kommandant G. H DE WILDE; welke hierover ook naderhand in Regten werdt *vervolgd*.

Middelen door den Raad beraamd tot veiligheid der Stad.

Intuſſchen was de Raad reeds 's anderendaags morgen ten zes uuren, na den verſchrikkelyken nacht, in den Doele, op de Garnaalemarkt, byeen vergaderd. De Voorzitter opende de byeenkomst met de voordragt, dat hy *noodig hadt geoordeeld*, den Raad, ter deezer plaatze, buitengewoon, zamen te roepen, om alzo de Leden van het Stadsbeſtuur, welke, door de gebeurtenisſen van den voorgaanden nacht, verſtrooid waren geworden, zo veel mogelyk, by een te brengen, ter beraaminge van zodanige maatregelen, als meest dienſtig zouden geoordeeld worden, zo wel om den Raad buiten alle verantwoordelykheid te ſtellen, als om al het *goede*

te

R. Vinkeles & C.ie Prentverkoopers gevolgen 1796

en, in de Raadzaal der
Tchen, den 10.den en 11.den Mei 1796.

Digitized by Google

Digitized by Google

te bewerken, 't geen in deszelfs vermogen 1796.
ſtaan zoude. Diensvolgens deedt de Voorzitter den voorſlag, of niet, door eene Commisſie, aan het Provinciaal Beſtuur van Holland kennis behoorde gegeeven te worden van de gebeurtenisſen, in de jongstverloopen dagen, binnen deeze Stad voorgevallen. Deeze voorſlag vondt een algemeenen byval, en werdt ſtraks eene Commisſie van vier leden daar toe benoemd. Op eene verdere bedenking, hoedanig eene houding de Raad zou aanneemen, indien het Provinciaal Beſtuur noodig mogt oordeelen, Troepen naar deeze Stad te zenden, verklaarden de leden, als uit éénen mond, dat zy, in zulk een geval, in hunne posten niet zouden kunnen blyven, als hebbende zy dezelve aanvaard, op de onderſtelling, dat de liefde en het vertrouwen der Burgerye alleen hunne beſluiten zouden ondersteunen, en geenzins begeerden, door de wapenen van beſoldigde Benden gerugſteund te worden, als zullende dit den ſchyn hebben, dat zy hunne beſluiten, door geweld, aan de Burgery wilden opdringen.

De Afgevaardigden naar den Haag, hunnen last volvoerd hebbende, keerden ſpoedig te rug. In het verſlag hunner verrigtingen gaven zy te kennen, geen ander dan het algemeen antwoord van het Provinciaal Beſtuur te hebben ontvangen, dat men alles in ernſtige overweeging zoude neemen, en zodanige maatregelen beraamen, als tot handhaavinge van de aangeſtelde Magten, en van het regt van het Volk van Amſterdam, Gerugt van den aantogt van Troepen.

1796. meest dienstig zouden geoordeeld worden. Inmiddels verspreidde zig het gerugt door de Stad, dat een aantal Troepen, ten geleide van eene Commisie van zeven leden uit het Provinciaal Bestuur, in aantogt was. Dit deedt den Raad besluiten, eene Commisie van twee leden uit denzelven, met eenige leden uit de Burgery, naar Haarlem te zenden, in de hoop van Afgevaardigden aldaar te zullen aantreffen, en dezelven, van het doen aanrukken van Troepen naar deeze Stad, te rug brengen. In den voorslag, egter, van eene Commisie uit de Infanterie en Artillerie, om de Stad tegen de naderende Troepen te verdeedigen, kon de Raad niet bewilligen, als hebbende dezelve daar toe geene vryheid, naardien de Fransche Troepen, in gevolge des Verdrags, tusschen de Fransche en deeze Republiek gesloten, in alle Steden, zonder Patent, mogten binnen trekken.

De Troepen koomen in de Stad.

De Raad, welke den gantschen nacht vergaderd was gebleeven, ontving, in den morgenstond, berigt, van de Commisie van het Provinciaal Bestuur, aangaande den aantogt van Troepen, en dat zy zelve, dien morgen omtrent tien uuren, in de Stad dagt aan te koomen. Dat uur was nog niet verscheenen, of men vernam, dat omtrent zestig Huzaaren, benevens twaalf Ruiters van de Bataafsche Krygsmagt, ter Haarlemmer Poort ingerukt, op het Plein daar binnen hadden post gevat. Ook vertoonden zig, buiten de Weesper Poort, eenige Fransche Troe-

Troepen; welker Bevelhebber, egter, aan 1795.
eene Commisſie uit den Raad, derwaarts gezonden, beloofde, tot nader last, niet te zullen binnen koomen. De Raad, inmiddels, vernomen hebbende, dat de Kanonniers, zonder last of Patent, zig naar het Fuule hadden begeeven, om van daar Geſchut af te haalen, werdt de Kommandant de Wilde gelast, op ſtaanden voet, ter uit een dryvinge van die bende, kragtdaadige middelen in 't werk te ſtellen. Doch, hoewel niet met woorden, door zyn gedrag, althans, weigerde hy, na herhaalde vermaaningen, aan dien last te voldoen: waar op de Voorzitter, uit aanmerking, dat, in de tegenwoordige geſteldheid van zaaken, alle verwyl gevaarlyk was, als mede op aanraading en met goedkeuring der Vergaderinge, den Kommandant aanzeide dat hy, op het Huis der Gemeente, in ſtaat van Arrest geſteld, en van zyn opperbevel ontzet werdt; gebiedende hem voorts, zig te ontwapenen. De Kolonel G. Cruys verving toen zyne plaats. Groot was, onder dit alles, het misnoegen, welk men, alomme onder de Burgery, en meer ſtellig uit mondelinge verzekeringen aan den Raad, vernam, over het aanrukken van Troepen; om welke buiten te houden, de Poorten der Stad geſloten bleeven. Dit bewoog den Raad, op nieuw, eene Commisſie aan de Afgevaardigden van het Provinciaal Beſtuur, die zig nog te Haarlem onthielden, af te vaardigen, om nogmaals, met allen gepasten ernst, aan dezelven

1796. te verzoeken, dat 'er geene meerdere Troepen binnen rukten. De Commisſie, beſtaande uit twee leden van den Raad en zes Officieren der Gewapende Burgerye, bragt, eerlang, tot beſcheid, van de Haagſche Afgevaardigden tot antwoord te hebben bekoomen „ dat zy een bepaalden last van het „ Provinciaal *Beſtuur hadden*, welken zy „ *naar de letter* zouden uitvoeren, en dat „ zy alle de verhinderingen, hun daarin „ voorkoomende, en alle de nadeelige ge„ volgen; welke, daar uit, zouden mogen „ *voortvloeien*, zouden laaten voor rekening „ van de geenen, die zig tegen den uitge„ drukten wil van het Volk van Holland „ feitelyk zouden hebben durven aankanten; „ dat, wat aanging de verzekering van den „ Raad, door den mond der Afgevaardigden, „ *dat dezelve eenpaarig hadt verklaard*, „ *niet wederom als Raaden te zullen fun„ geeren, indien zy door de bajonetten van „ beſoldigde Nationaale Guardes moesten „ beſchermd worden, en dat, zo dra 'er, tot „ dat einde, gewapende Magt in de Stad „ kwam, zy hunne posten gezamentlyk zou„ den nederleggen*, de Commisſie van het „ Provinciaal Beſtuur daar op hadt geant„ woord, dat dezelve van oordeel was, die „ verklaaring niet als zodanig te kunnen aan„ neemen, voor dat zy den Raad in de ge„ legenheid zou geſteld zien, om zulks, „ als het gevolg eener vrye raadpleeginge, „ te kunnen verklaaren".

De Kanonniers

Eene wyle tyds daar na ontving *de Raad* be-

berigt, dat de Kanonniers, met geschut, in aantogt waren; van welk berigt, welhaast, de gegrondheid bleek, toen zy hetzelve, op den Dam, voor het Huis der Gemeente, plaatsten. Op de vraag, aan éénen van hun, in de Vergadering ontboden, *welke toch de oogmerken der Kanonniers waren*, gaf hy tot antwoord, „ dat zy eischten, „ dat de binnen gekomene Troepen weder„ om zouden uittrekken"; 'er nevens voegende, „ dat de gantsche Schuttery, en „ ook reeds een gedeelte der Burger-Kavalle„ rie, op hunne zyde was". Thans gaf de Kommandant CRUYS den Raad in bedenking, of dezelve niet zou kunnen goed vinden, dat twee of drie leden van denzelven zig naar het Haarlemmer plein begaven, om den Kommandant der aldaar geplaatste Troepen te beweegen, met zyne manschap ter Poorte uit te trekken. Deeze inval was van eene gelukkige uitwerking. Drie leden, met den Kommandant, bewerkten op den Bevelhebber der Huzaaren, dat dezelve, met zyne manschap, daadelyk uittrok, om buiten het regtsgebied der Stad kwartier te neemen. De aftogt geschiedde, op voorwaarde, dat de Troepen, alvoorens, in den Eed der Stad zouden genomen worden; gelyk ook met 'er daad gebeurde. 1796. brengen Geschut op den Dam. De Troepen verlaaten de Stad.

In de vaste onderstelling, dat deeze afloop der zaake aan de Burgery niet dan hoogstaangenaam konde weezen, gaf de Raad daar van kennis aan dezelve, door eene Commissie; die, voorts, verslag bragt, Het Geschut van den Dam weggenomen.

1796. dat de Gewapende Burgery, thans op den Dam vergaderd, over den uitſlag ten hoogſten was voldaan; als mede, dat de Kanonniers niet alleen daadelyk werkzaam waren om het Geſchut van den Dam weg te voeren, maar ook plegtig hadden beloofd, zig, voortaan, als braave Burgers te zullen gedraagen, en de *rust der Stad handhaaven*. Van deeze betuiging geſchiedde, weinige dagen *later*, eene nadere verzekering, in een Adres aan den Raad, door achtenzestig leden van de Artillerie getekend.

Aanſchryving wegens de komst van Franſche Troepen.

Van korten duur, intusſchen, was de vreugde van de zulken onder de Burgery, die het als eene wenſchelyke zaak aanmerkten, dat deeze Stad van vreemde krygsbezetting verſchoond bleef. Op den achttienden May ontving de Raad aanſchryving van den Franſchen Generaal en Chef BOURNONVILLE, zyn voorneemen aankondigende, „ om, in „ gevolge der algemeene ſchikkingen, met „ betrekking tot de werkzaamheden der „ zamengevoegde Franſche en Bataafſche „ Legers, door hem beraamd, binnen wei„ nige dagen, een Bataillon Fransch Voet„ volk, eneen Esquadron Huzaaren, naar Am„ ſterdam te zullen zenden". In een naſchrift voegde hy 'er nevens, „ dat hy gemeend „ hadt, daar de Stad Amſterdam geene „ Bezetting hadt, den inwooneren te zul„ len plaiſier doen, met 'er hun eene te „ zenden". Van een geheel ander verſtand, egter, was de Raad, die, ſtraks na den ontvangst van dit aanſchryven, twee leden aan

aan den Generaal zondt, met oogmerk, 1796.
ware 't mogelyk, om de inkomst van
Troepen af te wenden. Hun last hieldt in,
BOURNONVILLE onder 't oog te brengen
„ dat de Raad der Gemeente van Amſter-
„ dam, hoewel verre af zynde van eenige
„ hindernis te willen toebrengen aan de be-
„ ſchikkingen, welke hy Generaal over de
„ Troepen zou oordeelen te moeten maa-
„ ken, egter niet kon nalaaten, hem te doen
„ opmerken, dat deeze Stad, als eene han-
„ delplaats zynde, altoos hadt vermeend, te-
„ gen het inkoomen van krygsbezettinge, ver-
„ toogen te moeten doen; dat de Stad eene
„ zeer talryke gewapende Burgermagt hadt,
„ welke, in gevalle zy volgens eed en pligt
„ handelde, zeer wel in ſtaat was, om de
„ rust der Stad te kunnen handhaaven; en
„ dat, boven dit alles, het zenden van man-
„ ſchap naar deeze Stad, in de tegenwoor-
„ dige omſtandigheden, tot groot nadeel der
„ Stad zou kunnen ſtrekken". Het antwoord,
welk de afgevaardigde leden van den Raad te
rug bragten, behelsde, hoofdzaaklyk, „ dat
„ de Generaal BOURNONVILLE geene
„ wettige kundſchap droeg van beweegin-
„ gen, welke te Amſterdam hadden plaats
„ gehad, en dat 'er Troepen vereiſcht ge-
„ weest waren, om dezelve te doen bedaa-
„ ren; dat de vereeniging van het bevel over
„ het Franſche en Bataafſche Leger hem
„ alleenlyk bepaald hadt, om uitwendige
„ ſchikkingen te maaken; dat hy niet hadt
„ kunnen nalaaten om dezelve met de in-

1796. „ wendige maatregelen van Policie te ver-
„ binden; dat hy, om de ongerustheid van
„ den Raad te doen bedaaren, de Troe-
„ pen, in de nabuurſchap der Stad zig nu
„ nog bevindende, zou doen aftrekken, op
„ het oogenblik als de Franſche Troepen
„ zouden gereed zyn, om daar binnen te
„ trekken". *By manier van* dreigement, verklaarde *de Generaal, in het ſlot des Briefs*, „ dat, ingevalle zyne ſchikkingen
„ gedwarsboomd werden, hy zig zou ge-
„ noodzaakt zien, de ſterkſte maatregelen,
„ tot uitvoeringe van dezelve, te moeten
„ neemen". In een anderen Brief, weinige dagen daar na, berigtte de Generaal, aan de Troepen, naar Amſterdam beſtemd, bevel tot den optogt derwaards te hebben gegeeven; met verzekering *tevens, zig met de zaaken der Stad niet te zullen bemoeien*, dan in zo verre zyne hulp en tuſſchenkomst van den Raad mogt gevorderd worden. Ingevolge van dit alles zag men, eerlang, Franſche Troepen binnen trekken, die, voorts, *in de* Caſernen gehuisvest werden.

Onderhandelingen met de Commiſſie van het Provinciaal Beſtuur.

Inmiddels vertoefden de Afgevaardigden van het Provinciaal Beſtuur nog al te Haarlem, en hielden van daar de onderhandelingen met den Raad deezer Stad gaande. Laat in den avond van den zestienden May ontving de Voorzitter eenen Brief, ten geleide van eenen ingeſlotenen, met verzoek om dien in de Vergadering te openen. Deeze tegen middernacht ten twaalf uuren beſchreeven, en de Miſſive geopend zynde, las men daar

daar in de begeerte der Afgevaardigden, 1796.
om aan dezelve, onverwyld, te doen toekoomen, een nader en meer omſtandig verſlag, zo van den algemeenen toeſtand deezer Stad, als van de maatregelen, zedert den dertienden, door den Raad genomen, tot herſtel en verzekering van de orde en rust der Stad, met de gevolgen daar van; ten einde zy Afgevaardigden uit *facta* zouden kunnen beoordeelen, en met proeven bevestigd zien, in hoe verre men, in deeze Stad, het oogmerk van de zendinge der Afgevaardigden, tot heden toe, ware voorgekoomen, en welke maatregelen aan de Afgevaardigden nog zouden overig zyn te neemen, ter voldoeninge aan den naderen last, welken zy van hunne lastgeevers hadden ontvangen. In het antwoord op deezen Brief berigtte de Raad, dat, in de Stad, by aanhoudenheid, alles ſtil bleef, en zig, op de voortduuring, goede hoop vertoonde. Doch, wat aanging den klem van een voldoend gezag, hetwelk aan elke aangeſtelde Magt zeker toebehoorde, durfde de Raad niet verzekeren, dat dezelve, op dat oogenblik, wederom volkomen in deszelfs handen was. „ Tot „ heden (zo ſchreef men verder) waren „ wy volſtrekt in de onmogelykheid, om „ eenige middelen, tot herkryging van dien „ klem, aan te wenden; een zamenloop „ van omſtandigheden, die men beter zou „ kunnen verhaalen dan ſchryven, belette „ alle uitwendige poogingen: zodanig, dat „ wy ons, tot heden, moeten te vreden

1796. „ houden met het neemen van zulke maat-
„ regelen, die, welligt, op eene geheel on-
„ gezogte wyze, eene oogenblikkelyke her-
„ ſtelling zullen veroorzaaken, en, ten ge-
„ noegen der Burgery, en zekerlyk ook van
„ u, ons dan in ſtaat zal ſtellen, om onze
„ werkzaamheden met alle vlyt en energie
„ te hervatten en voort te zetten. Dit
„ oogenblik, Medeburgers, lacht ons tel-
„ kens van ter zyde toe. Hetzelve houdt
„ onze hoop nu meer dan ooit gaande; en
„ zelf doet zig, zedert heden nacht, daar
„ toe een zeer gunſtig vooruitzigt op, waar-
„ toe uwe Misſive ligt wel toevallig mede-
„ werkte. Dan, daar het door poogingen
„ moet veroorzaakt worden, die van de Bur-
„ gery zelve, en geenzins van ons, koomen
„ kunnen, zo zyn wy buiten de mogelykheid,
„ om den zekeren uitſlag daar van te voor-
„ ſpellen. Deeze onmogelykheid ſmart ons,
„ en wel te meer, om dat wy door dezelve
„ buiten ſtaat geſteld zyn, om aan den in-
„ houd uwer Misſive volledig te voldoen,
„ of u in de gelegenheid te ſtellen, om eeni-
„ ge meſures daar naar te neemen; welke
„ laatſte, indien dezelve, onverhoopt, mog-
„ ten beſtaan in het doen aanrukken van
„ meerdere Troepen naar deeze Stad, by
„ ons voor nadeelig, zo niet zeer gevaarlyk,
„ in den tegenwoordigen toeſtand van zaa-
„ ken, beſchouwd worden; daar de middel-
„ len, die wy op het oog hebben, geenzins
„ geweldig, maar integendeel oogenbliklyk
„ van applicatie zouden zyn". Eenſtemmig

met

met het hier berigte was het antwoord, welk de Raad gaf op de vraag van den Procureur der Gemeente, benevens zes Leden uit het Committé van Justitie en eenen van derzelver Sekretarisſen. Op hunne vraag „ of de Leden van deezen Raad „ thans hunne posten wederom *Actioe* waar „ namen? en zo *ja*, of de Raad volko„ men in ſtaat was, om hen in de volle „ en onbelemmerde uitoeffening hunner be„ trekkelyke posten kragtdaadig te handhaa„ ven, met dat gevolg, dat zy, in deeze „ groote en belangryke Gemeente, het regt „ van het Volk van Amſterdam zouden „ kunnen waarnemen, en de Wetten deezer „ Landen volkomen uitwerking doen heb„ ben?" gaf de Voorzitter het volgende antwoord. „ Dat de Raad nog niet in han„ den hadt al dien klem van beſtuur, waar „ door dezelve in ſtaat zoude zyn, om hen „ (Leden van het Committé van Justitie) „ in de ongeſtoorde handhaaving der Wet„ ten te onderſteunen, doch dat zig daar „ toe eenig gegrond vooruitzigt opdeedt". De Raad deeze vraag, en het antwoord op dezelve, nevens een verſlag van den toeſtand der Stad, aan de Afgevaardigden te Haarlem hebbende toegezonden, ontving, op den negentienden May, een Antwoord, welk wy dienſtig hebben geoordeeld, nevens het wederantwoord van den Raad, hier woordelyk in te laſchen. De Afgevaardigden ſchreeven aldus. 1796.

FRT.

1796. *VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP.*

DE COMMISSIE UIT HET PROVINCIAAL BESTUUR VAN HOLLAND, THANS TE HAARLEM, AAN DEN RAAD DER GEMEENTE DER STAD AMSTERDAM.

MEDEBURGERS!

Daar wy *uit uwe beide misfives*, van 17 en 18 dezer, vergeleken met het antwoord, door ulieden gegeven aan den Procureur der Gemeente, en het committé van criminele juſtitie, en aan ons by haar bericht van den 17 dezer mede gecommuniceerd, ons genoegzaam in ſtaat geſteld vinden om te oordeelen, wat wy te denken hebben van de actuële geſteldheid uwer ſtad in het gemeen, en in hoe verre de geconſtituëerde magten aldaar in het byzonder zich in vryheid en vermogen zien herſteld; en wy op gronden hiervan het in deze ſituatie gevarelyk oordeelen, voor het oogmerk onzer zending, ulieden van onze zyde te laten in uw geheel, en aldus te abandonneren aan eenen veellicht incompetenten invloed, welke aanleiding zoude kunnen geven tot ſchikkingen en palliativen, waarby het recht van het Volk van Holland min of meer zoude kunnen worden geprejudiciëerd, zonder de rust, orde, en veiligheid, immers voor het vervolg, eenigszins meerder of krachtiger te verzekeren. —

Zo is het, dat wy goedgevonden hebben, ulieden aan te ſchryven, gelyk wy doen by dezen: „ Om, proviſioneel, en tot onze „ nadere aanſchryving, ulieden in geene „ hoe-

„ hoegenaamde meſures in te laten, waar- 1796.
„ door het but onzer zending zoude kun-
„ nen worden gemaakt illuſoir, de zaken
„ buiten haar geheel gebragt, of het recht
„ van het Volk van Holland, met relatie
„ tot al het voorgevallene, ſedert het be-
„ gin dezer maand, eenigermate zoude
„ kunnen worden geprejudiciëerd; neen,
„ maar, dat van alle voorſlagen, ten de-
„ zen einde tenderende, preälabel aan ons
„ zal worden kennis gegeven, en intus-
„ ſchen nietwes beſloten noch effect for-
„ teren".

„ Verklarende wy wel uitdrukkelyk, al
„ hetgeen tegen deze onze intentie zoude
„ mogen worden geconveniëerd, gedaan en
„ verricht, te zullen houden voor nul en van
„ onwaarde, gelyk wy ook alles, hetwelk
„ onverhoopt reeds ten dien einde mogte
„ zyn geconveniëerd en gedaan, verklaren
„ voor vernietigd, en als niet gedaan".

Wy hebben den Commandant der troe-pen, onder onze bevelen ſtaande, gelast, om informatie te nemen naar de conduites van dat gedeelte, hetwelk onder uwe mu-ren cantonneert, en orders te ſtellen, dat in de gronden van alle billyke klagten, naar behoren, worde voorzien.

Waarop wy ons verlatende, bevelen wy ulieden in Gods heilige protectie.

De Commisſie uit het Provinciaal beſtuur, thans te Haarlem.

Ontfangen Donderdag den 19 Mei 1796, des namiddags ten 4 uuren.

Het

1796. Het antwoord van den Raad, op dit ſchryven, luidde aldus:

VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP.

DE RAAD DER GEMEENTE VAN AMSTERDAM, AAN DE COMMISSIE UIT HET PROVINCIAAL BESTUUR, THANS TE HAARLEM.

MEDEBURGERS!

Wy mogen ulieden niet ontveinzen, met aandoening uit uwlieder miſsive, op gisteren by ons ontfangen, ontwaar geworden te zyn, dat uwlieder gevoelens, omtrent de noch plaats hebbende geſteldheid der zaken binnen deze ſtad, zelfs daarheen ſchynen te loopen, om te vooronderſtellen, dat wy, door het gebied dier omſtandigheden, zouden kunnen gebragt worden tot zodanige ſtappen, waarby het recht van het Volk van Holland, op eenige wyze, door ons zoude worden verkort. Welke ontzettende gebeurtenisſen ons ook ſedert den 10 May l. l. bejegend, welke eminente gevaren ons ook omringd hebben, wy durven, ook ten dien opzigte, met de meeste voldoening, ons oog te rug wenden op ons voorleden gedrag. Hetzelve brengt, zo wy meenen, het getuigenis mede, wel aan de eene zyde van eene zucht, om, ware het mogelyk, zonder behulp van wapenen, de dwalenden te rug te brengen, de misdadigen te *kunnen doen*

doen ſtraffen, het vertrouwen te herſtellen, 1796.
de rust te doen herleven, het recht en de algemeene veiligheid te verzekeren, en om, in allen gevalle, en als een groot en allergewigtigst doeleinde, deze belangryke koopſtad, zo veel doenelyk, te bewaren voor ſchokken, welke, hoe veilig men ook a priori konde berekenen van derzelver uitſlag meester te zyn, toch altyd van de doodelykſte gevolgen voor den handel en het crediet dezer ſtad waren geweest, daar het niemant onbewust is, dat zodanige ſchokken met tiendubbele kragt naar buiten werken, en een' ſteeds aangroeijenden nadeeligen invloed verſpreiden, maar ook, aan de andere zyde, van onze ſtandvastigheid, in het blyven waarnemen onzer hagchelyke posten, in weerwil van alle de moeijelykheden, en perſonele gevaren, en van onze hoogſte omzigtigheid, om zorgvuldig alles te myden, wat buiten onze competentie was, of waardoor de belangen van het Volk van Holland, en van deze Republiek in het algemeen, op eenige wyze hoegenaamd, door ons zouden worden gekwetst en in gevaar geſteld.

En dus, Medeburgers, zy ons deeze zelfsvoldoening niet ontzegd, dat wy ons verheven rekenen boven de ſchaduw zelfs van verdenking, dat eenige hoegenaamde omſtandigheden ons zouden kunnen brengen tot maatregelen, of ſchikkingen, waarby het recht van het Volk van Holland door ons zoude worden geprejudicieerd. Wy maken

1796. ken ondertusschen geen zwarigheid, in antwoord op uwlieder misfive, noch by dezen ten overvloede, te verklaren, dat wy, *onszelven* gelyk, en op het eigen spoor voorttredende, alle zodanige maatregelen, welke daarheen mogten leiden, zorgvuldig blyven vermyden, ten einde aan dat recht de schyn zelfs van kwetzing *door ons niet* worde toegebragt; *terwyl wy tevens den inhoud van uwlieder misfive* alleen op dit *generaal* respect van applicatie houden, niet mogende vooronderstellen, dat het uwlieder intentie kan geweest zyn, ons te interrumperen, in zodanige maatregelen en werkzaamheden, welke alleen tot ons stedelyk bestuur behooren.

Waarmede wy, na toewensching van heil, en aanbieding van broederschap, blyven,

Uwe medeburgers,

De Raad der Gemeente van Amsterdam;

En in derzelver naam,

(Getekend)

WILLEM VAN BARNEVELD,
Presidents;

G. BRENDER à BRANDIS,
Secretaris.

Amsterdam, den 20 Mei, 1796.

Het tweede jaar der Bataafsche Vryheid.

Tot

Tot op den achtentwintigſten van May vertoefden de Afgevaardigden van het Provinciaal Beſtuur te Haarlem, en begaven zig, op dien dag, naar onze Stad, hunnen intrek neemende in de Doelen, op de Garnaale-markt. Zy beſtonden uit zeven Leden, verzeld van eenen Sekretaris; door welken zy hunne aankomst in de Stad hebbende doen boodſchappen aan den Raad, benoemde deeze eene Commisſie, om de aanzienlyke Bezending ſtaatelyk te verwelkomen. 's Anderendaags verſcheen dezelve in de Vergaring op het Huis der Gemeente. Hier gaf zy opening van haaren Last, beſtaande, zo als zig de Spreeker uitdrukte, „ niet om „ den Raad, of de goede Burgery deezer „ Stad, door politiek gezag te onderdrukken, maar om een ſtipt onderzoek te „ doen naar het gebeurde binnen de Stad „ en derzelver omtrek; als mede, om zodanige maatregelen te neemen, waar door „ de rust en goede orde konden herſteld „ worden". De Spreeker voegde 'er nevens, dat de Commisſie, ter bevorderinge van dat oogmerk, dienſtig hadt geoordeeld, den Volke eene *Proclamatie* te moeten voorhouden, de oogmerken haarer komſte vermeldende; voorts om eene Publicatie te doen afkondigen, waarby de Raad in deszelfs wettig gezag herſteld werdt; terwyl, eindelyk, indien iemand van den Raad mogt voorgenomen hebben, afſtand te doen van zynen post, de Commisſie, uit naam van het Volk van Holland, zulk eenen

1796.

De Afgevaardigden koomen in de Stad.

1796. ſtelde in *requiſitie*, en voor in zynen post *gecontinueerd* verklaarde. De *Proclamatie*, van welke, egter, zommige uitdrukkingen de opmerking van eenige leden van den Raad wekten, en die vervolgens den Volke werde aangekondigd, was van den volgenden inhoud.

DE GECOMMITTEERDEN VAN HET PROVINCIAAL BESTUUR VAN HOLLAND, AAN DE BURGERY DER STAD AMSTERDAM.

Heil en Broederſchap!

„ Het aanzienelyk, het magtig Amſterdam, die ſchoone paerel aan Neêrlands kroon, die ſteun van 's lands welvaart, vermogen, en vryheid, heeft binnen zyne muren noodlottige gebeurtenisſen gezien, die zynen roem bevlekken, de pylers van zynen welvaart hebben doen ſchudden, en het hart van den waren vaderlander van weedom doen krimpen. Eerbied voor het gezag, ontzag voor de wet, bedaarde zucht voor het gemeen belang, en ondergeſchiktheid aan het oordeel en beleid van een verlichten Raad, door het Volk verkozen, en met de magt des Volks bekleed, hebben plaats gemaakt voor het toomeloos hollen van ziedende driften, van heiligſchennend oproer, van razende muitzucht. Binnen deze muren van het agtſte wereldwonder, is het heiligdom der wet handdadig aangevallen, en de majeſteit des Volks openlyk en geweldig ge-

geſchonden, de wet verkracht, en het recht vertrapt geworden. Baldadigen overweldigden den zetel der wetgeving, daar burgertrouw of burgermoed ſchenen te falen, en de overweldigde arm der gerechtigheid zeeg, ontzenuwd en moedeloos, met een gebroken zwaard op het verſcheurde wetboek neder! 1796.

„ Amſtels burgeren! erkent aan dit akelig tafreel, door nachttoortſen verlicht, de gevaren van uwen toeſtand! uwe Raden en rechters, aan de woede ontkomen, bragten radeloos, en met bevende lippen, dien kommerlyken toeſtand in den vaderlyken ſchoot der hoogstgeconſtituëerde magt van Holland; zy kwamen dien met gegronde en bittere klagten vertrouwelyk ſchetſen, en lieten aan haar de middelen over, om 's lands belang in Amſterdam te redden.

„ Die Vergadering, verbaasd en ontzet, en gloeijende van veröntwaardiging, bloosde van ſchaamte, over de bedreven ſpoorloosheden, voor de eer van den patriottiſchen naam; handhaafſter van wet en recht, gevoelde zy al het gewigt van haren pligt; zy beloofde herſtel en beſcherming, beſloot en werkte; zy benoemde ons uit haar midden, om hare bevelen uit te voeren; en wy, getrouw aan de verpligting, ons door het Volk van Holland in onze benoeming opgedragen, en by onzen gedanen eed erkend en beloofd, mogten ons aan dezen hoogstonaangenamen, ja gevaarlyken last niet onttrekken.

1796. „ De Vergadering voorzag in onze veiligheid, door ons de middelen in handen te ſtellen, welke hare bevelen kracht konden geven: met het gezag des gantſchen Volks bekleed, vermogten wy onze perſonen aan geen beleedigingen bloot ſtellen, waardoor de oppermagt des Volks zou geſchonden zyn geworden: neen, wy konden ons niet wagen te midden in het oproer! Hoe! zouden wy zonder beſcherming verſchenen zyn in eene regeeringlooze ſtad, daar de wet gehoond, en zonder beſcherming gebleven was? Burgers! beäntwoord dit zelven: wy kwamen, ja omſluwd met eene gewapende magt, en onze voorhoeden waren reeds binnen uwe poorten, niet met den trotsch van dwingelanden, of om medburgers te onderdrukken; maar om de wet te doen ſpreken, en onverlaaten te doen bukken voor den algemeenen wil; uwe verbysteering ſtelde u buiten ſtaat om dit onderſcheid te gevoelen; de opſtand binnen uwe muren bleef in kracht, en uwe overmande Raad zond bezendigen, om ons den optogt te doen ſtaken: hunne krachtigſte beweegredenen waren de ſterkſte bewyzen van eene nieuwe ſchuld, en een (te recht verdacht) voorgeven van herſteld gezag; maar zy ſchilderden ons, met ontzettende trekken, het onberaden opzet van een' gewelddadigen tegenſtand, die yſſelykheden ten gevolge konde hebben.

„ Voorſtanders van de ééne en onverdeelbare Republiek erkenden dan niet eens de werkelyke eenheid van Holland; in ééne en-

enkele Gemeente zou tegenſtand geboden zyn aan de troepen van het geheele Bataafſche Volk! men waagde het, deze onderneming te rangſchikken by die van eenen *Willem den IIden*, en van eenen *Ferdinand van Brunswyk*. 1796.

„ Misleide burgers! is dit uwe verlichting, wat zal dan uwe vryheid zyn? waandet gy uwe vryheid te verdedigen, door misdadigen te beſchermen?

„ Genoeg, wy deinsden te rug op het enkel denkbeeld van onſchuldig, van verbysterd burgerbloed te doen ſtroomen, en, daar geen gevaar ons konde keeren, wierden wy door uw belang ontwapend: wy mogten, wy wilden u op dezen toets niet ſtellen, die de nagedachtenis dezer gebeurtenis in de geſchiedenisſen zou gebrandteekend, en mogelyk uwe welvaart den hartader afgeſtoken hebben.

„ Zie daar, burgers! genoeg om ons gedrag te beoordeelen, en u te doen gevoelen wat gy van ons te wachten hebt; wy komen nu ongewapend tot u, om onzen last te volbrengen, onder de toevallige beveiliging van eene onzydige magt, die de rust en orde verzekert; wy komen uwe wetgeving herſtellen in hare eere en gezag, het recht in werking brengen tegen de ſchuldigen, en uwe rust voor het vervolg te verzekeren; en, zo wy ons in het onderzoek van het gebeurde mengen, zal het zyn om te zekerer de wet tegen den ver-

1796. leider te wenden, en de misleide werktuigen te ſparen.

„ Amſtels burgers! keert dan *weder on*der de wet, beſchermt, als voorheen, het publiek gezag, en bedaart de gisting der gemoederen; laat rust, orde en veiligheid onder u heerſchen, als weleer; laten deze uwen vryheids*boom omringen*, opdat onder zyne ſcha*duw welvaart en vermogen tot u wederkeeren*, en de bezorgde vreemdeling, gerust op de ſoliditeit van uwe beurs en op de zekerheid van uwe bank, gewaarborgd door de *Hollandſche* trouw, niet aarzele zyne ſchatten in uwen ſchoot te blyven ſtorten; zo gaat het den koopman, en dan ook den arbeidzamen, wel; en, zo gy moedig de wapenen aangrypt, zo zy het dan ter verdediging van vaderland en vryheid, en tot handhaving der wet; en *Amſterdam* is, als weleer, het ſieraad van Nederland, het puikjuweel der ſteden.

M. TEMMINCK;

AD. HARTEVELT;

R. VAN DEN BOSCH;

D. VAN AKEN HENDZ.;

J. DE JONGH VAN HEEDIKHUIZEN;

C. J. VAN BRAKEL;

C. VAN FOREEST.

Amſterdam, den 28 Mei, 1796.

Het tweede jaar der Bataafſche Vryheid.

Ten

Ten zelfden dage, als de Afgevaardigden uit den Haag in den Raad waren verſcheenen, ſtondt aldaar de Franſche Generaal BOURNONVILLE binnen. De voornaame zaak, over welke met hem werdt gehandeld, was het opperbevel, zo over de gewapende Burgermagt, als over de Franſche Troepen. In eene onderhandeling, met voordagt, daar toe aangelegd, verklaarde de Generaal, geene vryheid te hebben, om, in eenig geval, den Bevelhebber der Franſche Troepen, binnen deeze Stad, te ſtellen onder de orders van den tydelyken Kommandant deezer Stad, of van iemand der hoogſte Bevelhebbers der gewapende Burgermagt. Van hunne zyde verklaarden de Gelastigden, door den Raad benoemd, „ dat de beſlisſing van het bovengemelde punt geenzins het onderwerp zyn „ konde, waar over de raadpleegingen van „ den Raad konden loopen, maar dat de zaak „ zig bepaalde tot de vraag, of de Franſche „ Troepen, aan welke de Generaal BOURNONVILLE geoordeeld hadt, eene *Militaire poſitie* binnen deeze Stad te moeten „ geeven, boven dien, met en nevens de gewapende Burgery binnen deeze Stad, dienst „ zouden doen?" De Gelastigden merkten verder aan „ dat het dienst doen der Franſche Troepen uit de vrywillige beſlisſing „ van den Raad zoude voortvloeien, terwyl „ eene Militaire poſitie aan dezelve niet onderworpen was, maar alleen van den Generaal afhing; dat de Raad, huiverig om „ eenige beſluiten te neemen, welke met het

1796

Schikkingen met den Franſchen Generaal beraamd.

1796 „ vertrouwen, aan de Franſche Troepen
„ verſchuldigd, ſtrydig zouden kunnen ſchy-
„ nen, nogthans zyne eenmaal aangenome-
„ ne beginzels heilig moest vasthouden;
„ dat eene toekoomende beſlisſing, om-
„ trent het dienst doen der Franſche Troe-
„ pen, aldus eene *vrywillige daad* van den
„ Raad zynde *geworden, niets* minder zou
„ beteekenen, *dan* dat *dezelve aan zig zel-*
„ *ven* ongelyk werdt, zyne daadelyk aange-
„ kondigde denkwyze uit het oog verloor,
„ en regelrecht aanging tegen de Verklaa-
„ ring, na den zorgelyken nacht van den
„ tienden deezer Maand gedaan, en, wel
„ verre van afkeerig te zyn van de onder-
„ ſteuning van vreemde magt, dezelve, in-
„ tegendeel, vrywillig zou ſchynen in te
„ roepen". Van zo veel gewigts waren deeze bedenkingen, dat het dienst doen der Franſche Troepen binnen deeze Stad, te gelyk met de gewapende Burgermagt, ter zyden geſteld, en bepaald werdt, dat dezelve eene *Militaire Poſitie* zouden aanneemen; dat wil zeggen, een gedeelte der Stad haar zou worden aangeweezen, om aldaar, afzonderlyk en op zig zelve, wagten en posten te betrekken. Diensvolgens werden de Kommandant CRUYS en de Franſche Adjudant Generaal de PLANQUI het eens, omtrent de volgende grensſcheidingen van den grond, welke, door de Franſche Troepen, zo Voetvolk als Artillerie, te Amſterdam in bezetting leggende, zou beſlagen worden: „ Het Voetvolk zou de *Plantagie*,

de

„ de Huzaaren de Osſemarkt beſlaan. De 1796.
„ grensſcheidingen van den grond, door
„ de gemelde Troepen beſlagen, zouden
„ loopen van binnen de Utrechtſchepoort,
„ langs de Reguliersgraft, de rechter zyde
„ van den Amſtel, tot aan de Hoogeſluis.
„ Van daar langs de Vestgraft, tot aan den
„ eerſten brug over die Vest, aan geene
„ zyde van de Muiderpoort, en eindelyk de
„ Graften by de Caſernen van het Voetvolk.
„ Om de ommiddelyke gemeenſchap deezer
„ Troepen met het kwartier van den Generaal
„ en Chef, te Utrecht, te bevorderen, zou-
„ den de Franſche Troepen de Utrecht-
„ ſche - Weesper - en Muiderpoort bewaa-
„ ren, en derzelver Sleutels aan den Fran-
„ ſchen Kommandant ter hand geſteld wor-
„ den".

Verſcheiden klagten van Kooplieden, dat het Veer van deeze Stad op *Brusſel* zeer onregelmaatig en willekeurig werdt bevaaren, zedert eenigen tyd ingekoomen, bewoogen den Raad, ter bevorderinge van het belang van den Koophandel, daar tegen gepaste voorziening te gebruiken. Ten dien einde werdt bepaald en bevolen: Keure op het Veer op Brusſel.

1. „ Dat van nu voortaan het Veer, van hier op Brusſel, geregeld zal bevaaren worden door drie vaste Beurtſchippers; en wel dat des Saturdags van den eerſten Maart tot den laatſten October, alle veertien dagen, en van den eerſten November tot

1796. den laatſten February, alle drie weeken, een Beurtman van hier zal vertrekken.

2. „ Dat gemelde drie Beurtſchippers, alle Vragten, gecombineerd en voor gemeenzaame rekening, zullen doen, en behoorlyk met elkanderen zullen moeten afrekenen, naar evenredigheid van het Caliber van hun Schip.

3. „ Dat, ingevalle een Boeglegger noodzaakelyk is, dezelve voor gemeene Rekening zal moeten ingehuurd worden, tegen zodanige vast te bepaalene ſom, als, eens en voor altoos, met Overlieden van 't Groot Binnen- en Buitenlands - Vaarders Gild zal overeengekomen worden, en de Vragtpenningen, welke zodanige Boeglegger opleevert, zullen ten behoeve der gemeene beurs gebragt worden.

4. „ De Beurtſchippers, noch hunne Boegleggers, zullen geen meerder lading mogen inneemen, dan onder de geſlooten Luiken kan geborgen worden, ten zy met permiſſie van den Inlaader. En ingevalle van zodanigen, door den Inlaader toegeſtemden, bovenlast, zal dezelve op de geſlooten Luiken moeten geplaatst worden.

5. „ Ieder Beurtſchipper zal gehouden zyn, op zyn beurt en op den bepaalden tyd te vertrekken, 't zy vollaaden of niet: en zal, by foute van dien, verbeuren, voor de eerſte keer, eene boete van Een Honderd en Vyftig Guldens; en voor de tweede keer, van zyn poſt, als Beurtſchipper, worden ontzet".

De

De menigvuldige Ampten, welke nu, van tyd tot tyd, openvielen, van wegen de afzettingen der bekleederen van dezelve, 't zy uit hoofde hunner ſtaatkundige denkwyze, of om andere redenen, maakten het benoemen van de ſchikkingen en bepaalingen, op het vervullen van dezelve, noodzaaklyk. Daar toe hadt de Raad eene Commisſie benoemd, en beſloot dezelve, na het ingekoomen verſlag te hebben overwogen, voortaan, deezen regel te volgen. Wat de perſoonen aangaat, aan welke de Ampten zouden begeeven worden, zou men, in 't algemeen, hebben agt te geeven op de kundigſte en deugdzaamſte Burgers; doch zouden, alle 't overige gelyk ſtaande, onder deeze, den voorrang verdienen de waardigſte uitgeweekene Burgers, en zy, die, onder het voorgaand Beſtuur, geleeden hadden; of de meest verdienſtelyke en de meest behoeftige Burgers, of de zulken, die met zwaare huishoudingen en kinderen belast waren, als die, by voorkeuze, boven jonge lieden, of nog ongehuwden, in aanmerking zouden genomen worden. Met opzigt tot de wyze der begeevinge, zouden de Ampten, naar gewoonte, in *groote*, *middelbaare* en *kleine* verdeeld blyven. Tot het uitbrengen van eene benoeminge, ter vervullinge van de Ampten, zoude men, eens vooral, onder de Committés eene zekere beurthouding bepaalen. Zulk eene benoeming zou in eene gewoone algemeene Vergadering van den Raad ingebragt, en door denzelven, by meerderheid van ſtemmen, eene

1796. Schikkingen omtrent de begeeving van Ampten.

1796. eene verkiezing gedaan worden. Voorts werden nog, door den Raad, ten aanzien van de Ampten zelve, de vyf volgende *punten* vastgesteld:

„ 1. Dat op de Ampten, die den arbeider moeten beloonen, en waar van zyn huisgezin een bestaan heeft, als zyn Turfdraager, *Lantaarnopsteeker*, enz. en alle die, *welke minder dan f 300 - : - : inkomen* hebben, geen hooger *belasting* zal worden gelegd, dan waar voor zy in het Amptenboek bekend staan.

„ 2. Dat alle Ampten, van welke het *inkomen* grooter is, of jaarlyks meer dan *f* 300 - : - : bedraagt, op jaarlykſche recognitie, ten voordeele van deezer Stads inkomsten, en ook met vermeerdering van gelden, by de aanvaarding, zullen worden begeeven; *alles, behalven 't geen waar voor zy thans op het* Amptenboek bekend staan.

„ 3. Dat alle lucrative Ampten zullen verminderd worden in geld of in inkomsten, en dat de penningen, die 'er afgaan, al mede tot Stads voordeel zullen koomen.

„ 4. Dat niemand meer dan één Ampt zal mogen hebben, en hetzelve in eigen perſoon zal moeten waarneemen, 't en zy gebreken dat onmogelyk maken.

„ 5. Dat alle nuttelooze Ampten geheel zullen afgeſchaft worden".

Veel

Veel gerugts verwekte, ten deezen tyde, in deeze Stad, zeker beſluit van het Provinciaal Beſtuur van Holland, van den vyfden April deezes jaars, en de uitwerking daar van, met opzigt van eenige Leeraaren van het Hervormde Kerkgenootſchap alhier. Het beſluit hieldt in, eene Verklaaring, welke door alle Amptenaars en bedienden der Gemeenelands Middelen moest worden afgelegd; 't welk, vervolgens, eerst tot de Hervormde Leeraars en Schoolmeesters, welke van Lands of Stadswegen eenige voordeelen of Jaarwedden genooten, werdt uitgebreid, en vervolgens ook tot de zodanigen, welke niet tot het Hervormd Kerkgenootſchap behoorden, en uit byzondere Stigtingen betaald werden. Al wie het doen van deeze Verklaaringe weigerde, moest in zynen dienst, post of ampt geſchorst, en, by voortduurende weigering, daar van verlaaten worden. De Verklaaring, of Belofte, was van den volgenden inhoud: 1796.

Afzetting van eenige Leeraaren der Hervormde Gemeente.

„ Ik beloove onderwerping aan zoda-
„ nigen Regeeringsform, welke, ge-
„ grond op de Oppermagt des Volks,
„ thans Proviſioneel beſtaat, en in 't
„ vervolg ſpeciaal zal worden daarge-
„ ſteld; en nimmer met woorden of
„ daaden te zullen medewerken, ter
„ herſtelling van het vernietigd Aristo-
„ cratisch en Stadhouderlyk Beſtuur".

De meesten, zo uit de Amptenaaren als uit de Leeraaren, waren bereidvaardig tot het doen van deeze belofte. Anderen, eg-

1796. egter, toonden zig, daar omtrent, weigerachtig. Niet minder dan vyftien Leeraars onder de Hervormden, hier ter *Stede*, bevonden zig in dit geval. Zie hier hunne naamen: JACOB VAN NUYS KLINKENBERG, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en Kerkelyke Geſchiedenisſen aan het Doorluchtig School, *voorts de* Leeraaren PHILIPPUS SERRURIER, *WILHELMUS* JABES CALKOEN, GERARDUS DE HAAS, BARTOUT VAN DER FEEN, HENRICUS HOFFMAN, DIDERICUS TENDALL, JACOB DERMOUT, PETRUS HAAK, SAMUEL JOANNES VAN DE WYNPERSSE, H. DE HAAN HUGENHOLTZ, HENRICUS HUSLY VIERVANT, H. VAN HERWERDEN, J. VISCH en C. G. S. BEYGEMAN. Alle deezen verklaarden aan de Commisſie, *door den Raad*, tot het afneemen der Verklaaringe, aangeſteld, de gemelde geloſte niet te kunnen afleggen, „ dan tegen *verzekering*, dat dezelve niet „ inhieldt eene Confesſie van gevoelens, „ en niet ſtreedt tegen hunne verpligtingen, „ als Leeraaren der Nederduitſche Her„ vormde Gemeente". Op deeze betuigingen voerde hun de Commisſie te gemoet, „ dat zy ten eenemaale onbevoegd was, „ eenige Declaratoiren van dien aart in te „ willigen, of eenige verzekeringen te geeven „ omtrent deezen of geenen zin of meening, „ welke ieder burger mogt goedvinden aan „ de beloſte te hegten; dat de aanſchryving „ van het Provinciaal Beſtuur bekend was,

„ en

„ en de wegen, tot het doen van tegenver- 1795.
„ toogen, het opgeeven van bezwaaren, en
„ het vraagen van zodanige uitleggingen, tot
„ welke men zig geregtigd zou oordeelen,
„ voor ieder burger openſtonden; dat de
„ Commisſie, eene bepaalde *Inſtructie* en
„ Last hebbende, en zig naar dezelve
„ *ſtricte* moetende en zullende gedraagen,
„ eenvoudig haare taak hadt uit te voeren,
„ naamelyk, het onderzoek van uitgeoeffend
„ Stemregt, of het afneemen der belofte,
„ zonder op eenige bepaalingen, uitleggin-
„ gen, uitzonderingen, of wat van dien aart
„ meer mogt verlangd worden, agt te ſlaan".
Geene uitwerking, egter, deeden alle deeze en ſoortgelyke redenen op de Leeraaren; zy volhardden by hun gevoelen, en verklaarden, zonder de bovengemelde verzekering, de Verklaaring niet te kunnen afleggen. Thans vondt de Commisſie zig genoodzaakt, in gevolge van haaren Last, hen allen, *proviſioneel*, in hunnen dienst en amptsverrigtingen te ſchorzen. De Raad, van het gedrag der Leeraaren, en van de handelingen der Commisſie, met opzigt tot dezelve gehouden, kennis hebbende bekomen, nam genoegen in het verrigte door de Gelastigden, doch tevens het beſluit, om de nadere raadpleegingen veertien dagen uit te ſtellen, ten einde om aan den Hoogleeraar en de Leeraaren genoegzaamen tyd over te laaten, om zig, indien zy zulks mogten verkiezen, aan het Provinciaal Beſtuur van Holland te vervoegen, tot zodanige einden,

als

1796. als zy zouden te raade worden; blyvende, evenwel, de gedaane ſchorzing in haar geheel.

Niet geheel ledig zat, in dien tuſſchentyd, de Kerkenraad der Hervormde Gemeente, onder welken de ſchorzing van een zo aanzienlyk getal Leeraaren geene geringe beweeging veroorzaakte. Op den vyfden Auguſtus leverde dezelve een *Adres* in by den *Raad*, „ om op het hartelykſt te ver„ zoeken, dat het den Raad zoude mogen „ behaagen, de voorgemelde Leeraaren an„ dermaal gelegenheid te geeven, om voor „ de Commisſie te verſchynen; in de hoop, „ dat zulks van een gewenſcht gevolg mogt „ zyn, en de zwarigheden daar door mog„ ten worden uit den weg geruimd". Doch op dit Adres viel een weigerend beſluit. De Raad gaf tot beſcheid, „ dat dezelve, hoe„ wel met genoegen gezien hebbende, de „ Broederlyke, Christlyke, en Vredelieven„ de poogingen van den Kerkenraad der „ Hervormde Gemeente, en pryzende de „ loflyke zucht, om alles toe te brengen, „ wat het belang dier Gemeente, of het „ voordeel van derzelver armen, kon be„ vorderen, nogthans in het verzoek van „ den Kerkenraad niet konde treeden, om „ dat aan den Raad niet gebleeken was, dat „ één, of eenigen der geſuspendeerde Pre„ dikanten, veel min allen, zig verklaard „ hadt, of hadden, om de gelofte gaaf af „ te leggen". Onder dit alles was de tyd verloopen, den geſchorste Leeraaren geſteld, om,

om, binnen denzelven, zig nader te bedenken over het doen der belofte. Doch zy bleeven, immers de meesten, in hunne weigering volharden. Toen nam de Raad het besluit, „ om de provisioneele suspensie „ te veranderen in een daadelyk ontslag, „ en, diensvolgens, de gemelde Predikanten „ van hunne posten, en van alle de verrig„ tingen, daar aan verbonden, te ontslaan, „ ten einde de zelfde posten te doen ver„ vullen door verdienstelyke en waarlyk Va„ derland- en Vryheid-lievende mannen". Na de eerste weigering, waren de twee Leeraars F. SERRURIER en S. J. VAN DE WYNPERSSE te rug gekeerd, en hadden de belofte gedaan; doch vervolgens zig nader bedagt, en dit bedryf herroepen hebbende, werdt dat zelfde Besluit op hun beiden toegepast. De vyftien opengevallene plaatzen werden, van tyd tot tyd, door het beroepen van andere Leeraaren, vervuld. 1796.

Overtuigd van de nuttigheid eener inrichtinge, bepaaldelyk strekkende tot het geeven van onderwys aan Apothekarsgezellen, en anderen, welke, by het toebereiden van geneesmiddelen, belang hebben, hadden veelen, al zints geruimen tyd, hun verlangen aangekondigd, dat, ten dien einde, van Stads wegen, gelegenheid mogt gegeeven worden. Al voor lang was het Doorluchtig School van eenen Hoogleeraar in de Scheikunde voorzien. Doch, by mangel aan gepaste schikkingen, hadt die post niet het nut Oprichting van een Chemisch Laboratorium.

1796. en voordeel aangebragt, waar voor dezelve was berekend. Gebrek aan eene bekwaame plaats, tot het geeven van openbaar onderwys, was eene der voornaamste vereischten. Geduurende het tegenwoordige jaar werdt de zaak, met meer ernst dan voorheen, by de hand genomen. Het Committé van Algemeen Welzyn, door den Raad gelastigd, tot het doen van onderzoek, bragt, omtrent het midden der Maand Augustus, een verslag uit, het welk, door denzelven, goedgekeurd, en vervolgens in werking werdt gebragt. Het verslag kwam, hoofdzaaklyk, hier op uit: „ Men zou een „ *Laboratorium* in gereedheid brengen, „ van een Schoorsteen en Fournoizen voor„ zien, groot genoeg om vyfug persoo„ nen te kunnen bevatten. De andere be„ noodigdheden zouden zyn voor rekening „ van den Hoogleeraar, en door hem ver„ zorgd worden. De in orde brenging van „ het *Laboratorium* zou aan het bestuur „ van eene Commisie uit den Raad, en „ aan den Hoogleeraar, worden opgedraa„ gen. In het toekoomende zouden alle de „ lasten (behalven de reparatien van het „ gebouw) als de Amanuensis, Materi„ aalen, enz. alleen door den Hoogleeraar „ gedraagen worden; die ook alleen de „ voordeelen zou genieten, welke, uit het „ geeven van lessen, zo aan de Apothekars „ en derzelver leerlingen, als aan andere „ persoonen, zouden voortkoomen. De „ Stad zou, tot een *Laboratorium*, eene

„ plaats

„ plaats aanwyzen, tot het bovengemelde 1796.
„ oogmerk toereikende, en de noodige Fou-
„ noizen, den Schoorsteen enz., daar in doen
„ vervaardigen. Twee maalen ter weeke zou
„ de Hoogleeraar een Collegie moeten hou-
„ den voor de Apothekars en derzelver leer-
„ lingen; van welke Collegien de Apothe-
„ kars hunne leerlingen, wanneer zy mogten
„ verkiezen dezelve by te woonen, niet
„ zouden mogen te rug houden''. Het voormaalig Spinhuis werdt, zedert, tot het bedoelde oogmerk, in gereedheid gebragt.

De heilzaamste inrigtingen zyn ook aan misbruik onderhevig. Dit bleek aan het Gasthuis deezer Stad; tegen de allezins loflyke bedoeling van welks oprichting thans op eene zo verregaande wyze werdt gezondigd, dat, zonder gepaste voorziening daar tegen, het waarschynlyk gevolg zou geweest zyn, dat, eerlang, in het gemelde Huis, voor de lydende en ongelukkige Ingezetenen deezer Stad, voor welken het, oorspronglyk, was ingerigt, geene plaats meer overig zou geweest zyn. Dit bewoog den Raad, eene vroegere Keure, ten zelfden oogmerke ingerigt, te vernieuwen en uit te breiden. Daar by werdt bepaald en bevolen: Bepaaling raakende het Gasthuis.

„ Dat van nu voortaan geene Vreemdelingen, van elders binnen deeze Stad inkomende, of ingebragt wordende, het zy Zieken, Gekwetsten, of met Accidenten bezogte Personen, of ook zwangere Vrouwen, zig aan het Gasthuis dezer Stad zullen mogen addres-

1796. ſeeren om aldaar te worden ingenomen, of ook tot dat einde op het Plein voor het zelve Huis, of daar omtrent, zig zullen mogen nederleggen; op pœne, zo voor de zig alzo nederleggenden als voor die, welke hun zullen hebben mede gebragt of nedergelegd, van illico ter Stad te worden uitgeleid, of wel naar bevinding, voor den tyd van zes weeken of langer, in het Werkhuis dezer Stad te worden geconfineerd.

„ Dat geene Schippers, Schuitenvoerders, Sleepers of wie het ook zyn mogen, eenige zieke of inpotente Perſoonen en hoogzwangere Vrouwen van andere plaatſen, zonder vracht of om niet, zullen mogen in of op neemen en hier ter Stede inbrengen: noch ook de zodanigen, (ſchoon vracht betalende) die zy weten, of blykbaar konden vooronderſtellen, en behoorden te weten, dat direct van buiten inkomen, of ingekomen zyn, met hunne Schuiten, Sleden, Kruiwagens of op eenige andere wyze, naar het voorſchreve Gasthuis zullen mogen brengen, of voor het zelve op het Plein of daar omtrent neder leggen; zo als aan alle de gemelde Perſoonen zulks by deezen wel expresſelyk word verboden: alles op een boete van vyftig Guldens, te appliceeren als naar rechten.

„ Dat nochtans al het voorenſtaande geen plaats zal hebben omtrent de zodanigen, die tot het zoeken naar gelegenheid ter Zeevaart, of om andere goede en noodzakelyke redenen, gezond van lichaam in deze Stad gekо-

komen zynde, alhier ziek, of met eenige accidenten bezogt zyn geworden, waar van dezelve, met twee geloofwaardige getuigen, ten genoegen van de Regenten van het Gasthuis, zullen moeten doen blyken: op poene, zo dezelve, of ook de Getuigen, bevonden mogten worden valschelyk te hebben voorgegeeven of verklaard, voor een geruimen tyd te water en te brood gezet, of anders naar exigentie van zaaken gestraft te zullen worden. 1796.

„ En op dat dit alles wel exactelyk moge worden geobserveerd, zal niet alleen voortaan niemand in 't Gasthuis worden ingenomen, dan met voorkennis en consent van de Regenten, of van die, welke van hunnent wege daar toe zullen worden gecommitteerd, maar ook aan alle Veerschippers en Binnenschippers worden geordonneerd, gelyk aan dezelven geordonneerd word by deezen, een exemplaar van deeze Publicatie in hunne Schepen of Schuiten op een bordpapier te doen ophangen; en zal dezelve Publicatie boven dien Copielyk worden geschilderd op een Bord, het welk voor of aan het Gasthuis geplaatst zal worden; alles onverminderd de Keure den 30 November 1590, ten opzichte van den Baijert, geëmaneert".

Nieuwe Brandkeure.

Ondanks de deugdelykheid der schikkingen, hier ter Stede, op het Brandblusschen, waren, egter, dezelve voor verbeteringen vatbaar. Eene Commissie, met voordagt benoemd, om haare bedenkingen, daar omtrent, in 't midden te brengen, diende,

1796. in de maand July, van berigt; en hadt hetzelve ten gevolge, dat de Raad eene meer uitgebreide Keure deedt afkondigen, by welke de volgende ſchikkingen beraamd en ter volvoeringe werden aangekondigd.

1. „ Dat, in plaats van Heeren Schout, Burgemeesteren, Schepenen, Raaden enz., zo als by het vyfde *Articul van het tweede deel* van de *Brandkeuren* bepaald is, voortaan, by *gelegenheid* van Brand, zich in eenig Huis in de nabyheid van den Brand, zullen bevinden de Præſident of Vice-Præſident, met drie of vier Leden van den Raad, ter zyner keuze, als mede de Maire en de Procureur der Gemeente, met en benevens eenige Leden van het Committé van Juſtitie, ten einde alle nodige voorziening te kunnen doen.

2. „ *Dat ieder geaffecteerde* of gepreste tot adſiſtentie in het bluſſchen van Brand, by die gelegenheid, eenig kwetſuur bekomende, door een Stads Chirurgyn genezen, en daar en boven gerecompenſeerd zal worden voor de ſmert, en voor het verzuim van dagloon; waar mede *dus* het 23ſte Articul van het 2de deel der Brandkeuren wordt geallereerd.

3. „ Dat de Generaale Brandmeester, in geval van Brand, binnen de bezetting, of zo hy het nodig oordeelt, ook daar buiten, zal aanwyzen twee of drie Huizen, in welke ſpoedaal de Goederen, uit het Huis, waar in de Brand plaats heeft, en uit die belendende Huizen, die het meest gevaar *loopen*, zullen

len moeten geborgen worden; en dat in 1796.
gevalle eenig Bewoonder of Bewoonſter van een der aangewezen Huizen, onverhoopt, kwam te weigeren, die Goederen in te neemen en te bergen, zulk een Bewoonder of Bewoonſter, ten voordeele van het Aalmoeſeniers Weeshuis dezer Stad, zal verbeuren eene boete van drie Honderd Guldens; waar mede dus het 24ſte Articul van het 2de deel der Brandkeuren gealtereerd en geamplieerd wordt.

4. „ Dat de Brandmeesters, welke meenen met hunne Spuiten de eerſte, tweede, of derde præmie verdiend te hebben, hunne prætenſien zullen moeten justificeeren binnen vier dagen na den Brand, in plaats van binnen veertien dagen, zo als by het 29ſte Articul van het twede deel der Brandkeuren bepaald is.

5. „ Dat de verkiezing van Brandmeesteren voor elke Wyk zal geſchieden door den Lieutenant Collonel van het Battaillon, en wel uit eene Nominatie van twee Perſoonen, door de Capiteinen der Wyk aan denzelven voorgedragen; zullende de Capiteinen op die Nominatie moeten brengen zodanige Ambachtslieden, als in hunne Wyk woonen, en in geval van Brand het meeste nut kunnen toebrengen, en, dienſvolgens, by voorkeur, Timmerlieden, Metzelaars, Loodgieters en Schilders; waar na de Collonel der Brigade de Acte voor den benoemden Brandmeester zal teekenen en afgeeven; en waar door in dezer voegen het 4de Articul van

1796. het 3de deel der Brandkeuren gealtereerd wordt.

6. „ Dat naardien het vyfde *Articul* van het derde deel der Brandkeuren, omtrent de Gildebroeders der Gilden, die by voorkeur in de Brandſpuit moeten worden getrokken, door het decreet van Organiſatie uit zyn geheel geraakt *is*, *dit Articul* in zyn volle kracht zal *worden herſteld*, *gelyk hetzelve herſteld wordt* by dezen; en *worden* de *Gildebroeders* der vier Gilden, by voorſz. vyfde Articul gemeld, by dezen verplicht, de Brandſpuit *te bedienen*.

7. „ Dat tot elke groote Brandſpuit 60, en tot ieder kleine Brandſpuit 40 Geaffecteerden zullen zyn; en dat, indien in eenige Wyk meer Gildebroeders der vier gemelde Gilden aanwezig zyn, dan tot dit getal van Geaffecteerden *nodig is*, *dezelve Gildebroeders*, des verkiezende, zullen looten, wie van hen in de gewapende Burgery zal overgaan, en wie niet; wordende hier mede het 6de Articul van het 3de deel der *Brand*keuren gealtereerd.

8. „ Dat voortaan door Gecommitteerden tot den Brandſchouw verſtaan zullen worden, de Capiteinen en oudſte Lieutenants *uit* ieder Wyk, en dat, zo 'er ſlegts één Compagnie uit eene Wyk geformeerd is, als dan ook de twede Lieutenant daar by *zal* fungeeren; wordende met deze bepaling het 18de Articul van het 3de Deel geamplieerd.

9. „ Dat ieder Brandmeester, na *dat aan hem*

hem, door den generaalen Brandmeester, des Winters, by gelegenheid van Vorst, daar toe aanzegging gedaan zal zyn, op verbeurte van 25 - : - : verplicht zal zyn, dien zelfden dag in zyne Wyk, aan hun, die volgens de Keuren byten moeten, te doen rondzeggen, dat de Byten moeten worden gemaakt: en dat ieder van de zodanigen, die, order tot byten gekregen hebbende, daar aan niet komt te voldoen, verbeuren zal 3 - : - :. Alle welke boeten, ten behoeve van het Aalmoesseniers Weeshuis, by parate executie, zullen worden ingevorderd. En wordt dienvolgens het 6de Articul van de 2de ampliatie van de Brandkeuren gealtereerd en geamplieerd. 1796.

10. „ Dat de Brandmeesteren, op eene boete van 25 - : - : (mede ten behoeve van het Aalmoeseniers Weeshuis te verbeuren) van niemand in hunne Wyken, het zy onder de geaffecteerden tot de Spuit behoorende, of niet, eenig geld, onder de benaming van Contributie, of hoe het ook zyn moge, zullen mogen trekken; maar daarentegen hunne deugdelyke pretensien van verschotten, aan den generalen Brandmeester, zullen mogen opgeeven, ten einde door hem, wettig bevonden wordende, de betaling te doen bezorgen.

11. „ Dat indien iemand tot de bediening der Brandspuit, als geaffecteerde geroepen wordende, weigerig wordt bevonden daar aan te voldoen, de zodanigen, even als allen, die de wapenen weigeren te dragen, begre-

1796. pen zal worden, aan de Quotisatie-Cas dezer Stad, te moeten betalen de driedubbelde Quotisatie: en worden de Brandmeesteren by dezen wel expresselyk gelast, daar van aan de directie dier Cas terstond kennis te geeven.

12. Dat alle onverhoopte verschillen, disputen of kwesties, tusschen Capiteinen en Brandmeesteren van eenige Wyk, door den Lieutenant-Collonel, en den oudsten Capitein van het Battaillon, met en benevens den generaalen Brandmeester, beslist en geterminneerd zullen worden.

13. Dat, in aanmerking genomen zynde, dat het van een ongemeen belang voor de Burgery dezer Stad is, dat de bediening der Brandspuiten door kundige persoonen geschiede, voortaan niemand tot Brandmeester zal worden geadmitteerd, dan die vooraf een examen zal hebben afgelegd; dat ook, om de voormelde reden, alle de tegenwoordige Brandmeesteren, binnen zes maanden na dato dezes, zulk een examen zullen moeten afleggen; zullende het zelve examen ontworpen worden en geschieden door den generalen Brandmeester, en welke verplicht zal zyn, aan hun, die zodanig examen zullen hebben afgelegd, daar van een behoorlyk Diploma af te geeven.

14. Dat, zo dra het alarm van Brand in eenige Wyk geroepen zal zyn, de Brandmeesteren met hunne manschappen zullen moeten vergaderen op de gewoone loopplaats: en dat by aldien aldaar niet presente ge-

gevonden zullen worden de Brandmeesteren van die Wyk, dezelve, hoofd voor hoofd, zullen verbeuren 25 . : . : ten behoeve van de geaffecteerden van die Spuit: ten ware zy wegens ziekte, of met consent uit de Stad zynde, hunne afwezigheid zouden kunnen justificeeren. 1790.

15. Dat elk Geaffecteerde aan de Brandspuit voortaan voorzien zal worden met, en by Brand adsisteerende, om den linker arm zal moeten dragen, een witte lederen Band, met een Gesp vast gemaakt, voorzien van het Stads Wapen, en van het nommer van de Spuit waar toe hy behoort; zullende ieder Geaffecteerde, zo wel denzelven Band als zynen Penning, altoos by zich moeten dragen, op eene boete van twaalf Stuivers, ten behoeve van het Weeshuis voormeld: en zal een ieder verplicht zyn, denzelven Band, te gelyk met zynen Penning, in geval van verhuizing, te restitueeren, en te brengen of te doen brengen by den oudsten Brandmeester van de Wyk.

16. Dat ieder Brandmeester, met zyne onderhoorige Manschappen, vier maal in elk Jaar, met de Brandspuit zal worden geëxerceerd, en dat de Boeten van de wegblyvende Manschappen, als van ouds, promptelyk, zonder eenige verschoning, zullen worden ingevorderd.

17. En verklaart de voornoemde Raad wyders hier mede alle de byzondere deelen van de drie deelen der Brandkeuren, en der vier ampliatien op dezelve, in zo verre die

by

1796. by deze ampliatie niet zyn veranderd, te laaten in hun geheel, mitsgaders van volle kracht en waarde, en dezelve by dezen, *voor zo* veel des noods, te renoveeren.

Ten zelfden dage, als de Raad deeze Keure vastſtelde, nam dezelve tevens het beſluit, om aan den Algemeenen Brandmeester, uit aanmerking *van den menigvuldigen* arbeid, welke, *zo by nacht als by dag*, *aan dien post* verknogt is, zyne Jaarwedde met eene præmie van vierhonderd guldens te vermeerderen, en hem alzo twaalfhonderd guldens *jaarlyks toe* te leggen. Wyders werdt *hem*, ter zyner hulpe, een Adjunct toegevoegd, op eene wedde van driehonderd guldens.

Verbod van het openlyk draagen van Kerkelyke teekens.

By eene Afkondiging van den vierentwintigſten Augustus deezes jaars, hadt het Provinciaal *Beſtuur van Holland verboden*, „ aan „ alle Leeraaren en Kerkelyke perſoonen, „ geördenden of beampten der onderſcheidene godsdienſtige genootſchappen deezer „ Provincie, na den eerſten September daar „ aan volgende, zig buiten de Kerken of „ Bedehuizen, *in het openbaar* te vertoonen „ met eenige onderſcheidende teekenen, van „ welk eenen aart of natuur die ook zouden mogen weezen". De Afkondiging hieldt, verder, in „ dat geene Godsdienſtige „ plegtigheden, voortaan, zouden mogen „ plaats hebben, noch uitgeoeffend worden, „ buiten de muuren der Kerken of Bedehuizen van de onderſcheidene Godsdienſtige „ genootſchappen, of van de byzondere

„ hui-

„ huizen der Ingezetenen". Sedert werdt, zo wel het een als het ander, ook uitgebreid tot de Joodſche Natie, door een Beſluit van den Raad der Gemeente deezer Stad, in gevolge waar van de Opper-Rabbynen en de Parnasſim der Portugeeſche en Hoogduitſche Jooden vermaand werden, dat, op grond der Publikatie van het Provinciaal Beſtuur van Holland, „ voortaan geene Rabbynen, of andere, tot de Joodſche Natie „ behoorende, geordende perſoonen, langs „ de openbaare wegen of ſtraaten, met hunne „ Ordenklederen mogen verſchynen; als „ mede, dat, voortaan, geene, zo genoemde, Loofhutten, op de ſtraaten, of op „ de ſtoepen voor de huizen der Ingezetenen, zouden mogen geſteld worden". 1796.

Muſeum in het Stadhuis.

Loflyk, en de erkentenis van alle kunstminnaaren waardig, was de inval eener Commisſie uit den Raad, aan welke de zorge en het huishoudelyk beſtuur van het Huis der Gemeente was aanbevolen. In de maand September deezes jaars, deedt dezelve den voorſlag aan den Raad, om, zonder aanmerkelyke kosten, op de twee Krygsraadskamers, een *Muſæum* of Kunstverzameling te vervaardigen van zodanige losſe Schilderyen, die in het Huis der Gemeente voorhanden zyn, als mede van zulke onſchatbaare Meesterſtukken; die, als 't ware, onbekend en verwaarloosd, in veele openbaare Gebouwen en Godshuizen deezer Stad verſpreid waren. Gereedelyk voldeedt de Raad

1796. Raad aan deezen voorſlag; die ten gevolge heeft gehad, dat, in het Amſterdamſche Paleis, het kunstminnend oog, in het beſchouwen en bewonderen van een aanzienlyk getal voortbrengſelen van het Nederlandſche penſeel, zig kan verlustigen. Niet voor eenen iegelyk, intuſſchen, ſtaat de toegang tot de kunstverzameling open, maar moet, daartoe, afzonderlyk, verlof gevraagd worden.

Verbetering van de Scheeps-Medicynkist.

Eene nutte verbetering, ten deezen tyde ingevoerd, betrof de dus genoemde Scheeps-Medicynkist. Overlieden van het Heelmeesters-*Gilde*, in aanmerking hebbende genomen de veelvuldige misbruiken en verzuimen, welke daaromtrent plaats hadden, deeden den voorſlag aan den Raad der Gemeente:

1. Het *Collegium Medicum* en *Chirurgicum* te gelasten, om de lyst der Geneesmiddelen, welke, aan de Schepen, gemeenlyk, worden medegegeeven, volgens hunnen voordragt te verbeteren.

2. Aan de zelfde Collegien de zorge op te draagen, dat de, volgens voorſchrift, gereed gemaakte Scheepskisten, inderdaad en onverminderd aan boord kwamen.

3. Dat de Raad ſchikkingen geliefde te beraamen, om een geſchikt *Geneeskundig Handboek*, voor den Scheeps-Heelmeester, door de beide genoemde Collegien, hoe eerder hoe béter, te doen vervaardigen.

4. Moesten de Boekhouders van Schepen, zo veel doenlyk, en op de meest gepaste wy-

ze

ze, vermaand worden, om den Heelmeesteren te gemoet te komen voor de meerdere penningen, welke zy, voor de Medicynkist, zouden moeten betaalen, en hun, boven de gewoone, nog eene maand in verschot te geeven. Welke voorslagen door den Raad der Gemeente daadlyk wierden bekragtigd. 1796.

Het Committé van Waakzaamheid, in aanmerking hebbende genomen, hoe veel de Burgerye aan de trouwe en braafheid der Nacht- of Ratel-wagten gelegen zy, deedt, daarom, den voorslag aan den Raad der Gemeente, of dezelve niet oirbaar zoude vinden, allen, welken dien post waarneemen, aan eenen Eed te verbinden, waar in tevens hunne voornaamste werkzaamheden zouden zyn uitgedrukt. Ook aan deezen voorslag gaf de Raad gereedelyk gehoor, en werdt, op den twaalfden January des jaars 1797, de Eed vastgesteld, om van elken Nachtwagt, by deszelfs aanstelling, te worden afgenomen. De Eed is van den volgenden inhoud: 1797. Eed voor de Nachtwagten.

„ *Wy belooven, in de tegenwoordigheid van een Alweetend God, ons te zullen gedraagen in alle gehoorzaamheid jegens de Raaden der Gemeente, die, in het gezag, over ons gesteld zyn, en nog gestela zullen worden, en derzelver respective bevelen, zo veel in ons is, te zullen nakomen en doen nakomen, mitsgaders in tyden van Oploop, of verzamelingen van Volk met wapenen, by nacht, ten allerspoedigste daar van kennis te doen hebben aan de eerste en naaste Hoofdwagt by den Oploop;*

ook

1797. *ook ten eerſten aan de Raaden der* Gemeente *deezer Stad, die over ons geſteld zyn, en onzen Kapitein daar van kennis te geeven, en ons voorts te zullen ſchikken naar den inhoud van de voorenſtaande* Ordonnantien *en Inſtructien, ons wel en duidelyk voorgeleezen zynde, voor zo verre dezelve overeenkomen met zodanig een Regeeringsvorm, welke gegrond is op de oppermagt des Volks, zo als dezelve thans beſtaat, en in het vervolg finaal zal worden daargeſteld, en nimmer met woorden of met daaden te zullen medewerken ter herſtelling van het vernietigd Ariſtocratiſch en Stadhouderlyk Beſtuur, maar, integendeel, hetzelve altoos tegen te gaan, zonder hetzelve te laaten uit vreeze van verlies van lyf of eenigerhande oorzaaken".*

Zo waarlyk helpe my God Almagtig!

Uitbreiding van het Poorterſchap tot alle Christen Kerkleeraars.

Volgens eene Reſolutie van den Agtbaaren Raad deezer Stad, van den negenden Augustus des jaars 1667, was vastgeſteld, „ dat aan de Predikanten der Gereformeerde „ Gemeente het Poorterſchap van deeze „ Stad zou worden geſchonken, tot zo „ verre, dat, van dien tyd af, voor derzelver „ wettige kinderen, zo wel die vóór het „ afleggen van den Poorter-eed gebooren zou„ den zyn, als die vervolgens nog gebooren „ zouden worden, het Poorterſchap zou „ zyn te verkrygen, mids dat de kinderen, „ vóór den dag des Eeds gebooren, zou„ den gehouden zyn, zo wanneer zy tot

„ den

„ den ouderdom van achttien jaaren zouden 1797.
„ gekomen weezen, perſoonlyk voor Hee-
„ ren Burgemeesteren en Regeerders te ver-
„ ſchynen, en den Poorterseed ook af te
„ leggen". Doch vermids, zedert de Om-
wenteling van den jaare 1795, de Kerk en de
Staat van elkander geſcheiden waren, en 'er,
diensvolgens, geene Publieke of Heerſchende
Kerk meer beſtondt, maar eene algemeene
Gelykheid was ingevoerd en daargeſteld,
deedt, uit aanmerking van dit alles, omtrent
het midden der Maand January, een der Le-
den van den Raad den voorſlag, „ of het
„ niet allezins billyk, en met den tegen-
„ woordigen ſtaat van zaaken en grondbegin-
„ zelen overeenkomſtig zyn zoude, dat dee-
„ ze vergunning, op de zelfde wyze, uitge-
„ ſtrekt werdt tot alle de andere Kerkleeraaren
„ van de byzondere Christlyke Gezindheden
„ binnen deeze Stad"? Zo veel byvals ont-
moette dit voorſtel by den Raad, dat dezelve
het beſluit nam, „ dat, van nu voortaan,
„ aan alle Kerkelyke Leeraaren van de by-
„ zondere Gezindheden, binnen deeze Stad,
„ in gevalle zy daarom verzoeken, het
„ Poorterſchap deezer Stad zal worden toe-
„ gezonden, op den zelfden voet, als het-
„ zelve aan de Predikanten der Hervorm-
„ de Gemeente, altoos, is verleend ge-
„ worden".

Van de oprichting van een Kouzen - Fa- De Kou-
briek, voor rekening van byzondere perſoo- zen - Fa-
nen, maakten wy, ter voegzaamer plaatze, briek
koomt

1797. aan de Stad.

melding (*a*). By mangel aan noodige penningen, misschien ook aan de beoogde voordeelen, verviel, eerlang, die *heilzaame* inrigting in een kwynenden staat. De overweeging, om, door middel van deeze Fabriek, aan een aantal behoeftigen, door arbeidzaamheid, in hunnen armoedigen toestand, ondersteuning *toe te brengen*, hadt wel eenige *edelmoedige en weldaadige* burgers *bewogen*, om daar aan de *hand* te houden. Zo vindt men, onder andere, tot lof van een aantal Burgerwyken, en van eenige Bataafsche Clubs, vermeld, dat zy, *ter bevorderinge van dat heilzaam oogmerk*, eene somma van drieduizend en eenenvyftig guldens hadden by een verzameld. Nogthans dreigde der Fabriek een kort aanstaande ondergang, indien, door meer kragtdaadige *middelen*, *daar tegen geene gepaste voorziening werdt te werk gesteld*. Bestuurders der Fabriek, hunnen nood en angstwekkende vreeze geklaagd hebbende aan den Raad, benoemde deeze eene *Commissie*, om het gewigtig stuk ernstig te overweegen, en haare gedagten mede te deelen. In de Maand February deezes jaars, aan haaren last voldaan hebbende, bragt dezelve, als haar gevoelen, uit, dat, door den Raad, hoofdzaaklyk, het volgende Besluit moest genomen worden.

1. „ Dat de Raad, in aanmerking nee-
„ mende de byzondere geschiktheid deezer
„ Fabriek, om te zyn een steun der Armen,
„ en

(*a*) Zie bladz. 14.

„ en voornemens zynde, dit heilzaam oog- 1797.
„ merk kragtdaadig te bevorderen, deeze
„ Fabriek geheel overnam, en dezelve ver-
„ klaarde voor eene *Stads-Fabriek, inge-*
„ *richt om aan behoeftige Stadgenooten werk*
„ *te verſchaffen.*

„ 2. Dat 'er eene Commisſie door den
„ Raad zou worden aangeſteld, tot opper-
„ beſtuur der Fabriek, welke dien post *gratis*
„ waarnemen, en, jaarlyks, aan den Raad,
„ rekening en verantwoording doen zou-
„ de".

Met verſcheidene bedenkingen drong de Commisſie haar gevoelen aan. Volgens haare gedagten was het tegenwoordig tydſtip allergunstigst, om deeze Fabriek te vergrooten, ja tot een voorwerp van aanbelang te maaken „ daar 1. de invoer van Engelſche,
„ Schotſche en Ierſche Kouzen verboden was
„ door de Nationaale Vergadering; 2. daar,
„ van wegen het Povinciaal Beſtuur van
„ Holland, aan alle Regenten van Gods-
„ huizen, gelast was, geene dan Inlandſche
„ Stoffen, tot kleeding voor geälimenteerden,
„ te gebruiken, immers voor zo veel die
„ zouden te bekoomen zyn; 3. daar 'er,
„ wegens het tegenwoordig verval van Koop-
„ handel, Fabrieken en Trafiequen, en de
„ daar door vermeerderde armoede, duizen-
„ den waren, die zig gaarne in de Fabriek
„ zouden geplaatst zien". De Commisſie voegde 'er, als eene vierde reden, tot aandrang, nevens, „ dat, zo lang zig de Fa-
„ briek, gelyk dus verre, alleen bepaalde

1797. „ tot het vervaardigen van Wollen Stoffen, „ de Ingrediënten, daartoe, in ons eigen Va„ derland, zouden voorhanden zyn".

De Raad, de aangevoerde redenen en bedenkingen ryplyk hebbende overwogen, vereenigde zig volkomen met dezelve, en veranderde alzo het uitgebragt verslag in een Raadsbesluit; *'t welk, ter verdere aanmoediginge der nutbeloovende Stigtinge, met een byvoegzel* werdt vermeerderd, volgens 't welk, aan de Commisie van het Opperbestuur, by voorraad, werdt toegezegd eene somme van twaalfduizend Guldens, om, van tyd tot tyd, naar gelang van het toeneemend getal van Werklieden, over dezelve te kunnen beschikken; onder voorwaarde, evenwel, dat deeze penningen, gelyk mede alle verdere onderstand, welken de Fabriek, vervolgens, van Stads wegen, mogt koomen te genieten, in 't vervolg, te rug gegeeven en betaald zoude moeten worden.

Getal der Kerken, en der Zielen.

By eene aanschryving van den zeventienden February deezes jaars, hadt het Provinciaal Committé van Holland, van de onderscheidene Municipaliteiten, opgave gevorderd van het getal der Kerken en Zielen, tot de onderscheidene Gezindheden behoorende. In het begin van April geschiedde, van wegen eene *Commisie* tot *onderzoek der zaaken ter afscheiding der Kerk van den Staat*, door den Raad der Gemeente deezer Stad, daar toe benoemd, de volgende opgave.

Van

	Kerken	Zielen	1797.
Van de Roomsch-Cath. Gemeente - -	19	43145	
Van de Cleregie - -	6	520	
Van de Euang. Luthersche Gemeente -	2	27449	
Van de Herstelde dito -	1	5640	
Van de Doopsgezinde Gemeente, vergaderende by den Toren en het Lam. - -	2	1430	
Van de Doopsgezinde Gemeente, vergaderende in de Kerk de Zon -	1	501	
Van de Engelsche Gereformeerde Gemeente	1	318	
Van de Eng Episkopale dito - - - - -	1	32	
Van de Euang. Broederschap - - - - -	1	58	
Van der Collegianten Weeshuis - - -	1	13	
Van de Gemeente der Vrienden - - -	1	7	
Van de Griekſche Gemeente - - - -	1	21	
Van de Armeniſche Gemeente - - -	1	9	
Van de Hoogduitſche Jooden - - - -	7	20304	
Van de Portugeeſche dito	1	2800	
Totaal	46	102247	

1797.		Kerken	Zielen
	Transport	46	102247
	De Remonſtrantſch-Gereformeerde Gemeente acht zich ongehouden opgave te doen		

Uitveening van een Polder by Amſtelveen, wordt geweezen van de hand.

In de Maand Maart deezes jaars *hadden* eenige Ingelanden van den, dus genoemden, Midden-Polder, *gelegen onder het* Dorp Amſtelveen, *zig* vervoegd aan het Provinciaal *Beſtuur* van Holland, met verzoek om te mogen hebben Octrooi, tot verveening en ontgronding van negenhonderd Morgens Land, in den gemelden Polder *gelegen*. *Het* Provinciaal *Beſtuur*, *in aanmerking neemende het belang*, *welk deeze Stad*, by ontgrondingen en verveeningen van Landen, in derzelver Nabuurſchap gelegen, heeft, ſtelde *dit* verzoek in handen van den Raad, ten *einde* deszelfs gedagten daar over te verneemen. Eene Commisſie, daar toe benoemd, *bragt* een *weigerend verſlag uit*. In aanmerking neemende, dat de vraag, ten hunnen opzigte, zig alleen bepaalde tot het belang *deezer Stad*, by de uitveening en weder droogmaaking van een gedeelte van den Midden-Polder, *waren* de Leden van oordeel, in hun antwoord, de twee volgende hoofdzaaken te moeten in het oog houden: de ontgrondingen en verveeningen in de nabuurſchap deezer Stad; *en*, *in*

in die van Amſtelveen, als Ambagtsheerlykheid deezer Stad Omtrent het eerſte merkten zy aan, dat, wanneer men de Kaart voor zig legt, en in aanſchouw neemt, hoe veel waters, en laag uitgeveend, doch weder droog gemaakt, Land, ten Westen, Zuid-Westen en Zuiden deezer Stad gelegen is, men overtuigd wordt van het ongeraadene, om meer zulke uitveeningen, die den tegenſtand aan het Water ſteeds moeilyker maaken, ten uitvoer te brengen; als mede, dat de bedoelde Polder zeer naby ligt aan een arm van het ſteeds afknaagend en invreetend Haarlemmer Meir, ja, tuſſchen dit Meir en den Amſtel als geperst ligt; als zynde de breedte tuſſchen die wateren ſlegts een quartier uur gaans, en zulks op een afſtand van naauwlyks één uur gaans van deeze Stad, beide in eene rechte lyn genomen. Gelastigden merkten wyders aan, dat de droogmaakingen, dikmaals, aanleiding gegeeven hebben tot zeer zwaare ziekten, van een rottenden aart; zynde daar van een dugtig bewys voorhanden, in die van Bleiswyk, in den jaare 1779. Daar nu de Amſtelveenſche Midden Polder zo naby ten Zuid-Westen van deeze Stad ligt, en men, in den nazomer en in den herfſt, de waare tyd der Rotziekten, veele zulke winden heeft, krygt men de uitwaasſemingen van zulke dus leggende Landen over onze Stad, die dus natuurlyk de aanleiding tot eene Epidemie, van de zorgelykſte ſoort, vermeerderen. Eened erde bedenking, door de Gelastigden aangevoerd, was 1797.

1797. was hier uit ontleend, dat eene Stad van over de tweehonderdduizend Zielen, die twaalf ſtreeken van het Kompas, tuſſchen het *Noord*-Westen en Oosten, van zig heeft leggen, en door eene groote Waterplas beſpoeld wordt, meer behoeften heeft, om, aan de tegenovergeſtelde zyde, door Wei- of Warmoezenierslanden, *dan door water*, omringd te worden. *Nog meer, gelyk de Gelastigden verder zeggen:* 'er liggen *nog veele* Veenlanden in die ſtreek, en nog nader. Op wat grond, *vraagen* Gelastigden, zal men die *eigenaars*, wanneer zy ook een *Octrooi* mogten vraagen, afwyzen? De een zal den anderen volgen, en wel haast wordt Amſterdam, door het byzonder belang van eenige individues, een Schier-eiland, ſlegts door eenige wegen en ſtreeken Lands, aan het *overige van Holland vastgehegt.*

„ *In* ons laag en wateragtig Land (dus
„ gaan de Gelastigden voort) is de ver-
„ keerde ſtaatkunde der Verveeningen, veel-
„ al, gevoed, doordien de zulken, die *in*
„ eenig beſtuur zaten, Eigenaars van zulke
„ Landen zynde, door hunnen invloed, di-
„ rect of van ter zyden, by de Provinciaale
„ Magten, voor zulk een Polder, *Octrooi*
„ wisten te verkrygen. Men nam niet in
„ aanmerking, dat veelen onzer Landeryen,
„ beneden de oppervlakte der Zeeën, die
„ ons omringen, of onder het peil der
„ Rivieren, die ons doorſnyden, liggen-
„ de, eene geduurige voorzorg vereiſchen;
„ dat verdere uitgraavingen en aflandingen *die*

„ voor-

„ voorzorg, telkens, noodzaaklyker, moei- 1797.
„ lyker en kostbaarer maaken; dat Veen-
„ landen, ja, zo lang de afgraaving en
„ vervoering der Turf duurt, een verlies in
„ zulk een District geeven; maar, dat de Pol-
„ ders, daar na weder drooggemaakt, het
„ zeldzaam kunnen brengen tot dien trap
„ van welvaart, als vóór de Verveening
„ aldaar plaats hadt. Men heeft slegts na te
„ gaan, hoe weinig de Boerderyen en Lan-
„ den in den Bovenkerker Polder thans op-
„ brengen, en tot eene nietsbeduidende
„ waarde gedaald zyn. Friesland levert ook
„ veele voorbeelden van dien aart op, zelfs
„ zodanig, dat zommige, voor de Verveе-
„ ning, welvaarende Districten, daar door in
„ armoede gedompeld, en eertyds gegoede
„ Familiën, allengs, tot behoefte gebragt,
„ of naar elders verhuisd zyn".

Om deeze redenen, onder anderen, waren Gelastigden van begrip, dat het verzoek behoorde te worden geweezen van de hand. Daar mede vereenigde zich de Raad, en werdt, by het Provinciaal Bestuur van Holland, overeenkomstig daar mede besloten.

Niet onoirbaar was eene Keure van den twintigsten April deezes jaars. In overweeging neemende, dat, door het, meer en meer, aangroeiend getal van Honden, niet alleen, door dezelve, zeer veel voedsel, waar mede, anderzins, zeer veelen uit den behoefugen Burgerstaat zig zouden hebben kunnen geneeren, nutloos werdt verslonden, Belasting op de Honden.

1797. maar ook het gevaar der zo zeer geduchte Honds-dolheid telkens toenam, beſloot de Raad, daar tegen, eenige voorzie*ning in* 't werk te ſtellen. Eene Keure, ten bovengemelden dage vastgeſteld, behelsde de volgende bepaalingen.

1. „ Dat geene geälimenteerden, 't zy van de Stad, of van *eenige Gezindheid*, zullen vermoogen *Honden te onderhouden*, op verbeurte, voor den geenen, die, na den eerſten May deezes Jaars, wordt bevonden hiermede ſtrydig te handelen, van allen onderſtand, hoe genaamd, voor den tyd van één Jaar; wordende de respective Armbezorgers by deezen gelast, allen onderſtand, aan de zodanigen hunner Bedeelden, terſtond in te trekken.

2. „ Dat alle Honden, zo binnen de Stad, als de *Jurisdictie van dezelve*, zullen moeten weezen voorzien met een Halsband, waaraan een zeker kenmerk van Stadswege (en waarin Jaarlyks een verſchil, 't zy in ſtof of gedaante, zal plaats hebben,) is vast gemaakt; terwyl van alle Honden, welke dit kenmerk ontbeeren, na den eerſten Augustus aanſtaanden, de publieke Straaten, door Perſoonen, ten dien einde aangeſteld, zullen worden gezuiverd.

3. „ Dat ieder Ingezeten, die één of meer Honden aanhoudt, verpligt zal zyn, aan de Perſoonen, daartoe van Stadswege gequalificeerd, die zich na den 1ſten May zullen begeeven aan de Huizen, om rondſchryvinge te doen van het getal der Honden, *by een* ie-

iegelyk aangehouden wordende, optegeeven, 1797.
en een Billet te ondertekenen van zodanig getal, als hy onderhoudt; als mede of het zyn Huis-, dan wel Jagt- of Stal-Honden, en of dezelven ook tot eenigen Dienst of Werk worden gebezigd: al het welk zal moeten worden opgegeven conform de waarheid, op pœne van voor iederen Hond, die verzwegen, of onder eene verkeerde Classe mogt gesteld zyn, te verbeuren de Somma van één Honderd Guldens, ten voordeele, één derde voor den Aanbrenger, wiens Naam, des begeerende, zal worden geheim gehouden, en twee derden voor het Aalmoesseniers Weeshuis deezer Stad.

4. „ Dat een iegelyk, die, schoon één of meerder Honden onderhoudende, by deeze rondschryvinge mogt zyn overgeslagen, zich in de maand July zal moeten vervoegen ten Comptoire voor deeze belasting op te richten, gehouden wordende ter plaatse nader te adverteeren, om aangave te doen van het getal zyner Honden, op pœne en ten voordeele als boven.

5. „ Dat aan een ieder, by het ondertekenen zyner verklaring, zal worden afgegeven voor iederen Hond een zodanig kenmerk, als waarmede, volgens Art. II., de Halsbanden van alle Honden moeten weezen voorzien: zullende de geenen, die bevonden mogten worden een onëcht of nagemaakt Kenmerk daartoe gebruikt te hebben, vervallen in de dubbele boete van Art. III, ten voordeele als boven.

6. „ Dat

1797. 6. „ Dat insgelyks ten zelfden tyde zal worden afgegeven een Billet, houdende het getal der Honden, en de begrooting der belastinge, door een ieder deswegens, ten voordeele van het Aalmoesseniers-Weeshuis, boven gemeld, te betaalen; naamlyk:

Van één Huishond, tot vermaak gehouden wordende, twee Guldens.

Van twee Huishonden, voor ieder twee en één halve Guldens.

Van drie Huishonden, voor ieder drie Guldens.

Van vier Huishonden, voor ieder vier Guldens.

En zo voortgaande by opklimming.

En zal één Jagt- of Stal-Hond voor twee Huis-Honden worden gerekend.

„ Doch voor zulke Honden, die by Bleekers, of andere Personen, tot Dienst- of Fabriek-Werk, worden onderhouden, zal alleen één Gulden voor iederen Hond behoeven betaald te worden; zullende deeze belasting moeten worden voldaan van den eersten September tot den laatsten December, op poene van verdubbeling, aan het Comptoir hier boven gemeld.

7. „ Dat de geenen, die uit het handelen van Honden hunne kostwinning hebben, zullen gerekend worden zes Honden gestadig te onderhouden, en daar voor betaalen dertig Stuivers voor iederen Hond, ten zy dezelven kunnen verklaaren, nimmer zes Honden te gelyk tot hunnen laste te hebben, wan-

wanneer zy met de opgegevene vermindering zullen kunnen voldaan: doch bevonden wordende in deezen niet naar waarheid zich te hebben aangegeven, zullen zy vervallen zyn in eene boete van Vyftig Guldens, ten profyte als boven". 1797.

Met de gewoone plegtigheden geschiedde, op den tweeëntwintigsten van May, de verandering van den Raad, hoewel dezelve, volgens ingevoerde schikking, op den negentienden January zoude hebben moeten invallen. De reden deezer vertraaginge was, de onvoldaanheid van de meerderheid der Burgerye over de ingeleverde Stemlyst, op welke zy verscheidene naamen van personen, haar niet aangenaam, en, meende men, tot den gewigtigen post van Raad der Gemeente van Amsterdam onbevoegd, hebbende aangetroffen, van oordeel was, dat 'er eene nieuwe stemming door de Burgery moest plaats hebben; gelyk, zedert, geschiedde. Zie hier de naamen der thans verkozene Raaden: Franco Jan Æmilius, Jan Hendrik Bachman, Jan Box, Daniel Chauguion Charles, Petrus Paulus Charlé, Jacobus Adrianus Krayenschot, Jan Diederik Deiman, David van Gesscher, Meyndert Groen, Johannes Willem van Hasselt, Johannes Hilkes, Jacob 't Hoen, Jan Huidecoper, Joannes Andreas Jollet, Jan Konynenburg, Abraham Lamberts, Theodorus van Leeuwen, Carel Loth, Daniel Lublink, J. G. van der Meulen, Jacob Cuyk van Mierop, Arend Reesser, Theodorus Pe- Verandering van den Raad.

1797. Petrus Schonck, Paulus van Schorrenberg *Dirksz.*, Nicolaas van Veen (*Koopman in Wynen,*) Nicolaas van Veen (*Notaris,*) Jacob van Hall Verhoek, Jan Lucas van der Vliet, Willem Hendrik Voomberg en Jacob Schouten de Waal.

Verbetering van Stads Schoolen.

Gelyk allerwege, door de geheele Republiek, dus riep, ook hier ter Stede, de toeſtand en de inrigting der Stads Schoolen om verbetering. Al vroeg was de Raad bedagt op de daarſtelling der noodige verbeteringen, en benoemde, reeds in den voorgaanden jaare, eene Commisſie, tot het doen van onderzoek naar den tegenwoordigen ſtaat der Schoolen. In de maand May deezes jaars leverde dezelve een verſlag in, by den Raad, 't welk het aangenomen denkbeeld, aangaande de noodzaaklykheid eener in te voerene verbeteringe, met onwraakbaare bewyzen, ſtaafde. Om die verbetering te bereiken, leverde de Commisſie, als een onontbeerlyk middel, ter bereikinge van het heilzaam doelwit, twee Inſtructien in: de eene voor *de Commisſie van opzigt over het openbaar onderwys aan de Jeugd, in de Nederduitſche Schoolen binnen deeze Stad, en byzonder in de Stads publieke Arme-Schoolen, onder den titel van Curatores der Nederduitſche Schoolen binnen Amſterdam;* de andere voor *de Commisſie van Beſtuur over de Stads publieke Arme-Schoolen.* De Inſtructie, voor de eerstgemelde Commisſie beſtemd, was van den volgenden inhoud.

Deze

1. „ Deze Commissie zal bestaan uit twee daadelyke Leden van den Raad der Gemeente en zes Persoonen uit de Burgery, welke bekend zyn meer dan gewoone kunde, voornal in dit vak, te bezitten, en daartoe door den Raad voorsz. zullen worden benoemd. 1797. Instructie voor Curatoren.

2. „ Deze agt Persoonen zullen uitmaaken de Commissie van opzicht over het openbaar onderwys aan de Jeugd in de Nederduitsche Schoolen binnen deze Stad, onder den titul van Curatoren der Nederduitsche Schoolen binnen Amsterdam.

3. „ De werkzaamheden dezer Commissie zullen zich in het algemeen bepaalen over al het geen het openbaar onderwys der Jeugd in de Nederduitsche Schoolen binnen deze Stad betreft, en dienvolgens alle wezenlyke verbeteringen daaraan zoeken toe te brengen, en de middelen daartoe aan den Raad der Gemeente voordraagen: en ook alle besluiten daaromtrent, door voornoemden Raad genomen, in werking doen brengen: doch byzonder zal zy zich bepaalen tot het oppertoevoorzicht over het bestuur en onderwys in de Stads publieke Armen-Schoolen, welke nu reeds zyn, of nog opgericht mogten worden, en dus, wat de Stads Schoolen betreft, vervangen de plaats van Commissarissen, voorheen daar over gesteld.

4. „ Aangezien er over gezegde Stads Schoolen eene byzondere Commissie van Bestuur plaats heeft, welke Commissie onmidde-

1797. delyk, zo nopens het onderwys, als het huishoudelyke, met den Meester handelt, en dus een daadelyk uitvoerend *Beſtuur uit*maakt, zo zal deze Commisſie alleen hebben toetezien, dat alles wel geördend wordt uitgevoerd, en zich nimmer, op eene directe wyze, met den Leermeester zelven inlaaten, maar alles met het *Schoolbeſtuur* afdoen: ten welken *einde*, by de *School-Examens*, door voorn. Beſtuur te houden, eene Commisſie van Curatoren zal tegenwoordig zyn.

5. Direct na de aanſtelling dezer Commisſie, zullen aan haar worden ter hand geſteld alle Rapporten en andere documenten, den tegenwoordigen ſtaat der Stads Schoolen betreffende, en opgemaakt door eene Commisſie, door den Raad der Gemeente daartoe benoemd; met welke Commisſie zy, ter nadere *illucidatie*, zal kunnen confereeren, en wel dat alles met ſpeciaal oogmerk, om ten allerſpoedigſten op te maaken eene nieuwe verbeterde orde voor het onderwys in de voormelde Stads-Schoolen, of anders gezegd School-Reglement, behelzende hoofdzaakelyk en vooral de navolgende veranderingen:

a. „ Verbanning van het onderwys van eenigen leerſtelligen Godsdienst in de gezegde Schoolen; maar alleen de gronden van eenen algemeenen Christelyken Godsdienst en Zedekunde aldaar te doen leeraaren.

b. „ De thans in gebruik zynde *Boekjens* bui-

buiten gebruik te ſtellen, en daarvoor in plaats intevoeren zodanige anderen en beteren, als door voormallge Commisſien in haare Rapporten is voorgeſteld, en door hen zal geoordeeld worden te behooren. 1797.

c. „ Zo veel doenlyk Clasſificatien der Leerlingen invoeren.

d. „ Middelen beraamen, om, zo veel mogelyk, waakzaam te kunnen zyn op de gezondheid der Kinderen.

6. „ Zodra deze nieuwe orde van onderwys gereed is, zal dezelve door Curatores terſtond aan de Commisſie van Beſtuur worden overgegeeven, ter uitvoering; wel toeziende dat dezelve behoorlyk in werking gebragt worde: behoudende echter de Commisſie van Beſtuur het recht, om, in cas van zwarigheden, welken zy daarin mogt ontdekken, dezelven aan Curatores onder het oog te brengen.

7. „ Deze Commisſie van Curatores zal, maandelyks, verſlag van den ſtaat der Stads Schoolen, en jaarlyks rekening en verantwoording van de Beſtuurers ontfangen, dezelven accoord bevindende, approbeeren, doch in het tegengeſtelde geval rejecteeren; doch gehouden zyn van dit alles, eenmaal des jaars, aan den Raad der Gemeente naauwkeurig verſlag te doen.

8. „ Alle veranderingen en verbeteringen zullen alleen door Curatores worden daargeſteld, en geene andere, buiten hun conſent, mogen worden ingevoerd: doch een byzonder reguard moeten ſlaan op alle zulke

1797. voordragten, tot noodige veranderingen en verbeteringen in de Schoolen, als door de Commissie van Bestuur zouden *mogen* worden gedaan.

9. „ Deze Commissie van Curatoren zal gewoonlyk eenmaal in de maand vergaderen, op eenen bepaalden dag, en op zodanige plaats, als haar *door den* Raad der Gemeente zal *worden* aangeweezen; *blyvende* de *bepaaling* van den dag en het uur *ten haaren* keuze.

10. „ Zy zal *ook*, *in* haare eerste zitting, uit haar *midden* benoemen eenen *Presidents*, *Vice-Presidents*, en eenen Secretaris, iede voor den tyd van 6 maanden, en alsdan weder eene nieuwe verkiezing geschieden: wordende wyders alle huislyke schikkingen aan het goedvinden dezer *Commissie* overgelaten.

11. „ Eindelyk zal deze Commissie alles verrichten, wat zy, ten meesten nutte van het onderwys der Jeugd, in het algemeen, en van die in de Stads Schoolen in het *byzonder*, zal oordeelen te behooren; doch alles onder verantwoordelykheid aan den Raad der Gemeente dezer Stad.

12. „ De Raad der Gemeente *voorn.* refereert zich de vryheid, in dit Reglement alle zodanige veranderingen en verbeteringen te maaken, als zy, na omstandigheden en bevinding van zaken, zal vermeenen te behooren".

De Instructie, voor de Commissie van Be-

Beſtuur beſtemd, bevatte de volgende Ar- 1797.
tikelen:

1. „ Deze Commisſie zal beſtaan uit tien perſoonen, waar van vier gecommitteerd zullen worden, door en uit Regenten der beide Huiszittenhuizen dezer Stad, als twee van de Oude- en twee van de Nieuwe-Zyde, en de zes overigen, door den Raad der Gemeente, uit de Burgery worden benoemd.

2. „ Deze tien perſoonen zullen uitmaaken de Commisſie van Beſtuur, over de agt publieke Armen-Schoolen binnen, en de twee buiten deze Stad; als mede over die geene, welke in het vervolg nog mogten worden opgericht: in welk laatſte geval, des noodig zynde, hun getal zal vermeerderd worden.

3. „ Deze Commisſie van Beſtuur zal vervangen de tegenwoordige directie over de voornoemde Schoolen, als die van Regenten der beide Huiszittenhuizen, en van Gecommitteerden uit den Nederduitſchen Gereformeerden Kerkenraad, en diensvolgens door den Raad der Gemeente worden geauthoriſeerd, om over te neemen, van de thans ſubſiſteerende directie, alle Boeken, Brieven, Charters, Papieren, enz. daartoe betrekkelyk, tegen behoorlyke Quitantie en Acte van decharge, ook alle zodanige betalingen te doen, en de gelden daartoe mogen vraagen van de Theſaurie dezer Stad, of van de beide Huiszittenhuizen, even en op dezelfde wyze, als zulks door de voori-

1797. ge directie der Schoolen is in gebruik geweest; blyvende de betalingen der Meesters, even zo wel als de bezorgers van *derzelver* Emolumenten en benoodigdheden, geheel en al op den ouden voet: dat is, de salarisſen door de Theſaurie dezer Stede, en die van douceur en andere benoodigdheden, door de beide Huiszittenhuizen, *te voldoen*; van alle welke uitgaven, *de Schoolen betreffende*, Jaarlyks, *door deze* Commisſie, reekening en verantwoording zal moeten worden gedaan, aan het Collegie van Curatores over de Nederduitſche *Schoolen* dezer Stad, hetwelk door den Raad der Gemeente zal worden aangeſteld.

4. „ De werkzaamheden dezer Commisſie zullen zich bepaalen tot het daadelyk Beſtuur over de voornoemde Schoolen, zo wel over het huishoudelyke, als over de manier van onderwys, bekleed met alle die magt en gezag, als daar toe zal worden vereischt, en door de voorige directie immer is genooten geworden, en wel byzonder waakzaam zyn, op het onderwys door de Meesters gegeeven, hun gedrag, almede dat der Leerlingen en van hunne Ouders of Opzieners, naauwkeurig gadeſlaan, en daarvan, éénmaal des maands, verſlag doen aan Curatores voornoemd.

5. „ Deze Commisſie zal van alle de Onderwyzers in de Schoolen gehoorzaamheid aan haare bevelen vorderen, en vooral zorge draagen, dat de door haar gegeevene ordres, zo ten opzichte der leerwyze als anderszins, naauwkeurig worden uitgevoerd; ook

ook zullen de Meesters, alle weeken, aan deze Commisſie, behoorlyk verſlag van den ſtaat hunner Schoolen doen. 1797.

6. „ Ten einde deze Commisſie behoorlyke kennis drage, van het geen 'er in de Schoolen zelve omgaat, zal zy verpligt zyn, alle de Schoolen, éénmaal in de maand, of zo veel meer als zy zulks mogt noodig oordeelen, te doen viſiteeren, door eene Commisſie uit haar midden, ten minſten van twee Leden; welke Commisſie van viſitatie de magt zal hebben, alle voorkomende gevallen van verdienſten te laudeeren, en het gebrekkige, zo ten opzichte der Meesters als Leerlingen, te corrigeeren, met dezelve op eene gepaste wyze tot hunnen pligt te vermaanen, en van al het bevondene aan haare Vergadering naauwkeurig verſlag doen. Omtrent de correctie der Meesters zal in het oog gehouden worden, zulks nimmer in preſentie der Leerlingen te doen, ten einde de zo noodige achting ongeſtoord bewaard blyve.

7. „ Alle veranderingen en verbetering in het onderwys, door het daarſtellen van nieuwe reglementaire ſchikkingen, welke Curatores zouden willen in werking brengen, zullen, alvoorens door Curatores gearresteerd te zyn, aan deeze Commisſie ter beoordeeling worden overgegeeven, om te dienen met haare aanmerkingen, en alsdan, door voorn. Curatores finaal gearresteerd zynde, door deze Commisſie, in de Schoolen worden in werking gebragt; naauwkeurig toeziende,

1797. dat de Meesters deze veranderingen ſtrikkelyk obſerveeren.

8. „ Deze Commisſie zal éénmaal per week vergaderen, op zodanig een' bepaalden dag, als zy onderling zal vaſtſtellen, doch de plaats haarer vergadering zal door den Raad worden aangeweezen.

9. „ Deze *Commisſie zal, in* haare eerſte *Zitting, zich uit* haar midden een *Preſident, Vice - Preſident* en Secretaris, by meerderheid van ſtemmen, verkiezen, welke ieder zes Maanden *zullen blyven fungeeren*, na welken tyd 'er wederom eene nieuwe verkiezing zal plaats hebben.

10. „ De verpligtingen van den aldus verkooren Preſident, Vice - Preſident en Secretaris, als mede de noodige boeten voor alle de Leden, zullen door deze *Commisſie* onderling *bepaald worden.*

11. „ Ten dienſte dezer Commisſie, zal door haar, by meerderheid van ſtemmen, een bekwaam perſoon tot Bode worden aangeſteld, op een ſalaris van *f* 's jaars, zonder meer, en op zodanige Inſtructie als zy zal goedvinden; buiten welke geen andere geſalariſeerde Perſoon of Perſoonen, zonder Conſent van Curatores, mogen worden in het werk geſteld.

12. „ Het voornoemde verſlag en andere rapporten, of voordragten, zo tot verbeterde inrichtingen in de Schoolen, als anderszins, welke deze Commisſie gehouden zal zyn aan het Collegie van Curatores, van tyd tot tyd, te doen, zullen geſchieden in de gewoone maan-

maandelykſche Vergadering van Curatores, door eene perſoneele Commisſie uit dit Beſtuur; doch in cas van buitengewoone presſante voorvallen zal deze Commisſie den Preſident-Curator verzoeken, een extraordinaire Vergadering te beleggen, waarin de zaak, in dit geval, zo doenlyk, terſtond zal moeten worden gedecideerd. 1797.

13. „ In cas van vacatuuren der Onderwyzers in de Schoolen, zal de Commisſie van Beſtuur gehouden zyn, daarvan terſtond aan Curatores kennis te geeven, en alsdan, by de publieke nieuwspapieren, de bekwaame perſoonen tot zulk een' post uittenoodigen, zonder onderſcheid van Christelyke gezindheid, met opgave der vereischte ſalarisſen, enz., om zich, binnen een' bepaalden tyd, by den Secretaris, in geſchrifte, aan te melden; voorts gehouden zyn van de zich alsdan opgegeeven hebbende perſoonen, zo naauwkeurig mogelyk, informatien intewinnen, en die vier, van welken zy de beste getuigenis, zo omtrent bekwaamheid, als zedelyk gedrag, heeft verkreegen, by meerderheid van ſtemmen, te brengen op eene nominatie, welke zy, gemotiveerd, aan het Collegie van Curatores, zal hebben overteleveren, om, binnen veertien dagen, van dezelven te vernéemen, of zy tegen een of meerder daarop geſtelde perſoonen, ook eenig wettig bezwaar hebben. Dit zo niet zynde, zal zy overgaan tot het examineeren dezer vier Candidaaten, volgens een Examen, door deze Commisſie opgemaakt,

1797. en ter approbatie aan Curatores overgeleverd; by welk Examen ook zullen moeten tegenwoordig zyn de Curatores en de *Leden* van de Commisſie van Beſtuur. Zodra het zelve is afgeloopen, zal deze gecombineerde Vergadering van Curatores, en deze Commisſie, by hoofdelyke ſtemming en geſlooten billetten, daadelyk de verkiezing doen; wanneer 'er alsdan eene volſtrekte meerderheid, dat is ééne ſtem meer dan de helft der preſente Leden, zich op een zelfden perſoon bepaalt, zo zal deze terſtond verkoozen zyn: doch zulks geen plaats vindende, zullen de twee, die de meeste ſtemmen hebben, weder op eene nominatie worden gebragt, om terſtond, by meerderheid van ſtemmen, een' te benoemen. In cas van gelyke ſtemmen, zal het lot beſliſſen. Zodra de keus bepaald is, zal daarvan aan den verkoorenen terſtond kennis gegeeven worden, en hem zulks, in de Vergadering verſcheenen zynde, door den Preſident Curator worden aangezegd; dit Examen zelve zal door deze Commisſie worden afgenomen op eene wyze, als zy zal komen goed te vinden.

14. „ Voorts zal deze Commisſie, in alle voorkomende gevallen, handelen als wyze en voorzigtige lieden, en in buitengewoone of twyffelachtige zaaken, zich ter elucidatie by Curatores vervoegen; ook zal zy, zonder toeſtemming derzelven, geene veranderingen van gewigt in de Schoolen mogen in werking brengen".

De

De Raad, in het uitgebragt verslag, genoegen neemende, nam, op den eenendertigsten May, het Besluit, „dat, van nu voort- „ aan, alle Stads publieke Armen-Schoolen „ zouden gesteld worden onder eene Com- „ missie van acht Burgers, en onder dezel- „ ve twee Leden van den Raad, om op- „ zigt te hebben over het openbaar onder- „ wys aan de Jeugd, in de Nederduitsche „ Schoolen binnen deeze Stad, onder den „ titel van *Curatores der Nederduitsche „ Schoolen, binnen Amsterdam*". Uit den Raad werden benoemd, WILLEM VAN BARNEVELD en JAN KONYNENBURG, uit de Burgery, ABRAHAM VEREUL, DIRK VAN HINLOPEN, PAULUS CHARLÉ, GERRIT HESSELINK, JOHANNES BUGS en COENRAAD WERTZ. Alleenlyk maakte de Raad, in de Instructie voor *Curatores*, deeze verandering, dat agter Art. 5. Lid 1. *Verbanning van het Onderwys*, enz. gevoegd moet worden: „ zullende aan de Commissie worden „ overgelaaten, om, ten opzigte van de „ Joden, zodanige schikkingen te maa- „ ken, als zy, met het gemeld onderwys „ van derzelver Jeugd, meest geschikt zal „ oordeelen". Voorts gaf de Raad zyne goedkeuring aan dat gedeelte van het verslag, volgens 't welk het daadelyk bestuur over de Armen-Schoolen, onder het oppertoevoorzigt der gemelde Commissie van Curatores, zou opgedraagen worden aan eene Commissie van tien persoonen; welke 1797.

1797. tien perſoonen, volgens een verder Raadsbeſluit, zouden beſtaan, uit vier Gecommitteerden, door en uit de Regenten van de beide Huiszittenhuizen deezer Stad, als twee van de Oude- en twee van de Nieuwe-Zyde, en uit zes perſoonen, uit de Burgery, daartoe te benoemen. Terwyl, met opzigt van de vier eerſte, de Raad de verkiezing aan Regenten der Huiszittenhuizen zelve overliet, benoemde dezelve, uit de Burgery, JAN CHRISTIAAN GEWIN, JAN BRONKHORST *Henrikszn.*, LAURENS à ROY, LAURENS JACOBUS LAMAISON, HENDRIK RAVEKES en WILLEM WAGTENDORP EEKMAN. Het eerſte werk, door Curatores ter hand genomen, als de zaak, om welke het hier te doen was, was het vervaardigen van een *Reglement of School-Orde.* Na veelvuldige zamenkomſten en aanhoudenden vlyt, was men, in de maand February des volgenden jaars, daar mede gereed: gelyk het dan ook, de goedkeuring en bekragtiging van den Raad hebbende verkreegen, eerlang, in werking werdt gebragt; met dat gevolg, dat alle verſtandigen en onbevooroordeelden, welke de tegenwoordige met de vroegere inrigting van Stads Schoolen vergelyken, immers wat de manier van onderwys, en de ſpoedige vorderingen der Scholieren, aangaat, niet kunnen nalaaten, deswegen hun genoegen en goedkeuring aan den dag te leggen. Voor tydgenooten en nakomelingen, vertrouwen wy, zal het niet on-

onaangenaam zyn, het bovengemelde Re- 1797.
glement hier te leezen.

REGLEMENT

OF

SCHOOL-ORDE.

EERSTE AFDEELING.

Van de Leerlingen in het algemeen, hunne verpligting, en die hunner Ouderen.

1. De Kinderen van onvermogende Inge- Reglement of School-Orde.
zetenen deezer Stad, van beide geslachten, en zonder eenig onderscheid van Godsdienstige Gezindheid, zullen, ten algemeenen koste, op deeze Stads Schoolen ontvangen, en aldaar onderwezen worden in die zaaken, welken hen tot nuttige leden der Maatschappy kunnen vormen.

2. Ouders of Opzieners, welken wenschen, dat hunne Kinderen in deeze Schoolen ontvangen worden, zullen zich, ten dien einde, by de *Commissie van Bestuur* moeten vervoegen, en aldaar opgeeven den naam of de naamen van het Kind of de Kinderen, benevens derzelver ouderdom: wanneer hen door die Commissie, zo ras dezelve zulks mogelyk vindt, een Billet van deezen inhoud zal worden ter hand gesteld:

De

1797. „ De eerſte Meester in de Nederduitſche Stads-Armen-School, N° . . . . ſtaande op . . . . zal in zyn onderwys aanneemen . . . . . oud . . . . Jaaren waarvan Ouders of Opzichters zyn . . . . . woonende . . . . . .

Gedaan te Amſterdam den

N. N.

als Beſtuurer.

F°.

H. Z. Boek ———

N°.

F°.

School Boek ———

N°.

En op de buitenzyde van dit Billet het volgend *Declaratoir.*

„ Aan de Commisſie van Beſtuur der Stads-Armen-Schoolen binnen Amſterdam en derzelver Buitenwyken, wordt bericht, dat . . . . op de ommeſtaande zyde gemelde Kind . . . . ter onderwyzing, . . aangenomen.

Gedaan te Amſterdam den

N. N.

Eerſte Meester

in het Stads Armen School,

N° . . . . . ſtaande . . . . "

Op vertooning en overgave van welk Billet, het Kind of de Kinderen, in 't zelve genoemd, door den Leermeester zal of zullen moeten worden aangenomen; *die daarvan* be-

behoorlyke aantekening zal moeten houden, 1797.
en vervolgens (het *Declaratoir*, op de buitenzyde van hetzelve, behoorlyk ingevuld, en met zyn' naam ondertekend zynde,) dit Billet aan de Commisie van Beftuur overleveren. — Zie voorts Art. 7. Afd. 7.

3. Ter voorkoming van alle verwarringen, en ter bevordering van een geregeld onderwys, zal de aanneeming in de Schoolen tweemaalen in het jaar, en wel na het Examen, in de maanden April en October, (zie Art. 8, Afd. 5) geschieden, zonder dat tusschentyds, dan om gewigtige redenen, ter beoordeeling van de Commisie van Beftuur, eenige aanneeming plaats zal hebben. — De aanneeming tot het Avondschool zal geschieden, veertien dagen voor dat hetzelve eenen aanvang zal neemen. (Zie Art. 1. Afd. 3.)

4. De jaaren der Leerlingen zyn bepaald van 6 tot 14; buiten welken geenen zullen toegelaaten worden, of aldaar langer vertoeven, dan alleen in buitengewoone gevallen, ter beoordeeling van de Commisie van Beftuur, als ook de zodanigen, die eenig Ambagt of Handwerk leeren welken ingelyks, na bekomen toeftemming der genoemde Commisie, tot het Avondschool de toegang openftaat.

De Ouders zullen verpligt zyn, zich naar de hier onderftaande Articulen te gedraagen.

5. De Ouders der Leerlingen, welken op de Stads-Schoolen toegelaaten zyn, zullen zor-

1797. zorge draagen, dat hunne Kinderen ſtiptelyk, op de bepaalde uuren, en, zonder verzuim, ter Schoole komen, en byaldien zy hierin door ziekte of andere gewigtige beletſelen verhinderd wierden, zullen zy hiervan, zo ſpoedig mooglyk, den Leermeester kennis geeven, welke, zo veel hem doenlyk zal zyn, onderzoek zal laaten doen naar de waarheid hier van; deswegen aanteekening houdende, zo als by Art. 4 van de 3de Afd. is bepaald.

6. Orde en reinheid twee zeer voornaame vereiſchten in een School zynde, zullen de Ouders verpligt zyn, hunne Kinderen aantemaanen, zig ſtil, gehoorzaam en ſtiptelyk naar de bevelen hunner Leermeesters te gedraagen, en voorts te zorgen, dat hunne Kinderen rein, en zuiver van ongedierte, ter Schoole komen; wordende den Leermeesteren gelast, de zodanigen, welken haveloos, onzuiver, of met ongedierte, ter Schoole komen, terſtond naar huis te zenden, om zig te doen reinigen.

7. De Ouders der Leerlingen zullen zich zorgvuldig hebben te wachten, den Leermeester of de Leermeesters laſtig te vallen met het inbrengen van klagten over eenig ongelyk, hetwelk zy zouden vermeenen hunnen kinderen aangedaan te zyn, veel minder hen, op eenige onaangenaame wyze, hoegenaamd, te beledigen; ſtaande het aan hen vry, om, byaldien zy mogten oordeelen verongelykt te zyn, zich hier over by de Commiſſie van Beſtuur te ver-

voe-

voegen, en aldaar, op eene beſcheidene wyze, hunne klagten intebrengen. 1797.

8. De Ouders zullen niet vermoogen, hunne kinderen het School te doen verlaaten, dan na voorafgaand behoorlyk verzoek aan, en toeſtemming van de Commisſie van Beſtuur; welke met de hierin nalatig blyvenden zal handelen, zo als by het laatſte gedeelte van het volgend Artikel wordt bepaald, en, voor zo verre de Ouders niet gealimenteerd zyn, of geenen onderſtand genieten, dezelven voor zich ontbieden, en hen hier over berispen en vermaanen, zo als zy zal vermeenen te behooren.

9. Byaldien het mogt gebeuren, dat de Ouderen nalaatig bleeven, in het betrachten van het in de drie voorige Artikelen bepaalde, zal de Leermeester gehouden zyn, om hier van aan de Commisſie van Beſtuur kennis te geeven, welke als dan, naar bevind van zaaken, zal handelen, en zodanige Kinderen het School ontzeggen; en voor zo verre de Ouders, het zy door een der *Huiszittenhuizen* of door eenige *Gemeente* gealimenteerd mogten zyn, of eenigen onderſtand genieten, zich vervoegen by de geenen, die het Beſtuur over genoemde alimentatien hebben, ten einde by deezen te verzoeken, de alimentatie of bedeeling intetrekken, tot dat blyke, dat de Ouders zich naar bovengemelde Artikelen gedraagen.

10. Indien eenige Ouderen, gealimenteerd

1797. teerd zynde, of eenigen onderſtand genietende, nalaatig of weigerachtig mogten zyn, hunne Kinderen, niet gaande op een Ambacht of Handwerk, noch werkende op het *Zydewindhuis*, ter Schoole te laaten gaan, zo zal de Commisſie van Beſtuur, na ingenomen bericht, met die Ouders handelen, zo als in het *laatſte gedeelte* van het voorgaand Artikel *is vastgeſteld.*

11. *Om* echter den pryzens*waardigen* yver en de zorg dier Ouderen te beloonen, welken in het, by *Artikel 5, 6 en 7*, bepaalde, het *meeste uitmunten*, en hunne *Kinderen naarſtig* en zindelyk ter School zenden, zal jaarlyks, van wegen de Commisſie van Beſtuur, een loflyk getuigſchrift worden gegeeven aan de Ouders, en bovendien eene of andere belooning (niet in geld) *aan* derzelver Kinderen: ten *welken einde* de Leermeester in ieder *School* naauwkeurige aantekening zal houden, of doen houden, van de zodanigen, welken zig loflyk gekweten hebben, zo wel als van die, welken hier*in* nalaatig zyn gebleven. (Zie Art. 4. van de derde *Afdeeling*, en Art. 3 en 4 van de zesde Afdeeling.)

12. Aan de Ouderen der Kinderen, welken op deeze Schoolen toegelaaten zyn, zal een gedrukt uittrekſel uit deeze School-Orde, (beſtaande in deeze geheele Afdeeling, voor zo ver hen dezelve aangaat) worden ter hand geſteld, ten einde zich naar den inhoud derzelve te kunnen gedraagen.

TWEE-

TWEEDE AFDEELING. 1797.

Van het Onderwys en de verdeeling der Leerlingen.

1. Het onderwys, 't welk op de Stads-Schoolen zal worden gegeeven, zal beſtaan: in *Leezen, Schryven, Rekenen; de noodzaaklykſte regelen der Nederduitſche Taal; de algemeene begrippen van den Christelyken Godsdienst en de Zedekunde; den voornaamſten inhoud van de Geſchiedenis, en, zo dra mogelyk, van de Staatsgeſteldheid van dit Land, en andere algemeene nuttige kundigheden.*

Terwyl de Meisjens nog daarenboven, in het *Breiën*, of eenig ander nuttig Handwerk, zullen onderwezen worden.

2. Om dit Onderwys op eenen geregelden voet, en met het meeste nut, interichten, zullen de Leerlingen zodanig van elkander geſcheiden zyn, dat de Jongens, in het eene, en de Meisjens, in het ander gedeelte van het Schoolvertrek, by elkanderen geplaatst worden; immers, indien dit eenigzins kan geſchieden.

3. De Jongens en de Meisjens zullen afzonderlyk, en, zo veel de ruimte zulks eenigzins toelaat, in drie Klaſen, en ieder Klaſe in Tafels of Banken, onderſcheiden, of geplaatst worden; doch indien de ruimte zodanig eene verdeeling volſtrekt niet toelaat, zal de Leermeester, op de best mogelyke wyze, hierin voorzien; met in het ooghou-

1797. ding van het in Artikel 5 van deeze Afdeeling bepaalde.

4. Tot de eerſte of laagſte Klaſſe *zullen* behooren de eerstbeginnenden, tot dat *zy* vaardig *Spellen* en een weinig beginnen te *Leezen*. Deeze Klaſſe zal verdeeld zyn in drie Banken, *als: 1.* de A. B. Bank; 2. de eerſte-; *3. de tweede Spel-* Bank.

De tweede Klaſſe zal bevatten, *de geenen*, die Onderwys genieten in het *Leezen*, *Schryven* en de beginzelen der *Rekenkunde*, en die van *den Godsdienst*. Deeze Klaſſe zal verdeeld zyn in twee Tafels; als: 1. de Lees- en Schryf-, 2. de Lees-, Schryf- en Reken-Tafel.

Tot de derde Klaſſe zullen behooren de meestgevorderden, en die onderwezen worden in het *kunstmaatig Leezen; eenige algemeene regelen van Taalkunde; het Schryven, en verder in de Rekenkunde; den Christelyken Godsdienst en de Zedekunde; den voornaamen inhoud van de Geſchiedenis en Staatsgeſteldheid van dit Land, en andere algemeen nuttige kundigheden.*

5. Boven en behalven het Onderwys, hetwelk de Leerlingen, elk in hunne Klaſſen, in het gewoone Schoolvertrek zullen genieten, in die Schoolen, welken, om het groot aantal der Leerlingen, 2 of 3 Meesters vereiſchen, zullen dezelven by beurten, in een afgezonderd Vertrek, onderwezen worden, en wel op de wyze, hierna nader bepaald.

DER.

DERDE AFDEELING. 1797.

Van den tyd, tot het Onderwys bepaald, deszelfs verdeeling en de algemeene werkzaamheden.

Alle dagen der week, uitgezonderd des Saturdags namiddags, zal de Schooltyd bepaald zyn, des Zomers, voormiddags, van 8 tot $11\frac{1}{2}$ uuren, en des namiddags van 2 tot 5 uuren, des Winters, van $8\frac{1}{2}$ tot $11\frac{1}{2}$ uuren: en des namiddags van $1\frac{1}{2}$ tot 4 uuren.

Voorts zal des Winters, van den 1sten October tot den 1sten April, van 6 tot 8 uuren, Avondschool worden gehouden.

2. Behalven de Zon- en Feestdagen, zal 'er tweemaalen in het jaar, te weeten, telkens na het eindigen van het Examen, eene Vacantie van agt dagen plaats hebben, gelyk ook eene, geduurende de drie eerste dagen van de Kermisweek. Voorts zal de Schoolleeraar niet vermogen eenige Vacantie te geeven, ten zy met uitdrukkelyke toestemming van de Commisie van Bestuur.

3. Des Zomers een kwartier uur na, doch des Winters precies met het in Art. 1. bepaalde uur van aanvang der werkzaamheden, zullen dezelven met een kort, doch zaaklyk en verstaanbaar *Gebed*, ten dien einde door Curatores ontworpen, eenen aanvang neemen; gelyk dan ook de werkzaamheden, telkens met een dergelyk *Gebed*, zullen eindigen. Deeze Gebeden zullen,

1797. door eenen der meestgevorderde Leerlingen, worden voorgeleezen. (*Zie deeze Gebeden* Bylaage Lett. A.)

4. Terstond na het eindigen van het Gebed, by den aanvang van ieder Schooltyd, zal de Eerste Meester aantekenen, of doen aantekenen, de Leerlingen, welke te laat komen, of geheel weg blyven, en zulks, zo als nader by Art. 2. Afdeeling 6. is bepaald.

5. Het eerste uur van ieder Schooltyd zal worden besteed tot het onderwys in het *Schryven* van de 2de en 3de Klasse. De twee overige uuren des voormiddags zullen worden besteed tot het onderwys in het *Leezen* van de voornoemde Klasse.

Des Maandags en Dingsdags, des namiddags, zullen de Leerlingen van die Klasse, welken niet in het afzonderlyk onderwys zyn, (zie Art. 11. en volgende deezer Afdeeling,) geduurende de twee overige uuren, in de *Rekenkunde* geoeffend worden.

Des Donderdags en Vrydags, namiddags, zal het 2de uur van ieder Schooltyd, by afwisseling, tot *Leesoefeningen* worden besteed; de 3de Klasse den eenen, en de 2de Klasse den anderen dag; terwyl die Klasse, wier beurt van Leesoefening het niet is; geduurende dit uur, in de *Rekenkunde* zal geoefend worden.

Het 3de uur zal geheel tot het *Rekenkundig* onderwys worden besteed.

Omtrent de 1ste Klasse, zal de Leermeester zorgen, dat die van den *1sten Bank*, geduu-

duurende ieder uur van elken Schooltyd, geoeffend worden, en wel zo als by Art. 5. der vierde Afdeeling is bepaald; terwyl hy met die van den 2den en 3den Bank, ingevolge Art. 6 en 7 van die zelfde Afdeeling, zal te werk gaan, hieromtrent handelende, zo als hy het gevoeglykſte, en ten meesten nutte der Leerlingen, zal vermeenen te behooren. 1797.

6. Des Dingsdags en Vrydags voormiddags, het laatſte uur van ieder Schooltyd, zullen de Leerlingen van de 3de Klaſſe onderwys genieten in de *Taalkunde*, en ten dien einde eene les van buiten opzeggen, uit een daartoe geſchikt Werkjen; over welke les, in het overige gedeelte van dit uur, zal gehandeld, en zy mondelings geoefend worden in het buigen der Naamwoorden en het tydvoegen der Werkwoorden.

7. Des Maandags of Donderdags voormiddags, het laatſte uur van iederen Schooltyd, zullen de Leerlingen van den 3den Bank van de eerſte, en die van de geheele tweede Klaſſe, geoefend worden in het *Spellen* uit het hooſd, *en de verdeeling der woorden in lettergreepen*, met zorgvuldige inachtneeming van eene gelyke, zuivere Spelling.

8. Des Woensdags voormiddags, het 2de en 3de uur, zal de eerſte Leermeester zich, met de Leerlingen van de 3de en 1ſte Tafel van de 2de Klaſſe, in het afgezonderd Vertrek begeeven, en hen aldaar onderwyzen in den voornaamſten inhoud van

1797. de *Geſchiedenisſen* en der *Staatsgeſteldheid* van dit Land, en in andere *algemeene* en *nuttige kundigheden*, in de beginſelen der *Aardrykskunde*, byzonder die van dit Gemeenebest.

9. De twee eerſte uuren van den Schooltyd van Woensdag namiddag, en Saturdag voormiddag, zullen tot het algemeen *Christelyk* en *Zedekundig Onderwys* worden beſteed; waarna de Leerlingen van de eerſte Klaſſe het School zullen verlaaten, terwyl die van de 2de Klaſſe, die reeds vaardig Leezen, en de geheele 3de Klaſſe, onderwys in de *Zangkunst* zullen genieten. Kinderen, echter, van Ouders, welken niet begeerig zyn, dat hunne Kinderen in de Zangkunst onderwezen worden, zullen insgelyks, op gemeld uur, het *School* mogen verlaaten.

10. Tot het onderwys op het Avondſchool alleen Leerlingen toegelaaten wordende, welken door de Commisſie van Beſtuur daartoe geſchikt zullen worden geoordeeld, midsgaders in het byzonder de zodanigen, welken reeds een Ambacht of Handwerk leeren, (zie 1ſte Afd. Art. 4.) zullen die leerlingen, op de best mogelyke wyze, verder onderwezen worden in het nog ontbreekende. Zodanige Jongelingen, echter, in dewelken een goede aanleg en geneigdheid beſpeurd wordt, om zich tot den post van Onderwyzer bekwaam te maaken, zullen, insgelyks, met voorkennis van de Commisſie van Beſtuur, in het Avondſchool toegelaaten, en aan de *opletend-*

tendheid en zorge des Leermeesters aanbevolen worden. 1797.

11. By Art. 5 van de 2de Afd. bepaald zynde, dat in de Schoolen, in welken 2 of 3 Meesters vereischt worden, de Leerlingen by beurten, in een afgezonderd Vertrek, zullen onderwezen worden, zal de verdeeling hiervan, op de volgende wyze, plaats hebben.

12. Men zal, des Maandags, den geheelen dag, de Leerlingen van de 3de Klasse, indien hun getal en de ruimte van het Vertrek zulks toelaaten, (anderzins des voormiddags de eene, en des namiddags de andere helft) onderwyzen.

Des Dingsdags die van de 2de Klasse, onder de zelfde bepaalingen, als des Maandags voor de 1ste Klasse.

Des Donderdags voormiddags, de Leerlingen van den 2den Bank der 1ste, en des namiddags, die van den 3den Bank van die zelfde Klasse.

Des Vrydags namiddags, de 1ste Bank van de 1ste Klasse.

13. De 3de Klasse zal door den eersten Leermeester, de 2de Klasse en de 3de Bank der 1ste Klasse door den eersten Ondermeester, en de 2de en 1ste Bank van de 1ste Klasse, door den tweeden Ondermeester onderwezen worden.

14. By dit afzonderlyk onderwys zullen de leer-uuren zodanig verdeeld zyn, dat voor de 3de en 2de Klasse, het 1ste uur

1797. tot *Schryven*, het 2de tot *Leezen*, en het 3de tot *Rekenen*, beſteed worde.

15 De Leerlingen, welke ſchryven, zullen, voor dit afzonderlyk onderwys, een byzonder Schryfboek hebben, hetwelk zorgvuldig en zindelyk bewaard, zo by de Schoolviſitatiën, als wel byzonder by het houden van Examina, zal worden vertoond, om alzo over de vorderingen te kunnen oordeelen; ten welken einde, by ieder ſchrift, de datum zal moeten geſteld worden, wanneer hetzelve geſchreeven is.

VIERDE AFDEELING.

Van de Leerwyze.

1. Alle de Leerlingen van iedere Tafel of Bank, in de onderſcheidene Klaſſen, zullen hetzelfde Boek, en voor ieder Schooltyd dezelfde Leſſen hebben: zodanig dat hy, die een of meer Schooltyden verzuimt, ook de Leſſen, welken geduurende dien tyd afgehandeld zyn, zal moeten overſlaan.

2. In ieder Schoolvertrek, alsmede in het afgezonderd Vertrek, zullen op eene vrije plaats, en, zo veel mooglyk, in het gezicht der Leerlingen, *zwart geſchilderde Borden* worden opgehangen: te weeten, twee tot het leezen der Letteren, twee voor het Schryven en twee voor het Rekenen geſchikt, om van dezelven het vereischte gebruik te maaken.

3. De Leermeesters zullen hunne leer-

wyze

wyze moeten inrichten op den voet, zo als dezelve in de onderſtaande Werken, door de Maatſchappy *tot Nut van 't Algemeen* zyn uitgegeeven, en van welken aan elk der Leermeesteren een Exemplaar, tot hun eigen gebruik, en tot eene handleiding, zal worden ter hand geſteld; te weeten: 1797.

1. *Verhandeling over het Onderwys in het Spellen, Leezen en Schryven.*

2. *De Prysverhandelingen over de gebreken in de Burger Schoolen.*

3. *De Verhandelingen over de beste wyze, om de Jeugd reeds in de Schoolen tot gezellige deugden opteleiden.*

4. Ten dien einde zullen de Leermeesters, hoofdzaaklyk, hebben na te komen de volgende ſchets van eene leerwyze, zo als dezelve in de Werkjens, in voorgaande Art. genoemd, doch met eenige veranderingen, breeder omſchreeven zyn.

5. *Voor het onderwys in de Letters* aan die van den 1ſten Bank in de 1ſte Klaſſe, zal de Leermeester, ieder Schooltyd, 3 à 4 Letters van het A, B, C, op het Leerbord met Kryt tekenen, dezelven den Leerlingen duidelyk noemen, met aanwyzing van de voornaamſte kenmerken, en, na dit eenige reizen herhaald te hebben, hen aanbeveelen, deeze Letters in hun A B Boek op te zoeken, onder zodanige aanmoedigingen, als hy het geſchiktst zal oordeelen, om den leerlust aan te wakkeren. — Terwyl de Leerlingen hier mede bezig zyn, gaat de Leermeester tot andere bezigheden over.

1797. Geduurende den Schooltyd vervoegt hy zich echter, (zo als in Art. 5 van de 3de Afd. gezegd is) by die Leerlingen, *herhaalt* het bovenſtaande, tot zo lang zy allen die letters vaardig in hun Boek aantoonen kunnen, met byvoeging van de voornaamſte kenmerken. Op den volgenden dag wordt de les van den voorigen herhaald, met byvoeging van nog een of twee nieuwe letteren, tot dat de Leerlingen alle de letters van het A B vaardig kennen

Hierby dient, echter, in acht genomen te worden, dat de Leermeester ook tevens zyne aandacht vestige op zodanige middelen, waar door hy den grondſlag kan leggen, geſchikt om het ſamenſtellen der letteren tot Lettergreepen gemaklyk te maaken.

Om hierin wel te ſlaagen, zal hy zorgvuldig vermyden, de letters op den gewoonlyken langen en ſleependen dreun uitteſpreeken, maar, in tegendeel, hen gewennen, dezelven met eenen doffen klank te doen noemen, als: *be*, *ce*, *de*, *fe*, *ge*, *he*, *me*, *ke*, enz.; terwyl hy naderhand hen zal leeren om de *cb* en de *ſch* als eenen enkelen medeklinker uit te ſpreeken, als *che* en *ſche*.

De Leerlingen, op deeze wyze, alle de letteren geleerd hebbende, en dezelve vaardig kunnende noemen, zal de Leermeester voortgaan, met hun de klanken der ſamengeſtelde klinkers te leeren uitſpreeken, als *au*, *ei*, *eu*, *oe*, *ui*, en vervolgends, de drie-

drieklanken, als *aai*, *aau*, *eeu*, *ooi*, *oei*; 1797.
hen in dit laatſte oefenende, door byvoeging van een of ander der medeklinkers, waartoe het *Bord*, hier boven genoemd, moet worden gebezigd.

6. De Leerlingen, op de wyze in het voorgaand Art. omſchreven, aldus onderwezen zynde, zullen geplaatst worden op den 2den Bank, om verder in het *Spellen* onderwys te genieten.

De Leerwyze voor de Leerlingen van deezen Bank zal zodanig zyn, dat de Leermeester de woorden van één lettergreep, welke hunne les uitmaaken, op het Bord voorſchryft; en, na opnoeming der letteren, waaruit een woord is te ſamen geſteld, het woord zelve, op eenen duidelyken en verſtaanbaaren toon, uitſpreekt, en door een der Leerlingen laat nazeggen; hen vervolgends aanbeveelende, de voorgezegde woorden in hun Boek te beſtudeeren. — Deeze oeffening zal zo lang aanhouden, tot dat de Leerlingen de woorden van hunne les vaardig Spellen, en vervolgends, zonder voorafgaande noeming, kunnen uitſpreeken; waarna zy, op de zelfde wyze, zullen geöefend worden in het Spellen en ſamenſtellen der woorden van 2 en 3 lettergreepen.

7. De Leerlingen, by het voorgaand Art. omſchreven, in het Spellen en vaardig uitſpreeken van woorden van 2 en 3 lettergreepen onderwezen, zullen nu bevorderd worden tot den 3den Bank, om daar geoefend te worden in het Spellen der woorden van verſchei-

1797. ſcheiden lettergreepen; op dusdanig eene wyze, dat zy allen, in hetzelfde *Boek*, de zelfde les beſtudeerd hebbende, de *Leermeester* zich by hun vervoegt, en hen beurtelings eenige woorden uit de opgegeeven les laat Spellen, en naderhand uitſpreeken, zonder vooräfgaande noeming der letteren; op deeze wyze de les eenige *maalen doende* herhaalen, tot dat alle *de Leerlingen* eene *beurt gehad hebben*; *in het* oog houdende, dat *hy geene* geregelde orde in de beurtvolging volge, ten einde hunne geduurige *oplettendheid gaande* te houden.

By deeze manier van onderwyzen dient byzonder gelet te worden, dat men tot geene volgende les overga, voor *dat* de Leerlingen de voorgaande vaardig kennen.

8. De *Leerlingen*, *in het Spellen* onderwezen, en tot het *Leezen* toebereid, zullen, na een vooräfgaand Examen, tot de 2de Klaſſe worden bevorderd, om in het *Leezen*, *Schryven*, en de eerſte beginſelen der *Rekenkunde* onderwys te genieten, en wel op deeze wyze:

De Leerlingen van de eerſte Tafel zullen, dagelyks, hunne leſſen vooraf Spellen, en vervolgends Leezen; terwyl die van de tweede Tafel ſlegts éénmaal in de week zullen Spellen en de overigen leezen.

Ten dien einde zal de Leermeester vier Leerlingen ten gelyken tyde by zich doen komen, en hunne Leſſen overhooren; zorge draagende, dat zy de Leſſen vooraf wel be-

ſtu

ſtudeerd hebben, en dat de geenen, die niet overluid Spellen of Leezen, de geenen, die zulks doen, oplettend navolgen. 1797.

Deeze wyze van oefening in het Leezen zal, insgelyks, by de 3de Klasſe plaats hebben.

9. Het onderwys in het *Schryven* zal op de volgende wyze gegeeven worden:

Na dat de Leerlingen zo verre zullen gevorderd zyn, dat zy de behandeling van de pen gewoon zyn, en eene vaste trek hebben leeren maaken, (hetwelk byzonder aan de oplettendheid van den Leermeester blyft aanbevolen), zal de Leermeester, voor de eerstbeginnenden, op het Schryfbord één of twee letters voorſchryven, hen aantoonende, op welk eene wyze een letter behoort gemaakt te worden, en welke de verhouding van zodanig een letter is. Dit eenige maalen duidelyk herhaald hebbende, zal hy de Leerlingen doen beginnen te ſchryven, en als dan, zo by deeze, als by de overige Leerlingen der 2de Klasſe, en die der 3de, die naar goede geſchrevene of gedrukte voorſchriften ſchryven, rondgaan, om de noodige onderrichting te geeven. Op de zelfde wyze zal hy op het Bord *woorden* voorſchryven.

Alle de Voorſchriften zullen zodanig ingericht zyn, dat zy, behalven eene zuivere taal en ſpelling, nuttige en aangenaame onderwerpen bevatten.

10. Het onderwys in het *Rekenen* zal op de volgende wyze geſchieden:

De

1797. De Leermeester, na alvoorens de Leerlingen geoefend te hebben in het maaken van goede Cyferletteren, en hen de Tafel van Multiplicatie hebbende doen van buiten leeren, zal op het Rekenbord eene of twee ſommen uit de *Additie*, *Subſtractie*, *Multiplicatie* of *Diviſie* opſchryven, waarna de Leerlingen dezelve op hunne Leiën zullen overſchryven en uitwerken; by de *Additie* voornaamlyk in acht neemende, dat niemand tot eene volgende ſom overga, voor dat hy de voorige vlug hebbe leeren optellen.

De vier eerſte Soorten dus afgehandeld zynde, en de Leerlingen in dezelven met vaardigheid kunnende werken, zal de oefening in de ſamengeſtelde *additie*, *ſubſtractie*, enz. op de zelfde wyze geſchieden; waarna den Leerlingen, tot de 3de Klaſſe overgaande, een Rekenboek zal worden ter hand geſteld.

11. Het *algemeen Chriſtelyk en Zedekundig* onderwys betreffende; behalven dat de Leermeester, by alle geſchikte gelegenheden, zynen Leerlingen zal trachten in te boezemen, liefde voor het Opperweezen; hen de goedheid, magt en wysheid van dat Wezen inprentende, en hieruit de pligten van dankbaarheid jegens God, en liefde tot hunnen evenmensch afleidende, zullen de Leerlingen des Woensdags namidag over de *Bybelſche Geſchiedenisſen*, en des Saturdags voormiddag, over den *Godsdienst* en de *Zedekunde*, uit gepaste Leerboeken, *Lesſen van* bui-

buiten opzeggen; waarna de Leermeester 1797.
over den inhoud daarvan met de Leerlingen zal handelen, en onderzoeken, of zy den zin en de betekenis van hetgeen door hen geleerd is, wel bevatten. Ten welken einde hy zich, voornaamelyk, zal toeleggen, om hen vragen, over hetzelfde onderwerp, onder andere bewoordingen, voorteſtellen, en dezelven te laaten beantwoorden, om hen dus, hetgeen zy opgezegd hebben, ten duidelykſten te doen begrypen; zullende hy zich altoos, en, in alle gevallen, alleen moeten bepaalen tot de les van dien dag, of wel om de voorige lesſen te herhaalen, en over geene andere ſtoffe mogen uitweiden; voorts zorgvuldig vermyden, dat in dit onderwys niets leerſtelligs, het een of ander Kerkgenootſchap betreffende, verhandeld worde; veel min dat aan iemand, van welk Kerkgenootſchap hy zyn moge, eenige aanſtoot of ergernis zoude worden gegeeven; wordende aan de Kinderen der *Joden* vryheid gelaaten, des Woensdags namiddag niet ter Schole te komen.

12. Het zal aan den Eerſten Leermeester vryſtaan, om, met in het oog houding en, zo veel mogelyk, nakoming, van het geen by de voorgemelde Artikelen in deeze Afdeeling bepaald is, zodanige ſchikkingen, betreklyk de Meisjens, te maaken, waardoor zy des namiddags behoorlyk in het *Breiën* kunnen onderwezen worden.

13. Voor hen, die volgens Art. 8, 9 en 10 der derde Afdeeling, afzonderlyk onderwezen

1797. wezen worden, zal de Leermeester de Leerwyze, in deeze Afdeeling voorgeſchreeven, moeten volgen; zodanig, echter, dat hy in het leezen de Leerlingen niet by zich aan zyne zitplaats zal doen komen, maar zich vervoegen by de Tafel, aan welke zy gezeten zyn; hun één voor één overluid doen leezen, en vervolgends met hen over het voorgeleezene redekavelen; ten welken einde hy hen zodanige vraagen zal doen, waarvan de antwoorden in het voorgeleezene vervat zyn.

In het *Schryven* zal hy die van de 3de Klaſſe doen oefenen in het ſchryven van Rekeningen en andere nuttige opſtellen.

In de *Rekenkunde* zal de Leermeester den Leerlingen de voornaamſte regelen verklaaren, ten einde hun te leeren een voorſtel met verſtand en oordeel te behandelen.

De Leermeester zal, voorts, in dit afzonderlyk onderwys, die Leerlingen, welke hy hiertoe geſchikt oordeelt, in het ſnyden van Pennen onderrichten.

VYFDE AFDEELING.

Van de Schoolboeken.

Tot het hiervooren omſchreven onderwys zullen gebezigd worden de volgende Leerboeken:

Voor den 1ſten Bank van de 1ſte Klaſſe, *de twee dubbele bladen van het Spel- en Leer-*

Leesboekjen voor eerstbeginnenden, uitgegeeven door de Maatschappy: Tot nut van 't Algemeen. 1797.

Voor den 2den Bank, *het overige van het zo evengenoemde Spel- en Leesboekjen voor eerstbeginnenden.*

Voor den 3den Bank, *de Gelderſche Trap der Jeugd*, tot bladz. 71, en *het nieuw vermaaklyk Nederduitsch Spel- en Leesboek, door* J. van Bemmelen.

Voor de eerſte Tafel van de 2de Klaſſe, *de Trap der Jeugd*, en *het Schoolboekjen van Nederlandſche Deugden*, beiden uitgegeeven door de Maatſchappy: Tot nut van 't Algemeen.

Voor de tweede Tafel, de *Geſchiedenis van Joſeph*, in 2 Stukjens, ieder byzonder te gebruiken; — *de Levensſchetſen van Vaderlandſche Mannen en Vrouwen*, beiden uitgegeeven door de Maatſchappy: Tot nut van 't Algemeen.

Voor de 3de Klaſſe, *de Vaderlandſche Hiſtorie*, zo ras die door de Maatſchappy, Tot nut van 't Algemeen, zal uitgegeeven worden, — en de *Verhandeling over Gods beſtaan*, insgelyks uitgegeeven door de Maatſchappy: Tot nut van 't Algemeen.

De Leerlingen van de 2de Tafel der 2de Klaſſe, en die van de 3de Klaſſe, zullen voorts éénmaal ter weeke eene Les van buiten leeren uit een Werkjen, beſtaande in eene verzameling van de meest gebruikelyke Basterdwoorden, ten einde hen aan het verſtaan dier woorden te gewennen.

1797. Voor het afzonderlyk onderwys zullen voor de 3de Klasse, en de 2de Afdeeling der 2de, gebezigd worden, de *Leeslesjens, behoorende by de Verhandeling over het kunstmaatig Leezen*, uitgegeeven door meergemelde Maatschappy, terwyl *de Verhandeling zelve* den Leermeester tot leiddraad kan verstrekken. — Die der overige Klasfen zullen in hunne gewoone Leesboeken leezen, van vooren af beginnende, zonder dat zulks den loop hunner dagelykfche Leeslesfen hindere.

Voor het *Rekenen*, tot zo lang niet beters het licht ziet, het 1ste en 2de Deel van A. VAN LINTZ.

Voor de *Taalkunde*, nog vooreerst: *Schoolοefeningen of Handleiding tot de Nederduitfche Taalkunde, in het Spellen, Leezen en Schryven*, te *Haarlem*, by J. J. BEETS.

Voor het onderwys in de *Bybelfche Gefchiedenis* en den *Godsdienst*, de *Bybelfche Historie vraagen van* A. VAN DEN BERG, en voor den *Godsdienst* en *Zedekunde*: *Godsdienftig onderwys voor Jonge Kinderen*, *by* J. YNTEMA.

Tot het onderwys in de *Aardrykskunde* zullen gebezigd worden: eene *algemeene Waereldkaart*, die van *Europa*, en die van dit *Gemeenebest*; terwyl aan den Leermeester een gefchikt Leerboekjen, tot zyn eigen gebruik, zal worden ter hand gefteld.

Tot oefening in de *Zangkunst* zullen, be-

behalven het onderwys in de algemeene gronden, de leerlingen onderwezen worden in het Zingen van *Geestelyke Liederen*, nader optegeeven; doch zullen hiertoe, by voorraad, en alleen, mogen gebezigd worden de navolgende *Psalmen*, als: *Psalm* 1, 15, 19, 23, 34, 42, 90, 91, 93, 100, 103, 104, 111, 112, 119, 145. 1797.

In den inhoud der hier vóór opgegeevene Leerboeken zullen, echter, zodanige veranderingen en verbeteringen worden gemaakt, als Curatores zullen noodig oordeelen.

ZESDE AFDEELING.

Van de Belooningen en Straffen.

1. Ten einde eenen loflyken nayver onder de Leerlingen te verwekken, en hen hier door tot het betrachten van hunne pligten op te wekken en aantemoedigen, zullen zy, die door hun goed gedrag en vorderingen, boven anderen, uitmunten, eene billyke belooning genieten; terwyl zy, die zich aan wangedrag of luiheid ſchuldig maaken, door alle gepaste middelen, tot hunnen pligt zullen gebragt worden; en, zo onverhoopt alle poogingen vrugtloos mogten zyn, zal hen, als onwaardige Leerlingen, na gedaan onderzoek, door de Commisſie van Beſtuur, het School ontzegd worden.

2. Om hierin geregeld, en met alle mo-

1797. gelyk eonzydigheid, te werk te gaan, zal de Leermeester eene naauwkeurige lyst houden van de Leerlingen, zodanig als *dezelven* in hunne *Klasſen*, *Tafels* of *Banken* geplaatst zyn, of, ingevolge hunner vorderingen, *beboorden* geplaatst te worden. — Op deeze lyst zullen, by ieder Schooltyd, aangetekend moeten worden de naamen der geenen, welken weg gebleven zyn. *Zie* Art. 4. *Afd.* 3.

3. Boven en behalven deeze algemeene, zal de Leermeester *nog drie* afzonderlyke lysten, van de Leerlingen, in elke Klasſe, afzonderlyk doen houden, en wel die voor de 1ſte Klasſe door den tweeden Ondermeester; die voor de 2de en 3de Klasſe door zodanig eenen der Leerlingen, welke, volgens Art. 5, het eerſte aan de 1ſte Tafel van iedere Klasſe is. — *Op deeze lysten zullen* dagelyks aangetekend worden de zodanigen, over wier gedrag en vorderingen de Leermeester voldaan is, zo wel als de geenen, welke zich aan pligtverzuim hebben ſchuldig gemaakt; gelyk mede van het by Art. 5 en 6 van deeze Afdeeling bepaalde.

4. Ten einde van elke week zal de Leermeester zich doen ter hand ſtellen de lysten, in het voorige Art. vermeld, en vervolgens in een daartoe geſchikt Boek (van 't welk hem een model zal worden gegeeven) overdraagen de aantekeningen, welke geduurende die week op de lysten gevonden worden. — Dit boek zal telkens, by het hou-

houden der Examina, aan de Commisſie van Beſtuur ingeleeverd worden. 1797.

5. Om zo veel mogelyk met de grootſte onpartydigheid te werk te gaan, zullen de Leerlingen van de 2de en 3de Klaſſe, eenmaal in iedere week, naamlyk, des Donderdags voormiddags, *om het best ſchryven*, de Schriften voor iedere Tafel *genommerd* worden, en hy, die No. 1. heeft, het eerſte aan zyne Tafel, en zo vervolgens ieder, geduurende die week, op het No. zitten, met hetwelk zyn Schrift is getekend geworden. — Die van de 1ſte Klaſſe zullen, insgelyks, éénmaal in de week, des Vrydags voormiddags, geduurende het 1ſte en 2de uur, onderzocht worden; en hy, die *de meeste letteren geleerd heeft*, of *de meeste woorden het vaaraigst kan ſpellen*, het eerſte zitten aan den Bank, waartoe hy behoort.

6. Deeze naziening en nommering der Schriften, en het onderzoek naar de vorderingen van die der 1ſte Klaſſe, zal door den eerſten Leermeester zelven moeten geſchieden; waarna hy op de lyst der Leerlingen, waarvan Art. 2 en 3 deezer Afdeeling is geſprooken, elks No. zal doen aantekenen.

7. Het zal den Leermeester vryſtaan, om alle drie maanden, indien hy zulks noodig oordeele, de Leerlingen van den Bank of de Tafel, waaraan zy geplaatst zyn, tot eene hoogere te doen overgaan: doch de overgang van de eene Klaſſe tot eene andere

1797. zal alleen by het openlyk Examen plaats hebben.

8. Alle zes maanden, en wel in het begin van de maanden April en October, zal door de Commisie van Beſtuur, in tegenwoordigheid van Curatores, een geregeld Examen geſchieden; by welke gelegenheid aan zes Jongelingen, en aan even zo veele Meisjens, te weeten, aan twee in iedere Klasſe, welke de meeste vorderingen gemaakt, en zich het best van hunnen pligt gekweeten hebben, *Eerepryzen*, tot aanmoediging, zullen worden uitgedeeld. Gemelde Eerepryzen zullen voornaamelyk beſtaan in nuttige *Prentenboeken* voor de laagſte Klasſen, en, voor de overigen, in algemeen *nuttige Boeken*. Dit Examen zal geſchieden op zodanig eene wyze, als nader, door de Commisie van Beſtuur, zal worden bepaald.

9. Der zorge en oplettendheid des Leermeesters worden inzonderheid aanbevolen zodanige Leerlingen, welke, door uitmuntende vorderingen en goed gedrag, geſchikt ſchynen te zyn, om tot den post van Onderwyzer opgeleid te worden. —— Hy zal van de zodanigen, by het houden der Examina, byzondere opgave doen aan de Commisie van Beſtuur; welke zodanige middelen, tot verdere aanmoediging, in het werk zal ſtellen, als zy zal vermeenen te behooren.

10. Een Leerling zich, geduurende zyn verblyf in de Stads Schoolen, pryzenswaardig gedraagen, en genoegzaame vorderingen ge

gemaakt hebbende, om tot het leeren van eenig Ambacht of Handwerk overtegaan, zal aan hem, ten blyke daarvan, *een loflyk getuigſchrift*, door Curatores en de Commisſie van Beſtuur getekend, worden ter hand geſteld; terwyl tevens aan zodanig eenen Leerling, nog daarenboven, zal worden gegeeven een *douceur*, beſtaande in *Geld*, *Kleederen*, of eenig *Gereedſchap*, 't welk tot het Handwerk of Ambacht, waartoe hy zich zoekt bekwaam te maaken, vereischt wordt. 1797.

11. De Leermeesters zullen, voor het overige, alle zodanige middelen van aanmoediging in het werk ſtellen, welken zy, als kundige mannen, overeenkomſtig de geaartheid der Leerlingen, zullen vermeenen te behooren; terwyl het, aan den anderen kant, aan hen volkomen vry gelaaten wordt, om, tegen de kwaadwillige en ongehoorzaame Leerlingen, alle zodanige middelen te bezigen, als zy, in gemoede, tot bereiking van het groot oogmerk, de vorming der Jeugd tot nuttige leden der Maatſchappy, zullen noodig oordeelen: zich hierin, zo veel mogelyk, gedraagende naar de handleiding, vervat in de Prysverhandelingen, *over de beste Theorie van ſtraffen en belooningen in de Schoolen*, —— uitgegeeven door de Maatſchappy, Tot nut van 't Algemeen, —— van dewelke hen een exemplaar zal worden ter hand geſteld.

12. Ten einde den Leerlingen de pligten, welke zy te vervullen hebben, te leeren

1797. ren kennen, zal in elk School een opſtel van algemeene Schoolwetten, op eene geſchikte plaats, opgehangen, en door den eerſten Leermeester, op den eerſten Maandag in elke Maand, voorgeleezen worden. (Zie deeze Schoolwetten, Bylaag Lett. B).

ZEVENDE AFDEELING.

Van de Onderwyzers.

1. Tot het *onderwys in de Stads Schoolen* zyn aangeſteld, *één Leermeester* en *éene Leermeeſteresſe*, en, waar zulks noodig is, nog een *eerſte* en *tweede Ondermeester*.

2. Tot Leermeesters en Leermeeſteresſen, gelyk mede tot Ondermeesters, zullen geene andere perſoonen worden aangeſteld, dan de zodanigen, *in dewelken*, zo veel mogelyk, de volgende vereischten gevonden worden:

a. Dat zy de kundigheden bezitten, overeenkomſtig het geene tot het onderwys in de Stads Schoolen, ingevolge deezer Schoolorde, vereischt wordt.

b. Dat zy belydenis doen van de Leere van een der Christelyke Kerkgenootſchappen.

c. Dat zy begaafd zyn met een gezond, natuurlyk verſtand.

d. Dat zy eene door oefening verkregene Mensch- of liever Kinder-kennis bezitten.

e. Dat zy hun onderwys, door het invlegten van nuttige en leerzaame zaaken, weeten te veraangenaamen.

f. Dat

f. Dat zy hun onderwys, zo veel mogelyk, overeenkomstig de vatbaarheid van elk hunner Leerlingen weeten inrichten. 1797.

g. Dat hun zedelyk gedrag onberispelyk zy.

3. De wyze van aanstelling van den Leermeester en de Leermeesteresse, als mede die van den eersten Ondermeester, zal geschieden, zo als zulks by Art. 13 van de Instructie voor de Commissie van Bestuur is bepaald. — Doch de aanstelling van den tweeden Ondermeester zal, op voordragt van den Leermeester, door de Commissie van Bestuur geschieden.

4. Tot eersten Leermeester en Leermeesteresse zullen, by voorkeur, aangesteld worden de zulken, die aan elkander gehuwd zyn, — en, zo wanneer tot eersten Leermeester verkozen wordt een ongehuwd persoon, zal hy verpligt zyn, ten zynen kosten, eene geschikte Leermeesteresse aanteneemen, na alvoorens dezelve aan Curatores en aan de Commissie van Bestuur voorgedraagen, en hunne goedkeuring bekomen te hebben. Hetwelk, insgelyks, zal plaats hebben, indien, de aangestelde eerste Leermeester gehuwd zynde, de Meesteresse is komen te overlyden, of zy geene geschiktheid of bekwaamheid hadde, om den post van Leermeesteresse te vervullen.

5. De eerste Leermeester en Leermeesteresse, te samen gehuwd zynde, zullen genieten *vrye inwooning* in het Schoolhuis, benevens *vuur* en *licht*, en daarenboven een

1797. jaarlyks tractement van *f* 900: ——, zonder eenige andere Emolumenten, van hetwelk hen alle drie maanden het ¼ gedeelte *zal worden* betaald; al hetwelk ook de Leermeester zal genieten, indien hy ongehuwd mogt zyn. Zo wanneer het gebeure, dat de Leermeester, gehuwd zynde, komt te overlyden, zal deszelfs Weduwe *trekken* een jaarlyks *Weduwen-Tractement* van *f* 250: —— hetwelk *zy zal genieten* zo lang zy Weduw *blyft*, of op eene andere betere wyze zal verzorgd zyn.

6. Aan den eerſten Leermeester, in ieder *School*, blyft aanbevolen de zorg over de geregelde uitvoering van al het geene by deeze Schoolorde is bepaald geworden.

Hy zal de verdeeling van het onderwys tusſchen hem en de *Ondermeesters ſchikken, zo als hy, ter bevordering* van het meeste nut, zal dienſtig oordeelen.

Hy zal gehouden zyn, om alle zodanige ſchikkingen, als door de Commisſie van Beſtuur zullen noodig geoordeeld worden, uitevoeren en te doen uitvoeren; waarom dan ook de Ondermeesters verpligt zullen zyn, zyne bevelen, voor zo veel het onderwys aangaat, ſtiptelyk naar te komen. Hy zal, geduurende den Schooltyd, aan niemand, buiten het School, eenig afzonderlyk onderwys mogen geeven. Hy zal zich voorts, in alle opzichten, als een braaf man gedraagen.

De Leermeesteresſe zal zich alleen hebben te bemoeien met het onderwyzen *der Meis-*

jens

jens in het Breien, of andere Handwerken; hierin nakomende de ſchikkingen, welke door de Commisſie van Beſtuur, ten dien einde, zyn vastgeſteld geworden. Zy zal zich, wat den tyd van het geeven van dit onderwys aanbelangt, moeten gedraagen, zo als zulks, overeenkomſtig de orde van onderwys, door den Leermeester gevoeglykst geoordeeld wordt. 1797.

7. De eerſte Leermeester zal eene naauwkeurige aantekening houden van de Leerlingen, derzelver naam, ouderdom, woonplaatſen, den naam hunner Ouderen, benevens den tyd, waarop dezelven in het School gekomen zyn; alsmede van den tyd, wanneer dezelven, met kennis en goedvinden van de Commisſie van Beſtuur, het School weder verlaaten hebben.

8. Hy zal alle 14 dagen in perſoon verſchynen voor de Vergadering van de Commisſie van Beſtuur, op plaats en tyd, aan hem te bepaalen; en aldaar, mondeling, verſlag doen, zo in het algemeen van het gedrag en de vorderingen zyner Leerlingen, als van al hetgeen by Art. 5 en 11 van de 1ſte Afd. —— Art. 4 van de 3de Afd. —— Art 2, 3 en 4 van de 6de Afd. is bepaald.

9. De eerſte Ondermeesters zullen genieten een vast jaarlyks Tractement van *f* 400: —— zonder eenige verdere emolumenten; van het welk hen alle 3 Maanden het vierde gedeelte zal worden betaald. Zy zullen gehouden zyn, ten minſten één half

uur

1797. uur vóór den aanvang van ieder Schooltyd, zich in het School te laaten vinden, en niet dan één half uur na het eindigen mogen vertrekken. — Zy zullen den eerſten Leermeester behulpzaam moeten zyn in de uitvoering van al het geen in het Reglement, betreklyk het onderwys, is bepaald geworden, of door den Leermeester, ter bevordering van orde, en het nut der Leerlingen, zal nuttig worden geoordeeld; waarom zy dan ook ſtiptelyk de bevelen van den Leermeester zullen hebben optevolgen: en ingevalle zy zich door denzelven mogten benadeeld of verongelykt oordeelen, zich hier over by de Commisſie van Beſtuur kunnen beklaagen.

10. De tweede Ondermeesters zullen genieten een jaarlyks douceur van *f* 100: — en zich in alles moeten gedraagen, zo als, betreklyk den eerſten Ondermeester, is bepaald geworden.

11. De Leermeester, Meesteresſe en Ondermeesters zullen zich wel hebben te wachten, om van de Leerlingen, of hunne Ouderen, eenige geſchenken of belooningen te vorderen, of te ontvangen, onder welk voorwendſel of benaaming zulks ook zoude mogen zyn; gelyk zy mede geene *ſnoeperyen* aan de Kinderen zullen mogen verkoopen, of toelaaten dat dezelven onder den Schooltyd gebruikt worden.

12. Ten einde, zo veel mogelyk, geſchikte voorwerpen aan te kweeken en aan te moedigen, zal de Leermeester eene byzon-

dere

dere aandacht vestigen op zodanigen zyner Leerlingen, in dewelken hy eenen goeden aanleg tot den post van Onderwyzer beſpeurt; en hy zal van dezelven behoorlyk melding maaken in zyn Maandlyksch verſlag aan de Commisſie van Beſtuur. De Commisſie van Beſtuur zal deeze Leerlingen examineeren, en, naar bevind, derzelver Ouderen ernſtig aanmaanen, om hun naarſtig ter School te doen gaan; met toezegging aan die Ouderen, dat, zo ras hunne Kinderen den ouderdom van 14 jaaren zullen bereikt hebben, zy een maandlyksch douceur zullen genieten, overtreffende het Geld, dat zy met eenig Handwerk, Ambacht of Neering zouden kunnen verdienen, en zulks tot tyd en wyle, dat zy als derde Ondermeester in eene der Stads Schoolen, of elders, zullen geplaatst zyn. 1797.

13. Van deeze aankweekelingen zal de Leermeester het noodig gebruik mogen maaken, in al het geene het onderwys betreft; en zy, zo wel als die, welken reeds den post van derden Ondermeester bekleeden, zullen, indien zy zich zulks door hun goed gedrag waardig maaken, eene billyke aanſpraak hebben op de aanbeveling van Curatores, en de Commisſie van Beſtuur; welken zich ook verbinden, om, het zy door Brieven van voorſchryving, het zy door andere gepaste middelen, die Jongelingen behulpzaam te zyn in het bekomen van zodanige voordeelige plaatſen, het zy dan tot Ondermeester, het zy dan tot Leermeester zelven, als zich in dit

1797. dit Gemeenebest mogten opdoen, en naar dewelken zy zouden verkiezen te ſtaan.

Curatores der Nederduitſche Schoolen binnen deeze Stad behouden aan zich het recht, om ten allen tyde, wanneer zy zulks voor het algemeen belang zullen noodig oordeelen, dit Reglement te veranderen, te verbeteren of te vermeerderen.

Geärresteerd in de buitengewoone Vergadering van *Curatores*, gehouden den 22ſten January 1798. het vierde Jaar der Bataafſche Vryheid, na alvoorens ingenomen te hebben de aanmerkingen van de *Commisſie van Beſtuur*.

F. HOVIUS, *Preſident.*
C. WERTZ, *Secretaris.*

Geäpprobeerd en geärresteerd, by *den Raad der Gemeente* van Amſterdam, den 7den February 1798. het vierde Jaar der Bataafſche Vryheid.

Ter ordonnantie van den Raad voornoemd.

F. J PELLETIER,
Secretaris.

GE-

Bylaag Lt. A. 1797.

GEBEDEN
VOOR DE
SCHOOLEN.

VOOR DEN MORGEN SCHOOLTYD.

1. *By den aanvang van het School.*

Liefderyke God! u behoort de dankzegging voor de goedertierene beſcherming, ons verleend in den voorgaanden nacht, alsmede voor de menigvuldige weldaaden, welke met de vernieuwing van elken dag voor ons telkens nieuw zyn.

Gy hebt ons verſtand gegeeven boven de overige ſchepſelen des aardryks. Gy wilt, dat wy van dit zo uitneemend geſchenk een goed gebruik maaken. Met dat oogmerk zyn wy ter deezer plaatſe byéengekomen.

Wek dan onze begeerte op naar meerdere kennis, opdat wy ons deeze gelegenheid ten nutte maaken, opmerkzaam zyn op dit onderwys, en ons gewillig onderwerpen aan de goede bevelen en getrouwe vermaaningen van onze leidslieden; opdat wy verſtandige en braave menſchen worden, welken Gy, naar uwe goedertierenheden, niet zult verlaaten. — Schenk daartoe uwen byſtand. Amen.

2. *By het eindigen van het School.*

Ontvang, ô liefderyke Hemelſche Vader! de

1797. de eenvouwige, doch welmeenende dankbetuigingen van ons, uwe Kinderen. Inzonderheid moeten wy U danken *voor* de goede opleidingen, die wy genieten van *onze* Ouders en Leeraars, welken Gy over ons gesteld hebt. Door hen te eerbiedigen en te gehoorzaamen, betoonen wy ook tevens U onzen eerbied en gehoorzaamheid.

Geef, ô *God! dat wy, die thans gereed staan, om tot onze huizen te rug te keeren,* in alle onze bedryven steeds gedenken aan de goede vermaaningen, *welken* wy gehoord hebben; *niet alleen in het byzyn, maar ook* in de afweezigheid van onze Ouders en Leermeesters, ons betaamelyk gedraagen; alle kwaade gezelschappen zorgvuldig myden, en alzo handelen, als het gehoorzaame Kinderen en braave Leerlingen past.

Bewaar ons, ô *goede God! voor de besmettingen der ondeugd,* waaraan onze nog tedere gemoederen zo zeer zyn blootgesteld. Doe ons vroeg opmerkzaam zyn op het verleidelyke en bedriegelyke der zonde. Vergeef ons genadiglyk, ô barmhartige Vader! op een ernstig berouw, onze overtreedingen en verzuimenissen, op dat wy van uwe gunst niet mogen verstoken zyn. Amen.

VOOR DEN NAMIDDAGS SCHOOLTYD.

3. *By den aanvang van het School.*

Uw naam zy gedankt, ô Heere! dat wy, na ons met spyze verkwikt te hebben, op bevel onzer Ouderen en Leermeesteren, hier we-

wederom mogen byéén vergaderen, ter aan- 1797.
kweeking onzer verſtandelyke vermogens. Hoe veel doet Gy, ô goede God, en de braave menſchen, ten onzen beste! Het zou ſtrafwaardige ondankbaarheid in ons zyn, zo wy deeze middelen zouden durven verwaarloozen. Daarom betaamt het ons, dat wy daartoe alle vlyt en naarſtigheid aanwenden, alle luiheid haaten, onze Onderwyzers gehoorzaam zyn; op dat wy niet altyd Kinderen blyven in 't verſtand, maar, met het toeneemen onzer jaaren, in wysheid en deugd mogen opwaſſen. Weetende dat wy zonder U niets vermogen, bidden wy U, om uwen genadigen byſtand in alle onze goede voorneemens, en om uwen gunſtryken zegen over deeze verrichtingen; op dat alles ſtrekke ter verheerlyking van uwen grooten naam en ten onzen nutte. Amen.

4. *By het eindigen van het School.*

Hartelyke dankzeggingen worden U toegebragt, ô liefderyk Opperwezen! voor al het goede, 't geen wy zo mildelyk van uwe Vaderlyke hand ontfangen. In 't byzonder looven wy thans uwe Goedheid, ons verleend, dat wy hier ongeſtoord hebben mogen byéén zyn. Och! dat onze jeugdige harten reeds beſeffen, en wy in onze meer gevorderde jaaren nog meer beſeffen, het onwaardeerbaare voorrecht, van, aldus, onderwezen en opgeleid te mogen worden! Daar wy U, den opperſten Weldoener,

1797. daar voor looven, hoopen wy ook ſteeds te gedenken aan hen, die door liefdegaaven, of weldaadigen arbeid, werkzaam zyn *ten beſte* van deeze heilzaame Inſtellingen. ——— Schenk ons die genade, dat wy nu aanvangelyk, en vooral in onzen volgenden leeftyd, mogen toonen, dat deeze poogingen, om ons tot *goede menſchen* opteleiden, aan ons niet *vrugteloos* zyn beſteed. Verleen *ons daartoe* de noodige kracht, op *dat wy* van het pad der deugd niet afwyken, maar by U en *de menſchen in gunſte mogen* opwaſſen. *Amen.*

VOOR DEN AVOND-SCHOOLTYD.

5. *By den aanvang van het School.*

Ontſlagen *van onzen dagelykſchen* arbeid, moeten wy ons dankbaar verheugen, ô Heere! dat wy in dit avonduur wederom gelegenheid hebben, om verder onderweezen te worden in de kennis van die zaaken, welke ons verſtand kunnen beſchaaven, en ons hart verëdelen. Wy danken U, ô Vader des menſchelyken geſlachts! dat Gy de harten van weldaadige menſchen hebt willen beweegen tot het oprichten van *nuttige* Kweekſchoolen. Geef, ô goede God! dat wy het weldaadige daarvan ſteeds leevendig mogen beſeffen, en dit beſef ons aldus aanſpoore, om alle vlyt en naarſtigheid aantewenden op al het geen ons, van onze Onderwyzers, wordt voorgedraagen; *op dat* ook

ook deeze den arbeid, welken zy aan ons 1797.
besteeden, mogen beloond zien, en wy ons de achting van hen, die over ons gesteld zyn, en vooral de gunst van U, ô liefderyke Vader! niet onwaardig maaken. Zegen, ten dien einde, deeze verrichtingen, op dat zy strekken ter uwer heerlykheid, en tot ons waarachtig heil. Amen.

6. *By het eindigen van het School.*

Aanbiddenswaardig Opperweezen! Schepper en Onderhouder van al wat leeft en bestaat! U wenschen wy steeds te vereeren als onzen Opperheer, van wien wy geheelyk afhangen, als onzen Weldoener, die ons leeven en weldaadigheid geschonken hebt; die ons deezen dag zo goedertieren bewaard, tegen gevaaren beveiligd hebt. Wy hebben onzen arbeid met gezondheid en vrolykheid mogen verrichten; kleeding en voedzel hebben wy mogen ontvangen. Wy hebben dit avonduur mogen onderwezen worden in nuttige kundigheden. Wat zullen wy U, ô God! vergelden voor zo veel heils! Laat de erkentenis van onze dankbaare harten U welgevallig zyn, als het eenigste, dat wy U, den Algenoegzaamen, kunnen toebrengen. 't Geen wy deezen dag gedaan hebben, 't geen niet goed is, vergeef het ons genadiglyk, op de betuiging van ons hartelyk leedweezen, en laat het steeds ons voorneemen zyn, om met ernst daar naar te streeven, dat wy

1797. welbehaagelyk leeven voor U, den heiligen God. Neem ons, en alle menſchen, in uwe vaderlyke hoede, en uwe algoede Voorzienigheid; beſcherm ons in den aanſtaanden nacht; opdat wy, met vernieuwde krachten ontwaakende, den geſtaakten arbeid des daags, met vrolyke harten, wederom mogen opvatten. Amen.

7. *Vóór het houden van het Godsdienſtig Onderwys.*

Hoe gering ook nog onze Kinderlyke bevattingen zyn, zo draagen wy reeds kennis van U, ô Heere! den Schepper aller dingen. Maak ons begeerig, om daarvan door onze Onderwyzers nadere onderrichting te ontvangen, opdat wy ons verheugen mogen in de gepaste aanleidingen, welken ons daartoe gegeeven worden. Geef, dat wy ook daarvan een goed gebruik maaken, door aandachtig te letten op al het geen zal voorgedraagen worden; opdat wy aldus U, onzen Schepper, leeren kennen in de dagen onzer Jeugd, en wy, jong zynde, kennis mogen verkrygen van onzen pligt; ten einde wy, oud geworden, daarvan niet afwyken. Amen.

8. *Na het houden van het Godsdienſtig Onderwys.*

Daar al het geſchapene ons toeroept, *'er is een God*; hoe zouden onze Kinderlyke tongen

gen zwygen, om U, den Schepper aller dingen, eerbiedig te looven! Wy danken U, dat gy U zo gunſtig aan ons hebt gelieven bekend te maaken door de ſchepping en onderhouding aller dingen, in het byzonder door de genaderyke Openbaaring van onzen Heer en Zaligmaaker Jesus Christus, opdat wy door hem het eeuwige leeven zouden deelachtig worden. ô! Mogten wy yverig ſtreeven, om zyne geboden te onderhouden, opdat die kennis niet alleen ons verſtand verlichte, maar ook ons hart verbetere! 1797.

Voor alle de onderwyzingen en opwekkingen, welke wy in dit uur daartoe ontvangen hebben, offeren wy U onze nederige dankbetuigingen op. Mogt het beſef, 't welk deeze vermaaningen op onze harten gemaakt hebben, diep in onze gemoederen blyven ingeprent! Beſtuur, aldus, onze gangen, dat wy U vroeg mogen zoeken, en niet bezwyken in het goede, maar, volſtandig gebleven, namaals deel mogen verkrygen aan de eeuwige Heerlykheid, waartoe Gy ons door Christus geroepen hebt. U, ô Vader! zy benevens uwen Zoon, onzen Heer, toegebragt lof en dankzegging, nu en eeuwig! Amen.

1797. *Bylaag Lit.* B.

SCHOOL-WETTEN

VOOR DE NEDERDUITSCHE

STADS ARMENSCHOOLEN,

BINNEN AMSTERDAM.

Curatores der Nederduitſche Schoolen binnen Amſterdam, in aanmerking neemende, dat het aan *ieder braaf Leerling, welke op dit School* onderwys geniet, aangenaam moet zyn te weeten, hoedanig hy zich te gedraagen, en welke pligten hy, als een goed Leerling, te vervullen hebbe, om de liefde zyner Leermeesteren te verdienen, zyn eigen geluk te bevorderen, en zich, met den tyd, den eernaam van goed Burger, van nuttig Lid der Maatſchappy, waardig te maaken: hebben, met overleg van de *Commiſſie van Beſtuur over de Nederduitſche Stads Armen Schoolen*, de onderſtaande School-Wetten vastgeſteld; welke wetten zy elken Leerling aanbeveelen en aanmaanen, ſtiptelyk en getrouwelyk na te komen: kunnende ieder Leerling verzekerd zyn, dat zyne getrouwe nakoming niet onbeloond zal blyven; doch dat integendeel hy, welke zich aan moedwillige nalaatigheid deezer wetten ſchuldig maakt, naar verdiensten geſtraft, ja, dat hem, als een onwaardig Leerling, het

het onderwys in de Stads Armen-Schoolen 1797.
ontzegd zal worden.

1. Elk Leerling zal gehouden zyn, zyne Meesters alle blyken van achting te bewyzen, en hunne bevelen ſtiptelyk, en zonder eenige tegenkantingen, te gehoorzaamen.

2. Ieder Leerling zal zorg draagen, dat hy behoorlyk gewaſſchen en gereinigd, en, zo zindelyk moogelyk, ter Schoole kome.

3. De Leerlingen zullen, naar het School gaande, of daar uit komende, zich op ſtraat niet mogen ophouden met ſpeelen, veel minder eenig woest geſchreeuw of andere ongeregeldheden bedryven; maar zich altyd ordentelyk, en jegens een ieder vriendlyk en beleefd moeten gedraagen.

4. De gezamenlyke Leerlingen zullen elkander alle liefde, inſchiklykheid en dienſtvaardigheid bewyzen, en derhalven alle krakeelen, ſchelden of ſlaan, zorgvuldig vermyden, gedenkende de gouden ſpreuken:

Doe aan een' ander al het geene gy wenscht van hem te ontfangen.

Doe nimmer aan een' ander, het geen gy niet wildet dat men aan u deed.

5. Boven al zal een ieder, zo in als buiten 't School, zich allerzorgvuldigſt hebben te onthouden, van het misbruiken van Gods naam, alle vloeken en onbetaamlyke uitdrukkingen; overweegende, *dat het vloeken en zweeren eene der grootſte misdaaden is, en*

1797. *dat God niet ongeſtraft zal laaten, die zynen naam misbruikt.*

6. Ieder Leerling zal zorgen, om op den bepaalden tyd in het School te zyn, en zich nimmer aan het ſchandelyk misdryf ſchuldig te maaken, om, zonder voorkennis van zyne Ouderen, den Schooltyd te verzuimen.

7. Ieder Leerling zal, zo dra hy in 't School gekomen is, zich terſtond naar zyne plaats begeeven, en zich daar ſtil en ordentelyk gedraagen; zullende niemand van zyne plaats mogen gaan, dan om gewigtige redenen.

8. Geduurende den Schooltyd, zal elk Leerling met yver en vlyt, doch ſtil, en zonder overluid te leeren, zyn werk verrichten; ſteeds oplettend zynde op de Leſſen, welke hem door zyne Meesters gegeeven worden.

9. Onder het doen der gebeden, by den aanvang en het eindigen van den Schooltyd, zullen allen de Leerlingen opſtaan, en zich eerbiedig gedraagen; gedenkende dat zy tot GOD hunnen Schepper en Weldoener ſpreeken.

10. De Leermeesters zullen deeze School-Wetten ſtiptelyk doen uitvoeren, en ten dien einde alle zodanige middelen in het werk ſtellen, als zy, tot handhaving der goede orde, en tot bevordering van het welzyn hunner Leerlingen, zullen nodig oordeelen.

Al-

Aldus vastgesteld door *Curatores* voornoemd, den 16 February 1798. 1797.
Het vierde Jaar der Bataafsche Vryheid.

T. HOVIUS, *Præsident.*
C. WERTZ, *Secretaris.*

Instructie voor den Waterschout.

Veel is 'er gelegen, in eene Stad als de onze, aan een naauwkeurig toezigt op alles, 't geen tot de Scheepvaart eenige betrekking heeft, voor zo veel aangaat het bewind over het Bootsvolk, geduurende deszelfs vertoeven alhier, en het weeren of voorkomen van ongeregeldheden van allerleien aart, aan welke het zig zou kunnen schuldig maaken. Van zeer veel gewigts, derhalven, was het, dat de Amptenaar, tot dat alles gelastigd, aan bepaalde voorschriften werdt verbonden, noodig of dienstig om hem zynen post ten meesten oirbaar te doen waarneemen. Dit begreep de Raad, en deedt, daarom, eene Instructie vervaardigen, meer bepaald en uitvoeriger, dan die thans voorhanden was, naar welke hy, voortaan, zig zou hebben te gedraagen. De vaststelling daar van geschiedde in de Maand November deezes jaars, en was dezelve van den volgenden inhoud.

VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP.

CONCEPT-INSTRUCTIE voor den Waterschout.

De Waterschout wordt aangesteld op een tractement van vyf honderd Guldens in het jaar, te betalen alle half jaaren de gerechte

1797. helft, of twee honderd en vyftig Guldens, ter Theſaurie ordinaris dezer Stad Amſterdam; en zal hy wyders de volgende *Articulen* moeten in acht neemen en obſerveeren.

1. De Waterſchout zal gehouden zyn, den Raad, het Committé van Koophandel en Zeevaart, den Procureur der Gemeente, en het Committé van *Juſtitie in der tyd*, gehoorzaam te zyn, en met alle naarſtig- en getrouwheid agtervolgen het geen hem (betreffende zynen post) zal worden bevolen.

2. Zal hy, *langs den waterkant van het Y*, allen moedwil, vechteryen, mestrekkingen en andere ongeregeldheden, welke aldaar, of daar omtrent, *en wel byzonder op de Schepen*, mogten gepleegd worden (zo veel mogelyk) helpen weeren.

3. Hy zal, *zo veel mogelyk, zorg draagen, dat de dieveryen van* Zeilen, Touwen, Ankers, of andere Gereedſchappen en Koopmans-goederen, geweerd, en de dieven daarvan in apprehenſie genomen worden.

4. Ook zal hy verpligt zyn, alle andere dieven, huisbreekers, doodſlagers, of andere delinquanten, welken hy, op heeter daad, mogt betrappen, mede in hegtenis te brengen, en van alle apprehenſien terſtond *kennis* geeven aan den Procureur der Gemeente.

5. Hy zal verder gehouden zyn, zodanige apprehenſien en bekeuringen te doen, als aan den Waterſchout, by Keure dezer Stede, reeds zyn aanbevoolen, of die hem, by ver-

volg

volg van tyd, het zy by Keuren, het zy by mondelinge order, zullen aanbevoolen worden, en gehouden zyn in het byzonder acht te geeven op het ſcheepsvolk van vreemde Natien, de deſerteurs apprehendeeren, en in handen van de Juſtitie leveren. 1797.

6. En op dat aan de intentie van het geen voorſchreeven is, des te beter zal kunnen worden voldaan, zal hy, ten zynen koſten, ſteeds een ſchuitje moeten houden, om op het Y, ten dien einde, te kunnen worden gebruikt.

7. Hy zal *zeven* Dienaars, van Steden wege, onder zich hebben, en die hem verder van Steden wege nog zullen toegevoegd worden; over alle welke Dienaars hy goede toevoorzicht en regime zal houden; zonder eenig genot te hebben van iemand, wie het ook zoude mogen zyn, ter zaake van oogluiking, wegens eenige misdaaden of overtreedingen van eenige Placaaten of Keuren.

8. Hy zal, met alle naarſtigheid, voorzichtigheid en beſcheidenheid, in het waarneemen van zyn Ampt, zig gedraagen en alle confeſſien en andere zaaken, zyn officie aangaande, die hem vertrouwd worden, ſecreet houden, en verder doen en verrichten, al het geen een goed en getrouw Waterſchout ſchuldig is te doen.

9. Hy zal gehouden zyn (of een der Dienaars, hem van Steden wege toegevoegd) by de monſtering van het Scheepsvolk in perſoon te aſſiſteeren, en by die ge-

1797. gelegenheden ook, in alle gevallen, geene andere monſterrollen mogen gebruiken, dan die by de Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Amſterdam, in der tyd, zyn vastgeſteld, en door den Secretaris van het Committé van Koophandel en Zeevaart genommereerd en behoorlyk ondertekend zyn, en zorg draagen, dat de Keuren, op het monſteren gemaakt, exact worden nagekomen. Hy zal voor het monſteren van den Schipper, ten zynen reëele profyte, mogen ontfangen zes ſtuivers per man, zo Officieren als Matroozen; en voor de Zegels en het ſchryven der Monſterrollen van een Schip, volgens de Keure van 28 January 1752, onder de 20 man, 48 ſtuivers; boven de 20 tot 30 man, 66 ſtuivers; boven de 30 man, 84 ſtuivers; zonder iets meerder daarvoor te mogen vorderen of ontvangen, onder welk prætext het ook zoude mogen zyn, dan alleen in cas van vreemde Vlaggen, die hier alleen, volgens Keure, op bekomen permiſſie, zo veel vreemde Manſchappen zullen mogen huuren, als zy hier ter Stede afgedankt hebben, en anders niet; in welk geval gemelde vreemde Schippers, deze Monſterrollen willende gebruiken, voor ieder van dezelven, met de Zegels en het ſchryven, twaalf ſtuivers meerder, en voor ieder man het dubbeld, en dus twaalf ſtuivers, zullen moeten betalen, zonder meer.

Van alle welke monſteringen, hoe genoemd, hy verpligt zal zyn, pertinente aantekening te houden, en dezelven, op het

het Zeerecht, in goede orde, te doen be- 1797.
waaren.

10. Ook zal hy, volgens Keure van Ao. 1721, of een zyner Dienaars, preſent moeten zyn by alle publieke opveilingen van Schepen, Scheepsportien en Gereedſchappen van dien, en daarvoor genieten, als van ouds, van een Schip drie guldens; van een Scheepsportie twaalf ſtuivers; van ieder nommer Scheepsgereedſchap twaalf ſtuivers, en van een Vleet, of Walvischvangers Gereedſchap, dertig ſtuivers; en dat, in allen gevalle, het zy dezelven verkogt of opgehouden worden; doch daarentegen blyven de Dienaars, by zodanig eene veiling adſiſteerende, ten zynen lasten.

11. Dat hy, in plaats van de ontfangst der gemonſterde manſchappen, van welke hy gewoon en verpligt was twee derden aan den Secretaris van Zeezaaken uittekeeren, voortaan, tot een recognitie, aan Stads Kas zal moeten betalen 50 ſtuivers per ieder Schip, zonder onderſcheid van grootte of manſchappen, welk door hem, of een zyner Dienaaren, zal gemonſterd zyn; en welke penningen hy aan het Committé van Koophandel en Zeevaart, alle maanden, zal moeten verantwoorden, en de penningen ter hand ſtellen; zo mede zal hy ook het Armengeld, geſteld by Keure van 29 Jan. 1754, alsmede voor de Gasthuis - Briefjens (by hem ontfangen) alle maanden moeten verantwoorden, en ter hand ſtellen aan den Secretaris van Zee-

zaa-

1797. zaaken, ... waaromtrent hy zal moeten ſtellen twee ſuffiſante Borgen, ter ſomma van . . . . . ten genoegen van den Raad der Gemeente.

12. Zal de Raad der Gemeente, in der tyd, in deze Inſtructie zodanige veranderingen maaken, als in 't vervolg, ten dienſte van de Juſtitie en Navigatie, bevonden zullen worden te behooren.

Commiſſie van Geneeskundig toevoorzigt.

Geduurende den loop deezes jaars, en al langer, hadden eenige kundige Mannen, door den Raad der Gemeente, daar toe benoemd en gelast, hunne gedagten laaten gaan, over eene betere inrichting, ten aanzien van het toedienen van hulp en geneezinge aan lydende Stedelingen, die met ziekten of wonden bezogt waren, dan, naar het oordeel van zommigen, tot heden toe ſtand greepen. Als een dienſtig middel, ten dien oogmerke, vondt men, onder anderen, geraaden, het daarſtellen van een algemeen toezigt, en het opdraagen aan hetzelve van de onderſcheidene posten, welke, dus lang, onder verſcheidene genootſchappen verdeeld geweest waren. Uit de veelvuldige werkzaamheden der Gelastigden werdt, ten langen laatſten, geboren, een Ontwerp van een *Committé van Gezondheid*, of *Commiſſie van Geneeskundig toevoorzigt*, voor deeze Stad. Na ryp overleg bekragtigde de Raad dit Ontwerp, in de maand November deezes jaars. Een uitvoerig verſlag van alle de Stukken, door de Gelastigden, van tyd tot tyd, in 't licht gegeeven, *gedoogt ons* be-

beſtek niet. Duidelyk genoeg zal de natuur en de bedoeling der nieuwe inrichtinge blyken uit de volgende artikelen, als bevattende de hoofdbyzonderheden, die, vervolgens, door Beſtuurders en Leden, zouden worden in agt genomen. De eerſte Afdeeling van het Plan bevat de volgende Artikelen. 1797.

I. 'Er zal een *Committé van Gezondheid*, of *Commisſie van Geneeskundig toevoorzicht*, voor deeze Stad en derzelver Jurisdictie, worden aangeſteld.

II. Het Committé van Gezondheid zal ſamengeſteld worden, uit . . . *Medicinæ Doctoren*, uit . . . Chirurgyns en Vroedmeesters, uit . . . . Apothecars, en uit . . . . Lieden, die, welke ook voor het overige hun beroep zy, in de Theorie en in de Practyk der Natuur- en der Schei-kunde, byzonderlyk bedreeven zyn.

III. Alle de Perſoonen, welken dit Committé, zullen uitmaaken, zullen door den Raad worden benoemd en aangeſteld, maar het Committé ééns in werking zynde, zullen 'er geene nieuwe Leden, om anderen te vervangen, die door den dood, of anderzins, komen te ontvallen, door den Raad aangeſteld worden, dan uit een drietal, door het Committé aan den Raad aantebieden.

IV. 'Er zal, na de eerſte aanſtelling, geene vermeerdering of vermindering van Leden plaats hebben, dan op Voorſtel van het Committé.

V. Het

1797. V. Het Committé van Gezondheid zal, van het oogenblik af dat het in werking is, het tegenwoordig *Collegium Medicum*, het *Collegium Chirurgicum*, het *Collegium ad res obſtetricias* (als welke nu en voortaan zullen gehouden worden, te ſamen in één éénig Collegie, het *Committé van Gezondheid* naamentlyk, verëenigd te zyn,) vervangen; en gevolglyk zal voortaan alles, wat in voorige Keuren van die verſchillende Collegiën, gezamentlyk of afzonderlyk, gezegd wordt, voor zo verre die Keuren nog van *applicatie* mogten zyn, en niet, het zy geheel, het zy ten deele, door dit Plan, uitdrukkelyk, of by conſequentie, komen te vervallen, van het Committé van Gezondheid verſtaan moeten worden.

VI. Ook zullen die Penningen, welken Jaarlyks, of anderzins, het zy door Doctoren, het zy door Chirurgyns, Vroedmeesters, Vroedvrouwen en derzelver Leerlingen, (aan het *Collegium Medicum*, *Collegium Chirurgicum*, of aan het *Collegium ad res obſtetricias*, en het zy door *Inſpectores Collegii Medici*, het zy door de Overlieden van het Chirurgyns Gilde geïnd worden,) van nu voortaan, aan het Committé van Gezondheid betaald, door hetzelve ingezameld worden, en onder deszelfs beheering ſtaan.

VII. Met dien verſtande, echter, dat de beheering, in het voorgaand Artikel gemeld, niet zal gaan over het *Weduwen Fonds*,

Fonds, door de gezamentlyke Chirurgyns byëengebragt, de Obligatiën aan dat Fonds toebehoorende, of het uitkeeren van Gelden, aan Weduwen en Zieken; neen, maar zal dat Fonds, met al het geene tot hetzelve behoort, als zynde de byzondere eigendom van de gezamentlyke Chirurgyns, nu, of in den tyd, in deeze Stad practiseerende, gelyk mede de contributie van tien Guldens, Jaarlyks, door ieder Chirurgyn te betalen, blyven onder de beheering van *Administrateurs* van het *Chirurgyns Weduwen Fonds*, en derzelver successeuren, in den tyd, uit het midden der gezamentlyke Chirurgyns, op dezelfde wyze, als nu voor Overlieden plaats heeft, te verkiezen en te benoemen; gelyk 'er mede schikkingen zullen gemaakt worden, waardoor het gemelde Fonds, Jaarlyks, zo veele inkomsten zal genieten, (de renten der reeds genoemde Obligatiën, en de Jaarlykſche Contributie, van tien Guldens, 'er onder begreepen,) als door het gemelde Gild, de laatste tien Jaaren, door één gerekend, Jaarlyks, aan Weduwen- en Zieken-gelden is uitgekeerd geworden: alles volgens een daartoe te beraamen Plan, onder goedkeuring en bevestiging van den Raad. 1797

VIII. Insgelyks zal het Committé van Gezondheid, Jaarlyks, die Penningen betalen, welken tot nu toe, door het *Collegium Medicum*, of het *Collegium Chirurgicum*, opgebragt werden, voor de Tractementen van den Professor in de Anatomie, van den Pro-

1797. fesfor in de Botanie, gelyk mede voor den *Hortus Medicus*, of andere voorwerpen, hoe ook genoemd, uitgezonderd alléén die, waarvan in het voorgaand Artikel geſproken *is*; waarop, gelyk mede omtrent de kosten van het Committé, en de Fondſen daartoe noodig, behoorlyke ſchikkingen zullen worden gemaakt; alle welke Reglementen van dezelfde kragt zullen zyn, als of zy hierin woordelyk waren geinſereerd.

IX. Het Committé zal Jaarlyks, van de ontfangene en uitgegeevene Penningen, behoorlyke en ſpecifique Rekening doen aan den Raad, of aan eene Commisſie, uit deszelfs midden daartoe te benoemen.

X. Het Committé van Gezondheid zal, niet alleen als vervangende het *Collegium Medicum*, het *Collegium Chirurgicum*, en het *Collegium ad res obſtetricias*, al dat gene verrigten, wat door gemelde Collegien gezamentlyk of afzonderlyk verricht pleeg te worden, voor zo verre naamentlyk, daaromtrent geene byzondere ſchikkingen in dit Plan mogten zyn gemaakt, maar zal, boven dien, in den ruimſten zin, het toevoorzicht hebben, over al het gene tot de Gezondheid der Ingezetenen ſtrekken kan.

XI. Het zal, diensvolgens, niet alleen verpligt zyn, zich te gedraagen naar alle de artikelen, welken voor de byzondere zoorten van zaaken, die aan het Committé zyn toebetrouwd, in de tweede afdeeling worden

den vastgesteld, gelyk mede naar de *aanwyzing der onderwerpen enz.*, by dit Plan gevoegd; in welke Reglementen echter de Raad zich voorbehoudt, zodanige veranderingen te maaken, na ingenomen advis, of op voordragt van het Committé, als 'er in het vervolg van tyd, of in byzondere omstandigheden, nuttig zullen bevonden worden; maar het zal bovendien verpligt zyn, aan den Raad al dat gene voortedraagen, dat het oordeelt ter gezondheid van de Ingezetenen te kunnen strekken, en waarvan het werkstellig maaken, by dezen, niet uitdrukkelyk aan het Committé is aanbevoolen: gelyk mede om den Raad te dienen van bericht over alle de zaaken, welken de Raad mogt goedvinden in handen van hetzelve Committé te stellen. 1797.

XII. Het Committé zal alle de byzondere zaaken, die aan hetzelve, in de tweede afdeeling, worden toebetrouwd, zo spoedig mooglyk, by de hand vatten en ter uitvoer brengen, met die genen te beginnen, welken het zal oordeelen de belangrykste te zyn, of waaromtrent eenig uitstel het minst plaats behoort te hebben, en, in alle gevallen, zorgen, dat alles, met den meesten spoed, immers binnen den tyd van drie jaaren, in volle werking zy; ook zal het voor die zaaken, welken, by Publicatie, moeten worden vastgesteld, of waarvan, by Publicatie, kennis aan de Burgery moet worden gegeeven, de daartoe noodige Concepten aan den Raad toezenden.

1797. XIII. Het Committé zal, ieder Jaar, zodanige berichten uitgeeven, over den ſtaat van Gezondheid, en al wat denzelven betreft, het getal van Geboorenen, Getrouwden, Overledenen, den aart en de kragt der meest geheerscht hebbende Ziekten, enz. als in verſchelde Artikelen, van de tweede Afdeeling, worden aangeweezen, en hetzelve zal oordeelen, ten meesten nutte der Ingezeetenen te zullen kunnen ſtrekken.

XIV. Het Committé zal, tot tyd en wyle 'er *genoegzaame eigene fondſen voor* hetzelve zullen zyn aangeweezen, voor alle de ſtukken, die het moet laaten drukken, gebruik mogen maaken van de Stads-Drukkery; mids het, voor ieder ſtuk, ſchriftelyke opgave, door den Preſident en Secretaris in der tyd ondertekend, aan *Directeuren van de Stads-Drukkery laate toekomen*; in welke opgave tevens het getal der benoodigde Exemplaaren zal moeten worden gemeld.

Zie hier nog de naamen der Perſoonen, aan welke onze Stad den omſlagtigen arbeid verſchuldigd, en het Opperbewind van het Committé was opgedraagen: J. H. VAN SWINDEN, J. R. DEIMAN, C. H. TROOY, J. DE BREE *Czn*, G. SCHUTTE, A. PAETS VAN TROOSTWYK, E. P. SWAGERMAN, B. HUSSEM, A. LAUWERENBURGH, D. VAN GESSCHER, T. P. SCHONCK, en W. VAN BARNEVELD.

Hoe

Hoe ongelukkig ook de Zeeſlag van den elfden October deezes jaars, tegen de Engelſche Vloot, was uitgevallen, hadt, egter, de Vice-Admiraal JAN WILLEM DE WINTER, onder wiens opperbevel die ſlag was voorgevallen, by veelen onder de Natie, zo min als hier ter Stede, zynen roem verloren. Althans oordeelde de Raad deezer Stad, aan den Bevelhebber, na deszelfs wederkomst uit Engeland, alwaar hy eene wyle tyds Krygsgevangen was gehouden, openlyke blyken van hoogagtinge te moeten aan den dag leggen. Op den zevenden December, 's middags ten twaalf uuren, begaf zig eene Commisſie van vyf leden van den Raad, met eenige leden uit de Commisſie tot aanmoediging van 's Lands Zeedienst, naar de wooning van den Vice-Admiraal, verzeld van eene bende Ruitery en Voetvolk, en geleidde hem, van daar, naar het Huis der Gemeente. Hier werdt DE WINTER in de Raadzaal ontvangen, en, na de hulde der ſtraks genoemde Commisſie te hebben ontvangen, op eenige ververſchingen onthaald, in eene andere Kamer, op Stads kosten, toebereid. 's Avonds verſcheen de Vice-Admiraal in den Schouwburg, alwaar, op uitdruklyk verzoek van den Raad aan Commisſarisſen, het Treurſpel *Jacob Simonszoon de Ryk* vertoond werdt. Van andere blyken van eerbetooninge, door byzondere gezelſchappen of perſoonen, zullen wy niet gewaagen. 1797. Onthaal aan den Vice-Admiraal J. W. DE WINTER.

1797. Belastingen op trouwen en begraven.

Eene Commisie ter bezuiniging, door den Raad benoemd, onder veele andere byzonderheden, tot welke zy haare aandagt bepaalde, nam ook in aanmerking, dat de onderstanden, welke de Stad, jaarlyks, aan het Aalmoeseniers-Weeshuis moest uitkeeren, zouden verminderen, indien de inkomsten, welke aan dat Huis zyn toegestaan, werden verbeterd. Diensvolgens vestigde zy haare opmerking op de inkomsten, uit de middelen, op het trouwen en het begraaven gevestigd, *als dewelke, nu minder dan voorheen* opbrengende, aanmerkelyk zouden kunnen verbeterd worden. Agtervolgens het ingekomen berigt, werden, door den Raad, de volgende bedenkingen bekragtigd, en de daar nevens gevoegde veranderingen of *nieuwe vaststellingen goedgekeurd.* By eene Keure, van den zevenentwintigsten January des jaars 1717, was vastgesteld „ dat allen, die met een Rydtuig, het zy gehuurd, of geleend, te „ trouwen ryden, voor ieder zodanig Rydtuig, zullen betaalen de somme van een „ honderd guldens, ten behoeve van de „ Aalmoeseniers-Armen". De grootte deezer Boete schrikte veelen af, en was *alzo* oorzaak, dat dezelve, in vergelyking, weinig aanbragt. Hierom werdt besloten, dat, van nu af aan, by de genoemde gelegenheid, in de plaats van honderd, *vyfentwintig* guldens, aan het Aalmoeseniers-Weeshuis, zouden betaald worden. De boete, voor

voor dezulken, die zig met eene Slede, naar het Huis der Gemeente, tot het doen aanteekenen van hun huwelyk, laaten ryden, werdt geſteld op *twee* Guldens, en met eene Koets of ander Rydtuig, op *zes* Guldens. Zy, wier huwelyksgeboden hier zyn gegaan, doch buiten deeze Stad, of wel, zo Bruidegom of Bruid elders woonen, buiten de plaats, alwaar zy woonagtig zyn, in den Echten ſtaat bevestigd worden, verbeuren, al mede aan het Aalmoeſeniers - Weeshuis, als volgt: 1797.

„ Die, welke zig in geen Klaſſe aangeeven . . *f* 6 - : - :
„ Die, welke zig aangeeven in de Klaſſe van *f* 6 - : - : *f* 12 - : - :
„ Die, welke zig in de Klaſſe van *f* 12 - : - : aangeeven *f* 18 - : - :
„ Die, welke zig in de Klaſſe van *f* 30 - : - : aangeeven *f* 25 - : - :
„ Die, welke zig in de Klaſſe van *f* 60 - : - : aangeeven *f* 50 - : - :
„ En het dubbeld, wanneer de gemelde plaatzen buiten de Provincie gelegen zyn.

Behalven deeze ſchikkingen, omtrent de boeten op het trouwen, was men ook bedagt op die van het begraaven. Voorheen plagten dezelve, ten behoeve van het Aalmoeſeniers - Weeshuis, jaarlyks, ruim negenentwintigduizend guldens op te brengen, voortſpruitende 1. uit de boete op de Avond - Begraavenisſen; 2. uit de boete op

1797. de Begraafenis-Briefjes; 3. uit de boete op de Kerk-Lyken, die na twee uuren in de Kerk gebragt werden; 4. uit de *Begraafenisſen* met Koetzen: artikelen, die thans, jaarlyks, meer dan achtduizend guldens minder opbragten. De reden deezer vermindering was, om dat het begraaven by avond meer in onbruik kwam, zedert het, dus genoemd, *ſtil byzetten*, of begraaven zonder gevolg van Lykſtatie, meer veld begon te winnen. Die zelfde gewoonte hadt ook ten gevolge, *dat, van de Begraafenis-briefjes*, de geſtelde boeten niet inkwamen, zynde een gulden van ieder honderd, indien 'er ſlegts 100 gedrukt werden; 25 ſtuivers, indien 'er 400; twee guldens, indien 'er boven de 400; en drie guldens, indien 'er boven de duizend gedrukt werden. Het begraaven in den vroegen morgen hadt ten gevolge, dat, van de boeten, op het beſtellen der Lyken in de Kerken, na twee uuren, of na half drie, of na drie uuren, of na half vier uuren, zeer weinig kwam. Hierom werden de volgende artikelen bepaald:

1. „ Dat 'er, voortaan, geene Lyken, hoe „ genaamd, zullen begraaven worden, ge„ duurende de vier Wintermaanden, No„ vember, December, January en February, „ tuſſchen tien uuren des avonds en acht „ uuren des morgens; en, in de overige „ Maanden, van tien uuren des avonds tot „ zeven uuren des morgens.

2. „ Dat, in de Kerken, de Lyken zul„ len

„ len kunnen begraaven worden, van tien 1797.
„ uuren des morgens tot half twee uuren na
„ den middag, zonder eenige boete te betaa-
„ len, en, op de Kerkhoven, van drie tot
„ vier uuren nademiddags.

3. „ Dat van alle Lyken, die in de Ker-
„ ken begraaven worden, in de vier Win-
„ termaanden, tusschen acht en half negen
„ uuren, betaald zal worden, *f* 75 - : - :
„ tusschen half negen en negen uuren,
„ *f* 50 - : - :, en tusschen negen en half
„ den uuren, *f* 25 - : - :.

4. „ Dat voor alle Lyken, die in de Ker-
„ ken begraaven worden, geduurende de acht
„ overige Maanden, het zelfde regt zal be-
„ taald worden; doch dat de tyd van be-
„ graaven, geduurende dien tyd, een uur
„ vroeger wordt gesteld.

5. „ Dat voor alle Lyken, die in de
„ Kerken begraaven worden, na twee uuren,
„ doch vóór half drie uuren, zal betaald
„ worden, als van ouds, *f* 25 - : - :; na
„ half drie, en vóór drie uuren, *f* 50 - : - :;
„ na drie, en voor half vier uuren, *f* 100 - : - :;
„ en na half vier uuren *f* 200 - : - :;
„ zullende, egter, voor het begraaven der
„ Lyken in de Ooster- en Eilands-Kerken,
„ in den namiddag, de eerste boete van
„ *f* 25 - : - : niet gevorderd worden.

6. „ Dat voor alle Lyken, die men op
„ de Kerkhoven, vóór drie, of na vier
„ uuren, des namiddags, met een Koets,
„ of met Gevolg, zal laaten begraaven,
„ zal betaald worden *f* 6 - : - :.

1797. 7. „ Dat al hetgeen, omtrent de Avond-
„ Lyken, by voorgaande Keuren, is ge-
„ ſtatueerd, zal blyven in volle kragt.

8. „ Dat zy, die met Gevolg verkiezen
„ te begraaven in de Kerk, en, tot dat ein-
„ de, verpligt zyn, Begraafenis-Briefjes te
„ laaten drukken, het dubbel der boete zul-
„ len betaalen, van hetgeen zy tot hier
„ toe van die Briefjes betaalden, zonder
„ dat het deezen zal ontſlaan van de verplig-
„ ting, om ten minſten voor 300 Briefjes te
„ betaalen; *zullende, egter, zy, die in ſtilte*
„ byzetten, het enkele voor de Begraafenis-
„ briefjes blyven betaalen".

Ten aanzien, eindelyk, van het begraaven met Koetzen, werdt het volgende vastgeſteld.

1. „ Dat, wanneer men *eene Lykkoets*
„ gebruikt, die *niet door* Koetzen gevolgd
„ wordt, ten behoeve van het Aalmoeſe-
„ niershuis, zal betaald worden, *f* 12 - : - :
„ voor de Lyken, die in de Kerken,
„ en 6 - : - : voor die op Kerkhoven
„ begraaven worden.

2. „ Dat, wanneer men eene Lykſlede,
„ by de begraafenis van kinderen, gebruikt,
„ welke niet door Koetzen gevolgd wordt,
„ men zal betaalen *f* 2 - : - :.

1798. Op den negentienden January deezes Jaars geſchiedde, met de gewoone plegtigheden, de verandering van den Raad. Zie hier de naamen der geenen, welke thans, op hunne beurt, het Stadsbewind nederlegden: Ernst Willem Boer, Johannes Kerkhof, Jan Heems.

Heemskerk, Gerhard van Blyenburgh, Hendrik Pieter Mulder *Jansz.*, Gerard Verryn, Joan Muysken, Willem van der Vuurst, Jan Brouwer *Joächimesz*, Nicolaas Udink, Dirk van Bergen, Adolph Baart, Jan Pietersse, Hermanus Drost, Joannes Bernardus Klad, Willem van Barneveld, Isaac Alting, Nicolaas Dommer, Jan van Staphorst, Hermanus Verwit Asschenberg, Joan Willem Smitt, Paulus Luderus, Jean François Dutilh, Pieter de Clercq *Junior*. Jacobus Bernardus Kappelhof, Gerrit ten Sande, Philippus Zweerts, Hendrik Zielkens, Pieter van den Broeke en Hendrik Croesen. Thans, na de verandering, bestondt de Raad uit de volgende personen, welke, deels, zints het voorgaande jaar, in het bewind geweest waren, deels, thans, voor 't eerst, hunnen post aanvaardden: J. H. Bagman, J. Hilkes, D. van Gesscher, F. J. Æmilius, T. P. Schonck, A. Lamberts, N. van Veen *Pietersz.*, C. Loth, J. Cuyk van Mierop, J. L. van der Vliet, M. Groen, A. van Veen, J. Bax, J. A. Krayenschot, J. Schouten de Waal, J. W. van Hasselt, P. van Schorrenberg *Dirksz.*, A. Reesen, W. H. Voombergh, D. Changuion *Charlesz.*, D. Lublink, J. 't Hoen, J. Huydecoper, J. D. Deiman, J. A. Jolles, P. P. Charlé, J. G. van der Meulen, J. H. van Kerkhoff, H. de l' Hommel, M. Baart, G. Gleuwink, W. Cnoop, A. L. Wassenbergh, B. Zurmuhlen, 1798.

G.

1798. G. Vestenburg, A. J. S. Boom, J. Schaap *Meindertsz.*, J. van Eys, J. W. Berntz, H. Bastert, S. Bos, P. J. van Leuvenig, A. G. Verster, D. A. Clemens, B. L. Bouwens, W. Slicher, G. Decker, A. Pook van Baggen, W. Themmen, A. Teyler van Hall, J. da Silva, J. W. Boer, L. Ogelwight, L. J. Lamaison, G. G. Lans, J. A. Boekman, A. van Blyenburgh, J. Pieters, J. van Hall Verhoek en A. Wills.

De Raad ontvangt tyding van het gebeurde in den Haage.

Op den *vyfden dag, na dat de Raad zyne werkzaamheden* hadt voortgezet, ontving dezelve berigt van de merkwaardige voorvallen, welke, op den altoos gedenkwaardigen tweeëntwintigsten deezer Maand, in den Haage, hadden plaats gehad. Een verhaal daar van behoort niet *tot ons Plan*; *dit wel, dat het Intermediair* Administratief Bestuur van het voormaalig Gewest Holland aan den Raad toezondt, de Proclamatie der Constitueerende Vergadering, vertegenwoordigende het Bataafsche Volk, betrekkelyk het gebeurde *in* den Haage, met begeerte, dat dezelve, staatelyk, zoo worden afgekondigd; zo als dan ook, in den namiddag van dien zelfden dag, onder afwisseling van Pauken- en Trompettengeschal, geschiedde. Terstond daar op leiden alle de leden van den Raad, nevens de beide Sekretarisen, G. BRENDER á BRANDIS en F. J. PELLETIER, als individueele personen, in handen van den Voorzitter, de Verklaaring af van „ onver-

„ ander-

„ anderlyken afkeer van het Stadhouderſchap, 1798.
„ Ariſtocratie, Foederalismus en Regeering-
„ loosheid". In handen van den Vice-Preſident deedt de Voorzitter van den Raad die beloſte. De zelfde verklaaring deeden, kort daarop, en nog zittende de Vergadering, c. w. VISSCHER, Maire, de leden van het Committé van Justitie, thans in het Huis der Gemeente vergaderd, en de beide Sekretarisſen.

Het was in gevolge en ter opheldering der bovengemelde Proclamatie, dat de Raad, op den negentienden Februay, aanſchryving ontving van het Adminiſtratief Beſtuur van het voormaalig Holland, om, proviſioneel, en „ wel tot zo lang 'er, door het Adminiſtratief „ Beſtuur, nadere voorziening zou zyn ge„ daan, in hunne werkzaamheden te conti„ nueeren; met last aan den Raad, om te „ zorgen, dat, voor als nog, geene nieuwe „ verkiezing van plaatzelyke Beſtuurders wer„ de geeffectuëerd, maar de thans nog fun„ geerende leden, uitmaakende de Geconſtitu„ eerde Magt van deeze Stad, met alle „ behoorlyke activiteit, hunne posten blyven „ waarneemen; met ernſtige aanbeveeling, „ om geene veranderingen, ſtrydig met de „ Beſluiten der Conſtitueerende Vergaderin„ ge, of van het Uitvoerend Bewind, in „ werking te brengen". Voorts werdt, by de zelfde aanſchryving, verzogt, of des noods gelast „ om, binnen den tyd van „ vierentwintig uuren, over te zenden eene „ naauwkeurige naamlyst der leden van den „ Raad

Nadere aanſchryving uit den Haage.

1798. „ Raad en van het Committé van Justitie, „ nevens de naamen van derzelver Ministers". Een ander aanschryven, van het Administratief Bestuur, weinige dagen laater, behelsde „ een uitdruklyken last, op de verantwoordelykheid van deezen Raad, om daadelyk te dissolveeren, vernietigen en doen „ sluiten, alle Oranjegezinde Societeiten, indien dezelve hier of daar, onder het voorig Bewind, nog een oogluikend of begunstigd bestaan mogten gevonden hebben; voorts alle zogenaamde Gemeenebestgezinde *Societeiten*, en wyders *alle* andere Societeiten, of Byeenkomsten, om het even of zy alleen tot tydverdryf, of tot het behandelen van Politike zaaken, waren opgericht; met verderen last, om op de, zo heimelyke als openbaare handelingen der leden, van alle *zodanige* vernietigde *Societeiten*, een waakend oog te blyven houden". In voldoening aan dit gebod, deedt, welhaast, het Committé van Algemeene Waakzaamheid niet minder dan veertien Societeiten of Byeenkomsten sluiten; onder deeze behoorde de Societeit van Gemeenebestgezinden, onder de Zinspreuk *voor Vryheid en Orde* bekend, in welke veele aanzienlyke Burgers der Stad zig als Leden hadden doen aanschryven.

Herstelling van het Corps Artilleristen.

Volgens de thans aangenomene denkwyze, was het Corps Artilleristen, 't welk, in den Jaare 1796, hier ter Stede, naar veeler inzien, strafwaardige geweldenaryen hadt gepleegd, door derzelver afdanking, een schreeuwend onregt aangedaan, 't welk,

welk, zo dra mogelyk, moest herſteld worden. Daar toe begaven zig drie leden der Conſtituëerende Vergadering, vertegenwoordigende het Bataafſche Volk, naar deeze Stad, uitdrukkelyk gelast om de eervergoeding te bewerkſtelligen. Met groote plegtigheid werdt dit werk volvoerd, op den zevenden van Maart. Acht Stukken Geſchut van het ontwapend Corps, met derzelver Voorwagens, Laad- en Trekgereedſchappen, en verdere toebehooren, als mede vyftig gevulde Cardoeſen, zonder Scherp, met de noodige pypjes, ſunders en lonten, ſtonden, 's morgens ten zeven uuren, by het Magazyn, aan het einde van den Kadyk, in gereedheid, benevens tweeënvyftig Paerden, voorzien van al het noodige ter vervoeringe van het Geſchut, met de vereischte Voerlieden. Ten acht uuren werden de Vlaggen van het Huis der Gemeente uitgeſtoken, en bleeven den geheelen dag waaien. De Vryheidsboom, voor het Huis der Gemeente, werdt 's avonds verlicht. De Commisſie uit den Haage, van derzelver intrek ſtaatelyk afgehaald, begaf zig naar het Stadhuis, en vertoonde zig, onder luidruftige toejuichingen, aan de Gemeente. Eindelyk geſchiedde de ſtaatelyke afkondiging der Proclamatie, de herſtelling van het afgedankte Corps aanduidende. 1798.

De Raad wordt gereorganiſeerd.

Van geen langen duur was het bewind van den onlangs aangeſtelden Raad. Reeds op den twaalfden Maart ontving dezelve eene Misſive, 's daags te vooren geſchreven

1798. ven in den Haag, door de perſoneele Commiſſie uit het Adminiſtratief Beſtuur van het voormaalig Gewest Holland, kennis geevende „ dat zy, als door het gemelde Be„ ſtuur zynde gelastigd, om den Raad van „ Amſterdam, ten ſpoedigſten, te reorgani„ ſeeren, ingevolge den last, daar toe van het „ Uitvoerend Bewind der Bataafſche Repu„ bliek ontvangen, voorneemens was, zig, „ ten gemelden einde, herwaarts te begee„ ven". Niet lang draalde de aankomst der Commiſſie. Op den vyftienden Maart verſcheenen *zy op het Huis der Gemeente*; nadat alvoorens de Raad op den Eed was beſchreeven. De Bezending beſtondt uit de Burgers P. R. PIETERSSE, D. POMPEYRA en J. ROMSWINCKEL, benevens derzelver Amanuenſis j. A. BODE. Zitting neemende, op daar toe voor hun *geplaatſte Stoelen*, *ontvouwden de Afgevaardigden* hunnen last, door den mond van den Spreeker P. R. PIETERSSE. „ Wy ontſlaan ulieden, Bur„ gers Raaden deezer Gemeente, gezament„ lyk, (zo ſprak hy), en ieder uwer „ in het byzonder; benevens uwe beide „ Ministers, van de posten, tot hier toe, „ door ulieden, in deeze betrekking, be„ kleed, en van den Eed, by den aanvang „ derzelven, aan de Gemeente van Amſter„ dam gedaan; behoudens, egter, zodanige „ verantwoordelykheid, als uwe opvolgers, „ des noodig oordeelende, van ulieden zou„ den goedvinden te vorderen". Dit gezegd hebbende, verlieten de voorheen genoem-

de

de Raaden het Huis der Gemeente, en keerden in den kring van amptlooze Burgers weder. 1798.

Eene zo volkryke Stad, als de onze, mogt geen oogenblik in eenen ſtaat van Regeeringloosheid zig bevinden. Daar tegen voorzag de Haagſche Commisſie, als hebbende, reeds voorshands, eene lyst van perſoonen in gereedheid, welke, in naam der hoogst aangeſtelde Magten, tot het Stadsbewind zoude opgeroepen en geëischt worden; zy waren de volgende: Jan Bax, Iſaac van Eys, Nicolaas van Veen *Pietersz.*, Paulus Luderus, Joan François Dutilh, Hendrik Croeſen, Willem van der Vuurst, Hugo Verveer, J. M. Kleman, A. W. van Langen, Hendrik Doeff, A. H. Bode, Elias Hambeek, Pieter Pypers, C. Turpin, Carolus Johannes Canter Viſcher, H. A. Muller, J. C. van Anrae, Pieter Diepvert, Jacob Daniel de Vries, Harmanus Verwit Aſchenbergh, M. Moresco, J. H. van Kerckhoff, Johannes Bouwman en Jan Schaap *Meindertsz.* Sommigen van deeze waren uit de bedankte Raaden herſteld, andere nu eerst verkozen. In de Raadzaal by een gekomen, deedt de Burger P. R. Pietersse aan dezelven eene Aanſpraak, die, voorts, de vereischte Verklaaring onderteekenden en de Belofte afleiden. Thans ging de Vergadering over tot het verkiezen van eenen Voorzitter, die de waarneeming van zynen post aanvaardde, met den Raad van Amſterdam te verklaaren voor eene *Admini-* Lyst der Nieuwe Raaden.

1798. *ſtrative Municipaliteit.* Nu verliet de Commisſie de Raadzaal, en begaf zig naar de Kamer van het Committé van Justitie, om insgelyks aldaar de Reorganiſatie daar te ſtellen.

Nieuwe verandering in den Raad.

Gelyk de eene Omwenteling thans de andere kort op de hielen volgde, dus was ook het aanweezen van den onlangs gereorganiſeerden Raad van geen langen duur. In het begin van May hadt men, ook hier, van het aanneemen van het Ontwerp der Staatsregelinge, de tyding ontvangen, en de Voorzitter, met die heuchelyke gebeurtenis, den Raad geluk gewenscht. Zedert gebeurde wederom eene zeer gewigtige verandering in den Haage, die ook, welhaast, op de Raaden deezer Stad te rug ſtuitte, als welker handelingen, van wegen de menigvuldige remotien, onder allerlei ſoort van Stedelyke Amptenaaren, by een goed aantal Stedelingen, niet weinig in 't oog liepen. Eenſtemmig gedagt en gehandeld hebbende met het Bewind in den Haage, welk nu het onderſpit delfde, was ook de val van den Raad, immers van veele Leden van denzelven, onvermydelyk. Op den dertienden July verſcheen in deeze Stad eene Commisſie van het Intermediair Beſtuur der Bataafſche Republiek, beſtaande uit twee leden, E. E. B. GLIMMER en T. C. DE BORDES, nevens eenen Sekretaris. In den Raad, vooraf daartoe beſchreeven, verſcheenen zynde, openden zy hunnen last, onder anderen medebrengende, den Com-

Commandant der Stad te verbieden, geene bevelen van den Gouverneur, maar alleen die der Commisſie, te gehoorzaamen; voorts Mr. J. C. C. DE BEER POORTUGAAL, zedert den vyfden Maart, als Prokureur der Gemeente gefungeerd hebbende, honorabel te ontſlaan, en, in deszelfs plaats, den, toenmaals, afgezetten Mr. M. C. VAN HALL wederom aan te ſtellen; en eindelyk den perſoon van HENDRIK NOBBE, tot dus verre, als Maire gefungeerd hebbende, behoudens deszelfs verantwoordelykheid, van zynen post te ontſlaan, en dien aan A. MUSQUETTIER op te draagen. Hier mede eindigde het voorgevallene in deeze Vergadering, die, den zelfden avond, ten tien uuren, van nieuws by een kwam. Thans ſprak de Woordvoerder DE GLIMMER de aanweezige Raaden indeezer voege aan: „ Gylieden „ werdt, op den 15 Maart l. l., door het „ toen beſtaande Uitvoerend Bewind der „ Bataafſche Republiek, geroepen, om den „ toenmaaligen Raad der Gemeente, die, „ meerendeels, beſtondt uit mannen, die „ de beginſelen der Revolutie van den „ 22 January waren toegedaan; die de „ Revolutie van den jaare 1795 zelve „ voorbereid en gevestigd hadden, te ver„ vangen; en de requiſitie, waar mede dee„ ze benoeming vergezeld was, was alleen „ in ſtaat, om al het onaangenaame, welke „ daarin voor u zelven behoorde gelegen te „ zyn, te verzagten. Het billyk Publyk „ al-

1798.

1798. „ althans konde uwe aanneeming van
„ voorſz. posten, om geene andere rede-
„ nen, verſchoonen.

„ Thans, Medeburgers! zyn wy door
„ het Intermediair Beſtuur der Bataafſche
„ Republiek gelast, om u weder van uwe
„ posten te ontſlaan; aan dit bevel nu
„ moetende voldoen, vinden wy ons in de
„ noodzaaklykheid, ulieden te gelasten, deeze
„ Vergaderzaal te verlaaten". Hoofdzaak-
lyk gaf de Voorzitter van den Raad, J. C.
VAN ANRAE, *hier op, tot antwoord*,
„ dat, daar alles aan verandering en afwis-
„ ſeling van zaaken in deeze waereld on-
„ derworpen is, waar van de tegenwoor-
„ dige gebeurtenis het duidelykst bewys
„ met zig voerde, en het eens ieders
„ pligt was, zig aan de Magten, die over
„ hem geſteld zyn, te onderwerpen, hy
„ ook alzo zyn ontſlag aannam, doch met
„ die genoegelyke overtuiging, dat hy zig,
„ in zyn hart en ziel, als een getrouw Va-
„ derlander, in alle deelen, van zynen pligt
„ hadt gekweeten". De Leden, thans van
hunne posten verlaaten, waren de volgende:
J. C. van Anrae, A. W. van Langen, H.
Croeſen, J. M. Kleman, H. Verveer, J.
Schaap *Meindertsz*, J. Bouman, W. van
der Vuurst, C. J. Canter Viſcher, Pieter
Pypers, N. van Veen *Pietersz.*, H. A.
Muller, J. H. van Kerckhoff, M. Mores-
co, H. Verwit Aſchenbergh, J. T. Du-
tilh, C. Turpia en P. Diepvert, benee-
vens den Sekretaris F. J. Pelletier. *Al-*

le

le deezen verlieten thans de Raadzaal; de overigen, wien een zelfde lot wedervoer, te weeten, H. Doeff, P. Luderus, J. Bax, E. Hambeek, J. van Eys, A. H. Bode, en J. D. de Vries, waren, om onderscheidene redenen, afweezig. 1798.

Nieuwe Raaden.

Naauwelyks was dit verrigt, of de Haagsche Afgevaardigden ontvouwden hunnen verderen last, hun door het Intermediair Bestuur der Bataafsche Republiek opgedraagen. Dezelve bestondt in het voorleezen van de naamen der personen, die, van wegen het gemelde Bestuur, tot het Stadsbewind benoemd en gevorderd waren. Al vroeg in den avond de tyding ontvangen hebbende van hunne benoeminge, met bevel om daar aan te gehoorzaamen, hadden zy zig, by tyds, begeeven naar het Huis der Gemeente, alwaar zy, 's avonds ten half elf uuren, ter Raadzaale werden ingeleid. Sommigen van hun waren, uit de zo even bedankten, van nieuws, gevorderd, anderen uit de zulken, die in de maand Maart van hunne posten ontzet geweest waren. Niet onvoegzaam oordeelen wy de vermelding der personen, welke nu het Stadsbestuur aanvaardden; zy waren de volgende: Harmanus Verwit Aschenbergh, Hendrik Baart, Huibert Bastert, Nicolaas van Blyenburgh, Johannes Antonius Boekman, Jan Willem Boer, Salomon Bos, Petrus Paulus Charlé, Isaac du Costa Athias, Jacobus Adrianus Crayenschot, Jan Diederic Deiman, George Decker, Pieter Diepvest, Adriaan Teyler van Hall, Joannes Willem van Hasselt, Jacob 't Hoen,

1798. Joannes Andreas Jolles, Abraham Lamberts, George Gerard Lans, Pieter Joannes van Leuvenig, Daniel Lublink, Jacob Gerard van der Meulen, Ludolph Ogelwight, Johan Anthony Pothof, Arent Reesſen, J. C. Ruhle, Jan Schaap *Meindertsz.*, Henricus Lambertus Schollevanger, Willem Hendrik Voombergh, Jacob Daniel de Vries, en de Sekretaris Johannes Franciscus Pelletier.

De Leden doen den Eed.

Nadat de Leden gezeeten waren, vraagde hun de *Commisſaris van het Intermediair* Beſtuur, E. E. BURGHLY GLIMMER, of zy genegen waren, de gelofte, voor de Municipaliteitsleden bepaald, hoofd voor hoofd, af te leggen? De meesten toonden zig bereidvaardig; eenigen bragten, tegen hunne benoeming, bezwaaren in, doch die, *tot hun genoegen*, werden opgelost. Nu deeden alle de Leden de volgende belofte.

„ Ik beloove, op myne Burgertrouw, „ het Lidmaatſchap van de Municipa- „ liteit deezer Gemeente te zullen „ waarneemen, gelyk het een braaf en „ eerlyk man past, en ik, ten allen „ tyde, voor God en myne Mede- „ burgeren, zal kunnen verantwoor- „ den".

„ *Dit beloove ik*".

Thans verlieten Commisſarisſen van het Intermediair Beſtuur der Bataafſche Republiek de Vergadering, die, ſtraks *daar op*, over-

overging tot de verdeeling der onderſcheidene Commisſien, en 's nachts ten twaalf uuren ſcheidde. 1798.

Het beloop der dingen, tot hier toe, vermeld hebbende, en voor zo veel, zints de nu daargeſtelde orde van zaaken, van dit tydſtip af, de Raad deezer Stad ſlegts als een *Intermediair Adminiſtratief Lichaam* moet beſchouwd worden, hebben wy toegezaam geoordeeld, de GESCHIEDENISSEN VAN AMSTERDAM hier mede te eindigen.

BLADWYZER

van

PERSOONEN EN ZAAKEN.

De *eerſte*, of *Romeinſche* talletters wyzen het *Stuk*, de *tweede*, of *gewoonlyken* de *bladzyde* aan.

Op de manier van onzen Voorganger JAN WAGENAAR.

A.

AALMOESSENIERS-WEESHUIS, het Eeuwgetyde van hetzelve wordt gevierd. XVII. 43. XX. 19, 20

Admiraliteit, zwaare brand in het Magazyn. XXII 62

Adresſen, het inleveren van dezelve wordt, door de Regeering van Amſterdam, verboden. *XXII.* 84. als mede door de Staaten van *Holland.* 96

Akademie, (Teken-); *zie Teken-Akademie.*

Aktiebandel, oorſprong en voortgang van denzelven. XIV. 101 — 109

Ambagtsheerlykheden, order op het verkoopen van Goederen, en de daar toe geſtelde Salarisſen in dezelve. XIV. 146, 147

d' AMOUR (JACOBUS) wordt gedagvaard. XXII. 18. en gevonnisd. 19

Ampten, omtrent het begeeven van dezelve worden eenige ſchikkingen gemaakt. XXIII 59.

Amptenaars, ter voorzieninge omtrent dezelve wordt eene Commisſie, ter handhaavinge van orde en daarſtellinge van het noodige redres, benoemd. XXII. 298. omtrent derzelver remotie wordt eene nadere bepaaling gemaakt. XXIII. 12.

Amſtelveen, of *Nieuwer Amſtel*, Reglement voor den Schout. XXI 53. Verdrag met de Stad over de Grensſcheiding. 54

Am-

AMSTERDAM, houdt zig, na den dood van Willem den III, aan de ſchikking, in den jaare 1650 op de Regeering beraamd. XIV. 6. bewerkt, in 1702, de Oorlogsverklaaring aan Frankryk en Spanje. XIV. 7. de Hertog van Marlborough houdt de Regeering in zyne belangen. XIV. 24, 25. handelt vrugtloos met die van Utrecht, over het onderhouden van den Muiderdyk. XIV. 26, 27. klagten der Burgers dat Marlborough geen genoeg gezag heeft. XIV. 31. de Regeering handelt, in 1705, heimelyk over Vrede met Frankryk. 31, 32. koopt, in 1706, Diemen, Ouderkerk en andere Heerlykheden. XIV. 41, 197. yvert ſterk voor den Vrede, in 1709. 51. Lotery alhier ten behoeve van het Eiland Urk. 54, 55. zendt zynen Penſionaris Buys naar Engeland, om Frankryks handelingen te dwarsboomen. 62. Czaar Peter de I en zyne Gemaalin bezoeken de Stad, en worden 'er onthaald. 85, 86. Spiegelgevegt op het Y, by die gelegenheid. 86, 87, 88. hooge Watervloed op Kerstyd. 89. Maatſchappyen, raakende den Aktiehandel, worden door de Regeering verboden. 110. een Koffyhuis van Aktiehandelaaren wordt geplonderd. 112. voorzorge van het Geregt tegen onbehoorlykheden. *ald.* Verbod van de Regeering aan de Makelaars, om zig met dien handel te bemoeien 114-118. pragtig Vuurwerk, ter gelegenheid van den Vrede tuſſchen Rusland en Zweeden. 122-132. wordt eigenaar van de Ambagtsheerlykheid van Kudelſtaart. 153. heeft een bezoek van den Hertog van Lotharingen. 197. verkooping van Erven op den Binnen-Amſtel. 202. maakt eene overeenkomst met die van Amſtelveen, wegens het betaalen van Verponding. 214. doet een nieuw Logement voor Stads Afgevaardigden in 's Hage bouwen. 218. oproer voor het Oostindisch Huis. 219. doet een voorſtel tot onderſteuning der Koninginne van Hungarye. 250. twee Huizen, by de Haarlemmerſluis, ſtorten ter aarde. 257. gevaarlyke beweeging onder de Katoendrukkers. 256, 280 vreugdebedryven over den overtogt van Prinſe Karel over den Rhyn. XIV. 283

AMSTERDAM, Gedenkpenning, daar op geſlagen. XIV. 283. Plakaat tegen het verſpreiden van naamloze geſchriften. 288. Regt van Exue met Vliſſingen vernietigd. 294. verklaart Prins W K. H. Friſo voor Stadhouder. XV. 5. vreugde daar over 9. de Prins komt in de Stad. *ald.* en wordt ſtaatelyk ingehaald. 10, 11. vertrekt van daar. 12. een huis in de Halſtraag wordt met plundering gedreigd. 14. opſchudding na het overgaan van Bergen op den Zoom. 16. eenige huizen worden geplunderd. *ald.* zommige perſoonen in hegtenis genomen. 17. ernſtige waarſchuwing tegen het pleegen van geweld. 18. beweeging van het Gemeen op den Dam. 37. het maakt zig meester van 't Stadhuis. 38, 39. het wordt verdreeven. 40. de Regeering geeft aan *de Burgery opening van zaaken*, wegens de *thans* zweevende geſchillen. 41. de Burgers komen in de wapens. 56. verdere maatregels tot de openbaare veiligheid genomen. 57. aanvang der beroerten tegen de Pagters. 61. verſcheiden huizen worden geplonderd. 73 - 106. de Burgery koomt in de wapens. *ald.* de plonderaars worden geſtuit. 108. baldaadigheid *van zekeren Zweedſchen Matroos. 111. hy word* dood geſchooten. 116. de Pagten worden afgeſchaft. 118, 135. 'er ontſtaan nieuwe moeilykheden. *ald.* eenige byzonderheden van de hoofden der plonderaaren. 121. regtspleeging aan hun gedaan. 124. geweldige oploop op den Dam. 128. heillooze gevolgen daar van. 132. men is voor nieuwe opſchudding bedugt. 134. behoedmiddelen daar tegen. 135. in de plaats der Pagten wordt het middel van Kollekte ingeſteld. 137. Zyne Hoogheid dringt op het wegneemen der bezwaaren wegens de Ampten, en op het afſtaan der Posteryen. 138, 139. de Vroedſchap beſluit, de Posteryen ten eeuwigen dage aan de Stad te houden. *ald.* eenige Burgers bemagtigen de Kloveniers Doelen. 144. aanſpraaken aldaar gedaan. 142 - 174. gedrag van den Krygsraad. 176. bekendmaaking der Vroedſchap aan denzelven.

AMSTERDAM, Declaratoiren der Burgerye. XV. 181-188. Request van eenige Schutters aan Zyn Hoogheid. 188. ander Request der Doelisten. 189. de Predikanten worden verzogt voor de goede Burgery te bidden, doch weigeren zulks. 198, 199. de Doelisten leveren zekere Artikelen in by Burgemeesteren. 208. bekomen antwoord daar op. 210-215. eenige Doelisten doen verslag van hun gesprek met den Stadhouder in 's Hage. 216. twee zonderlinge geschriften, betreffende de zweevende geschillen. 218-232. hachelyke toestand der Stad. 244. men spreekt, onder de Doelisten, van verandering in de Regeering. 246. 'er worden Gecommitteerden gekozen. 248. eenigen van hun vertrekken naar 's Hage. 251. *Fiat* van Burgemeesteren op zeker Request. 252. ongerustheid der Burgerye 258. de Graaf Bentinck koomt in de Stad, en handelt met de Burgers. 258, 259. Request ten voordeele der Regeeringe. 262. het wordt geweerd door een staatelyken optogt der Scheepstimmerlieden door de Stad. 262, 263. Zyne Hoogheid koomt in de Stad. 267. geschrift van Gecommitteerden der Doelisten aan Zyne Hoogheid ter hand gesteld. 269-279. een ander Request van eenige Burgers, raakende het vloeken en zweeren. 279, 282. groote verwarring in de Stad 283. eenige Kooplieden hebben gehoor by Zyne Hoogheid. 290. de Regeering wordt veranderd 304. de Doelisten zyn misnoegd over den inhoud der Notificatie, by de verandering der Regeeringe afgekondigd. XV. 316. Request van Gekommitteerden aan Zyne Hoogheid. XVI. 2. eenige Burgers ontrusten den Prins in zyn slaapvertrek. 3. de Prins geeft eene Bekendmaaking uit. 5, 6. opschudding, en gedrag der Burgers in verscheidene Wyken. 7-12. eenige Doelisten doen een verzoek aan den Prinse, en bekoomen antwoord daar op. 15. Zyne Hoogheid wordt op het Stadhuis onthaald. 16. de Prins maakt verandering in het Collegie van Schepenen. 18, 19, 20. Gemnich doet eene aanspraak, en wordt beantwoord. 22-26. Zyne Hoogheid keert te rug na 's Hage. XVI. 26

Am-

AMSTERDAM, alle verdere byeenkomſten worden by eene Publikatie van Zyne Hoogheid verboden. XVI. 28-35. lyst der nieuwe leden van Regeeringe en Krygsraad, en van Gekommitteerden in de Doele. 36-47. 'er wordt op 's Prinſen verblyf in de Stad een gedenkpenning geſlagen. 52. men verzoekt eene verbetering in de Gilden. 54-56. 'er wordt een zogenaamd Billyk Verzoek aan Burgemeesteren gedaan. 59. en daar tegen eene Waarſchuwing afgekondigd. 61-66. groot getal van Schotſchriften. 66. beweegingen voor het huis van 'een Doopsgezind' Leeraar. 68. Declaratie der Kooplieden, tot vaſtſtelling der Gouden Specien, 88-99. een Eed wordt van de Wynkoopers gevorderd. 100. en, na eenig *wederſtreevens*, *aangenomen*. 104. eenige Kooplieden vertrekken naar 's Hage, om Zyne Hoogheid te bedanken voor deszelfs Voorſlag, raakende den Koophandel. 105. de Vroedſchap, de Gereformeerde Kerkenraad, en de Krygsraad, neemen den rouw aan over het overlyden van *Willem den IV.* 107. de Nederduitſche Schouwburg wordt daar over geſloten. *ald.* ongeluk door *het inſtorten van een Sluis*. 109. *'er worden twee* Schendſchriften door Beuls handen openlyk verbrand 155. ſluit eene Conventie met Amſtelveen, over de Grensſcheiding. 157. zinneloze daad van een Bakkers knegt in de Nieuwe Waale Kerk. *ald.* zonderlinge Waterberoering 159. Aardbeeving. *ald.* doet eene Aantekening in 's Hage, raakende het geſchil te Haarlem, over de Nominatie van Regenten. 167. eenige Kooplieden doen een Vertoog tegen de plonderingen der Engelſchen. 172, 173. en leveren een Request in. 173-176. Advis der Stad betreffende de vermeerdering van Landmagt. 197 215. begrooting der ſchade, door de Kooplieden, by de Engelſche rooveryen geleeden. 218 eenige Kooplieden doen hun beklag by de Gouvernante. 225-244. ander Request van eenige Kooplieden aan Burgemeesteren, en ook aan de Staaten van Holland. XVI. 252-256

AM-

AMSTERDAM, komst van den Marokkaanſchen Gezant aldaar. XVII. 2. men gevoelt 'er eene ligte Aardbeeving. 12. het regt van Exue wordt met verſcheidene Landen vernietigd. *ald*, 22, 24. Burgemeesteren bezigtigen Stads Oude Privilegien 12, 13. de Haarlemmer weg wordt tot aan Sloterdyk beſtraat. 13. brand in het Stadhuis. 21. ſtilſtand in den Handel, om de menigte Bankbreuken. 22, 23. eenige Kooplieden klaagen over de Admiraliteit op de Maaze. 40. 'er geſchiedt eene aanzienlyke Geldverzameling voor het afgebrande dorp Hilverſum. 50. komst en verblyf van Willem den Vyfden en deszelfs Gemaalin. 52. 'er worden eenige Erven op Wittenburg en 't Weesperveld verkogt. 54. het getal der Lantaarnen wordt vermeerderd. 55. de Stad koopt een derde in de Kolonie Suriname. *ald.* doet eene Pillegave aan Haare Koninglyke Hoogheid. 55, 56. zwaare Bankbreuk van een voornaam Comptoir, en de gevolgen daar van. 59. zwaare brand op onderſcheidene tyden. 64. raakt in geſchil over de verſterking der Troepen in Surinaame. 74. Vertoogen, daar over gewisfeld. 74 - 100. hooge Watervloed, en gevaar daar door in de Buitenſtad. 102 - 105. aan den Vygendam worden verſcheidene nieuwe Huizen gebouwd. 106. Zyne Hoogheid bezigtigt 's Lands Magazyn en Oorlogſchepen. 120. de Amſteldyk wordt tot aan Ouderkerk beſtraat. 125. een groot Schip, voor Franſche rekening, hier gebouwd. 126. 'er ontſtaat brand in een Oorlogſchip. 130. onderhandelingen en ontwerpen omtrent de Verdieping van het Y. 131 - 135. eenige Kooplieden verzoeken van Zyne Hoogheid om beſcherming van de Scheepvaart. 149. de Regeering levert een Protest en Aantekening in op het Beſluit van H. H. Mog. raakende de geſchillen met Engeland. 168 - 185. het Fregat Alphen ſpringt in de Haven van Curaçao. 194. de Amſterdammers worden uitgezonderd van de intrekking der voorregten, door den Koning van Frankryk aan de Nederlanden toegeſtaan. XVII. 196

Am-

AMSTERDAM, de Afgevaardigden der Stad ſpreeken ten beste van de overige Nederlanders. XVII. 197. verzet zig tegen de vermeerdering van Landmagt. 199, 200. levert een ſterk Protest over, in de zaak van zekeren Amerikaanſchen Bevelhebber *Paul Jonas*. 218-220. zwaare ſterfte onder de Menſchen, in 1779. XVIII. 2. groote ontſteltenis, op de tyding van het neemen van een Hollandsch Convoi. 10. Vertoog van Kooplieden over deeze gewelddaadigheid. 12. men raadpleegt de Kooplieden over de verlenging van het dubbel Last- en Veilgeld. 16. beweegingen ter Beurſe, over het verbeurdverklaaren in Engeland van een Hollandsch Convoi. 19. 'er ontſtaat brand in de Waag op den Dam. 21. men verſpreidt eene fraaie zinnebeeldige Spotprent *op de Engelſche Bank*. 26. verklaart zig *ernſtig voor*, de gewapende Neutraliteit. 46. Burgemeesteren maaken eenige ſchikkingen tot voorkominge der Opſlikkinge in het Y. *ald.* de Regeering verdeedigt zig, ten opzicht van zeker Preparatoir Plan van een Verbond met Amerika. 82-90. levert een Protest in tegen eene Staats-Reſolutie, op eene Memorie van den *Engelſchen* Ambasſadeur genomen. 93-102. *men ontvangt* de tyding van de *Engelſche Oorlogsverklaaring*. 105. in het Engelſche Manifest wordt aan de Regeering der Stad de ſchuld van het misverſtand geweeten. *ald.* kwyning in den Koophandel, en merkwaardig voorbeeld daar van. 107. 'er wordt een Stads Beleeningkas opgerieht. 108. de Regeering klaagt in 's Hage over de ſlapheid der wervinge van Bootsvolk. 109. men ontwerpt aldaar een Plan ter bevorderinge der wervinge. 110, 111. eerſte voorbeeld van Geldleeninge ten behoeve van Noord-Amerika. 112. de Regeering doet een ſterk Vertoog in 's Hage, over de werkeloosheid ter Zee. 121-127. de Regeering doet, ter haarer verdeediginge, in de zaak van Amerika, eene Memorie aan den Stadhouder voorleezen. 129-145. gevolgen daar van. 145. de Hertog van Brunswyk klaagt over de Memorie der Stad. 146, 147. eenige Kooplieden beſluiten hunne Schepen naar de West-Indien te wapenen. XVIII. 148. AN-

AMSTERDAM, nieuwe Keure op de Deſolaate Boedels. XVIII. 151. komst en verblyf van Keizer Joſephus den Tweeden in de Stad. 151 - 155. men bekoomt de tyding van den Zeeſlag op Doggersbank. 160. groote en menſchlievende toebereidſels aldaar, omtrent de gekwetſten, in het Gasthuis. 161. men maakt eene nieuwe ſchikking op de Predikbeurten in de publieke Kerken. 173. eenige Kooplieden verzoeken het onafhanglyk verklaaren van N. Amerika. 182 - 186. Dank-Adres voor de inwilliging van hun verzoek. 188. gouden Munten hier gevonden. 191. men maakt eene nieuwe Ordonnantie op den Wisſelbank. 192. de Groot-Vorst en Groot-Vorstin van Rusland komen in de Stad. 194. beſluit der Vroedſchap, omtrent een Verbond met Frankryk. 201. de Regeering doet een Voorſtel wegens de oproerige beweegingen in 's Hage. 205. Gedenkpenning op het Verbond met N. Amerika. 208. de Regeering ontvouwt haare meening, raakende het toevoegen van eenen Raad aan den Stadhouder. 212. maakt eene Keure op de Gemaskerde Balls. 218. eenige Kooplieden verzoeken en verkrygen Convoi tegen de Algierynen. 238. de Regeering ontvangt eenen Brief des Konings van Pruiſſen, raakende den Stadhouder. 255. antwoord op denzelven. 259. de Regeering doet eene aanzegging aan de Courantiers. XVIII. 262. De Markgraaf DE BOUILLÉ koomt in de Stad. XIX. 6 Request aan de Staaten en aan de Regeering der Stad, raakende de Rotterdamſche beroerten. 8, 9. Aantekening der Regeeringe, raakende Rotterdam 15 - 17. eenige Ingezetenen doen eisch op den Keizer. 26. de Regeering doet een Voorſtel in 's Hage, omtrent een geſchenk aan den Koning van Frankryk. 30 - 32. men houdt 'er een *Ailiantie-Maaltyd* op het Verbond met Frankryk. 33. Advis wegens het Kommando van Zyne Hoogheid in 's Hage 34 - 37. doet een Voorſtel tot afſchaffinge der Exercitie-Genootſchappen 44 - 46. ſtaatelyke zamenkomst van zommige Regenten. XIX. 47

AMSTERDAM, eenige Burgers kanten zig tegen het zenden van Krygsvolk na Hattem en Elburg. XIX. 48. Uittogt van gewapende Ingezetenen naar Gelderland. 49. en naar Naarden en Utrecht. 50. men draagt zorge voor de veiligheid der Stad. *ald.* de Regeering bewilligt in de ſchorzing van den Kapitein Generaal. 51. doet een voorſlag ter vereffeninge der geſchillen. 52. ontvangt een Dank-Adres. 53. Request van den Krygsraad aan de Regeering. 57, 58. beweeging op het Stadhuis, *ald.* de Vergadering van den Krygsraad wordt naar de Doele verplaatst. 62. misnoegen op de Afgevaardigden ter Dagvaart. 63. vier Kolonellen worden afgezet. 64. en Burger-Gekonſtitueerden aangeſteld. *ald.* 'er wordt *eene Oranje-Societeit* opgericht. 65. op aanzoek van den Krygsraad negen leden der Vroedſchap afgezet. 67. nieuwe verkoozen, nevens Kolonellen. 68. de Vroedſchap neemt een beſluit omtrent de Burger-wapening. 69. aanmerkelyke voorſlag raakende twee Burgemeesters. 70. verſcheide huizen worden geplonderd. 72. verovering van *Kattenburg.* 74. twee Burgemeesters worden afgezet, en andere verkoozen. 77, 78. als mede de Schout. *ald.* eenige Burgers trekken in bezetting naar Utrecht. 79. plegtige Maaltyd, ter gedagtenisſe van den Slag op Doggersbank. 80-82. 'er wordt eene byeenkomst van Gewapende Genootſchappen gehouden. *ald.* misnoegen op Schepensbank. 84. men maakt een Ontwerp van een nieuw Regeerings-Reglement. 85. eerſte gerugt wegens de aannadering van Pruisſiſche Troepen. 86. de Raadkamer wordt gereed gemaakt, om de Vergadering van Holland te ontvangen. 88. 'er vergaderen eenige leden. 89. bekommering in de Stad, ter gelegenheid der overgave van Utrecht. 92. men beſluit tot het verdeedigen der Stad tegen de Pruisſiſche Troepen. 94. eenige Afgevaardigden aan den Hertog van Brunswyk gezonden. 100-102. de Voorposten der Stad worden beſchooten. XIX. 103

AM-

AMSTERDAM, de Regeering beſluit de Stad over te geeven. XIX. 104, 105. gevolgen daar van. *ald.* de Pruisſiſche Troepen neemen bezit van de Leidſche Poort. 110. men ontvangt Staatſche Bezetting in de Stad. 114. veele perſoonen verlaaten de Stad. 116. de oude Schuttery wordt herſteld, en de nieuwe ontwapend. 123, 124. de Burger-Ruitery, ter bewaaringe der rust opgericht, wordt door de Regeering bedankt. *ald.* 'er komen Afgevaardigden van Zyne Hoogheid in de Stad, om den Krygsraad te veranderen. 126. gelyk ook de Regeering. 130. beweegingen op de Beurs, over het draagen van Oranje-tekens. 131. aan eenige Vreemdelingen wordt de Stad ontzegd. 133. bevel van Burgemeesteren aan den Kerkenraad. 134. vertrek der Pruisſiſche Troepen 136. de leden van het Defenſieweezen worden gedagvaard. XXII. 6. Gecommitteerden van de Groenlandſche en Straat-Daviſche Viſchery alhier verzoeken, aan de Staaten van Holland, om eene Premie. XXII. 8. en worden verhoord 11. Directeuren van den Levantſchen Handel verzoeken om het aanblyven van den Staatſchen Gezant aan het Turkſche Hof. XXII. 11. ongemeene Kollekte op den Dank-Vast-en Bede-dag van 1788. XXII. 12. onrustige beweegingen over het niet draagen van Oranjelinten. 13. Bewindhebbers der Westindiſche Maatſchappy doen, in eenen Brief aan H. H. Mog., verſlag van derzelver agterlyken toeſtand. XXII. 14. men vervaardigt aldaar, in 1788, een Kunst-Wagt-Plaatje. XXII. 18. eenige perſoonen worden, om hunne bemoeijingen in den jaare 1787, gedagvaard. 18. en gevonnisd. 19. Myne Heeren van den Geregte verbieden eenige Dagblaadjes. XXII. 21. Burgemeesteren beſluiten tot het openen van eene Geldheſſing van twee Millioenen. XXII. 22. en tot het heffen van eene buitengewoone belasting op het Lantaarn-, Emmer- en Straatgeld. *ald.* de Kroonprins van Pruisſen koomt in de Stad. XXII. 23. De Hoofd-Officier doet het Gebouw der Vaderlandſche Societeit ſluiten. XXII. 25

AMSTERDAM, wat 'er, omtrent het verkoopen van dit Gebouw, voorviel. XXII. 26. zwaare Orkaan, en ongelukken door denzelven op het Y gebeurd. 29. de Stadhouder en deszelfs Gezin bezoeken de Stad. 33. vreugdebedryven ter dier gelegenheid. 34. Schepenen doen verſcheiden perſoonen indaagen, en ſlaan vonnis over dezelve. 35. Myne Heeren van den Geregte doen eene Keure afkondigen, betreffende het verzorgen van Versch Water. 36. de regeerende Vorst en Vorſtin van Nasſau-Weilburg bezoeken de Stad. 40. Burgemeesteren verkiezen *Pieter Nieuwland* tot Lector *in* de Wis-, Starre- en Zeevaart-kunde. 41. de Beſtuurders van den Moskoviſchen Handel leveren een Verzoekſchrift in *by H. H. Mog. over een drukkend* Kaap-Reglement des Konings van Zweeden. 44. de Stadhouder bezoekt, van nieuws, deeze Stad. 53. Burgemeesteren draagen aan *H. C. Cras*, Hoogleeraar in het Romeinſche en Hedendaagſche Regt, daarenboven het onderwys op in het Regt der Natuur en der Volken. 54. zwaare Brand in 's Lands Magazyn. 62. groote *ſchade* daar door veroorzaakt. 63. *het Oranjedraagen* wordt afgeſchaft. *ald.* een Pauslyke Nuntius deelt ook hier het Vormſel uit. 64. veel gerugts maakt hier ter Stede een merkwaardige dieſſtal van Juweelen en Kleinodiën, aan de Franſche Kroon behoorende. 68. lyst van het geſtolene. 69. verſcheidene Negociatien worden, in 1793, hier ter Stede geopend. 75. Regeerders gebruiken eenige voorzorgen omtrent de Vreemdelingen. 78. de Krygsmagt der Stad wordt, tegen de nadering der Franſche Troepen, verſterkt. 79. de Kermis wordt, in 1794, verboden. 80. De Regeering bemoedigt een ontwerp tot het wapenen van Landzaaten. 82. de Erfprins van Oranje komt in de Stad. 84. het Geregt doet eene Publicatie tegen het inleveren van Adreſſen afkondigen. *ald.* de Leesgezelſchappen leveren een Adres in. 85. wat daar omtrent voorviel. 86. inhoud van het Adres.

AMSTERDAM, Verklaaring van Kolonellen aan Burgemeesteren, by die gelegenheid. XXII. 93. voor de Herberg *het Burgje* ontſtaan eenige beweegingen. 94. de Regeering doet de leden der Leesgezelſchappen ontſchutteren. 98. vordert, by Publicatie, opgave van allen, die Geweeren onder zig mogten hebben. *ald.* de Inleveraars van het Adres der Leesgezelſchappen worden gedagvaard. 100. vonnis over dezelve geveld. 101. Revolutie van 1795; tot het bewerken en daarſtellen verbinden zig eenige perſoonen, onder den naam van *Committé Revolutionair.* 105, 106. oogmerken en handelingen van dit Committé. 107, 108, 109. aan den Voorzittenden Burgemeester wordt een verzoek gedaan om Geweeren. 111. men eischt van hem, dat hy, nevens zyne Amptgenooten, zynen post nederlegge. 112 de zelfde eisch geſchiedt aan den Kommandant der Stad. *ald.* de Franſchen komen in de Stad. 114. de oude Regeering wordt afgezet. 115. 'er wordt eene proviſioneele Municipaliteit aangeſteld. 118. haare eerſte handelingen. 122. ten behoeve der noodlydenden, van alle Gezinten, geſchiedt hier eene inzameling van penningen. 123. men draagt zorg voor de ongeſtoorde openbaare Godsdienſtoeffening. *ald.* 'er worden onderſcheidene *Commités* benoemd. 124. de eerſte Beſluiten der Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland worden afgekondigd. 126. ſtaat van Stads Wisſelbank, ten tyde der Omwentelinge. 129. eene Commisſie brengt raport uit aangaande den ſtaat van Stads Financien. 133. de Franſchen eiſchen de goederen, hier ter Stede gevonden wordende, aan vyanden der Franſche Republiek behoorende. 140. de Fiscaal der Admiraliteit *van der Hoop* en de Vice-Admiraal *van Kingsbergen* worden in verzekering genomen. 140. men plant een nieuwen Vryheidsboom, en viert een ſtaatelyk feest. 141. de Municipaliteit ſchryft eene Negociatie uit van acht Millioenen Guldens. XXII. 148

AMSTERDAM, de Municipaliteit weigert den Eed, volgens bevel van Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, door de Burgerlyke en Kerkelyke Amptenaars te doen afleggen. XXII. 149. meldt in eene Misſive de redenen en gronden van haar bezwaar aan de Proviſioneele Repreſentanten van Holland. 152. eene Commisſie uit den Haag koomt, by die gelegenheid, in de Stad. 155, 156. dezelve doet zes leden, die weigerden de Misſive terug te neemen, in Arrest ſtellen. 163. 't welk zy voorts in hunne huizen houden. 16:. worden ontſlagen. 168. de Joodſche Natie maakt zwaarigheid over het afkondigen van de Regten van den Mensch en Burger. 173. nadeelen der Ingezetenen door de Engelſchen. 175. mislukte Moord aan eenen Burger-Kanonnier, terwyl hy op Schildwagt ſtaat. 176. 'er verſchynt een Reglement ter verkiezinge van een nieuwe Municipaliteit. 176. 't welk, egter, niet lang ſtand houdt. 177. 'er wordt een nieuwe Municipaliteit verkozen, ald. plegtigheden, welke daar by plaats hadden. 178. lyst der nieuwe Municipaliteitsleden. 180. van de Schuttery wordt een nieuwe Eed gevorderd. 181. de Municipaliteit doet de Wapenborden uit de Kerken en elders wegneemen, en het draagen van Livreyen verbieden. 182, 183. men beraamt het Plan van een Fonds ten behoeve der Zeelieden. 183. byzonderheden, raakende eene Doos met Juweelen van zyne Sardiniſche Majesteit. 185. een *Algemeene Beleenbank van Holland* wordt alhier opgerecht. 190. oogmerk en inrichting daar van. 191. wordt in een *Nationaale Beleenbank* veranderd. 214. men bekoomt de tyding van eene *Alliantie met Frankryk.* ald. voorwaarden daar van. 215. men viert een plegtig feest, op die Alliantie ſlaande. 218. 'er wordt een Reglement van Orde, en van Verdeelinge der werkzaamheden, van de Repreſentanten van het Volk van Amſterdam vastgeſteld. 223. inhoud van dat Reglement. 224 — 256. Inſtructie voor den Procureur der Gemeente. 256. en voor den Maire.

AMSTERDAM, voor het Committé van Justitie. XXII. 268. en voor de Kamer van Desolaate Boedels 272. Lyst der leden van het Committé van Justitie. 274. byzonderheden van het voorgevallene met twee Predikanten. 282. men besluit tot eene geforceerde Geldheffing. 286. de Municipaliteit ontvangt een nader rapport wegens den deerlyken staat van Stads Kas. 287. ongeregeldheden, door het opkoopen van Groenten alhier voorgevallen. 296. maatregels daar tegen genomen. 297. 'er wordt eene *Commissie ter handhaavinge van orde en daarstellinge van het noodige reures* benoemd, bepaaldlyk met opzigt tot de Amptenaaren. 298. omtrent de Gildekeuren in 't algemeen wordt eenige verandering gemaakt. 300. de Schouwburg wordt voor Stedelyk verklaard, en het voordeel daar van in Stads Kas gestort. 302. de Burger- of Groote Krygsraad wordt vernietigd. 303. 'er ontstaan hoogloopende beweegingen ten Stadhuize, door de eischen der Clubisten. 306. hunne voorstellen. 307. worden afgeweezen. 309. eene *Proclamatie* der Municipaliteit wordt, op verscheiden plaatzen, afgescheurd. 315. een naamlooze Brief uit den Haag baart groote beweeging. 316. eenige Afgevaardigden uit den Haag komen in de Stad. 335. de post van Protonotaris wordt vernietigd. 336. de Keure op de Haring wordt vernieuwd en uitgebreid. *ald.* 'er worden schikkingen gemaakt om behoeftigen aan werk te helpen. XXII. 340. Stads Gyzeling wordt, uit het Stadhuis, naar het Nieuwe Werkhuis verplaatst. XXIII. 1. de Municipaliteit ontvangt eene nieuwe titulature. 7. 'er verschynt eene Commisie uit den Haage in de Stad, om den dienst op 's Lands Vloot aan te moedigen. 8. de Raad doet eene nieuwe Keure op Stads Wisselbank afkondigen. 10. men maakt eene nadere bepaaling omtrent de remotien der Amptenaaren. 12. een Reglement tot het uitbrengen van de Volksstem vastgesteld. 13. 'er wordt een Kouzen-Fabriek opgericht. 14. nieuwe Poorters-Eed vastgesteld en ingevoerd. XXIII. 15

AMSTERDAM, in de Costumen by de openbaare Verkoopingen wordt verandering gemaakt. XXIII. 18. de Raad bepaalt eenen Eed voor de Weesmeesters. 19. maakt eenige bepaalingen aangaande het verzenden van geld buitenlands. 20. door eenige Kanonniers worden ongeregeldheden gepleegd. 21. tot veiligheid der Stad worden door den Raad eenige middelen beraamd. 32. 'er ontstaat een gerugt van het naderen van Troepen. 33. dezelve komen in de Stad. 34. doch verlaaten dezelve. 37. de Kanonniers brengen Geschut op den Dam. *ald.* hetwelk wordt weggenomen. *ald.* de Raad bekoomt aanschryving wegens de komst van Fransche Troepen. 38. eenige Afgevaardigden uit den Haag komen in de Stad. 49. dezelve doen *eene Proclamatie afkondigen.* 50. de Raad maakt eenige schikkingen met den Franschen Generaal. 55. maakt eene Keure raakende het Veer op Brussel. 57. beraamt eenige schikkingen omtrent de begeeving van Ampten. 59. eenige Leeraaren der Hervormde Gemeente worden, om het weigeren van aflegginge eener Verklaaring, afgezet. 61. men richt, van *Stadswegen*, een Chemisch *Laboratorium op.* 65. omtrent het Gasthuis worden eenige nadere bepaalingen gemaakt. 67. men voert eene nieuwe Brandkeure in. 69. in het Stadhuis wordt een *Musæum* of Kunstverzameling vervaardigd. 77. 'er worden eenige verbeteringen aangaande de Scheeps-Medicynkist ingevoerd. 78. de Raad verbindt de Nachtwagten aan eenen Eed. 79. het Poorterschap wordt tot de Leeraaren van alle Christen Gezintheden uitgebreid. 80. de Stad neemt de Kouzen-Fabriek voor haare rekening. 81. getal der Kerken en der Zielen, van onderscheidene Gezinten. 84. de Raad legt eene Belasting op de Honden. 89. in de Stads Schoolen worden aanmerkelyke verbeteringen ingevoerd. 94. de Vice-Admiraal *J. W. de Winter* wordt, na den Zeeslag van 11 October 1797, door den Raad staatelyk onthaald. 165. de Raad bepaalt eene nieuwe schikking omtrent de belasting op het trouwen en begraaven. XXIII. 166. AM-

AMSTERDAM, veranderingen in den Raad. XXIII. 170. het Corps Artilleristen wordt herſteld. 174. de Raad wordt gereorganiſeerd. 175. 'er ontſtaat nieuwe verandering in den Raad. 178. Lyst der Raaden. XXIII. 181
Amſterdamſche Apotheek, nieuwe uitgave daar van bezorgd. XIV 182.
APPEL (. : .) Landſchaps-Schilder. XXI. 138
Augsburgſche Confeſſie, het Tweede Eeuwfeest wordt daar van gevierd. XIV. 191

B.

BAKHUIZEN (LUDOLF), Kunstſchilder. XXI. 132. byzonderheden van zyn leeven, en ſchilderſtukken. XXI. 107-110
BACKER (Mr. WILLEM CORNELIS), Schout, wordt afgezet. XIX. 78
Ba's (Gemaskerde) worden verbooden. XVIII. 218
Barmhartigheid (Huis van); zie *Roomsgezinden (Het Nieuw Armenhuis der)*.
Bedeſtonden (Veertiendaagſche) door Staaten van Holland bevolen, in 1793. XXII. 75
BEELS (MARTEN ADRIAAN), Burgemeester, zyn huis wordt geplonderd, XIX. 77. wordt afgezet. 78
Begraaven, belasting daar op. XXIII. 106
Beleenbank (Algemeene) van Holland, te Amſterdam opgericht. XXII. 190. oogmerk en inrichting van denzelven. 191. ontvangt eene verdere uitgebreidheid, en wordt in een *Nationaalen Beleenbank* veranderd. 214
BENTINK (de Baron W. J. G.) ſterft, te Amſterdam, aan zyne wonden, op Doggersbank ontvangen. XVIII. 162. wordt 'er ſtaatelyk begraaven. 163-166. 'er wordt, ter zyner eere, een Gedenkpenning vervaardigd. 167. en in de Nieuwe Kerk een Gedenkteeken geſteld. 168
BERCKEL (E. F. VAN), Penſionaris, levert een Request in, by hun Ed. Gr. Mog. tegen de aantygin-

gen der Engelſchen. XVIII. 127. geeft eene Memorie in 't licht, raakende de Militaire Iurisdictie. 123
Beurs, herſtelling eener groote verzakking aan dezelve. XIX. 144
BEZETTING (*Gebouwen voor de*). XX. 207-210
Binnen- en Buitenlands-Vaarders-Gild (*Groot*). XXI. 8
BLOEMEN (NOLBERTUS VAN), Kunſtſchilder. XXI. 112
BLOMBERG (HENDRIK VAN) wordt gedagvaard. XXII. 18. en gevonnisd. 19
Bolsward, Ordonnantie op het Veer op die Stad. XIV. 209
BONTEKONING (JOHANNA) maakt eene ſomme gelds, tot het bouwen van het Beſteedelinghuis, aan de Diaconie der Hervormde Gemeente. XX. 90
BOSCH (FERNARDUS DE), *vermaard Digter.* XXI. 99
——— (HIERONIMUS DE) ſchryft eenige Dichtregels op de Maatſchappy *Felix Meritis.* XXII 38
——— (JOANNES DE), byzonderheden van zyn leeven. XXI. 130. zyne Kunstgewrogten. 131
BOUDAAN (GUALTERUS PETRUS), Raad, Schepen en Burgemeester. XXI. 69. Bewindhebber der O. I. Maatſchappy en Commisſaris Politiek. *ald.*
BOURG (*Louis FABRITIUS DU*), *byzonderheden van* zyn leeven, en ſchilderſtukken. XXI. 119
Bovenkerker-Polder, op denzelven wordt Octrooi verleend. XVII. 37
Brabant (Vaart op). XXI. 39
BRANCADORO (CESAR), Pauslyke Nuntius, deelt, gelyk elders, zo ook in deeze Stad, het Vormſel uit. XXII. 64. vermoedens aangaande een heimelyk oogmerk zyner zendinge. 65
Brand, op denzelven wordt eene nieuwe Keure beraamd en ingevoerd. XXIII. 69
Brandblusſebing, nieuwe Keure daar omtrent. XXI. 48
Brandſpuiten, Keure tegen het beſchadigen daar van. XV. 60
Brantzen-Hofje, volbouwd. XIV. 203
Broodbakkers-Gild. XXI. 14
Brouweryen. XXI. 24
Brouwnisten, hun verval. XIV. 47

BRUNSWYK (de Hertog VAN), deszelfs verwydering onder andere door de Regeering deezer Stad begeerd. XIX. 4, 5. beſluit by 's Lands Staaten daar toe genomen. 6
Bruſſel, nieuwe Keure raakende het Veer op die Stad. XXIII. 57
Buikſlooter Veer. XXI. 35, 36
Burger-Compagnien, nieuwe Ordonnantie op dezelve. XXI. 62-65
——— *Societeit*. XIX. 40
BURMANNUS (PETRUS) *Secundus*, byzonderheden van zyn leeven. XXI. 100
BUURT (ADRIANUS), vermaard Godgeleerde. XXI. 88
BUYS (EGBERT), Geleerde. XXI. 89
Byltjes, vreugdebedryven van dezelve over de Omwenteling van 1787. XXII. 7

C

CHATIN (E), een voornaam Doelist. XV. 151
Chemiſch Laboratorium van Stadswegen opgericht. XXIII. 65
Clubisten doen eenige voorſtellen aan de Municipaliteit te Amſterdam. XXI. 306. antwoord daarop ontvangen. 309. hunne hoogloopende eiſchen. 312. gedrag der Municipaliteit. 314
COK (JAN MATTHIAS), Kunstſchilder. XXI. 134
Collegianten (Vergaderplaats der). XIX. 173
Committé van Gezondheid; zie *Geneeskundig Toevoorzigt* (*Commisſie van*).
Compas- en *Zeilemaakers-Gild*. XXI. 23
COMPE (JAN TEN), Kunstſchilder. XXI. 109
CONCORDIA ET LIBERTATE (*Het Genootſchap*), deszelfs oorſprong, XX. 162. vergaderingen, 164. leden, 165. beſtuur, 166. werkzaamheden. *ald.*
Conſulentſchap (*Acte van*). XIX. 2, 3
Conventikelen, Publikatie daar tegen afgekondigd. XVI. 69
CORNELISZ (CHRISTIAAN), berigt wegens de ſtoute daad van zekeren Matroos, dus genaamd, op een

door de Franſchen genomen Hollandſch Koopvaardy-ſchip. XXII. 80. wordt daar voor beloond, onder anderen door den Ridder *van Kinsbergen*. 82
CORVER (GERRIT). XXI. 66. koopt de Heerlykheid Velzen. XIV. 147
——— (Mr. JAN), Burgemeester en Raad, geeft, in 1716, een pragtigen Maaltyd. XIV. 85
Courant (*Diemermeerſche*), de Schryver daar van wordt in 's Hage gedagvaard. XVIII. 243. de Regeering deezer Stad verzet zich daar tegen. *ald.*
CRAS (H. C.), Hoogleeraar aan de Doorluchtige School in het Romeinſche en Hedendaagſche Regt, wordt, daarenboven, tot Hoogleeraar in het Regt der Natuur en der Volken aangeſteld. XXII. 54
CURAÇAO, Beroerte *aldaar*. *XIV. 221 - 229*
CURTENIUS (PETRUS), Predikant, en vervolgens Hoogleeraar te Amſterdam. XXI. 90. zyne Schriften. *ald.*

D.

Dagblaadjes (verſcheiden) worden verboden. XXII. 21
DEDEL (Mr. WILLEM GERRIT) *Salomonsz.*, Burgemeester, wordt afgezet. XIX. 77
Defenſieweezen, de Leden van hetzelve worden gedagvaard. XXII. 6
Defolaate Boedels-Kamer, nieuwe Ordonnantie op dezelve. XVII. 112. Inſtructie voor dezelve. XXII. 272
Diaconie (*Nederduitſche Gereformeerde*), tot Erfgenaame verklaard van haare bedeelden. XIV. 214 XVI. 108, maakt eenige nieuwe ſchikkingen omtrent het onderhouden haarer trekkende leden. XVII. 1. ſluit eene Conventie met Regenten van het Aalmoesſeniers-Weeshuis. 51
——— *der Hervormde Gemeente* (*Beſteedelingbuis van de*), oorſprong van hetzelve. XX. 89. beſchryving. 90 - 92
——— *Oude-Vrouwenhuis*, Jubelfeest van hetzelve. XVIII. 219 - 221

Diemermeer, Regthuis aldaar gebouwd. XXI. 60 - 61. beſchreeven. *ald.*
DIGTERS te Amſterdam, in de achttiende Eeuw. XXI. 95
Dobbelen, verbod daar tegen. XXI. 52
DOCTRINA *et* AMICITIA (*het Genootſchap*), oprichting en aart der ſtigtinge. XX. 168. beſchryving van het Gebouw. 171-175. werkzaamheden. 175. de *Vaderlandſche Societeit* wordt, by vernoeming, aldus geheeten. XXII. 26
Doelisten, zommigen van hun vieren de Verjaaring van de inneeminge van de Doelen, en worden geſtoord. XVI. 70-72
Doesburg (Veer op). XXI. 27
Doodſtraffen, in de gebruiklykheden by dezelve worden eenige veranderingen gemaakt. XXII 338
Doopsgezinden Kerken, in de Kerk *by het Lam* wordt een Orgel geplaatst. XIX. 160 by de Kerk *by den Toren* eene nieuwe Kerkenraadskamer gebouwd. 170. de Kerk *in de Zon* wordt verſraaid, en met een Orgel verſierd. 171, 172. de Gemeente by de zes Kruiken vereenigt zig met die *in de Zon*. 179
——— *Oude-Vrouwen-Huis* van de Gemeente by het Lam en den Toren wordt geſtigt. XVII. 2
——— *Weeshuis* van de Gemeente *by het Lam en den Toren*, Eeuwfeest van hetzelve ſtatelyk gevierd. XX. 59-62. *Weeshuis en Hofje* van de Gemeente *in de Zon* worden vergroot. 63. beſchryving daar van. 64, 65
Doorlugtige School, nieuwe Keure omtrent dezelve. XVII. 37, 38
Drenkelingen (*Maatſchappy tot redding van*) wordt opgeregt. XVII. 51. eenige verbeteringen in haar Ontwerp gemaakt. XVIII. 221. lyst van uitgedeelde Premiën, geduurende het tydverloop van 23 jaaren. XXII. 43
Durgerdamſche Veer. XXI. 28

E.

EBELING (*Mr.* ERNESTUS), vonnis over hem geveld. XXII. 36
Eed, volgens Beſluit van Proviſioneele Repreſentanten van het Volk van Holland, door alle Geestlyke en Waereldlyke Amptenaars af te leggen, ontmoet tegenſtand by de Municipaliteit van Amſterdam. XXII. 149. Zie *Amſterdam*.
Eilands Kerk, van den Opbouw daar van wordt, in 1734, een aanvang gemaakt. XIV. 209. voltooid. 215
EKELS (JAN), Kunstſchilder. XXI 134-135
Elburg (Veer op). *XXI. 28, 29*
ELLIGER (ANTONI), Kunstſchilder. XXI. 123
ELVERVELD (HENDRIK VAN), Toneeldigter. XXI. 101, 102
Emigranten (de Franſche) worden uit Amſterdam weggevoerd. XXII 128
Engelſche Wees- en Oude-Vrouwen-Huis naar de Oude Zyds Agterburgwal verplaatst. XX. 31
Enkhuizer Veer. XXI. 29
Executie (Verkooping by). XXI. 47, 48
Exue (*Regt van*). XXI. 46

F.

FELIX MERITIS. (*Het Gebouw der Maatſchappy*). XX. 147. opkomst deezer Maatſchappy. *ald.* beſchryving van het Gebouw. 153-158. Departementen en Werkzaamheden. 158. dichtregels op deeze Maatſchappy. XXII. 83. Commisſariſsen verzoeken aan Burgemeesteren, dat hunne Maatſchappy niet onder de Publikatie van Staaten van Holland, de Societeiten verbiedende, mag begreepen worden. XXII. 102. ontvangen eene voorwaardelyke toeſtemming. *ald.*
FOKKE (SIMON), Leevensbyzonderheden. XXI. 127
FOLKEMA (JACOB), Plaatſnyder. XXI. 137

Fonds

Fonds (*Vaderlandsch*) *ter aanmoediging van 's Lands Zeedienst.* XVIII. 169. uitbreiding van deszelfs plan. 226

——— (Plan van een) tot onderſtand van 's Lands Zee-Officieren. XXII 70

Fontaine-Hofje wordt gebouwd. XVI. 156. beſchreeven. *ald.*

FONTEIN (PIETER), Oud-Leeraar in de Gemeente der Doopsgezinden *by het Lam en den Toren*, beſpreekt zyne aanzienlyke Boekery aan die Gemeente, ten dienſte van het Kweekſchool. XIX. 170

FORBIN (de Graaf) doet eenen voorſlag aan het Franſche Hof, ten nadeele van de Stad XIV. 44

FRANKLIN (BENJAMIN), Gedenkpenning ter zyner eere geſlagen. XXII. 53

Frankryk, 'er wordt een verbond van Alliantie tusſchen hetzelve en de Vereenigde Nederlanden geſloten. XXII. 214. voorwaarden daar van. 215

Franſche Roomſche Kerk, van binnen deftig betimmerd, XIV. 203

Frieſche Veeren. XXI. 30

Fruitkoopers. XXI. 5

G.

Gastbuis, deszelfs ingang wordt verbreed. XVI. 155. omtrent hetzelve worden eenige nadere bepaalingen gemaakt. XXIII. 67

GELDER (*Baron* VAN DEDEM TOT DE), Staatſche Gezant te Conſtantinopole, Directeuren van den Levantſchen Handel leveren, ten zynen voordeele, een Verzoekſchrift in. XXII. 11

Geldbeſſing (*Geforceerde*), men beſluit daar toe te Amſterdam, van wegen den deerlyken ſtaat van Stads Kas. XXII. 286, 287

Geleerden te Amſterdam, in de achttiende Eeuw. XXI. 71

Gemeene-Lands-Middelen (*Comptoir van*). XIX. 158

Geneeskundig Toevoorzigt (*Commiſſie van*), of *Committé van Gezondheid*, wordt tot ſtand gebragt. XXIII. 158. Inſtructie voor die Commisſie. 159

GENIETS (G.) wordt ingedaagd. XXII. 2. misdaad, hem ten laste gelegd. 3. vonnis over hem geveld. 19

Geſchut- en Klok-Gietery (Stads) wordt vernieuwd. XIX. 152

GIESEN (P. VAN DER) aangeſteld tot Repreſentant van Zyne Hoogheid by de O. I. Maatſchappy. XVI. 69

Gildebroeders, Keure op het begraaven van dezelve. XXI. 3

Gildekeuren te Amſterdam, omtrent dezelve worden eenige veranderingen gemaakt. *XXII.* 300

Graanen, de uitvoer daar van wordt verboden. XVI. 160. aanmerkingen van eenige Kooplieden op dit Verbod. *161-165*

GRANDJEAN (JAN), Schilder, byzonderheden van zyn leeven. XXI. 136, 137

GRAVE (HENDRIK), Lt. Admiraal, ſterft, en wordt ſtaatelyk begraaven. XVI. 66, 67

Groninger Veer. XXI. 30

Gyzeling (Stads) wordt, uit het Stadhuis, naar het Nieuwe Werkhuis verplaatst. *XXIII. 1. nieuwe ſchikkingen omtrent de gegyzelden.* 3

H

Haarlemmer Veer. XXI. 30-32

Hamburger Beurt. XXI. 38

Harderwyker Veer. XXI. 33

Haring, de Keure op dezelve wordt vernieuwd en uitgebreid. XXII. 336

Harlinger Veer. XXI. 33-35

HARTSEN (ANTONY), byzonderheden van zyn leeven, en Digtwerken. XXI. 103

HARTSINCK (JAN JACOB), byzonderheden hem betreffende. XXI. 100

HASSELAAR (GERARD ARNOUD) wordt Kapitein onder de Schuttery. XXI. 67. Bewindhebber der O. I. Maatſchappy, en Schepen en Raad der Stad. 68. afgevaardigd op de Vredehandeling te Aken. *ald.* ver-

verzet zig alleen tegen het teekenen van de voorafgaande punten, en waarom 68. wordt Burgemeester, en Repreſentant van Zyne Hoogheid by de Hollandſche Admiraliteits-Kollegien. *ald.* ſterft. 69
HATTEM (PONTIAAN VAN), zeker boek van hem wordt verbooden. XIV. 198
Heelkundig Genootſchap, berigt wegens de oprichting van hetzelve. XXII. 43
Hernbutters ſtigten eene Vergaderplaats XIX. 174
HESPE (J. C.) wordt ingedaagd. XXII. 2. misdaad hem ten laste gelegd. 3
Hoenderkoopers-Gilde. XXI. 4
HOGENDORP (*Mr.* DIDERIK JOHAN VAN), vonnis over hem geveld. XXII. 36
Honden, op dezelve wordt eene belasting gelegd. XXIII. 89
HOOFT (GERRIT) *Junior*, leevensbyzonderheden en karakter. XXI. 106
Hooiweegers. XXI. 1
HOOP (CORNELIS VAN DER) *Gysbertsz.*, tot Schout verkoozen. XIX. 79
—— (de Fiskaal der Admiraliteit VAN DER) wordt te Amſterdam in verzekering genomen. XXII. 140
Hoorn (Veer op). XXI. 35
HOP (CORNELIS), Oud-Schepen, vertrekt in Gezantſchap naar Frankryk. XIV. 98
HOUBRAKEN (JACOBUS), het groot getal Portretten, door hem gegraveerd. XXI. 121. 122
Houtzaagers-Gild. XXI. 14
HOVY (LODEWYK) wordt ingedaagd. XXII. 35
Huiszittenhuis (*Oude-zyds*), vertimmering aan hetzelve. XVI. 156
HUIZER (J. K. DE), een voornaam Doelist. XV. 151
Huwelykszaaken, veranderde ſchikking omtrent dezelve ingevoerd. XXII. 189
HUYDECOPER (BALTHAZAR), Digter en Letterkundige. XXI. 96. zyne Schriften. 97
HUYGHENS (Mr. WILLEM), Burgemeester der Stad, wordt Hoofd-Directeur der Teken-Akademie. XVIII. 176

I.

Jagthaven aan het Y. XIX. 156, 157
Jesuiten (*Kerk der*), zedert lang geslooten, wordt geopend. XIX. 175. beschreeven. 176
Justitie (*Committé van*) te Amsterdam, Instructie voor hetzelve. XXII. 268

K.

Kalk en Cement, Keure op dezelve: XXI. 2, 3
Kanonniers, zommigen derzelven pleegen verregaande ongeregeldheden in Amsterdam. XXIII. 21. brengen geschut op den *Dam*. 37. *doch haalen het wederom* van daar. *ald.*
Kerk (*Nieuwe*), zekere Latynsche dichtregels, in een glasraam gevonden, veroorzaaken veel gerugts. XXII. 3
Kerkbestier der Nederduitsche Gereformeerden. XIX. 163, 164
Kerkelyke Tekens, by eene Publicatie *van het Provinciaal Bestuur van Holland wordt*, aan de Leeraaren van alle Gezinten, het draagen van dezelve verboden. XXIII. 76
Kerken, opgave van het getal derzelven van onderscheiden Genootschappen, en der Zielen tot dezelve behoorende. XXII. 84
Kerkhof, tusschen den Diemerbrug en het Tolhek, aan de Weesper Vaart, aangelegd. XXII. 40. en voltooid. 55
Keulen (Vaart op). XXI. 40
KINSBERGEN (de Vice-Admiraal VAN) beraamt een plan tot onderstand van 's Lands Zee-Officieren. XXII. 70. wordt te Amsterdam in verzekering genomen. XXII. 140
Kistemaakers-Pand wordt tot een verblyf der Ruitery bekwaam gemaakt. XIX. 151
Kleermaakers-Gild. XXI. 9
KLINKHAMER (GOVERT), Digter. XXI. 97

Kl-

Kloveniers - Doele wordt vergroot. XIX. 158
KOK (JACOBUS), Schryver van verſcheiden werken. XXI. 89
Kollekte (ongemeene) door Diakenen der Nederduitſche Hervormde Gemeente, in 1788. XXII. 12
Kolonellen maaken zekere nieuwe Ordonnantie. XVII. 42, 43
KONSTENAARS te Amſterdam, in de achttiende Eeuw. XXI. 107
Koornbeurs (*Nieuwe*) voltooid, en eerſte handel aldaar gedreeven. XIX. 145. beſchryving daar van. 146, 147
Koornligtermans - Gild. XXI. 7
Koperſlagers (Keure tegen de rondloopende). XXI. 6
Kouzen - Fabriek te Amſterdam opgericht. XXIII. 15
koomt aan de Stad. 81
Krankzinnigen - Huis wordt merkelyk verbeterd. XVII. 25
KRAYENHOFF (E. R. F.), door het Committé Revolutionair te Amſterdam tot Kommandant der Stad aangeſteld, eischt van den Voorzittenden Burgemeester, dat hy, nevens zyne Amptgenooten, zynen post nederlegge. XXII 112
KREET (*Mr.* H. A.), berigt wegens zyne ontzetting van het Burgerregt door Burgemeesteren. XXII 19
Kruidmaakery, buiten de Leidſche Poort, ſpringt in de lucht. XVI. 267 - 271
Krygsbevelhebbers (Hooge), twist daar over in den Jaare 1704, en benoeming derzelven. XIV. 27 - 30
Krygsmagt (ſtaande) ter Zee, ontwerp daaromtrent beraamd, doch niet volvoerd. XXII. 66
Krygsraad (de Burger - of Groote), te Amſterdam, wordt vernietigd. XXII. 303
Kuipers - en *Wynverlaaters - Gild.* XXI. 15 - 17
Kweekſchool voor de Zeevaart. XIX. 10. gunſtige ſchikkingen ten behoeve van herzelve. 11. oorſprong deezer Stigtinge. XX. 176. beſchryving van het gebouw. 179. Voorgevel. *ald.* Vertrekken *ald.* Binnenplaats. 180 Buitenplaats. *ald.* School. 181. Slaapvertrek. 182. Ziekenkamer, Zolders, Plat. *ald.* Regentenkamer. 183. lyst van begunſtigers der Stigtinge.

ge. 185 - 192. Regenten, 192. Suppoosten. *ald.* vereischten en leevenswyze der Kweekelingen. 196, 198. Kleeding. 202. Spyze. 203, 204, 205. Inkomsten der Stigtinge. 207.

L.

LAAN (VAN DER), Plaatsnyder. XXI. 139
Landzaaten, de wapening van dezelve, tegen de Franschen, wordt, in 1794, aangemoedigd. XXII. 82
Lantaarnen, belasting daar op. XXI. 50. eene nieuwe soort van dezelve beschreeven. 51.
Latynsche - School, Keure dezelve betreffende. XVII. 37, 38. het *Eeuwfeest daar van gevierd.* 130
LAURENS, berigt wegens de Papieren, by dien Amerikaan gevonden. XVIII. 47 - 55
Leeraaren (een vyftiental) der Hervormde Gemeente wordt, om het weigeren van het doen eener Verklaaringe op de Constitutie, afgezet. XXIII. 61
Leesgezelschappen, de Leden van dezelve worden ontschutterd. XXII. 98
Levantsche Handel (*Directeuren* van den) verzoeken om het aanblyven van den Staatschen Gezant aan het Turksche Hof. XXII. 11
Livreyen, het draagen van dezelve wordt verboden. XXII. 183
Londen, het regt van Exue met hetzelve wordt vernietigd. XVI. 165
Lootsmans - Gild. XXI. 9, 22
LUCHTEREN (VAN), Beeldhouwer. XXI. 138
Luchtverschynzel (vreemd) hier en elders gezien. XVIII. 244
LUSSING (HENDRIK) *Matthyszoon*, Digter. XXI. 104
Lutherse Diaconie en *Besteedelings - Huis*, aanleiding tot het stigten daar van. XX. 42. beschryving van het gebouw. 45. bestuur. 54. vereischten der inwooners. *ald.* leevenswyze. 56
—— *Oude Kerk*, verbetering aan dit gebouw. XVI. 155, XIX. 168

Lutherſche Weeshuis wordt vergroot. XX. 32. en het Eeuwfeest van hetzelve gevierd. *ald.*
LUTKEMAN (JACOB), Digter. XXI. 103

M.

Maaten en *Gewigten*, Keur op dezelve. XXI. 44
Maatſchappy, *Floreant Liberales Artes.* XVII. 53
——— *tot bevordering van den Landbouw* opgericht. XVII. 107
——— *tot Nut van 't Algemeen* houdt haare eerſte Algemeene Vergadering XIV. 286
——— (*Weſtindiſche*), Bewindhebbers geeven, in eenen Brief aan Hun Hoog Mogenden, berigt van derzelver hulpbehoevenden toeſtand. XXII. 14. beſluit daarop genomen. 22
——— (*Oostindiſche*), Negotiatie van penningen, ten behoeve van dezelve. XXII. 30. voorwaarden daar van. 31. ten behoeve van dezelve wordt eene Geld-Negociatie geopend, by manier van Lotery. XXII. 46. voorwaarden daar van. 47. Bewindhebbers neemen het beſluit, om aan byzondere perſoonen, met ſchepen der Maatſchappy, goederen op Vragt naar Indien en de Kaap te zenden. XXII. 57. van wegen de Maatſchappy worden eenige perſoonen, in de hoedanigheid van Commisſarisſen, tot het maaken van verbeteringen, naar Batavia gezonden. 61
Maire, te Amſterdam, zyne Inſtructie. XXII. 262
Makkum (Veer op). XXI. 36, 37
Mandemarkt wordt verplaatst. XIV. 214
Manege, of *Ryſchool*, gebouwd. XIV. 286
MARCUS (RUDOLF), Toneeldigter. XXI. 98
MARINKELLE (JOSEPH), Portretſchilder. XXI. 136
Mat van den Nieuwendyk, zeker oproerig wyf, dus genaamd. XV. 123. haare ſtraffe, en gedrag in haar uiterſte. 125, 126
MAURITIUS (JAN JACOB), byzonderheden van zyn leeven. XXI. 95. zyne Digtwerken. 96
MEERSCH (ABRAHAM ARRNT VAN DER), Predikant en Hoogleeraar onder de Remonſtranten. XXI. 91-95

MELDER (GERARD), byzonderheden van zyn leeven. XXI. 118
MEURKEN (LUCRETIA WILHELMINA VAN); byzonderheden van haar leeven. XXI. 104. Digtwerken. 105
Militaire Jurisdictie wordt afgeschaft. XVIII. 236
Moskovischen Handel (Beſtuurders van den) vervoegen zig by Request aan H. H. Mog. ter zaake van een drukkend Kaap-Reglement des Konings van Zweeden. XXII. 44. goed gevolg daar van. 46
Muiderdyk wordt herſteld. XIV. 74
Muider-Poort ſtort in. XVII. 53. eene nieuwe daar voor gebouwd. XIX. 153
Municipaliteit, Reglement van Orde voor dezelve te Amſterdam. *XXII. 223 env.*
MUNNIKHOFF (JOHANNES), voornaam Wondheeler, maakt zig verdienſtelyk door een Legaat, ingerigt tot het uitſchryven van Prysvraagen over de Breuken. XXII. 66. *Programma* daartoe betrekkelyk. 67
MYN (GEORGE VAN DER), Kunſtſchilder. XXI. 135

N.

Nachtwagten worden aan een Eed verbonden. XXIII. 79
Nachtwerkers. XXI. 51
NEDERBURGH (*Mr.* S. C.), Eerſte Advokaat der Oostindiſche Maatſchappy, wordt tot Commisſaris-Generaal over alle de Compagnies-Bezittingen in de Indien en aan de Kaap aangeſteld. XXII. 61
Negociatien (verſcheidene) worden, in 1793, te Amſterdam geopend. XXII. 75
NEUFVILLE (CHRISTINA LEONORA DE), Digteres. XXI. 101
Nieuwe Kerk, Gedenkteeken voor den Dichter *Vondel* en den Kapitein *Bentinck* in dezelve opgerigt. XIX. 161, 162
NIEUWLAND (PIETER) wordt, door Burgemeesteren, tot *Lector in de Wis- Starre- en Zeevaartkunde*

de aan het Doorluchtig School aangeſteld. XXII. 41
NOORDKERK (HERMANUS), groot Regtsgeleerde. XXI. 71. vervaardigt eene nieuwe uitgave der Privilegien van Amſterdam. 72. geeft eenige ſchriften uit zonder naamvermelding, om het gemeen te ſtillen. 73, 74

O.

Oeffeningen, Reglement op het houden van dezelve. XVII. 67 - 72
Oranjedraagen wordt, in 1792, afgeſchaft. XXII. 63
Orkaan (Zwaare) en ongelukken daar door gebeurd. XXII. 29
D' ORVILLE (Profeſſor J. PH.) ſterft, en de Hoogleeraar P. BURMAN doet op hem eene Lykrede. XVI. 106, 107
Oude - Kerk, aan dezelve wordt een nieuwe Ingang gemaakt. XVII. 13
—— *Mannenhuis* wordt verbouwd. XVI. 156
Ouderkerk, ſchikking omtrent het Bruggeld. XXI. 55. nieuwe Kerk aldaar gebouwd. *ald.* beſchreeven. 57. de Amſteldyk wordt beſtraat. *ald.*

P.

PATER (LUCAS), Digter. XXI. 102
PEIRSON (. . .), Leeraar der Engelſche Gemeente te Amſterdam, wordt, wegens zyn gedrag omtrent de Municipaliteit, eerst de Stad en de Provincie van Holland, en voorts het Land ontzegd. XXII 286
Pestbuis, brand in hetzelve. XIV. 202
PHILIPS (. . .), Graveerder. XXI. 139
PICART (BERNARD), byzonderheden van zyn leeven. XXI. 113
PIEMONT (NICOLAAS), byzonderheden van zyn leeven. XXI. 110
Plantaadje, XX. 120

Politieke Kruyer, berigt van het voorgevallene met den Schryver van dit Weekblad. XVIII. 239. de Schryver en de Uitgeever worden gedagvaard, en ter gevangenisse verweezen. XIX. 19, 20. beroepen zig op het Hof en de Staaten, 20, 21. eerbewyzen hun aangedaan. 22

POORTEN (JOSUA VAN DER) wordt tot Representant van zyne Hoogheid by de O. I. Maatschappy aangesteld. XVI. 69, 70

Poorters-Eed (Nieuwe). XXIII. 15

Poorterschap wordt tot de Leeraars van alle Christen Gezinten uitgebreid. XXIII. 80

Post-Comptoir (*Generaal*) wordt gebouwd. XVI. 128

Posteryen. XXI. 42

Prinsen-Hof, by *betzelve worden eenige nieuwe* huizen getimmerd. XVII. 25

Procureur der Gemeente te Amsterdam, zyne Instructie. XXII. 256

Protonotaris, de voordeelen van dien Post worden ten behoeve van Stads Kas bekeerd, en de waarneeming daar van aan den Sekretaris van het Committé van Justitie, op eene vaste wedde, *opgedraagen*. XXII. 336

Pruisen (de Koning van) schryft eenen brief aan de Staaten, ten behoeve van den Erfstadhouder. XVIII. 255-259

——— (de Kroonprins van) bezoekt deeze Stad, en bezigtigt de voornaamste merkwaardigheden. XXII. 23

PUNT (JAN), byzonderheden van zyn leven. XXI. 123-126

Q.

QUINKHART (JAN MAURITS), leevensbyzonderheden en kunststukken. XXI. 117

R.

Raam-Poort tot eene Rydpoort vertimmerd. XIX. 154

RAAP (DANIEL), zyne verdeedigende aanmerkingen. XV. 25-37, 155-169. verzoekt aan Burgemeesteren, by monde, het verkoopen der Ampten en Officien. 50. wordt gedreigd met Arrest. 51. levert een Request in. 59. vervoegt zig by Zyne Hoogheid in 's Graavenhage. 175. doet verslag van zyne reize. 180. is tegen verandering in de Regeering. 255. sterft. XVI 128. byzonderheden wegens zyn leeven en begraafenis. 129-154

RAKET (*Mr.* C. H. VAN BEKENSTEIN), vonnis over hem geveld. XXII. 36

Regenbakken (*Stads-*), derzelver getal vermeerderd. XX. 94

REGTERS (TIBOUT), Kunstschilder. XXI. 133

RENDORP (*Mr.* JOACHIM), Oud-Burgemeester, zyn huis wordt geplonderd. XIX. 74

RENTINK (ARNOUT), Schilder en Tekenaar. XXI. 120

Revolutionair (*Committé*) te Amsterdam, algemeen berigt wegens hetzelve. XXII. 105. naamen der leden. *ald.* 106. deszelfs oogmerken. 107. handelingen tot het daarstellen van eene Omwenteling. 116; 119

Roomschgezinden stigten eene nieuwe Kerk, *de Liefde*, buiten de Raampoort. XIX. 176-179

——— (*Het nieuwe Armenhuis der*), of Huis van Barmhartigheid. XX. 86. beschryving en inrigting van hetzelve. 87-89

Roomsch-Katholyk Maagden of *Meisjeshuis*. XX. 72. beschryving van het gebouw 73-82. bestiering. 82. vereichten en leevenswyze der kinderen 83

——— ——— *Oud-Armen-Comptoir* wordt verplaatst op den grond van den afgebranden Hollandschen Schouwburg. XX. 66, 67. beschryving van hetzelve. 69

Roozen-Hofje wordt merkelyk uitgebreid. XX. 93

ROULLAUD (HENRY JEAN), byzonderheden van zyn leeven. XIX 105-106
ROUSSET (JEAN) wordt gevat, en na 's Hage gezonden. XV. 4, 5

S.

Sacramentsdag, beweegingen onder het gemeen, ter gelegenheid van denzelven. XIV. 204
SAM, (ENGEL), Kunstschilder. XXI. 122
Schaatzen - en *Stillegangmaakers* - *Gild*. XXI. 18
Scheeps - *Medicynkist*, omtrent dezelve worden eenige verbeteringen ingevoerd. XXIII. 78
Scheepstimmerlieden leveren een Request aan den Prinse over. XVI. 71. antwoord daar op. 84
——— zie *Bylsjes*.
Scheepstimmermans - *Gild*. XXI. 12
Schepen, lyst derzelver, door onderscheidene Natien, binnen omtrent twee jaaren, genomen en opgebragt. XXII. 103
Schoenmaakers - *Gild*. XXI. 10
——— *Werk*. XXI. 9
Schoolen (*Stads*), 'er wordt een *jaarlykse* kollekte ten behoeve van *dezelve* ingesteld. XVI. 110. en een nieuw Reglement op dezelve gemaakt. 111-126. in dezelve worden aanmerkelyke verbeteringen ingevoerd. XXIII. 94. eene Commisie wordt daar toe benoemd. 95. en een uitvoerig Reglement of School-Orde vastgesteld. 107-153
Schouwburg, deszelfs Eeuwgetyde wordt staatelyk gevierd. XIV 218
——— (*Fransche*) verbrand. XVI. 156. beschryving. XX. 131-135
——— (*Hoogduitsche*) XX. 135. beschryving van het gebouw. 138. bestier. 142
——— (*Nederduitsche*) van nieuws geopend. XVI. 69. XVII. 65. statelyke ontvangst aldaar van den Prinse Erfstadhouder benevens deszelfs Gemalin en aanzienelyk gevolg. XX. 97. door een hevigen brand geheel verteerd. 101.

Schouwburg (*Nieuwe Nederduitſche*), gedaante. XX. 113. Ingangen. 114. van binnen. 115. Toneel. 118. Beſtuuring. 123. Suppoosten. 125. inwyding. 128
——— wordt voor Stedelyk verklaard, en het voordeel van dezelve onmiddelyk in Stads Kas geſtort. XXII. 302
Schreyers - Tooren. XIX. 155
SCHUTTE (RUTGERUS), leevensbyzonderheden en Schriften. XXI. 98
Schuttery (tegenwoordige), hervorming onder dezelve. XVIII. 252
——— nieuwe Eed van dezelve gevorderd. XXII. 181
SIX (JAN), Burgemeester, koopt de Heerlykheid Hillegom. XIV. 147
Sleepers - Gild. XXI. 22
Societeit (*Vaderlandſche*), derzelver gebouw wordt door den Hoofd - Officier gefloten XXII. 25. wat 'er omtrent den Verkoop en den Overdragt daar van voorviel. 26. ontvangt den naam van *Doctrina et Amicitia*, *ald.*
Sodomie, eenigen, om deeze zonde, in den jaare 1730, ter dood gebragt. XIV. 189
Spekſlagers Gilde. XXI. 4
Spinhuis wordt tot inkwartiering der Bezettinge gereed gemaakt. XX 1
Staatkundigen te Amſterdam, in de achttiende Eeuw, XXI. 66
Stadhuis, in Scheepenskamer wordt eene fraaie Kachel geplaatst. XIX. 142
STAPHORST (JACOB VAN) wordt gedagvaard. XXII. 18. en gevonnisd. 19
Steenen Roeland wordt weggenomen. XVII. 65
STEENWYK (FRANS VAN), Digter. XXI. 104
St. Joris Hof, Ordonnantie daar op. XIV. 209. gedeeltelyk vernieuwd. XV. 59
St. Jozefs Gild XXI. 11
St. Lukas - Gild. XXI. 19
St Pieters Gasthuis wordt vernieuwd. XIV. 215
Storm (Zwaare) in 1791. XXII. 56

STRUIK (NICOLAAS), voornaam Wis- Zeevaart- en Starrekundige. XXI. 71
Suriname, een tweede derde deel in die Volkplanting door de Stad gekogt. XXI. 60
Synagoge (*Hoogduitſche*) wordt voltooid. XVI. 99

T.

Tabaks-Spinderyen. XXI. 25
TANJE (PIETER), byzonderheden van zyn leeven, en Graveerkunst. XXI. 198
Teken-Akademie wordt herſteld. XVII. 43 Reglement daar op. 46-50. wordt tot meerdere volkomenheid gebragt. *XVIII. 176*
TEMMINCK (EGBERT DE VRY), Burgemeester. XVIII. 251. meer dan twintigmaalen Burgemeester. XXI. 70. zyn groot gezag. *ald.*
Texel, aan het Oude Schild wordt eene nieuwe Haven gemaakt. XVIII. 45
Theehandel, omtrent denzelven worden eenige bepaalingen gemaakt, door verbod van invoer van vreemde Thee. XXII. 56
Toren (*de Onvolmaakte*) wordt afgebroken. XVIII. 222
TROOST (WILHELMUS), byzonderheden van zyn leeven, en Kunstgewrogten. XXI. 116, 117
Trouwen, belasting daarop. XXIII. 166

U.

Uitveening van een Polder by Amſtelveen wordt geweezen van de hand. XXIII. 86
Urk en Emmeloord, eene Lotery ten behoeve van dat Eiland in Amſterdam uitgeſchreeven. XVI. 126.

V.

Vaderlandsch Fonds tot aanmoediging van 's Lands Zeedienst, oorſprong en inrigting van hetzelve. XVIII. 169, 170

Valkenburg (Dirk), byzonderheden van zyn leeven. XXI. 114 - 115

Verheyk (Hendrik,) doet eene Redevoering in de Nieuwe Kerk, op het Eeuwfeest der Latynſche School. XVII. 131

Verkolje (Nicolaas), Kunſtſchilder en Graveerder. XXI. 124

Verkoopingen (openbaare), in de Costumen by dezelve worden eenige veranderingen gemaakt. XXIII. 18

Verpondingen, de Godsdienſtige Geſtigten, zo van de Hervormden, als van alle andere Proteſtantſche Gezinten, worden daar van vry verklaard. XIV. 216

ſchikkingen, betreffende de Roomschgezinden, daar omtrent. 217

Verſen (Latynſche) in een Glasraam in de Nieuwe Kerk maaken veel gerugts. XXII. 3. waarſchynlyke herkomst derzelven. 5

Vischmarkt (Groote), nieuwe gebouwen aan dezelve getimmerd. XIX. 143

Visscher (C. W.), voorheen Penſionaris van Amſterdam, wordt, nevens vyf perſoonen, om het inleveren van zeker Adresnit naam der Leesgezelſchappen, tot zesjaarige Gevangenis en vervolgens tot eeuwige ballingſchap verweezen. XXII. 101. wordt, terſtond na de Omwenteling, ontſlagen, en tot *Maire* van Amſterdam aangeſteld. 122

Visſchery (Gecommitteerden van de Groenlandſche en Straat-Davidſche) verzoeken aan 's Lands Staaten om eene Premie. XXII. 8. gunſtig beſluit daarop genomen. 11

Vlaanderen (Vaart op). XXI. 39

Vleeschhal, op de Botermarkt gebouwd. XIV. 215

Vleesch-hallen in de Nes. XIX. 149

Volks-

Volksſtem, aangaande het uitbrengen van dezelve worde een Reglement vastgeſteld XXIII. 13
VONDEL (JOOST VAN DEN), ter zyner eere wordt een Gedenkteeken in de Nieuwe Kerk opgericht. XVII. 57, 58
Vreemdelingen, omtrent het inkomen en huisvesten van dezelve wordt voorzorg gebruikt. XXII. 78
Vrye-Metzelaaren ontdekt en verbooden. XIV. 206

W.

WAAG (*Oude*), XIX. 147
——— op den Dam, brand in denzelven, XVII. 43
Waale-Weesbuis wordt *verbeterd.* XVII. 13
Waale-Wees-en Oude-Vrouwen-en Mannen-Huis, het Eeuwfeest van hetzelve wordt ſtaatelyk gevierd. XX. 21
WAGENAAR (G.), een voornaam Doelist. XV. 151
——— (JAN), vroegſte proeven van zynen geest, XXI. 74. zyne zucht voor de kennis der Schriftuure. 75. groot voorſtander der *Kollegianten*. 76. zyne *bedrevenheid in verſcheiden* taalen. *ald.* en in de Wis- en Natuurkunde. *ald.* vertaalt eenige Werken. 76, 77. wat hem zig op de Historiekunde deedt toeleggen. *ald.* ſchryft verſcheiden Stukken van den *Tegenwoordigen Staat van alle Volken*. *ald.* begint den Houthandel. 78. ſchryft ten voordeele van den Bejaarden Doop. *ald* als mede eenige Staatkundige Verhandelingen. *ald.* maakt een aanvang met het ſchryven der *Vaderlandſche Historie*. 79. heeft het opzigt over het ſchryven en uitgeeven der Amſterdamſche Courant. 81. doet daar van afſtand. *ald.* gelyk ook van den Koophandel. *ald.* ſchryft ter verdeediginge van de onafhanklykheid van zyn Vaderland *ald.* verdeedigt het Karakter der DE WITTEN. 82-84. wordt Historieſchryver der Stad. *ald.* en eerſte Klerk ter Secretarye. *ald.* geeft eene nieuwe Beſchryving van Amſterdam. 85 ſchryft het *Verheugd Amſterdam*. *ald.* ſchryft over het Kro-

Kronyk van *Klaas Kolyn.* 86 zyne *Geſchiedenis-ſen der Chriſtelyke Kerke in de Betuwe Eeuwe* 87. zyne nagelaatene Verhandeling over de Stadhouderlyke waardigheid *ald.* ſterft. 88
Wagenaars. XXI. 42
Wapenborden worden uit de Kerken en elders weggenomen. XXII. 182. Opſchrift, daar voor in de plaats geſteld *ald.*
Wapenhandel, toeneemende zucht voor denzelven. XIX. 7
——— (Genootſchap van) *tot nut der Schutterij.* XIX. 40
Waterſchout, eene nieuwe Inſtructie wordt voor hem vervaardigd. XXIII. 153
Weener Verdrag, wat over hetzelve is voorgevallen. XIV. 156
Weesmeesters, Eed voor dezelve bepaald en vastgeſteld. Orde op de Tuchtelingen. 17 env.
Werkhuis (Nieuw) op het Weesper Veld, beſchreeven. XXI. 2-16. beſtuur. *ald.* werkzaamheden. 16. XXIII. 19
WIGMANA (. . .). Schilder. XXI. 138
WILLEM DE III., zyne poogingen ten behoeve van zynen Neeve. XIV. 1. deszelfs Testament, en geſchillen daar over. 2
Winter (*Strenge*) in 1784. XVIII. 254. menigvuldige liefdegiften geduurende denzelven ingezameld. *ald.*
——— (Strenge) in 1789. XXII. 39
WINTER (J. W. DE), Vice-Admiraal, wordt, na den Zeeſlag van 11 October 1797, door den Raad der Stad ſtaatelyk onthaald. XXIII. 165
Wisſelbank. XXI. 41. nieuwe keure op denzelven afgekondigd. XXIII. 10. deszelfs toeſtand ten tyde der Omwentelinge. XXII. 129
WITMOND (PIETER) wordt gedagvaard. XXII. 18, en gevonnisd. 19
WITZEN (JONAS) wordt Opper-Directeur van de Teken-Akademie. XXI. 45
WRITS (WILLEM) vervaardigt eenen Vyzel-Moddermolen. XVIII. 203

Wynen (Dominicus van), Kunstſchilder. XXI. 111
Wynkoopers-Gild. XXI. 17

Z.

Zion Quint, Lid der Hervormde Gemeente, geſchil tuſſchen hem en den Kerkenraad. XVII. 201 203
Zuider-Kerk wordt met een nieuwen ingang vermeerderd. XIV. 203
Zwigtersbofje gebouwd. XIV. 294
Zydeweveryen. XXI. 5
Zydeweeveryen. XXI. 25

* * *

* *

DE

PRENT

MOET GEPLAATST WORDEN:

Gewelddadigheden, van eenige Artilleristen, *in* de Raadzaal der Municipaliteit te Amsterdam, in den nacht tusschen den 10den en 11den Mei 1796. . tegen over Bladz. 32

* * *

* *

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 06358 2350
MAR 22 1924
BOUND